

Faunabeheerplan

Ree

Zeeland
2018/2023

Faunabeheerplan Ree 2018-2023

In opdracht van de Faunabeheereenheid Zeeland

Dit faunabeheerplan is tot stand gekomen door subsidie van de Provincie Zeeland

Rapport: 2017.FBPRreeZeeland.D

Datum: 28 december 2017

Auteurs:

D.B. van den Brink, M.Sc.

Contactpersoon voor dit project:

D.B. van den Brink, M.Sc; info@boerema-vdbrink.nl

**Boerema &
Van den Brink B.V.**
juridisch en ecologisch adviseurs Natuur en Leefomgeving

Inhoudsopgave

Verantwoording en leeswijzer	6
Aanleiding.....	6
Voorgeschiedenis	6
Provinciaal beleid.....	7
Hoofdstuk 1 Inleiding	8
1.1 Rechtspersoonlijkheid.....	8
1.2 Werkgebied	8
1.3 Werkveld	9
1.4 Looptijd Faunabeheerplan Ree	9
Hoofdstuk 2 Wettelijk en Beleidsmatig kader	10
2.1 Wet natuurbescherming	10
2.1.1 Wet natuurbescherming	10
2.1.2 Besluit natuurbescherming.....	14
2.1.3 Regeling natuurbescherming	15
2.2 Provinciaal beleid en uitvoeringsregelgeving	17
2.2.1 Nota Faunabeleid provincie Zeeland	17
2.2.2 Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017 – Regels faunabeheerplannen.....	20
2.2.3 Opdracht bestrijding onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren	22
Hoofdstuk 3 Soortbeschrijving	23
3.1 Kenmerken	23
3.2 Ecologie.....	23
3.2.1 Biotoop	23
3.2.2 Voedselkeuze.....	23
3.2.3 Positie in voedselweb	23
3.3 Gedrag	24
3.3.1 Sociale organisatie en activiteit	24
3.3.2 Voortplanting	25
3.3.3 Leefgebieden	25
Hoofdstuk 4 Voorkomen en verspreiding	26
4.1 Nederland.....	26

4.2	Zeeland	28
4.2.1	Ontwikkeling en verspreiding binnen Zeeland	28
4.2.2	Relatie voedselaanbod en grootte populatie	30
Hoofdstuk 5 Beheer – algemene uitgangspunten		31
5.1	Beheervisie	31
5.2	Leefgebieden	32
5.3	Wettelijke gronden of belangen	36
5.3.1	Belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang	36
5.3.2	Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen en andere vormen van eigendom	37
5.3.3	Beperking van de omvang van de populatie van dieren	37
5.4	Aanpak	39
5.4.1	Gebieden waar sprake is van risico voor de verkeersveiligheid	40
5.4.2	Risicogebieden	40
5.4.3	Andere bevredigende oplossingen	41
5.4.4	Regulatie van reeënpopulaties middels afschot	42
5.4.5	WBE-werkplannen	43
5.4.6	Evaluatie	43
5.5	Overige aandachtspunten/afwegingskaders	43
5.5.1	Maximale draagkracht van gebieden (artikel 3.10 lid 2 onder c laatste zinsnede)	43
5.5.2	Regulatie reeën binnen natuurgebieden	46
5.5.3	Staat van instandhouding	46
5.5.4	Welzijn van populatie(s)	46
Hoofdstuk 6 Beheer en maatregelen per leefgebied (geografische eenheid)		50
6.1	Schouwen-Duiveland	50
6.1.1	Gebiedsomschrijving	50
6.1.2	Reeënpopulatie(s)	50
6.1.3	Schade voorgaande planperiode	52
6.1.4	Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is	54
6.1.5	Doelen en maatregelen	55
6.2	Tholen & Sint Philipsland	57
6.2.1	Gebiedsbeschrijving	57
6.2.2	Reeënpopulatie(s)	57

6.2.3	Schade voorgaande planperiode	58
6.2.4	Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is	60
6.2.5	Doelen en maatregelen	61
6.3	Noord-Beveland	63
6.3.1	Gebiedsbeschrijving	63
6.3.2	Reeënpopulatie(s)	63
6.3.3	Schade voorgaande planperiode	64
6.3.4	Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is	66
6.3.5	Doelen en maatregelen	67
6.4	Walcheren	69
6.4.1	Gebiedsbeschrijving	69
6.4.2	Reeënpopulatie(s)	69
6.4.3	Schade voorgaande planperiode	71
6.4.4	Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is	72
6.4.5	Doelen en maatregelen	73
6.5	Zuid-Beveland	75
6.5.1	Gebiedsbeschrijving	75
6.5.2	Reeënpopulatie(s)	75
6.5.3	Schade voorgaande planperiode	76
6.5.4	Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is	77
6.5.5	Doelen en maatregelen	78
6.6	Reimerswaal (Hals van Zuid-Beveland)	79
6.6.1	Gebiedsbeschrijving	79
6.6.2	Reeënpopulatie(s)	79
6.6.3	Schade voorgaande planperiode	80
6.6.4	Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is	81
6.6.5	Doelen en maatregelen	82
6.7	Oost Zeeuws-Vlaanderen	83
6.7.1	Gebiedsbeschrijving	83
6.7.2	Reeënpopulatie(s)	83
6.7.3	Schade voorgaande planperiode	84
6.7.4	Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is	85
6.7.5	Doelen en maatregelen	86

6.8	West Zeeuws-Vlaanderen	88
6.8.1	Gebiedsbeschrijving	88
6.8.2	reeënpopulatie(s).....	88
6.8.3	Schade voorgaande planperiode	88
6.8.4	Doelen en maatregelen	88
7.	Aanvraag ontheffing planperiode	90
7.1	Uitvoering beheerplan	90
7.2	Ontheffingaanvraag artikel 3.17 Wnb	90
8.	Monitoring en Evaluatie.....	95
8.1	Evaluatie	95
8.2	Gegevensverzameling.....	95
8.3	Monitoring planperiode.....	96
	Bronnen en verwijzingen	97
	Toelichting op de in dit Faunabeheerplan gebruikte gegevens	97
	Verwijzingen en geraadpleegde bronnen	97

Bijlage 1: Kaart werkgebied Faunabeheereenheid Zeeland

Bijlage 2: Kaart indeling leefgebieden reeën

Bijlage 3: Kaarten aanrijdingen reeën 2010-2016 per leefgebied

Bijlage 4: Werkplan Reeënbeheer (format)

Bijlage 5: Brink, D.B. van den, Koster, S; Evaluatie Rapportage Faunabeheerplan ree (2010-2014)

Verantwoording en leeswijzer

Aanleiding

Dit faunabeheerplan is opgesteld in opdracht van de Faunabeheereenheid Zeeland. Het faunabeheerplan heeft tot doel om binnen Zeeland, en met name in de leefgebieden waar reeën voorkomen, een planmatig en duurzaam beheer van deze populaties te realiseren.

Daarbij geldt dat dit faunabeheerplan wordt opgesteld voor de gehele provincie Zeeland. Echter het beheer zelf zal zoveel mogelijk gebiedsgericht moeten plaatsvinden. Dus in hoofdzaak door of onder verantwoording van de wildbeheereenheden (WBE's). Juist de wildbeheereenheden zijn de organisaties die de lokale situatie het beste kennen en ook het inzicht moeten hebben om de voorgenomen maatregelen zodanig uit te voeren dat deze ook de doelen dienen die in dit faunabeheerplan zijn vastgelegd.

Daarom zullen, na het vaststellen en de goedkeuring van dit faunabeheerplan, door de wildbeheereenheden werkplannen worden opgesteld waarbij gebiedsgericht en zo mogelijk op locatieniveau wordt bepaald welke maatregelen waar (en op welke wijze) moeten worden toegepast. Deze werkplannen worden opgesteld aan de hand van de kaders zoals deze in dit faunabeheerplan zijn vastgelegd. Zie hiervoor ook bijlage 4.

Voorgeschiedenis

Het ree komt al langere tijd voor binnen de provincie Zeeland. De laatste decennia maakt deze soort een groei door en verspreidt zich ook naar gebieden waar reeën eerder nauwelijks werden waargenomen. Dit heeft tot gevolg dat er ook schade optreedt aan economische belangen. In eerste instantie ging het vooral om schade aan landbouwgewassen of bometeelt. Maar vooral de laatste jaren neemt het aantal aanrijdingen tussen reeën en het autoverkeer toe. Het gevolg is dat de populaties reeën in bepaalde gebieden een toenemend veiligheidsrisico zijn voor de weggebruiker en ook voor de verkeersveiligheid in het algemeen binnen Zeeland.

Over de afgelopen periodes zijn meerdere faunabeheerplannen opgesteld. Met deze plannen en de op grond daarvan uitgevoerde tellingen, registraties en monitoring is inzicht gekregen in de (groei) trends van de reeënpopulaties en ook de gevolgen voor de wettelijke belangen. Ook is met deze plannen steeds beoogd om op een duurzame en verantwoorde wijze maatregelen door te voeren om de geconstateerde schade en risico's voor de verkeersveiligheid te voorkomen of te verminderen. Het gaat dan veelal om een gecombineerd pakket van maatregelen waarbij allereerst preventieve maatregelen worden genomen om te proberen de reeën weg te houden van locaties waar zij schade kunnen veroorzaken, maar waarbij ook gericht kan worden ingegrepen in de omvang van de populaties door middel van afschot.

Mede als gevolg van gevoerde (rechterlijke) procedures is het in de afgelopen beheerperioden niet gelukt om bovengeschetste combinatie van maatregelen ten volle uit te voeren. Met dit nieuwe faunabeheerplan wordt beoogd om de noodzakelijke ingrepen in de aantallen reeën binnen Zeeland weer mogelijk te maken zodat de verkeersveiligheid binnen Zeeland verbeterd kan worden.

Evaluatie voorgaande planperiode

Binnen de plansystematiek past het om na afloop van een planperiode deze laatste te evalueren. Voor de planperiode 2010-2014 (periode waar het voorgaande faunabeheerplan op van toepassing was), aangevuld met het jaar 2015, is door de Faunabeheereenheid een evaluatie uitgevoerd. Deze evaluatie en de daaruit voortvloeiende conclusies en aanbevelingen zijn vastgelegd in een aparte rapportage (Brink & Koster, 2016)¹(Bijlage 5). Het voorgaande plan ging uit van een beoogde aanpak waarbij het beheer van de reeënpopulaties door afschot wordt ingezet in aanvulling op, en in combinatie met, de al ingezette en nog in te zetten (andere bevredigende) maatregelen om landbouwschade en risico's voor verkeersveiligheid te voorkomen. De evaluatie bevat in hoofdzaak de vastlegging van registraties over de afgelopen beheerperiode en een analyse van de in de afgelopen beheerperiode uitgevoerde trendtellingen en tevens de vastlegging van de schadehistorie. Deze schadehistorie omvat zowel de gevolgen voor de verkeersveiligheid in Zeeland als gevolg van aanrijdingen met reeën, alsmede de door reeën veroorzaakte schade aan gewassen. In hoofdstuk 6 zijn de resultaten van de evaluatie in de verschillende paragrafen verwerkt, veelal aangevuld met de inmiddels bekende gegevens (tellingen, landbouwschade en valwild) over het jaar 2016. Het volledige evaluatierapport is als bijlage 5 bij dit plan opgenomen. In dit faunabeheerplan wordt regelmatig teruggevallen op gegevens van de voorgaande periode. Daar waar gesproken wordt van 'voorgaande beheerperiode' wordt bedoeld op de periode 2010-2016.

Provinciaal beleid

In paragraaf 2.2 wordt het provinciaal faunabeleid toegelicht. Samengevat volgt uit de Nota Faunabeleid van de provincie Zeeland dat door Gedeputeerde Staten ontheffing kan worden verleend voor het beheer van de populatie, voor zover het gaat om populaties (of delen daarvan) die voorkomen buiten de in de nota genoemde 'leefgebieden'. Het beleid staat de mogelijkheid van afschot toe in geval van schade aan gewassen door reeënvraat, alsmede in verband met de verkeersveiligheid.

Begeleidingscommissie

Bij de voorbereiding van dit Faunabeheerplan is inhoudelijke inbreng geleverd door een begeleidingscommissie onder voorzitterschap van de Faunabeheereenheid. Deze begeleidingscommissie is op 21 juli 2016 eenmaal bij elkaar geweest. Verder is een eerder concept van dit plan besproken in de bestuursvergadering van de Faunabeheereenheid op 2 december 2016 en 7 juni 2017. Daarnaast is door de leden van de begeleidingscommissie gedurende de voorbereiding via mail en telefoon herhaaldelijk inbreng geleverd, teneinde tot een goed onderbouwd plan te komen.

Deze begeleidingscommissie bestond uit de volgende personen:

- De heer F. Hamelink (voorzitter Faunabeheereenheid Zeeland);
- Mevrouw L. Paree (adjunct secretaris Faunabeheereenheid Zeeland);
- De heer P. de Putter (Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging);
- De heer R. Steijn (Provincie Zeeland);
- De heer J. Seijdlitz (Federatie Particulier Grondbezit);
- De heer A. van Hees (Staatsbosbeheer);
- De heer W. Remijnse (BIJ12).

¹ Brink, D.B. van den, Koster, S; Evaluatie rapportage Faunabeheerplan ree (2010-2015) Zeeland, d.d. 4 augustus 2016, aangevuld 24 oktober 2016 Rapportnummer 2016.Evaluatie FBP2010-2015Ree Zeeland.D2

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Rechtspersoonlijkheid

De Stichting Faunabeheereenheid Zeeland is opgericht bij akte van 22 januari 2003 en samengesteld uit terreinbeherende en vertegenwoordigende organisaties op het gebied van natuurbeheer, landbouw, het particuliere eigendom en de jacht. Gedeputeerde Staten hebben op 17 juni 2003 de Faunabeheereenheid erkend als Faunabeheereenheid zoals bedoeld in artikel 29 van de Flora- en faunawet (nu als bedoeld in artikel 3.12 van de Wnb).

Op grond van artikel 3.12 van de Wnb en artikel 3.2 van de Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017 is in het bestuur van de Faunabeheereenheid tenminste één vertegenwoordiger opgenomen vanuit de volgende organisaties van jachthouders of jachtaktehouders werkzaam binnen het werkgebied van de betreffende Faunabeheereenheid, te weten: agrariërs, verenigingen van jagers, particuliere grondeigenaren en terreinbeherende organisaties. In het bestuur van de Faunabeheereenheid zit daarnaast een vertegenwoordiger van één of meer maatschappelijke organisaties die het doel behartigen van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren in Zeeland.

1.2 Werkgebied

Het werkgebied omvat de hele provincie Zeeland. De provinciegrenzen zijn daarbij bepalend. Dit faunabeheerplan geldt voor het gehele werkgebied.

Bijlage 1 bevat de kaart met de weergave van het werkgebied van de Faunabeheereenheid Zeeland en de daarbinnen gelegen wildbeheereenheden (hierna te noemen: WBE's).

Op grond van de eisen inzake de omvang en begrenzing van WBE's, die in de Verordening zijn gesteld kunnen de begrenzingen van de WBE's in de komende periode wijzigen. De in de bijlage opgenomen figuur met de opgenomen benaming, grenzen en aangegeven oppervlakten kan derhalve gedurende de looptijd van dit faunabeheerplan worden aangepast.

Afbakening van dit faunabeheerplan

In afwijking van eerdere faunabeheerplannen gaat dit plan ook over de gronden die zijn gelegen binnen de bebouwde kommen van gemeenten. Gemeenten kunnen binnen de bebouwde kommen jachtrechten verhuren en als grondgebruiker toestemming verlenen op grond van de geldende vrijstellingen schadebestrijding of populatiebeheer uit te voeren. Daarbij moet wel in acht worden genomen dat het gebruik van het geweer binnen de bebouwde kom of in de onmiddellijk aan de bebouwde kom grenzende terreinen niet is toegestaan op grond van artikel 3.21, lid 3 Wnb en artikel 3.16, lid 1 onder b Bnb).

1.3 Werkveld

De werkzaamheden van de Faunabeheereenheid vloeien voort uit artikel 3.12 van de Wet natuurbescherming (zie ook hoofdstuk 2). De rol van de Faunabeheereenheid is gericht op de uitvoering van het provinciaal faunabeleid en zij heeft een zelfstandige taak tot het organiseren en coördineren van duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht. Hiertoe dient de Faunabeheereenheid, op grond van artikel 3.12 lid 1 voor het eigen werkgebied een of meerdere faunabeheerplan(nen) vast te stellen. Daarbij gaat de Wet natuurbescherming er vanuit dat het duurzaam beheer van populaties, de schadebestrijding en ook de jacht in het werkgebied wordt uitgevoerd overeenkomstig het faunabeheerplan.

De wilbbeheereenheden (WBE's)

De rol van de wilbbeheereenheden is beschreven in artikel 3.14, eerste lid van de Wet natuurbescherming. Wilbbeheereenheden zorgen voor de uitvoering van het door de Faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplan en bevorderen dat duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren en de jacht worden uitgevoerd in samenwerking met en ten dienste van grondgebruikers of terreinbeheerders.

1.4 Looptijd Faunabeheerplan Ree

Dit faunabeheerplan voor de diersoort ree loopt vanaf 1 januari 2018 tot en met 31 december 2023.

Hoofdstuk 2 Wettelijk en Beleidsmatig kader

2.1 Wet natuurbescherming

2.1.1 Wet natuurbescherming

Op dit faunabeheerplan is het kader van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) van toepassing. Het ree is een soort als bedoeld in artikel 3.10 lid 1 onderdeel a van de Wnb (Bijlage Wnb onderdeel A).

Hieronder wordt een korte samenvatting gegeven van de meest relevante wetsartikelen die betrekking hebben op het planmatig – en duurzaam – beheren van reeënpopulatie(s). Voor de exacte en volledige weergave van de wetsartikelen wordt verwezen naar de officiële publicatie van de wet op wetten.nl².

Verbod op vangen of doden van reeën

Op grond van artikel 3.10 lid 1 onder a en b is het verboden om reeën opzettelijk te doden of te vangen of hun vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing of vrijstelling

In lid 2 van dit artikel wordt vervolgens aangegeven dat ontheffing of een vrijstelling op deze verboden kan worden verleend. Maar alleen als:

- Er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- De ontheffing nodig is voor de redenen als genoemd in artikel 3.8 lid 5 b, en 3.10 lid 2 (de wettelijke gronden of belangen);
- Er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Toelichting:

Bescherming Nationale soorten

In de artikelen 3.10 e.v. Wnb is het beschermingsregime voor de zogenaamde nationale soorten opgenomen. De gedachte was eerst dat er geen extra soorten beschermd zouden worden, anders dan de soorten die op grond van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn beschermd zijn. De Wnb voorziet echter alsnog in een aanvullend beschermingsregime voor een aantal soorten die niet onder het beschermingsregime van genoemde richtlijnen vallen. In de Memorie van Toelichting wordt er op gewezen dat voor deze nationale soorten *"een eigenstandig beschermingsregime (wordt) voorgesteld, dat een adequate bescherming aan de betrokken soorten biedt, maar op een wijze die meer ruimte biedt voor een nadere belangenafweging door het bevoegd gezag in het concrete voorliggende geval (p. 147 MvT)*. In beginsel was plaatsing op de 'rode lijsten' van bedreigde of ernstig bedreigde soorten de aanleiding voor het opnemen van soorten op de bijlage A (dieren) of B (planten) bij de wet. Maar niet alleen rode lijstsoorten zijn opgenomen in bijlage A van de wet. Ook zijn soorten opgenomen (waaronder het ree) die niet in hun gunstige staat bedreigd worden en evenmin vermeld worden op de rode lijst, maar enkel 'omdat er een maatschappelijke behoefte is om deze diersoorten een extra beschermingskader te bieden'.

² <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2017-01-01>

Artikel 3.11 maakt het mogelijk om voor deze nationale soorten een meldingsregiem van toepassing te verklaren, zodat geen ontheffing behoeft te worden verleend, maar kan worden volstaan met een melding. Tot op heden heeft de minister nog geen mogelijkheden geboden om over te gaan tot een dergelijk meldingenregime. Zeker voor algemeen voorkomende soorten als het ree mag worden gehoopt dat dit meldingenregime in een later stadium alsnog wordt ingevoerd en daarmee onnodige administratieve en procedurele lasten kunnen worden vermeden.

Ontheffings- of vrijstellingsgronden

Het aantal ontheffings- of vrijstellingsgronden voor de nationaal beschermde soorten is aanzienlijk ruimer dan voor Bijlage IV Habitatrichtlijn-soorten en vogels. Daarbij zijn ook de gronden die onder de Flora- en faunawet in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten waren opgenomen, waaronder ruimtelijke ontwikkeling, bestendig beheer en onderhoud, opgenomen in artikel 3.10 lid 2 en vormen tezamen met de reeds bekende belangen één lijst met ontheffingsgronden. Er is ook een nieuwe ontheffingsgrond toegevoegd, te weten "algemeen belang". In de Memorie van Toelichting wordt nauwelijks uitgelegd wat er onder deze ontheffingsgrond moet worden verstaan, anders dan *"Het in het voorgestelde tweede lid, onderdeel h, genoemde «algemeen belang» is bedoeld als restcategorie ten opzichte van de andere in het voorgestelde tweede lid en in het voorgestelde artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, genoemde algemene belangen. Het is aan de initiatiefnemer om dit belang aannemelijk te maken bij zijn aanvraag van een ontheffing."* (p. 260 MvT).

Met deze lijst aan ontheffingsgronden en de rest categorie "algemeen belang", bestaat voor vrijwel elke ingreep, activiteit of handeling waarbij nationale soorten betrokken zijn, een ontheffingsgrond.

Voor de nationale soorten geldt dat het bevoegd gezag het belang van de bescherming van de betrokken soort en het belang waarvoor een ontheffing wordt aangevraagd tegen elkaar moeten afwegen, rekening houdend met de specifieke omstandigheden van het geval.

De opsomming van ontheffings- of vrijstellingsgronden begint met de gronden zoals zijn geformuleerd in artikel 3.8 vijfde lid onderdeel b. Vervolgens staat in artikel 3.10 lid 2 dat, *in aanvulling op* deze redenen, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling *ook* verband kan houden met handelingen die vervolgens zijn opgesomd in datzelfde lid (a t/m h).

Vervolgens kunnen PS middels verordening vrijstelling verlenen voor het doden (of vangen etc) van reeën op grond van artikel 3.15 (schade) respectievelijk 3.16 (overlast), gebaseerd op één of meer van de hiervoor bedoelde ontheffingsgronden.

Daarnaast, of daarop aanvullend, kunnen GS ontheffing verlenen op grond van artikel 3.17, eveneens gebaseerd op één of meer van de ontheffingsgronden, dit voorzover er niet reeds is voorzien in een vrijstelling. Het bevoegd gezag dient daarbij te beoordelen of er (i) geen andere bevredigende oplossingen zijn; en (ii) of de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soort niet in gevaar komt.

Bevredigende oplossing

Er zal, wanneer een ontheffing of een vrijstelling wordt verleend, moeten worden aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing is dan het doden of vangen (of het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen) van reeën. De wet zegt niet dat moet zijn aangetoond dat deze 'andere bevredigende oplossing' ook eerst moet zijn ingezet en er moet zijn aangetoond dat deze niet tot gewenst resultaat leiden alvorens kan worden overgegaan tot het verlenen van een ontheffing of vrijstelling voor doden of vangen (etc). Er moet enkel worden vastgesteld dat 'er geen andere bevredigende oplossing bestaat'. Dit houdt derhalve in dat bij het

verlenen van een ontheffing of vrijstelling het bevoegd gezag (GS resp PS) moeten hebben meegewogen of en zo ja er alternatieve oplossingen bestaan en hebben afgewogen of met deze alternatieve oplossingen het beoogde doel (gericht op één of meer van de wettelijke gronden) ook kan worden bereikt.

Wat de wetgever verstaat onder een 'andere bevredigende oplossing' wordt in de MvT zelf niet uitgewerkt. Voor de uitwerking hiervan wordt verwezen naar het gidsdocument van de Europese Commissie³. In dit document staat dat dit begrip veronderstelt dat er een probleem is dat moet worden opgelost. De oplossing die wordt gekozen moet de beste bescherming van de betreffende soorten verzekeren. Om de bescherming van soorten te verzekeren, moeten de alternatieven worden beoordeeld in relatie tot de verbodsbepalingen. Er is alleen een bevredigend alternatief voorhanden als deze het 'probleem' kan oplossen en daardoor de verbodsbepalingen zoveel mogelijk worden gerespecteerd.

Het bevoegd gezag dient dus bij haar afweging drie vragen te stellen:

- Wat is het probleem of de specifieke situatie (of meerdere gecombineerde problemen of situaties) waarvoor het doden of vangen ca noodzakelijk wordt geacht;
- Zijn voor het probleem of situaties andere oplossingen voorhanden? En zijn deze oplossingen ook daadwerkelijk haalbaar (financiële acceptabel, praktisch uitvoerbaar of toepasbaar etc);
- Indien deze oplossingen voorhanden zijn, lossen deze dan ook daadwerkelijk het probleem (de problemen), cq de specifieke situatie(s) op?

Faunabeheerplan

Op grond van artikel 3.12 lid 3 en 4 stelt de Faunabeheereenheid één of meer faunabeheerplannen vast voor hun werkgebied. Het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht geschieden vervolgens overeenkomstig het faunabeheerplan.

- Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.
- Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.

Toelichting

Duurzaam beheer

De term 'duurzaam beheer van populaties' wordt in de Wnb gebruikt bij de beschrijving van de faunabeheereenheden (artikel 3.12) en de faunabeheerplannen (artikel 3.14). Wat hieronder wordt verstaan vraagt nadere toelichting. Inzake het gebruik van de term 'duurzaam' in relatie tot het beheer van populaties blijkt uit de Memorie van Toelichting (paragraaf 7.3.1. MvT) dat de wetgever daarmee doelt op duurzaam beheer of gebruik als bedoeld in artikel 2 van het Verdrag inzake biologische diversiteit (Rio de Janeiro, 15 juni 1992 (Trb. 1992, 164). Daarom wordt, voor wat betreft de definiëring inzake duurzaam beheer van populaties, aangesloten bij wat hierover in de Memorie van Toelichting van de Wnb is geformuleerd:

³ Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC

Het vangen en doden van dieren moet voldoen aan de eisen van verstandig en duurzaam gebruik. Duurzaam gebruik wordt in het hiervoor aangehaalde biodiversiteitsverdrag gedefinieerd als het gebruik van bestanddelen van de biologische diversiteit op een wijze en in een tempo die niet leiden tot achteruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn.

Hieruit volgt dat met name in het faunabeheerplan geborgd moet zijn dat het vangen en doden van de beschermde diersoort het ree er niet toe leidt dat de staat van instandhouding van de betrokken diersoorten in het geding komt.

Relatie ontheffing en faunabeheerplan

Indien het noodzakelijk wordt geacht om ingrepen te doen in de omvang van een reeënpopulatie, op één of meer ontheffingsgronden waarvoor geen vrijstelling is verleend, geldt dat op grond van artikel 3.17 lid 1, er door gedeputeerde staten van Zeeland een ontheffing als bedoeld in artikel 3.10, tweede lid, in samenhang met artikel 3.8, tweede lid moet worden verleend voor het doden van reeën.

De wet regelt ook onder welke voorwaarden en binnen welke kaders GS een dergelijke ontheffing kunnen verlenen.

Artikel 3.17 Wnb geeft allereerst in lid 1 een opsomming van de wettelijke gronden waarvoor GS een ontheffing kunnen verlenen voor het beperken of beheren van de reeënpopulatie(s) binnen Zeeland: Voor de beperking van de omvang van populaties van reeën verlenen GS ontheffing als bedoeld 3.10, tweede lid, in samenhang met artikel 3.8, tweede lid, indien deze beperking nodig is:

1. in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
2. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden en wateren en andere vormen van eigendom;
3. in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang;
4. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, industrieterreinen of begraafplaatsen;
5. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
6. in het algemeen belang

Toelichting

Uit artikel 3.17 moet worden opgemaakt dat GS ontheffing kunnen verlenen voor het beperken van de omvang van reeënpopulatie(s) binnen de provincie, op grond van één of meer van de in dit artikel opgesomde gronden. Deze gronden zijn ruim geformuleerd en mogen ook zo worden geïnterpreteerd. Zo geldt dat beheer van reeën kan plaatsvinden 'in het belang van flora- en fauna', waarbij het belang van een gezonde reeënpopulatie ook een grond kan zijn om te kiezen voor actief beheer van de populaties binnen Zeeland. Daarnaast geldt dat al ontheffing kan en mag worden verleend voor het beheren van de reeënpopulatie(s) 'ter voorkoming' van schade aan gewassen, maar ook 'ter voorkoming van andere (economische) schaden of overlast in het algemeen', evenals in het belang van volksgezondheid of openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang. Dat hieronder ook de verkeersveiligheid valt is

inmiddels evident. Duidelijk moge zijn dat (in het faunabeheerplan) kan worden volstaan met een onderbouwde verwachting dat, bij geen beheer van de reeënpopulaties, schade aan genoemde belangen kan optreden of de genoemde openbare belangen kunnen worden geschaad. En dat niet hoeft te worden gewacht totdat daadwerkelijk schade of aantasting van openbare belangen zijn opgetreden alvorens tot ingrijpen (en dus ontheffing-verlening of vrijstelling) kan worden overgegaan.

Daarbij geldt wel voor reeën dat, mede om de gunstige staat van instandhouding te waarborgen, deze beperking van de omvang van de populatie(s), zoveel als mogelijk gericht moet zijn op een duurzaam beheer van deze populaties. Zie hiervoor artikel 3.12.

In geval van een ontheffing tot het beperken van de omvang van reeënpopulaties ligt het verband en dus de samenhang met artikel 3.10 lid 2 onder c voor de hand. Bij een ontheffing ter beperking van de omvang van de populatie van reeën zal in het faunabeheerplan niet alleen een verband moeten worden gelegd met het 'duurzaam beheren van deze populaties', maar ook met:

- de door reeën ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade
- of*
- de maximale draagkracht van het gebied of gebieden waarin de dieren zich bevinden.

Lid 2 van artikel 3.17 bepaalt dat een ontheffing als bedoeld in het eerste lid moet worden verleend aan een Faunabeheereenheid, die bij de uitvoering van de ontheffing handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan. Vervolgens kan, op grond van lid 3, de Faunabeheereenheid middels schriftelijke en gedagtekende toestemming de daadwerkelijke handelingen door een wildebeheereenheid of anderen doen uitoefenen.

Lid 4 en 5 van artikel 3.17 bevatten daarnaast, als uitzondering, de mogelijkheid voor gedeputeerde staten om een ontheffing te verlenen aan andere partijen dan de Faunabeheereenheid of een ontheffing te verlenen zonder dat hieraan een faunabeheerplan aan ten grondslag ligt.

Uitgangspunt is dat ingrijpen in de omvang van een populatie alleen mogelijk is als voldoende zekerheid bestaat dat de soort op zichzelf hierdoor niet 'in haar gunstige staat van instandhouding' wordt bedreigd en dat ook eerst beoordeeld is of andere maatregelen het probleem kunnen oplossen of voorkomen. Dit is geregeld en beschreven in artikel 3.25 lid 3.

Artikel 3.25 bepaalt in lid 1 dat in de ontheffing ook direct de middelen moeten worden aangewezen die voor het vangen of doden van reeën mogen worden gebruikt.

Daarbij geldt dat het derde lid van artikel 3.25 van toepassing blijft: Er worden enkel middelen in de ontheffing aangewezen die nadelige gevolgen voor het welzijn voorkomen of, indien dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk beperken, waarbij het doden van dieren zoveel mogelijk vermeden wordt.

2.1.2 Besluit natuurbescherming

In relatie tot de aan te wijzen middelen worden in het Besluit natuurbescherming een aantal eisen gesteld aan het kaliber en het gebruik van het geweer in relatie tot het beheren (doden) van reeën. Ook hier geldt dat hieronder slechts een samenvatting van enkele artikelen wordt weergegeven en dat voor de exacte en volledige weergave van het besluit en artikelen wordt verwezen naar de officiële publicatie van de wet op wetten.nl.

Artikel 3.15

1. Met betrekking tot dieren van de hierna genoemde soorten worden, onverminderd de artikelen 3.13, tweede, derde en vierde lid, en 3.14, derde lid, uitsluitend de volgende geweren en munitie gebruikt:
 - a. reeën: geweren met ten minste één getrokken loop en kogelpatronen voor getrokken loop waarvan de trefenergie ten minste 980 Joule op 100 meter afstand van de loopmond bedraagt;

Artikel 3.16

1. Het is verboden een geweer ter uitoefening van het bepaalde bij of krachtens de wet te gebruiken:
 - a. voor zonsopgang en na zonsondergang;
 - b. binnen de bebouwde kom of op terreinen als bedoeld in artikel 3.21, derde lid, van de wet;
 - c. binnen de afpalingskring van een eendenkooi als bedoeld in artikel 3.21, eerste lid, onderdeel d, van de wet;
 - d. vanaf of vanuit een rijdend motorrijtuig dan wel een ander voertuig, of
 - e. vanuit een luchtvaartuig

Indien het voor de uitvoering van dit faunabeheerplan noodzakelijk blijkt dat het geweer ook moet worden gebruikt voor zonsopgang of na zonsondergang of op locaties welke zijn benoemd in artikel 3.16 lid 1 onder b of c, GS hiervoor eveneens tegelijkertijd een ontheffing voor dienen te verlenen.⁴

2.1.3 Regeling natuurbescherming

De Regeling natuurbescherming bevat geen bijzondere voorwaarden waarbij met het opstellen van dit faunabeheerplan rekening moet worden gehouden.

Wel kan worden verwezen naar artikel 3.22 van de regeling waarin een aantal vrijstellingen zijn opgenomen die van belang zijn omtrent het 'onder zich' hebben van een dood of gewond ree.

Artikel 3.22 lid 1; Er geldt een vrijstelling om een (dood) ree onder zich te hebben of dit te verhandelen als dit dier aantoonbaar is verkregen overeenkomstig een ontheffing (of vrijstelling) als bedoeld in de artikelen 3.10, tweede lid, in samenhang met artikel 3.8, eerste of tweede lid, van de wet.

Deze vrijstelling geldt ook voor een ziek of gewond ree als dit dier wordt opgevangen en verzorgd door personen of instanties die krachtens de Wet dieren gerechtigd zijn uit het wild afkomstige dieren onder zich te hebben voor opvang en verzorging. Vrijstelling geldt ook voor 'degene die het dier onder zich heeft en dit binnen twaalf uur overdraagt aan personen of instanties als bedoeld in de eerste zin, namelijk een opvangcentrum welke gerechtigd is om reeën op te vangen en te verzorgen.

Daarnaast geldt de vrijstelling voor het onder zich hebben van een dood dier als deze kennelijk in het wild is gestorven buiten schuld of medeweten van degene die zich het dier heeft toegeëigend.

⁴ Laatstelijk gewijzigd Stb 2011, 220.

In afwijking van het tweede lid van artikel 3.22, onderdeel b, onder 2°, is het 'onder zich hebben' ten behoeve van het vervoeren van zieke of gewonde reeën, edelherten, damherten en wilde zwijnen uitsluitend toegestaan indien vóór het vervoer melding is gemaakt bij de meldkamer van de politie van het aantal, de vindplaats en de soort zieke of gewonde dieren en voor zover dat vervoer geschiedt door een door de politie aangewezen vervoerder. Deze beperking geldt overigens niet voor dierenambulances.

2.2 Provinciaal beleid en uitvoeringsregelgeving

2.2.1 Nota Faunabeleid provincie Zeeland

Begin 2003 hebben Gedeputeerde Staten van Zeeland de Nota Faunabeleid provincie Zeeland⁵ vastgesteld. In de Nota Faunabeleid worden, met betrekking tot het reguleren van reeënpopulaties, een aantal zaken nader toegelicht, die hieronder (samengevat) worden overgenomen of uitgewerkt:

Verspreiding en voorkomen van reeën binnen Zeeland

Inzake het voorkomen van het ree binnen Zeeland, alsmede de verspreiding wordt in de nota het volgende gesteld:

- *Met uitzondering van Zeeuws-Vlaanderen komt het ree in de gehele provincie voor;*
- *De grootste dichtheden worden gevonden in de duin- en bosgebieden van Schouwen-Duiveland en Walcheren. Daarnaast komen reeën verspreid voor op 'het platte van Walcheren', Tholen en St. Philipsland, Duiveland en 'de Bevelanden';*
- *Een betrouwbare inschatting van hun aantal is niet voorhanden.*

Leefgebieden⁶ van reeën

"Hun belangrijkste leefgebieden zijn gelegen in de grotere natuurgebieden, waar voldoende voedsel en dekking in de vorm van struiken aanwezig is. De duingebieden, de bosaanplant op Walcheren, Schouwen en rond het Veerse Meer en de recent drooggevalle gronden in Grevelingen en Krammer-Volkerak kunnen als zodanig genoemd worden.

Naast deze gebieden, waar een min of meer permanente populatie aanwezig is komen reeën, in kleine groepen of solitair en meestal zwervend, in de provincie voor.

Reeën zijn gedurende een belangrijk deel van het jaar territoriaal hetgeen in belangrijke mate bepaalt hoeveel dieren er in een gebied kunnen leven. Reeën hebben een relatief groot leefgebied nodig. Geschikte leefgebieden zijn in Zeeland schaars en zullen na verloop van tijd "vol" geraken. Dit kan gepaard gaan met verminderde conditie, aantasting door parasieten en de nodige stress. Als gevolg van territoriumdrang en voedselgebrek zullen de zwakkere dieren naar buiten gedreven worden. Vanwege dit mechanisme is regulatie van reeën in hun leefgebied niet noodzakelijk. Buiten de leefgebieden botst de aanwezigheid van reeën met belangen van de landbouw en de verkeersveiligheid.

Om die reden worden geen reeënpopulaties nagestreefd buiten de bekende, geschikte leefgebieden. Het voorkómen van verkeersonveilige situaties kan ook aanleiding vormen om binnen de leefgebieden van reeën tot regulatie over te gaan.

⁵ Nota Faunabeleid provincie Zeeland, afd. LGW d.d. 14-02-2003.

⁶ Eerder zijn deze gebieden gedefinieerd als kernleefgebied (Faunabeheerplan 2000-2004), waarbij 'leefgebieden' zijn gedefinieerd als 'de grotere (natuur)gebieden waar een zelfstandige, duurzaam in stand te houden populatie reeën, > 40 dieren in min of meer natuurlijke staat kunnen leven'. Andere (kleine) natuurelementen werden in het Faunabeheerplan 2000-2004 aangeduid als verblijfsgebied, zijnde een leefomgeving (natuurgebied, boselement) met permanente dekking van een zodanig beperkte, aaneengesloten omvang dat het géén draagkracht biedt voor een zelfstandige in stand te houden populatie reeën (= >40 dieren).

Regulatie van reeën binnen de voor reeën geschikte leefgebieden⁷ kan in verband met belangen van de verkeersveiligheid noodzakelijk zijn. Buiten de leefgebieden voor reeën worden geen populaties nagestreefd".

Samenvattend volgt uit de Nota Faunabeheer van de Provincie Zeeland dat:

- Er wordt uitgegaan dat zelfstandig functionerende reeënpopulaties enkel kunnen voorkomen binnen de in de Nota genoemde 'leefgebieden', zijnde: de duingebieden, de bosaanplant op Walcheren, Schouwen en rond het Veerse Meer en de recent drooggevalen gronden in Grevelingen en Krammer-Volkerak, en dat daar geen beheer van de daar aanwezige populaties wordt voorgestaan;
- Er voor reeën buiten deze benoemde gebieden geen onbeheerde populaties worden nagestreefd.

Inzake de wettelijke gronden⁸ vermeldt de Nota nog de volgende -voor dit faunabeheerplan relevante-informatie;

Het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, bossen etc. (paragraaf 5.2.3 Nota Faunabeleid)

Inzake de bepaling wat wordt verstaan onder 'belangrijke schade' en wanneer op grond daarvan ontheffing van de geldende verboden kan worden verleend wordt in de nota het volgende gesteld:

"Reeën kunnen ernstige schade toebrengen aan fruit. Vooral het aanvreten van knoppen en twijgen kan in heel korte tijd forse schade betekenen. Op locaties nabij of grenzend aan de leefgebieden van reeën is schade door deze diersoort te voorzien. Over het algemeen kunnen afdoende maatregelen getroffen worden middels het plaatsen van deugdelijke rasters. Voor kwetsbare teelten die grenzen aan leefgebieden voor reeën mag een dergelijke voorziening ook geleverd worden. In de gebieden waar de reeën incidenteel en zwervend voorkomen ligt dit anders. Beschadiging van gewassen door reeënvraat vorm hier geen reëel gevaar en maatregelen ter voorkoming van die vraat kunnen hier niet in redelijkheid geleverd worden. Om mogelijke schade hier toch te kunnen beperken, wordt afschot als een oplossing gezien.

Bij de vraag wanneer er sprake is van belangrijke schade is onderscheid gemaakt in te voorzien en niet te voorzien zaken. Schade die is te voorzien is bepaald aan de hand van het schadebeeld van de afgelopen jaren, de praktijkervaring van mensen uit het werkveld en de uitvoeringspraktijk van tot nu toe geldende wet- en regelgeving. Hieruit is naar voren gekomen dat de <....> ree⁹ <....> belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, wateren of de bedrijfsmatige visserij veroorzaken.

⁷ De nota Faunabeleid doelt daarbij op: De duingebieden, de bosaanplant op Walcheren, Schouwen en rond het Veerse Meer en de recent drooggevalen gronden in Grevelingen en Krammer-Volkerak.

⁸ De Nota Faunabeleid dateert uit 2003 en voorziet daarom niet in alle wettelijke gronden (of de aangepaste teksten of strekking van deze gronden) die bij de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming per 1 januari 2017 de bevoegdheden van GS zijn geworden.

⁹ Uit bijlage 3 van de Nota Faunabeleid volgt dat het ree binnen Zeeland in de jaren 1997, 1998 en 1999 belangrijke (ernstige) schade aan gewassen hebben veroorzaakt. Uit de informatie van het Faunafonds volgt dat in elk geval over de periode 2010 t/m 2014 elk jaar sprake was van belangrijke schade aan gewassen.

Voor niet te voorziene schade is een norm bepaald van € 250,-/geval¹⁰. Zodra deze norm overschreden wordt bestaat de mogelijkheid voor een ontheffing van de wettelijke bepalingen".

In het belang van de Volksgezondheid en openbare veiligheid (paragraaf 5.2.1 Nota Faunabeleid)

"In het belang van de openbare veiligheid is wel een aantal zaken te noemen waarin bestrijding of regulatie van diersoorten gewenst of zelfs noodzakelijk is. <....> In verband met de verkeersveiligheid kan het gewenst zijn reeën te reguleren in en rond leefgebieden die grenzen aan druk bereden wegen".

Voorkoming van schade aan flora en fauna (paragraaf 5.2.4 Nota Faunabeleid)

"In natuurgebieden staat bescherming van de wilde flora en fauna voorop. Bij het natuurbeheer kan het echter nodig zijn diersoorten te verstoren, te reguleren of de vestiging of voortplanting ervan te beïnvloeden. Diersoorten die geen natuurlijke vijanden (meer) kennen of gebieden waar door andere oorzaken natuurlijke regulatie niet meer optreedt (grauwe gans), komen het eerst in beeld. Maar ook in geval van dominantie van de ene soort ten opzichte van een andere (damhert), kan ingrijpen gewenst zijn. Dit laatste speelt voornamelijk wanneer kwetsbare en met uitsterven bedreigde diersoorten het onderspit delven".

"Voor het ree is aangetoond dat tot op zekere hoogte geboortebeperking optreedt op basis van hoge dichtheden in relatie tot het voedselaanbod. De zomervoeding van het ree reguleert de kalveroverleving en daarmee de populatieaanwas: veel voedsel geeft hoge aanwas, weinig voedsel weinig of geen aanwas. De winter kan, als deze streng is met veel sneeuw, hoge mortaliteit veroorzaken. Onder natuurlijke omstandigheden spelen ziekten, honger en dorst en predatie als regulerende factor. Migratie is een van de oplossingen die het ree bij ziekten en honger en dorst gevonden heeft om te overleven. In de Zeeuwse situatie zullen bovengenoemde processen voldoende borg staan voor vitale populaties reeën. Ingrepen in reeënpopulaties uit oogpunt van schade aan flora en fauna zijn niet verantwoord en zullen daarom niet worden toegestaan".

Bovenstaande tekstdelen geven aan dat GS ten tijde van het opstellen van de Nota Faunabeleid het 'belang van flora en fauna' enkel beschouwden als een 'schadebelang'. En niet, zoals nu uit de Wet natuurbescherming volgt, als een belang dat breder kan en mag worden beschouwd dan alleen het 'voorkomen van schade (door reeën) aan andere natuurbelangen. Wel kan uit het beleid worden opgemaakt dat het 'reguleren van diersoorten in het kader van natuurbeheer' wel als gangbaar en soms noodzakelijk onderdeel van 'natuurbeheer' wordt gezien.

Voorkomen van onnodig lijden bij zieke en gebrekkige dieren (paragraaf 5.2.5 Nota Faunabeleid)

*"Het voorkomen en bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren, behorende tot de diersoorten edelhert, **ree**, damhert of wild zwijn is, gelet op de intrinsieke waarde van het dier, door de minister aangewezen als belang op grond van artikel 68, eerste lid, onderdeel e. van de wet. Deze voorziening is vooral bedoeld om dieren die ten gevolge van ziekte of verwonding ernstig en uitzichtloos*

¹⁰ De norm van € 250,- betreft een latere aanpassing van de Nota Faunabeleid.

¹¹ De Afdeling bestuursrechtspraak aanvaardde in 2007 reeds dat een bedrag van € 250,00 per schadegeval een niet onredelijke grens was voor het mogen aannemen van 'belangrijke schade' ABRvS van 21 maart 2007, 200606996/1, ECLI:NL:RVS:2007:BA1175, JM 2007/88 m. nt. Boerema, M en R 2007, 66 m. nt. Bastmeijer.

lijden, uit ethische motieven uit hun lijden te kunnen verlossen. Deze situatie kan zich voordoen na een aanrijding waarbij een dier ernstig gewond is geraakt of bij een zodanige aantasting door ziekte dat herstel onmogelijk lijkt. Om onnodig lijden van deze dieren te voorkomen kan ontheffing worden verleend. De provincie onderschrijft deze noodzaak en zal op verzoek aan de FBE ontheffing verlenen¹²".

Populatiebeheer (paragraaf 4.8 Nota Faunabeleid)

"Naast bestrijding van schade is populatiebeheer een motief op grond waarvan regulatie van dierpopulaties noodzakelijk kan zijn. Vanwege het ontbreken van predatoren voor deze soorten speelt de discussie over populatiebeheer vooral bij ree en damhert".

Samengevat volgt uit de Nota Faunabeleid van de provincie Zeeland dat voor reeën:

- Het mogelijk wordt geacht om ontheffing te verlenen voor het reguleren van de populatie(s), voor zover het gaat om populaties (of delen daarvan);
- Het reguleren van de populaties mogelijk wordt geacht 'ter voorkoming van ernstige schade aan gewassen' alsmede 'in het belang van de openbare veiligheid (verkeersveiligheid);
- Er ontheffing zal worden verleend 'ter voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige reeën, in geval van ernstige opgelopen verwondingen of ziekten;
- Er geen ontheffing zal worden verleend enkel 'ter voorkoming van schade aan flora en fauna'.

2.2.2 Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017 – Regels faunabeheerplannen

Door PS van Zeeland is op 4 november 2016, op grond van artikel 3.12 lid 9, de Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017 (hierna aangeduid als de Verordening) vastgesteld. In deze verordening worden (onder andere) aanvullende regels gesteld aan de inhoud en samenstelling van faunabeheerplannen.

Hieronder wordt (samengevat) weergegeven wat de verordening regelt met betrekking tot het faunabeheerplan en welke eisen de verordening stelt aan een faunabeheerplan voor de provinciaal vrijgestelde soorten. Voor een volledige en correcte weergave van de verordening en aangehaalde artikelen wordt verwezen naar de gepubliceerde versie op overheid.nl.

Algemene eisen aan een faunabeheerplan

Voor de inhoud van dit faunabeheerplan gelden de onderstaande voorwaarden:

Een faunabeheerplan bevat ten minste de volgende gegevens:

1. de omvang van het werkgebied van de Faunabeheereenheid;
2. een kaart waarop de begrenzing van het werkgebied van de Faunabeheereenheid is aangegeven;
3. inzicht in de samenhang tussen de jacht op de wildsoorten, het beheren van de populaties van in het wild levende dieren en het bestrijden van schade door deze dieren.

In aanvulling op vorenstaande bevat een faunabeheerplan, indien sprake is van duurzaam beheer van populaties en schadebestrijding op basis van ontheffingen:

- a. een beschrijving van het planmatig, gecoördineerd en duurzaam beheer van populaties en schadebestrijding van schade op basis van ontheffingen van in het wild levende dieren;

¹² Er is door de provincie Zeeland een aanwijzing verleend voor de bestrijding onnodig lijden en zieke dieren, zie paragraaf 2.2.

- b. kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer noodzakelijk wordt geacht, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar;
- c. een onderbouwing van de noodzaak van een duurzaam beheer van de onder b bedoelde diersoorten, waaronder een onderbouwde verwachting van de belangen als bedoeld in artikel 3.3, vierde lid, onderdeel b, onder 1° tot en met 4°, artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, onder 1° tot en met 3°, artikel 3.10, tweede lid, onderdeel b tot en met h en artikel 3.17, eerste lid van de wet die zouden worden geschaad indien niet tot beheer of schadebestrijding zou worden overgegaan;
- d. een beschrijving van de mate waarin de onder c bedoelde belangen in de zes jaren voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het faunabeheerplan zijn geschaad, inclusief de getroffen beheermaatregelen waaronder het naar soort onderscheiden aantal gedode dieren;
- e. de huidige en gewenste stand van de in onderdeel b bedoelde diersoorten;
- f. per diersoort een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand, bedoeld in onderdeel e, te bereiken;
- g. per diersoort en gewas een beschrijving van de handelingen die in de periode, bedoeld in onderdeel d, zijn verricht om het schaden van de in onderdeel c bedoelde belangen te voorkomen, alsmede, voor zover daarover redelijkerwijs kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een beschrijving van de effectiviteit van die handelingen;
- h. een omschrijving van passende en doeltreffende preventieve maatregelen en de mate waarin deze maatregelen moeten worden ingezet alvorens mag worden overgegaan tot schadebestrijding;
- i. voor zover het plan betrekking heeft op het beheer van edelherten, damherten, reeën of wilde zwijnen, een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie van de betrokken dieren alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen;
- j. een beschrijving van de plaatsen in het werkgebied van de Faunabeheereenheid waar en de perioden in het jaar waarin de in onderdeel f bedoelde handelingen zullen plaatsvinden;
- k. voor zover daarover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de in onderdeel f bedoelde handelingen;
- l. een beschrijving van de wijze waarop de effectiviteit van de voorgenomen handelingen zal worden bepaald;
- m. informatie, op basis van gevalideerde (onderzoeks)gegevens en de daaruit voortvloeiende inzichten, waaruit blijkt dat een gunstige staat van instandhouding van de onder b bedoelde diersoorten wordt gewaarborgd.

2.2.3 Opdracht bestrijding onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren

Op 1 juli 2015 hebben GS van Zeeland of grond van de Flora en faunawet een aanwijzing verstrekt (nu: opdracht¹³) om dieren van het soort damhert en ree welke zodanig ziek of verwond zijn dat er sprake is van ondragelijk en uitzichtloos lijden, te doden en daarbij gebruik te maken van het kogelgeweer, mes en kunstlicht op alle gronden binnen de provincie Zeeland. De aanwijzing (opdracht) is verstrekt aan 34 personen van het regionaal bijstandsteam valwild. Deze aanwijzing is gepubliceerd in het Provinciaal blad nr. 3739, op 1 juli 2015 en is inmiddels onherroepelijk.

Met deze aanwijzing kunnen de aangewezen personen aangereden (of anderszins ziek of gewonde) reeën en damherten uit hun lijden verlossen. De aanwijzing is voor onbepaalde tijd. Dit nieuwe Faunabeheerplan voorziet dan ook niet in een nieuwe regeling om op basis van het wettelijk belang "het voorkomen en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren, behorende tot de soorten edelhert, ree, damhert of wild zwijn" een ontheffing of aanwijzing bij GS aan te vragen.

¹³ De op 1 juli 2015 gepubliceerde aanwijzing blijft op grond van het overgangsrecht in stand blijven en geldt vanaf 1 januari 2017 als een opdracht als bedoeld in 3.18 van de Wnb.

Hoofdstuk 3 Soortbeschrijving

Onderstaande teksten zijn -met een paar geringe aanvullingen- overgenomen van de uniforme richtlijn paragraaf Reeën, opgesteld door de Vereniging Het Reewild (Uniforme Richtlijn Paragraaf Reeën Faunabeheerplannen, Februari 2014).

3.1 Kenmerken

Reeën (*Capreolus capreolus*) zijn de kleinste hertachtigen die in Nederland leven. Het gewicht bedraagt zo'n 25 tot 30 kg. In de zomer hebben reeën een roodbruine vacht, in de winter kleurt die grijsbruin. Zowel de bokken als de geiten hebben opvallend wit gekleurde haren rond de anus, de zogenaamde spiegel. De reeën hebben geen staart, maar de reegeit heeft een hangende pluk haren onder de anus dat het "schortje" wordt genoemd. Bij de bokken ontbreekt dat. De reebok draagt een gewei, de geiten niet. Dat gewei wordt elk jaar in de herfst afgeworpen, waarna direct een nieuw gewei gaat groeien. In februari/maart is het volgroeid. Volwassen bokken hebben meestal drie enden aan elke stang: een zesender. Reeën kunnen uitstekend horen en ruiken, maar het gezichtsvermogen is minder goed ontwikkeld, al kunnen zij bewegingen bijzonder goed opmerken.

3.2 Ecologie

3.2.1 Biotoop

Reeën hebben een voorkeur voor een parkachtig landschap, dat wil zeggen een afwisseling van bos, weiljes, akkers, wildwallen en ruige hoekjes. Maar het leefgebied van reeën beperkt zich niet tot deze biotopen. Momenteel komt het bijna in heel Nederland voor en leeft het in bos- en heidegebieden, in het polderland, in de duinen en in moerasgebieden en rietlanden.

Een geschikt gebied moet voldoen aan drie voorwaarden: voldoende voedsel, vocht, dekking en rust. Ontbreekt een van deze voorwaarden, dan is het gebied al minder geschikt voor reeën en wordt het vaak bezet door jonge of minder dominante dieren. Door het toegenomen aantal, leven er steeds meer reeën in het open akker- en polderland. Men spreekt dan over veldreeën.

3.2.2 Voedselkeuze

Reeën hebben gevarieerd, hoogwaardig en licht verteerbaar voedsel nodig, te weten eiwitrijke delen van planten. Hiermee verschilt het voedsel dat een ree opneemt van (bijvoorbeeld) paarden of edelherten. Het ree wordt wel een 'concentrate selector' genoemd vanwege haar typisch eetgedrag. Een knopje hier, een voedselrijk kruid daar, etc. Om deze reden zijn reeën 's-winters niet territoriaal en wordt het metabolisme naar een minimumniveau teruggedraaid. Territoriumgedrag en te grote activiteiten zouden in die periode een te grote aanslag doen op de energiereserves.

3.2.3 Positie in voedselweb

Reeën vormen in natuurlijke situaties een voedselbron voor verschillende natuurlijke vijanden (predators), zoals de wolf, de lynx en de bruine beer. Vooral voor de lynx vormen reeën het hoofdmenu. De lynx is ook de predator die in staat lijkt te zijn om aantallen reeën binnen een populatie te beïnvloeden (zie onder andere Melis et al, 2013).

Hoewel de vos in Nederland de meest voorkomende (en grootste) landpredator is, blijkt uit een acht jaar durende studie in Noorwegen (Panzacchi, 2007) dat vossenpredatie op reekalveren geen aantoonbare gevolgen heeft voor de reeënstand. Vossenpredatie is zeer afhankelijk van omgevings-, klimatologische

en antropogene omstandigheden. Vooral de aan- of afwezigheid van andere prooidieren (hoofdzakelijk woelmuizen) bepaalt de omvang van predatie op reekalveren. Natuurlijke vijanden, die de stand echt kunnen beïnvloeden (met name de lynx), ontbreken in Nederland.

Als 'prooidier' is het ree een diersoort die in staat is om zich zo aan te passen dat hij aan zijn vervolgers kan ontkomen. Een ree is in staat om zich, zowel in ruimte als in tijd, aan te passen aan predatierisico. Hij past zijn gedrag hierop constant aan. In natuurlijke omstandigheden varieert predatierisico in tijd. Predatoren zijn vaak alleen in bepaalde perioden aan het jagen. Een ree herkent het moment of de momenten waarop het predatierisico het grootst is en past zijn gedrag hierop aan door bijvoorbeeld dan de open ruimte op te zoeken. Ditzelfde gedrag is ook waar te nemen bij verstoring door mensen (met name door recreatie, maar ook als gevolg van beheermaatregelen als afschot (Sönnichsen et al, 2013). Het ree is dan ook aan te merken als een soort die zich in zijn gedrag 'plastisch' opstelt en goed in staat is om zich te onttrekken aan zowel natuurlijke als antropogene bedreigingen.

3.3 Gedrag

3.3.1 Sociale organisatie en activiteit

In tegenstelling tot de edel- en damherten leven reeën niet in roedelverband. Alleen in de winter vormen reeën groepen (sprongen). Maar dit is in gedrag niet gelijk aan de roedels van edel- of damherten. Vaak zie je ook de sprongen onderling -soms per dag- sterk van omvang wisselen of opsplitsen in kleinere sprongen. In het voorjaar valt zo'n sprong weer uit elkaar.

Territoria

Bij het ree is alleen gedurende de zomerperiode sprake van een duidelijk territorium. Vanaf maart-begin april gaan de bokken over tot het zich vestigen in een eigen territorium waar andere bokken (uitgezonderd hele jonge dieren) niet meer worden getolereerd. Dit is herkenbaar aan het moment dat jonge, geslachtsrijpe bokken worden verjaagd, omdat zij nog niet in staat zijn een eigen territorium te bemachtigen. Dit leidt regelmatig tot verkeersslachtoffers. Het territorium van een volwassen reebok bedraagt 5 tot 30 ha afhankelijk van voedselaanbod en leefomgeving. Aan de hand van geuren uit geurklieren bakent de bok zijn territorium af, meestal op bomen.

Ook geiten hebben een eigen herkenbaar territorium, maar daar zijn de grenzen veelal wat diffuser. Ook verdedigen geiten hun eigen territorium niet of nauwelijks. Geiten zijn toleranter en je ziet ze vaak nog in gezelschap van een kalf van het vorig jaar en uiteraard van de nieuwgeboren kalveren. Meestal overlapt het territorium van een bok dat van een of meer geiten. In de winter zijn reeën (ook de bokken) veel toleranter naar elkaar toe; er is dan minder volwaardig voedsel te vinden waardoor ze zuinig met hun energie moeten omspringen. In deze periode zijn reeën extra gevoelig voor verstoring en energieverlies, omdat zij 's-winters moeten teren op hun vetreserves (bron: website zoogdiervereniging en Vereniging Het Reewild).

Reeën communiceren met elkaar door verschillende geluiden te maken. Zo kunnen ze bijvoorbeeld "blaffende" geluiden maken, net zoals een hond. De spiegel is ook een communicatiemiddel. Bij gevaar wordt die namelijk opgezet waardoor die veel groter wordt en zo een niet te missen signaal geeft aan andere reeën dat er onraad is.

3.3.2 Voortplanting

De paartijd van het ree ligt in de periode half juli tot half augustus. Omdat de geit niet altijd direct bereid is om te paren, volgen er soms wilde achtervolgingen door de bok, tot de geit wel bereid is. Na de paring deelt de bevruchte eikel zich tot een kiemcel, maar die ontwikkelt zich na die deling niet verder en blijft in de baarmoeder. Pas vanaf half december nestelt de kiem zich in de baarmoederwand en ontwikkelt zich een embryo. Men noemt dit de vertraagde implantatie. Vanaf midden mei tot in juni worden de meeste kalveren geboren. Normaliter krijgt een geit twee kalveren, soms wordt het een drieling.

3.3.3 Leefgebieden

Elk organisme stelt bepaalde eisen aan zijn omgeving (milieueisen). Een leefgebied is in feite het gebied waarbinnen de voor reeën noodzakelijke biotopen in voldoende mate en kwaliteit aanwezig zijn, maar een leefgebied strekt zich verder uit dan dat. Ook delen in het gebied die voor reeën minder aantrekkelijk zijn, maar waar ze wel kunnen voorkomen of doorheen trekken, vallen binnen een leefgebied. In Nederland zijn er weinig milieufactoren die een leefgebied voor het ree ongeschikt maken. Bijzonder genoeg zijn het vooral de menselijke (milieu)factoren die ervoor zorgen dat een ree ergens wel of niet kan voorkomen.

Grenzen van leefgebieden

Een leefgebied van een populatie reeën kan worden begrensd door harde natuurlijke grenzen zoals grote wateren, hooggebergten. In Nederland zal dit vooral gaan om grote rivieren, de Waddenzee, de Zeeuwse wateren, het IJsselmeer (die praktisch niet door reeën kunnen worden overgestoken), maar vooral door onnatuurlijke harde grenzen die door de mens zijn aangebracht zoals snelwegen, kanalen en intensief bebouwde zones, alsmede wildkerende rasten. Het gaat altijd om barrières die migratie ernstig kunnen beperken, maar niet onmogelijk maken. Reeën hebben dus leefgebieden waarbinnen migratie, vanuit het ree gezien, ongehinderd kan plaatsvinden. Barrières tussen leefgebieden zijn overbrugbaar maar niet zonder beperking.

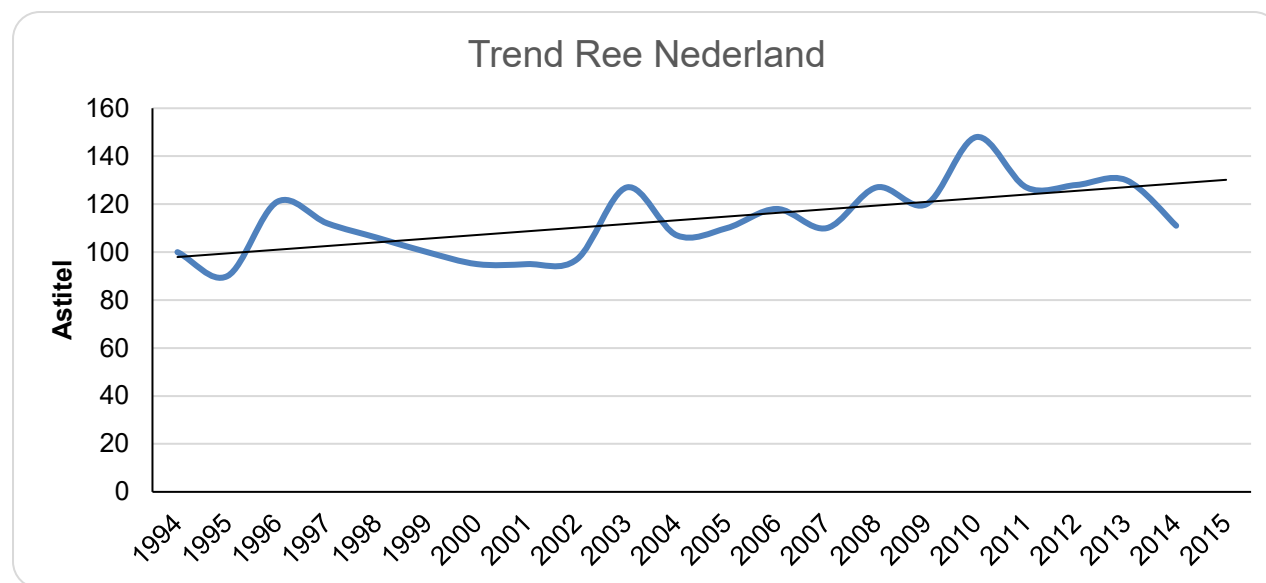
Hoofdstuk 4 Voorkomen en verspreiding

4.1 Nederland

Populatieontwikkeling en verspreiding

De Nederlandse reeënpopulatie heeft zich sinds de 80er jaren sterk uitgebreid. Niet alleen in aantallen, maar ook in de verspreiding over Nederland. In 1930 werd het aantal reeën in Nederland geschat op 3 á 4.000. In 1960 bedroeg dat aantal 15.000 en in 1980 lag dat aantal al tussen de 25.000 en 30.000 (Broekhuizen, 1992). De schattingen hoeveel reeën nu werkelijk in Nederland voorkomen verschillen aanzienlijk. Het Kenniscentrum reeën schat het aantal dieren tussen de 70.000 en 80.000. Maar er zijn ook schattingen dat er inmiddels meer dan 100.000 reeën in Nederland leven.

Uit de informatie van de website van de Zoogdierverseniging (www.zoogdierverseniging.nl) alsmede uit de registratie van het Netwerk Ecologische Monitoring (dagactieve zoogdieren) blijkt dat er in de periode 1994-2014 sprake is van een matige groei van het aantal reeën in Nederland. Uit de monitoring van de landelijke trend lijkt wel dat in 2014 een lager aantal dieren is gesignaleerd. Enkel op grond een éénmalige lagere jaarmeting kan nog niet worden geconstateerd dat de landelijke trend afnemend is. Vooralsnog wordt op landelijk niveau nog steeds uitgegaan van een matige groei. Op de site van de Zoogdierverseniging/verspreidingsatlas wordt overigens vermeld dat 'Inventarisatie van het aantal aanwezige reeën met name in uitgestrekte bosgebieden lastig is en dat vaak blijkt dat het aantal dieren toch wordt onderschat. Op grond van de gegevens, als gepubliceerd op de website van de Zoogdierverseniging en de verspreidingsatlas wordt de landelijke trend van het ree in Nederland (sinds 1950) vastgesteld op: stabiel of toegenomen.

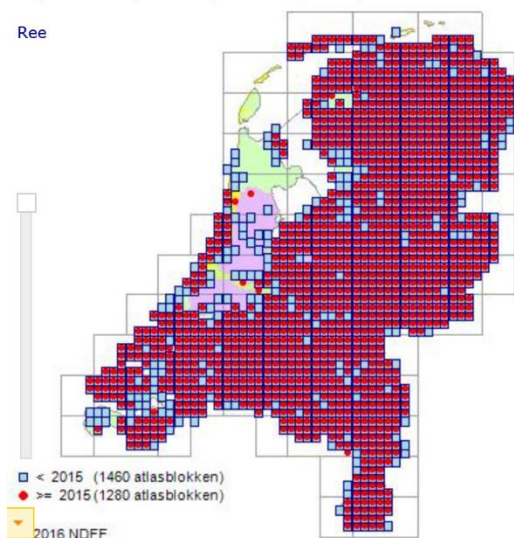
Figuur 1 Landelijke indexcijfers ree, index: 200=100 (bron: NEM (VZZ, CBS))

Verder wordt de verspreiding van het ree in Nederland bijgehouden via de Nationale databank Flora- en fauna (NDFF) (www.natuurloket.nl). In figuur 2 wordt de huidige verspreiding van het ree in Nederland weergegeven.

Capreolus capreolus (Linnaeus, 1758)

Ree

Figuur 2. Verspreiding ree binnen Nederland (Bron: verspreidingsatlas zoogdieren t/m 2015)

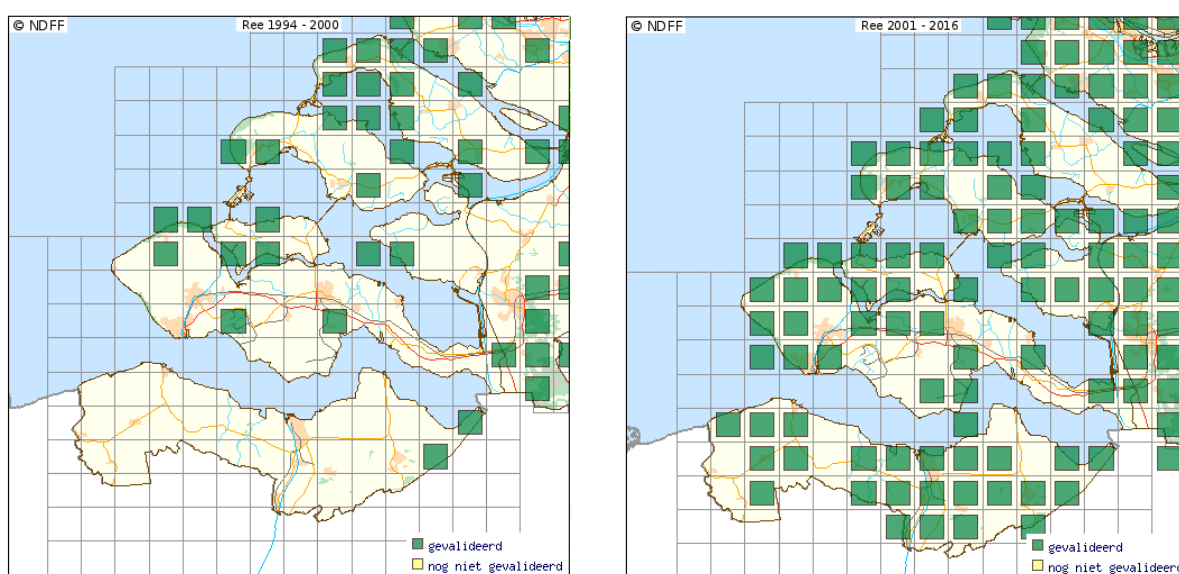

4.2 Zeeland

4.2.1 Ontwikkeling en verspreiding binnen Zeeland

Verspreiding

Uit de verspreidingsgegevens van de NDFF volgt dat in Zeeland sprake is van een nog toenemende verspreiding. Waar in de periode voor 2000 in een beperkt aantal gebieden reeën werden waargenomen, treedt na 2000 een kolonisatie van nieuwe gebieden op.

Figuur 3. Verspreiding ree Zeeland tussen 1994 - heden (kaartwerk NDFF 2016)

Aantallen

Niet alleen de verspreiding, maar ook de getalsmatige ontwikkeling binnen Zeeland wordt gevolgd. Dit gebeurt op grond van jaarlijkse voorjaarstellingen. Een deel van de WBE's voert jaarlijks deze tellingen uit.

Er zijn WBE's die nog geen tellingen of inschatting maken van het aantal reeën binnen het eigen werkgebied. Hoewel uit de waarnemingen op de voorgaande afbeeldingen bijvoorbeeld is op te maken dat ook in het westelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen reeën voorkomen, worden hier tot nu toe geen tellingen uitgevoerd.

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de telgegevens voor zover deze door WBE's zijn verzameld en geregistreerd. Het vorige Faunabeheerplan onderdeel ree liep van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014, te weten 5 jaar. Over de jaren 2015 en 2016 was er voor het ree geen vastgesteld faunabeheerplan voorhanden. In deze jaren zijn de reeën wel geteld. Derhalve is voor de analyse van de ontwikkelingen van de reeënpopulaties uitgegaan van 7 jaar.

Ondanks alle goede bedoelingen en grote inzet, moet worden gesteld dat de uitgevoerde tellingen van reeën nooit volledig zekerheid kunnen geven over het exacte aantal reeën dat in een gebied voorkomt. In absolute zin zijn aantallen in populaties reeën niet vast te stellen (Groot Bruinderink, 2013). Er kan niet worden gesproken van een absoluut aantal getelde reeën of een absoluut getal als doelstand. Oorspronkelijk werd met de door de telmethode verkregen gegevens beoogd de werkelijke totale populatieomvang vast te stellen om op grond hiervan onder andere tot een afschotplan te komen. Omdat uit wetenschappelijk onderzoek gebleken is dat aantallen in populaties reeën in absolute zin niet zijn vast te stellen en een rekenmethode daarvoor onvoldoende kan worden onderbouwd, wordt tegenwoordig alleen het minimaal aantal aanwezige reeën bepaald (vaak aangeduid met de Engelse term: *Minimum Number Alive, MNA*). Door de resultaten jaarlijks met elkaar te vergelijken is het mogelijk om een trend te onderscheiden in de ontwikkeling van de reeënpopulatie: afname, stabilisering of toename. Bij het bepalen van deze MNA spreken we dan ook niet meer van tellen van reeën, maar van trendtellingen van reeën. Door de resultaten jaarlijks met elkaar te vergelijken is het mogelijk om een trend te onderscheiden in de ontwikkeling van de reeënpopulatie (of reeënpopulaties). Daarbij is vooral van belang om te kunnen vaststellen of er sprake is van afname, stabilisering of toename.

Tabel 1. Voorjaarstellingen 2010 -2016, geteld = minimumaantal (MNA)

Voorjaarsstand Ree	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
<i>Schouwen</i>	211	245	238	226	241	277	293
<i>De Gouwe</i>	65	65	58	62	62	70	79
<i>Tholen & Sint Philipsland</i>	67	84	68	63	70	99	134
<i>Walcheren (jaarrondtellingen t/m 2016)</i>	210	230	260	250	270	310	340
<i>Noord-Beveland</i>	60	69	68	73	78	60	120**
<i>Reimerswaal (buiten NB-gebied)</i>	120	94	90	90	95	95	92
<i>Oost Zeeuws-Vlaanderen (inclusief omgeving Groot Eiland)</i>	89	88	104	151	164	271	343**
<i>De Poel (poelbos + omgeving)</i>	10	12	10	5	5	9	14
<i>Wolphaartsdijk</i>	2	24	34		26	52	39
<i>Wilhelminapolder (deels behorend bij Wolphaartsdijk)</i>					16	8	8
<i>Zuid-West Zuid-Beveland (t/m 2015 niet structureel geteld)</i>						0	17
Totaal	834	911	930	920	1027	1251	1479

*Vanaf 2017 wordt in geheel Zeeland geteld conform het telprotocol Vereniging Het Reewild

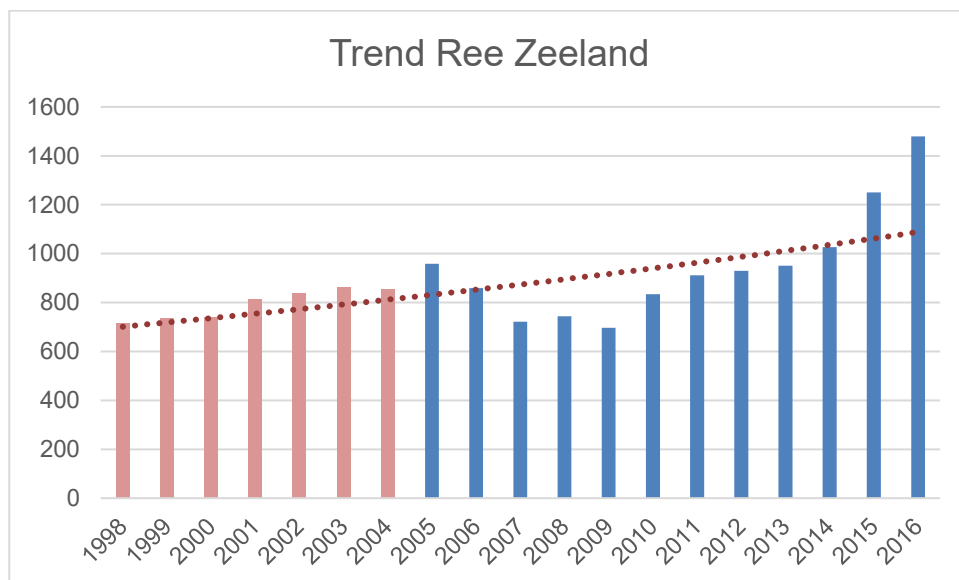
**De hogere aantallen in 2016 lijken vooral het gevolg van uitbreiding telgebieden binnen deze WBE's

Op basis van bovenstaande kan worden vastgesteld dat er binnen Zeeland minimaal 1.479 reeën voorkomen en dat het aantal jaarlijks toeneemt. Daarbij moet ook worden meegenomen dat in delen van de provincie (bepaalde WBE-gebieden en natuurgebieden) nog geen sprake is van gestructureerde tellingen. Zo ook in de meeste 'leefgebieden' zoals deze in de Nota Faunabeleid provincie Zeeland zijn benoemd (zie paragraaf 2.3.1.). Het daadwerkelijk aantal reeën binnen Zeeland ligt derhalve hoger dan de genoemde 1.479 dieren.

Trendmatige ontwikkeling populatie

Uit de volgende figuur is de trendmatige ontwikkeling van het ree in Zeeland af te leiden.

Figuur 4. trendmatige ontwikkelingen reeënpopulatie Zeeland

De resultaten van de telgegevens, zoals weergegeven in figuur 4, zijn gebaseerd op informatie zoals deze door de WBE's worden aangeleverd. Pas sinds 2005 is in de meeste WBE-gebieden sprake van een structurele wijze van tellen (blauwe delen staafdiagram). Voorafgaand hieraan (1998-2004) werd het aantal reeën voornamelijk bepaald aan de hand van schattingen (rode delen staafdiagram).

Er is voor geheel Zeeland sprake van een matige trendgroei, waarbij vooral de laatste jaren een sterkere toename van het aantal getelde reeën wordt waargenomen.

4.2.2 Relatie voedselaanbod en grootte populatie

De provincie Zeeland bestaat uit een diversiteit aan landschappen. Naast duinen, natuur- en bosrijke gebieden zijn er cultuurlandschappen in de vorm van coulissen- en dorpenlandschap en grote open (agrarische) gebieden. Het ree voelt zich in principe in de gehele provincie thuis. Door de veelzijdige landschappen en het agrarische gebruik van het buitengebied levert het hele Zeeuwse landschap ruim voldoende voedsel voor de aanwezige populatie reeën.

In de gebieden waar meer rust en dekking is en waar ook het voedselaanbod in zowel de zomer als de winterperiode redelijk stabiel is, zijn over het algemeen meer reeën aanwezig waarbij ook het migratiegedrag beperkt blijft. In het algemeen gesteld is het aanbod van voedsel voor het ree in Zeeland geen beperkende factor. Wel moet in acht worden genomen dat in de winterperiode in grote delen van Zeeland (polders met akkerland) het voedselaanbod voor reeën laag is. Na de oogst blijft er in deze periode weinig, voor reeën geschikt, voedsel aanwezig.

Hoofdstuk 5 Beheer – algemene uitgangspunten

5.1 Beheervisie

De beheervisie en de beheerdoelstellingen voor de reeënpopulaties binnen Zeeland zijn reeds eerder vastgelegd in het faunabeheerplan 2005-2009. Ook in het faunabeheerplan 2010-2014 wordt een omschrijving gegeven van de beheerdoelstellingen. In dit laatste plan wordt ingezet op beheer door afschot in aanvulling op, en in combinatie met de al ingezette en nog in te zetten maatregelen, om risico's voor verkeersveiligheid en landbouwschade te voorkomen. Meer concreet zijn in het faunabeheerplan 2010-2014 een aantal uitgangspunten (doelstellingen) opgenomen;

"De doelstelling bij het ree is tweeledig, waarbij beide doelstellingen nevensgeschikt zijn":

1. *Het ongemoeid laten van de reeënpopulaties in de duinen en grote natuurgebieden in de afgesloten zeearmen.*
2. *Getalsmatig beheer van de reeënpopulaties in het polderland met als subdoelen:*
 - *Voorkomen en beperken van belangrijke schade¹⁴;*
 - *Voorkomen van verkeersonveilige situaties, en terugbrengen van het aandeel verkeersslachtoffers in de provincie Zeeland.*

In de basis veranderen deze doelstellingen c.q. uitgangspunten niet met het opstellen van dit nieuwe faunabeheerplan. Maar door veranderende inzichten, wet- en regelgeving en verruiming van wettelijke gronden wordt voor dit faunabeheerplan de beheervisie opnieuw geformuleerd:

De reeënpopulaties binnen Zeeland worden op leefgebiedniveau (Geografische Eenheid) beheerd. Er is binnen deze gebieden sprake van duurzaam beheer.

In Zeeland leven op de verschillende eilanden verschillende populaties reeën in de vorm van metapopulaties. Dat wil zeggen dat populaties zijn onderverdeeld in kleine groepen die gebruik maken van meerdere kleine natuurlijke verblijfsgebieden die sterk verspreid liggen in een agrarisch cultuurlandschap. Daarbij vindt tussen de groepjes/verblijfsgebiedjes wel voortdurend uitwisseling plaats, waardoor ze toch een samenhangende populatie vormen.

Wat onder duurzaam beheer wordt verstaan is reeds uitgewerkt in paragraaf 2.1.1. Uitwerking van het beheer op leefgebiedniveau vindt plaats in paragraaf 5.2.

De uitvoering van de beheervisie vindt plaats binnen de wettelijke kaders van de Wet natuurbescherming. Verder geldt het provinciale beleid en de provinciale Verordening (zie paragraaf 2.2).

¹⁴ Uit de strekking van het Faunabeheerplan 2010-2014 volgt dat hiermee bedoeld wordt op belangrijke of ernstige schade aan gewassen.

Het beheren – waaronder verstaan het reguleren van aantallen - van de Zeeuwse reeënpopulaties gebeurt primair in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid (verkeersveiligheid).

Regulatie van de reeëstand gebeurt primair vanwege het risico voor de verkeersveiligheid binnen Zeeland.

Uitwerking hiervan vindt plaats in paragraaf 5.3.

Nevengeschiedt worden de reeënpopulaties beheerd ter voorkoming van schade aan economische of publieke belangen, op basis van schadehistorie en vooraf bepaalde maatschappelijke draagkracht van gebieden.

Het duurzaam beheer van de reeënpopulaties vindt plaats ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met de door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;

Tevens zorgt het duurzaam beheer er voor dat hierdoor ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen en andere vormen van eigendom wordt voorkomen.

De onderbouwing van de beheervisie en een korte uitwerking van de wettelijke gronden vindt plaats in paragraaf 5.4.

In de paragrafen 5.5 en 5.6 worden de verschillende stappen en bijzondere aandachtspunten uitgewerkt die nodig zijn om het gewenste beheer in de komende planperiode vorm te geven.

In hoofdstuk 6 worden, voor elk gebiedsdeel, de uiteindelijke doelen (inclusief de te treffen maatregelen) geformuleerd.

5.2 Leefgebieden

In Zeeland leven op de verschillende eilanden verschillende populaties reeën in de vorm van metapopulaties (Faunabeheerplan 2004-2009/Opdam 1987/1991). Een metapopulatie bestaat uit een groep van gescheiden populaties, welke min of meer in contact staan met elkaar. Dit verschijnsel komt voor bij soorten waarvan de potentiële leefgebieden verspreid voorkomen, gescheiden door natuurlijke of kunstmatige factoren.

In elk leefgebied komen reeënpopulaties voor die min of meer afgescheiden leven van populaties in de andere gebieden. Maar ook binnen de leefgebieden kunnen (deel)populaties voorkomen die redelijk afgescheiden leven van de rest van de reeënpopulaties in hetzelfde gebied. Dit kan doordat er harde barrières bestaan zoals drukke verkeerswegen of waterwegen. Maar ook een uitgestrekt landbouwgebied met weinig aantrekkelijke biotopen voor reeën kan een grens vormen tussen (deel)populaties. Dat wil zeggen dat populaties zijn onderverdeeld in kleine groepen die gebruik maken

van meerdere kleine natuurlijke verblijfsgebieden die sterk verspreid liggen in een agrarisch cultuurlandschap. Daarbij vindt tussen de groepjes/verblijfsgebiedjes wel voortdurend uitwisseling plaats waardoor ze toch een samenhangende populatie vormen.

Op Walcheren en Schouwen zijn twee grotere (kern)leefgebieden aanwezig die een zodanig groot en aaneengesloten natuurlijk leefgebied vormen dat er min of meer zelfstandige populaties kunnen leven. Deze gebieden functioneren daarnaast als 'brongebied' waaruit voortdurend reeën het cultuurlandschap in migreren op zoek naar nieuwe leefgebieden. De druk die daarmee ontstaat op kleinere verblijfsgebieden in het cultuurlandschap waarvan de draagkracht veelal reeds geheel door reeën wordt benut, leidt tot versterking van het zwervgedrag. Door het (zoveel mogelijk) ongemoeid laten van deze populaties wordt de gunstige staat van instandhouding gewaarborgd. Buiten deze leefgebieden vormen reeën een gevaar voor de verkeersveiligheid en worden geen populaties nagestreefd (zie Nota Faunabeleid).

Het tegengaan van risico's op uitsterven (als gevolg van natuurlijke of onnatuurlijke oorzaken) binnen een verblijfsgebied vergt een minimale populatieomvang van ten minste 40 tot 50 reeën (Faunabeheerplan 2004-2009). Verblijfsgebieden met een geringere draagkracht kunnen daaraan voldoen doordat de dieren als metapopulatie functioneren (verwijzing in Faunabeheerplan 2004-2009 naar Opdam 1987/ 1991) waarbij vanuit een andere, nabij levende populatie met enige regelmaat nieuw genetisch materiaal wordt aangevoerd.

Reeds meerdere jaren wordt door belangenorganisaties gepleit om het beheer van reeën te gaan vormgeven op leefgebiedenniveau. Onder meer de Vereniging Het Reewild is hier een sterk voorstander van. Ook de Faunabeheereenheid Zeeland ziet de noodzaak om de reeënpopulaties binnen Zeeland meer integraal en gebiedsgericht te gaan beheren. Daarom wordt voor dit faunabeheerplan gekozen voor een indeling van de Zeeuwse gebieden naar 'leefgebieden' zoals deze ook gedefinieerd worden door de Vereniging Het Reewild (zie ook paragraaf 3.3.3.).

Voor dit faunabeheerplan wordt uitgegaan van een indeling in Zeeland naar acht leefgebieden voor reeën:

1. Het eiland Schouwen-Duiveland
2. Tholen & Sint Philipsland
3. Het eiland Noord-Beveland
4. Walcheren
5. Zuid-Beveland
6. Reimerswaal
7. Oostelijk Zeeuws-Vlaanderen
8. Westelijk Zeeuws-Vlaanderen

Kenmerkend voor de reeënpopulaties in Zeeland is een spreiding over, door grote wateren maar ook door kunstmatige en drukbevaren kanalen van elkaar grotendeels geïsoleerde, leefgebieden waardoor slechts in beperkte mate sprake is van migratie of uitwisseling tussen de gebieden onderling (zie verder hoofdstuk 6 waarin de afzonderlijke leefgebieden uitgebreid worden beschreven).

Onderscheid met 'leefgebieden' als bedoeld in de Nota Faunabeleid Provincie Zeeland

Het gebruik van de term 'Leefgebied' kan verwarring opleveren met het gebruik van dezelfde benaming in de Nota Faunabeleid van de provincie. Hier wordt namelijk ook de term gebruikt, echter doelend op specifiek omschreven (natuur)gebieden in de provincie.

In haar Nota Faunabeleid (2003) geeft de Provincie Zeeland aan dat zij in 'geschikte leefgebieden' zelfregulerende processen voldoende borg vindt staan voor een vitale reeënpopulatie. Ingrepen in een populatie acht de Provincie hier alleen gerechtvaardigd vanuit het oogpunt van landbouwbelangen of verkeersveiligheid, *'waarbij het in en om leefgebieden die grenzen aan druk bereden wegen, gewenst kan zijn om in verband met de verkeersveiligheid reeën te reguleren'*.

Als geschikte leefgebieden voor reeën geeft de Provincie in haar Nota aan:

- De duingebieden van Walcheren en Schouwen;
- De bosaanplant op Walcheren, Schouwen en rond het Veerse Meer;
- De recent drooggevalle gronden in Grevelingen en Krammer-Volkerak.

In navolging van de aanpak zoals deze reeds in het faunabeheerplan (onderdeel Ree) 2005-2009 werd voorgesteld worden de leefgebieden, als in de Nota Faunabeleid bedoeld, beschouwd als *kern*-leefgebied. Om welke Reeën leefgebieden het exact gaat is weergegeven in figuur 5 (zie ook bijlage 2).

Figuur 5 Leefgebieden ree binnen Zeeland

5.3 Wettelijke gronden of belangen

5.3.1 Belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang

Het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid is veruit het belangrijkste argument om af te wijken van de bescherming en afschot van reeën toe te staan. Het gaat daarbij primair om het stabiliseren en uiteindelijk terugdringen van het aantal verkeersongevallen met reeën. Reeën steken regelmatig verharde wegen over. Dit leidt tot aanrijdingen en gevaar voor de verkeersveiligheid. Landelijk worden per jaar inmiddels 10.000 aanrijdingen met reeën geregistreerd (bron: onder andere VHR, 2014). Het gaat hier om een sterke onderschatting, omdat lang niet alle aanrijdingen met reeën worden geregistreerd. Afgezien van dierenleed levert dit voor heel Nederland een kostenpost op van, naar schatting, € 25 miljoen.

De meeste aanrijdingen met reeën vinden in Nederland plaats in de maanden maart, april, mei, juli, augustus, oktober en december. De meeste reeën worden aangereden in het voorjaar, wanneer de onrust in de populatie toeneemt doordat de geiten de kalveren verstoten en daarnaast de jonge bokken worden verjaagd uit het territorium van de dominante bokken.

Wanneer de wildongevallen per etmaal worden bekeken, dan valt op dat dit voor reeën tamelijk gelijkmatig verspreid over het etmaal is, met een kleine piek tussen 06.00 en 09.00 uur en tussen 17.00 en 01.00 uur. In deze tijdvakken zijn zowel de ochtend- als avondspits gelegen. Een duidelijk ongevalsluwe periode op de dag is gelegen tussen 10.00 uur en 15.00 uur (zie ook Vries 2015).

Uit alle onderzoeken die zijn beoordeeld, volgt dat er een relatie is tussen de 'dichtheid' van het aantal reeën versus het aantal aanrijdingen in een gebied (zie o.a. literatuuropgave).

Uit het onderzoek van Seiler (Seiler, 2004) volgt dat er een verband bestaat, zij het niet lineair, met de groei van de reeënpopulatie en het aantal aanrijdingen. Het aantal aanrijdingen met reeën steeg sterker dan de gemeten toename van de verkeersintensiteit. Dezelfde trend werd ook door Groot Bruinderink en Hazenbroek vastgesteld (Groot Bruinderink, 1996). Maatregelen moeten volgens Putman (Putman, 2014) gericht zijn op een lokale beoordeling van de situatie waarbij alle factoren (verkeerssituatie, aanwezigheid van type landschap, aan- of afwezigheid van concrete barrières) tezamen worden afgewogen in relatie tot de aanwezigheid van (aantallen) reeën.

Lange termijn effecten zijn volgens Putman goed te bereiken door op lokaal niveau te beoordelen waar de risico's liggen, daarop maatregelen te treffen in de vorm van wering en door tegelijkertijd ook in te grijpen in de populatieomvang. In dat verband moet ook verwezen worden naar Langbein en Putman (Langbein/Putman, 2005) waarin wordt aangegeven dat het reguleren van de dichtheid (van reeën) op regionale schaal wel degelijk resulteert in een getalsmatige reductie van het aantal aanrijdingen. Maar daarbij wordt tegelijkertijd aangegeven dat op lokale schaal, waar dus het daadwerkelijke afschot plaatsvindt, ook rekening moet worden gehouden met de andere aangegeven factoren waaronder de aanwezigheid van veilige oversteekvoorzieningen, afrasteringen en het verkeer ter plaatse zelf. Bovenstaande wordt ook weer bevestigd door het onderzoek van Groot Bruinderink naar de oorzaken van aanrijdingen met hoefdieren (Groot Bruinderink, 2010).

In de voorgaande planperiode en ten behoeve van dit faunabeheerplan zijn reeds knelpunten in beeld gebracht en is voor een aantal wegtrajecten vastgesteld op welke wijze deze knelpunten kunnen worden

aangepakt. In de huidige situatie worden binnen Zeeland op verschillende locaties preventieve middelen ingezet om de verkeersveiligheid te verbeteren, zoals wildspiegels, reflectoren en rasters. Op een aantal

plaatsen ontbreken deze echter. De verantwoordelijkheid voor de inzet van preventieve maatregelen ligt bij de wegbeheerder. Vanuit de Faunabeheereenheid worden de verantwoordelijke wegbeheerders regelmatig geïnformeerd over mogelijke knelpunten. Daarbij wordt er bij de wegbeheerders op aangedrongen om werende maatregelen te nemen om aanrijdingen te voorkomen.

Het blijkt echter lang niet altijd haalbaar om op alle gevaarlijke locaties maatregelen te treffen. Dit ondanks de inspanningen van de Faunabeheereenheid en de wildbeheereenheden. Ook blijken sommige maatregelen (wildspiegels/reflectoren of snelheidsbeperkingen) slechts beperkt effectief te zijn. Het plaatsen van wildwerende rasters kan daarbij binnen het Zeeuwse landschap om meerdere redenen ongewenst of zelfs onhaalbaar zijn. Om toch te kunnen voldoen aan haar verantwoording en het provinciale beleid acht de Faunabeheereenheid het nodig dat, aanvullend of gelijktijdig met preventieve maatregelen, de aantallen reeën door afschot worden verlaagd (zie ook de hiervoor aangehaalde onderzoeken van Putman en Groot-Bruinderink).

Hoewel de regulatie van aantallen binnen een bepaald gebied wordt gezien als een bijdrage aan het veilig maken van wegen geeft Putman (Putman, 2014) ook aan dat hij van mening is dat dit afschot niet alleen moet dienen voor verkeersveiligheid. Hij adviseert dan ook om dit afschot te incorporeren met het beheer van de populatie, namelijk door het afschot ook zo uit te voeren dat dit bijdraagt aan een populatieomvang in verhouding tot de draagkracht van het gebied en een gezonde populatie. Zie voor dit laatste ook paragraaf 5.4.4.

5.3.2 Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen en andere vormen van eigendom

Schadebestrijding ter voorkoming van schade aan gewassen, veehouderijen en bossen valt onder het gangbaar agrarisch gebruik van cultuurgronden en vindt plaats in het belang van het economisch gebruik van deze cultuurgronden of gronden waar tevens economisch gebruik plaatsvindt (o.a. bossen). Dit betekent dat teelt van gewassen dan wel het gebruik en onderhoud van grasland voor veeteelt inhoudt dat – in geval van dreigende of optredende schade – schadebestrijding plaatsvindt door, of op verzoek van de grondgebruiker als bedoeld in artikel 1.1 Wnb.

Uit de evaluatie van de voorgaande planperiode blijkt dat reeën in Zeeland incidenteel en niet op grote schaal ernstige schade veroorzaken aan gewassen. Met duurzaam populatiebeheer, overeenkomstig de aanpak als beschreven in paragraaf 5.4 en 5.5, kan de Faunabeheereenheid afdoende maatregelen nemen om toch (al dan niet voorziene) ernstige schade aan gewassen, veehouderijen, bossen of andere vormen van eigendom te voorkomen.

5.3.3 Beperking van de omvang van de populatie van dieren

Beperking van de omvang van de populatie(s) reeën vindt primair plaats ter voorkoming van risico's van de verkeersveiligheid. Maar in artikel 3.10 lid 2 onder c wordt een extra wettelijke grond benoemd die aanduidt dat ook het 'beperken van de omvang van populaties' als zelfstandig belang kan worden gezien;

- Op grond van informatie over ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig door reeën veroorzaakte schade
of
- In verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden.

De reden waarom deze grond als zelfstandig 'wettelijk belang' is opgenomen kan worden achterhaald uit de wetsgeschiedenis;

In 2004 is nog onder de Flora- en faunawet het belang 'populatiebeheer' toegevoegd als een 'extra' belang op grond waarvan een ontheffing kan worden verleend. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat ook de verkeersveiligheid onderdeel uitmaakte van de discussie die uiteindelijk tot artikel 4 onder e van het Besluit beheer en schadebestrijding Ffw heeft geleid. In reactie op de motie Geluk e.a. (die verzocht om de praktijk van populatiebeheer zoals mogelijk onder artikel 27 van de Jachtwet voort te zetten door het benoemen van populatiebeheer als apart belang) antwoordde de Minister aanvankelijk:

"Populatiebeheer gebeurt om een reden, bijvoorbeeld omdat de populatie te groot wordt voor het draagvlak van het leefgebied of omdat de populatie zo groot is dat dieren uitbreken en de weg oversteken. Die redenen zijn als belang opgenomen in de wet, op basis waarvan ontheffing verleend kan worden: schade aan flora en fauna en de verkeersveiligheid. Populatiebeheer als reden op zich hoeft dus niet apart opgenomen te worden. Daarom is deze motie naar mijn mening overbodig" (*Handelingen II* 2002/03, vergaderingnummer 16, p. 894).

De Kamer toonde zich niet overtuigd. Daarom werd invulling gegeven aan een door de Kamer aanvaardde motie (Kamerstukken II 2002/03, 28 600 XIV, nr. 21). In deze motie werd aangegeven, dat het wenselijk werd geacht 'populatiebeheer' als apart belang aan te wijzen op grond van artikel 68, eerste lid, onderdeel e, van de Ff-wet, omdat in de praktijk onduidelijkheid zou bestaan of artikel 68 van de wet Gedeputeerde Staten al dan niet de mogelijkheid bood om op grond van dit belang ontheffing te verlenen.

Dit belang is per 1 januari 2017 overgenomen in artikel 3.10 lid 2 onder c van de Wnb.

In de Wet natuurbescherming wordt daarbij verder onderscheid gemaakt tussen het begrip populatiebeheer en schadebestrijding. In de MvT wordt ook aangegeven op welke wijze deze wettelijk grond moet worden geïncorporeerd in ontheffingverlening (o.a. pag. 169); *In de gevallen dat de vrijstelling voor schadebestrijding door de grondgebruiker en de jacht (zie hierna) onvoldoende soelaas bieden, kunnen gedeputeerde staten ontheffing verlenen voor populatiebeheer met het oog op de belangen waarvoor in het kader van de onderscheiden beschermingsregimes kan worden afgeweken van de verboden op onder meer het vangen en doden van dieren.*

Regulatie van een populatieomvang is daarbij niet meer gebaseerd op het uitgangspunt dat een maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied moet worden bepaald, maar op het verband dat moet worden aangenomen tussen een bepaalde populatieomvang en het ontstaan van schade, overlast of risico's voor publieke belangen zoals verkeersveiligheid. In paragraaf 5.5.1 wordt uitgewerkt hoe wordt omgegaan met de bepaling van de draagkracht van een gebied. In paragraaf 5.4.4. wordt uitgewerkt hoe de regulatie van de populatieomvang (populatiebeheer) binnen Zeeland wordt toegepast.

In 2012 werd door de rechtbank Middelburg (uitspraak 26 januari 2012 AWB nummer: 11/288) een eerdere ontheffing voor het doden van reeën (nog gebaseerd op de Flora- en faunawet) op toepassing van de grond 'populatiebeheer' afgewezen vanwege onvoldoende motivering. In hoger beroep (ABRvS 19-06-2013 Zaaknummer 201202534/1/A3) stelde de afdeling de rechtbank gelijk en vernietigde de ontheffing. Daarbij moet in ogenschouw worden genomen dat de betreffende ontheffing destijds door GS was verleend 'uitsluitend in de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden'. Het doel van de ontheffing was dan ook dat beheer van de populatie diende om te voorkomen dat er welzijnsproblemen zouden optreden binnen de populaties en dat met het beheer beoogd werd het in stand houden van een duurzame, dus gezonde, populatie.

Dit was voor de Afdeling reden voor de volgende overwegingen:

"Het college heeft uitdrukkelijk aan het in beroep bestreden besluit ten grondslag gelegd dat het niet is genomen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen of in het belang van de verkeersveiligheid, maar uitsluitend in het belang van het reguleren van de populatieomvang in relatie tot

de draagkracht van het gebied waarin de reeën zich bevinden. Het college heeft desgevraagd ter zitting van de Afdeling bevestigd dat slechts dit laatste belang ten grondslag ligt aan het in beroep bestreden besluit en de verleende ontheffing".

Omdat de ontheffing destijds uitsluitend was verleend in het belang van het reguleren van de populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de reeën zich bevinden, enkel gericht op het voorkomen van welzijnsproblemen, en niet kon worden aangetoond dat het achterwege laten van afschot daadwerkelijk zou leiden tot gezondheidsproblemen bij reeën kon de afdeling niet anders dan de ontheffing vernietigen.

Inmiddels is het wettelijk kader gewijzigd. Daarnaast wordt voor het toekomstig beheer van de reeën in Zeeland niet meer uitgegaan van enkel het belang populatiebeheer uitsluitend in relatie tot de draagkracht ter voorkoming van welzijnsproblemen. Nadrukkelijk dient het beheer van de reeënstand gericht te zijn op duurzaam beheer van de populatie, populatiebeheer uitgevoerd wordt in het belang van de verkeersveiligheid, waarbij het ook ten dienste te staat aan andere wettelijke gronden.

Daarnaast werd in 2013 door de Afdeling nog aangegeven dat bij "het systeem van vaststellen van streefstanden op onterechte gronden was uitgegaan van een minimum aantal reeën dat zonder problemen voor hun welzijn in het gebied aanwezig kan zijn. Verweerder hanteert daarmee een onjuiste maatstaf. Het Besluit (gedoeld wordt op het inmiddels vervallen Besluit beheer en schadebestrijding dieren, artikel 4 onder e) bepaalt immers uitdrukkelijk dat de aanleiding voor het verlenen van ontheffing ter regulering van de populatieomvang kan worden gevonden in de maximale (onderstreping: rechtbank) populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden.

Voor het bepalen van de maximale draagkracht (zoals nu benoemd in artikel 3.10 lid 2 onder c Wnb) wordt verwezen naar paragraaf 5.5.1. Voor Zeeland geldt dat de draagkracht van een gebied primair gelegen is in een vooraf bepaald gebied waar een maximaal aantal reeën aanwezig is, zonder dat deze een onacceptabel risico vormen voor de openbare veiligheid en gezondheid. De uitwerking vindt plaats per Leefgebied in Hoofdstuk 6.

5.4 Aanpak

Op hoofdlijnen komt de aanpak voor de komende planperiode op het volgende neer:

1. Er wordt per leefgebied (geografische eenheid) bepaald of de omvang en verspreiding van de reeënstand leidt tot onaanvaardbare risico's voor de verkeersveiligheid;
2. Er wordt vastgesteld op welke locaties/wegtrajecten veelvuldig en over langere periode sprake is van risico's voor de verkeersveiligheid als gevolg van aanrijdingen met reeën, gebaseerd op schadehistorie (valwildregistratie);
3. Beoordeeld wordt in hoeverre er andere bevredigende oplossingen voorhanden zijn om de verkeersveiligheid in de betreffende geografische eenheden te waarborgen;
4. In de gebieden (op schaal van geografische eenheden), waar sprake is van een onaanvaardbaar risico voor de verkeersveiligheid en er geen volwaardig andere bevredigende oplossing bestaat om de verkeersveiligheid in het gebied te waarborgen, vindt regulatie van de reeënpopulaties plaats middels afschot;
Afschot van reeën wordt op gebiedsniveau uitgevoerd waarbij deze handelingen in tijd en ruimte zoveel mogelijk plaatsvindt ter voorkoming van risico's voor de verkeersveiligheid in dit gebied;

5. Tevens wordt het afschot ten dienste gesteld van duurzaam beheer van de reeënpopulatie(s) zelf en ter voorkoming van schade of overlast aan andere maatschappelijke of economische belangen;
6. Beheer vindt zodanig plaats dat de reeënpopulatie(s) in een zo natuurlijk en evenwichtig mogelijke samenstelling kunnen blijven functioneren en het welzijn en gezondheid van de populaties kan worden gewaarborgd;
7. De WBE's stellen werkplannen op waarbij bovenstaande aanpak op gebiedsniveau wordt uitgewerkt;
8. Halverwege de looptijd van dit faunabeheerplan wordt een tussentijdse evaluatie uitgevoerd.

In de volgende sub-paragrafen worden bovenstaande stappen uitgewerkt. Daarbij wordt ook aangegeven wat de rol is van de Faunabeheereenheid, de WBE's en andere partijen waaronder de wegbeheerders.

5.4.1 Gebieden waar sprake is van risico voor de verkeersveiligheid

De Faunabeheereenheid bepaalt, middels dit faunabeheerplan, wanneer in een gebied (geografische eenheid of WBE-gebied) sprake is van een risico of gevaar voor de verkeersveiligheid.

Landelijk ligt het aantal aanrijdingen met reeën gemiddeld op 5% van de aantallen (getelde) reeën¹⁵. Voor Zeeland wordt geldt dat de reeënstand een risico vormt voor de verkeersveiligheid indien:

- Het gemiddeld aantal geregistreerde aanrijdingen met reeën (berekend over drie aaneensluitende voorgaande jaren) ten opzichte van;
- Het gemiddelde aantal reeën (berekend over de MNA voorjaarsstellingen van de zelfde drie aaneensluitende voorgaande jaren);
- 5% of meer bedraagt.

In hoofdstuk 6 wordt per leefgebied uitgewerkt of er sprake is van een (ernstig) risico voor de verkeersveiligheid.

5.4.2 Risicogebieden

In de geografische eenheden waar sprake is van een (ernstig) risico voor de verkeersveiligheid wordt geïnventariseerd welke locaties of trajecten zijn te herkennen waar regelmatig aanrijdingen met reeën plaatsvinden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de bij de verschillende partijen (Faunabeheereenheid, overheid en wegbeheerders) vastgelegde gegevens over aanrijdingen met reeën. Al deze gegevens zijn opgenomen in de door de Faunabeheereenheid beheerde 'valwildregistratie'.

De nabij deze locaties of trajecten aanwezige reeën worden beschouwd als een risicofactor voor de veiligheid van het verkeer.

Indien besloten wordt tot beheer van de reeënpopulaties wordt in een bufferzone rondom de risicovolle locaties of trajecten het afschot zodanig vormgegeven (geïntensiveerd) dat hier de reeënstand (dichtheid), over het gehele jaar beoordeeld, laag wordt gehouden. Er is geen absolute norm te geven voor een bepaalde dichtheid van reeën in een gebied in relatie tot de verhoging van de verkeersveiligheid. Dit is sterk afhankelijk van het type landschap ter plaatse, het grondgebruik en de leefwijze van de reeën in het gebied. Het is aan de WBE's, als plaatselijk bekende deskundigen, in samenspraak met de medewerkers van de Terreinbeherende organisaties en de verantwoordelijke wegbeheerders om op lokaal niveau te bepalen waar het belang van verkeersveiligheid in het geding kan zijn of kan komen en welke

¹⁵ Leidraad verminderen aanrijdingen met reeën, januari 2017 samengesteld door Dierenbescherming, Landschappen NL, Natuurmonumenten, Vereniging Het Reewild, Zoogdierverseniging.

dichtheid van reeën ter plaatse moet worden nagestreefd om de verkeersveiligheid te verbeteren. Deze afweging wordt vastgelegd in de door de WBE op te stellen werkplannen (zie verder paragraaf 5.4.5).

5.4.3 Andere bevredigende oplossingen

Wat wordt verstaan onder een (andere) bevredigende oplossing en op welke wijze deze moet worden beoordeeld is reeds uitgewerkt in paragraaf 2.1.1.

Daaruit volgt dat enkel moet zijn vastgesteld dat een andere bevredigende oplossing (voor een optredend probleem of gecombineerde problemen) niet voorhanden is. In essentie gaat het om de vraag in hoeverre de in een gebied aanwezige reeënpopulatie(s), vanwege verspreiding, gedrag en aantallen leidt tot enige vorm van risico voor economische, ecologische of andere maatschappelijke c.q. publieke belangen. En, indien dit aan de orde is, op welke manier deze populaties in aantallen dieren moet worden beperkt of welke maatregelen er nodig zijn om ongewenste verspreiding of migratiegedrag te voorkomen.

Uit de voorgaande hoofdstukken en ook de bij dit plan gevoegde documentatie en literatuuropgave wordt afdoende aangetoond dat voor de reeënpopulaties (omvang en verspreiding) er geen andere volledige bevredigende oplossing bestaat dan het reguleren van de populatieomvang. Zoals uit paragraaf 5.3.1. volgt is het inzetten van verkeersremmende maatregelen of waarschuwingsvoorzieningen slechts beperkt effectief en leiden alleen tot verbetering van de verkeersveiligheid indien gelijktijdig wordt ingezet op een duurzaam beheer van de populaties.

In het kader van duurzaam populatiebeheer is het niet mogelijk om andere maatregelen te nemen dan afschot. Deze zijn niet haalbaar. Andere ingrepen in de populatie, waaronder het gebruik van middelen om onvruchtbaarheid te creëren, het vangen van dieren (en daarna doden of herplaatsen) zijn onhaalbaar gebleken of kunnen, mede gezien het gedrag en leefwijze van het ree niet worden toegepast of kunnen zelfs tot ernstige nadelige gevolgen leiden voor de dieren zelf.

Door gebruik te maken van een vooraf vastgesteld quotum af te schieten reeën, wordt ervoor gezorgd dat een duurzame populatie is geborgd zowel in omvang als in opbouw en samenstelling van de populatie. Tevens is hiermee geborgd dat de gunstige staat van instandhouding van de soort op geen enkele wijze in gevaar kan komen.

Indien geen populatiebeheer wordt toegepast zal de omvang van de reeënpopulatie verder stijgen, gezien de hoge reproductie en de hoge 'succes-rate' bij het grootbrengen van de kalveren. Groei van de populatie zal in een provincie als Zeeland leiden tot een onaanvaardbare toename van schade als gevolg van aanrijdingen en een onaanvaardbaar risico voor de verkeersveiligheid. Tevens mag met voldoende zekerheid worden aangenomen dat ongelimiteerde groei van de populaties op termijn zal leiden tot een onaanvaardbare toename van schade aan andere belangen.

Op schaalniveau van de leefgebieden wordt in het faunabeheerplan vastgelegd wat bekend is over getroffen maatregelen ter voorkoming van aanrijdingen en in hoeverre deze maatregelen effectief zijn geweest. Als basis hiervoor wordt de in de voorgaande jaren uitgevoerde inventarisaties naar risicovolle locaties/trajecten gebruikt alsmede de uitgevoerde inventarisaties naar getroffen preventieve maatregelen.

In 2016 hebben in verschillende geografische eenheden/WBE-werkgebieden, aan de hand van de aanrijdingenkaarten wegvakken beoordeeld of hier ook daadwerkelijk door de wegbeheerders preventieve maatregelen zijn genomen. De resultaten daarvan zijn vastgelegd in aparte rapportages. In hoofdstuk 6 worden, per leefgebied, de resultaten van deze inventarisaties weergegeven.

Met deze informatie gaat de Faunabeheereenheid in overleg met wegbeheerders om hen te verzoeken om zo nodig nieuwe of aanvullende maatregelen te nemen. Er wordt ingezet op een convenant met de wegbeheerders waarin afspraken worden vastgelegd op welke wijze en wanneer daadwerkelijk

preventieve maatregelen worden getroffen in het belang van de verkeersveiligheid. Hierbij wordt de Leidraad verminderen aanrijdingen met reeën gehanteerd¹⁶.

5.4.4 Regulatie van reeënpopulaties middels afschot

Voor de komende beheerperiode wil de Faunabeheereenheid de reeënpopulaties beheren middels afschot. Uitgangspunt is de (maatschappelijke) draagkracht van de te onderscheiden gebieden (geografische eenheden) en de schadehistorie die is vastgelegd en uitgewerkt in dit faunabeheerplan (verkeersveiligheid).

Daarnaast wordt gestreefd naar het behoud of bevorderen van een gezonde en zo natuurlijk mogelijke samenstelling van de reeënpopulaties. Met deze aanpak wordt ook geborgd dat er sprake is van duurzaam beheer en dat de staat van instandhouding van de reeënpopulatie(s) binnen Zeeland niet in het geding kan komen en de soort zich op langere termijn kan handhaven binnen de provincie.

Op basis van tientallen jaren landelijke ervaring met het beheer van reeënpopulaties, de kennis van de Vereniging Het Reewild en vanuit de vakliteratuur is een vertaalslag ontwikkeld van een *getelde* populatieomvang naar een *te verwachten* populatieontwikkeling voor het volgende jaar, nodig om het gewenste afschot te bepalen:

- 1 De *getelde* voorjaarsstand (MNA) geldt als basis;
- 2 De *theoretische* zomerstand van datzelfde seizoen is berekend door: getelde voorjaarsstand bokken + geiten + aanwaspercentage. Ervaringscijfers, ook uit Zeeland, wijzen erop dat de hiermee berekende aanwas ongeveer 35% van de voorjaarspopulatie bedraagt;
- 3 Aftrek van:
 - Het aangetroffen valwild in dat seizoen;
 - Te verwachten mortaliteit overig, op basis van lokale ervaringscijfers (inclusief eventuele stroperij);
 - Resulteert een *te verwachten* voorjaarsstand voor het komende seizoen;
- 4 Voor het komend seizoen kan vervolgens de te verwachten aanwas worden bepaald en het gewenste (regulatie-) afschot, rekening houdend met ervaringscijfers over valwild en andere mortaliteit.

Door jaarlijks opnieuw de voorjaarsstand te bepalen (op basis van MNA) en van het aantal dan getelde vrouwelijke dieren het aanwaspercentage te berekenen, kan voldoende gedetailleerd worden aangegeven op welke wijze wordt geborgd dat het afschot in de risicogebieden niet kan leiden tot een zodanige aantasting van de reeënstand in het gebied dat hierdoor de populatie in dit gebied kan instorten.

Door de voorjaarstellingen uit te voeren conform het telprotocol van de Vereniging Het Reewild wordt ook op gebiedsniveau vastgelegd waar (en ook onderverdeeld naar geslacht) de reeën in het voorjaar zich daadwerkelijk bevinden. De gegevens worden op kaartbeeld vastgelegd. Deze verspreiding en minimaal aantal getelde dieren geeft tevens een indicatie van hoeveel dieren zich in een zogenaamd risicogebied bevinden. Deze gegevens zijn ook de basis voor de WBE om in het werkplan aan te geven hoeveel reeën in een risicogebied geschoten moeten worden om hier een zo laag mogelijk aantal te kunnen bereiken, in het belang van de verkeersveiligheid.

¹⁶ Leidraad verminderen aanrijdingen met reeën, januari 2017 samengesteld door Dierenbescherming, Landschappen NL, Natuurmonumenten, Vereniging Het Reewild, Zoogdiervereniging.

Afschotperioden

Door hun zwerv- en territoriumgedrag veroorzaken met name de mannelijke dieren het gehele jaar gevaar voor de verkeersveiligheid. Vanuit het belang van de verkeersveiligheid is het dan ook van belang dat mannelijke volwassen reeën het gehele jaar kunnen worden geschoten. Ook vrouwelijk reewild kan het gehele jaar risico vormen voor de verkeersveiligheid. Echter, vanuit het belang van dierwelzijn is het ongewenst om vrouwelijke dieren te schieten in de periode dat zij kalveren hebben die afhankelijk zijn van het moederdier. Daaronder wordt voornamelijk de lactatieperiode verstaan, maar ook de leerperiode waarin de kalveren niet kunnen overleven zonder de begeleiding van het moederdier. Daarom wordt ontheffing aangevraagd voor afschot van bokken gedurende het gehele jaar. Het afschot van vrouwelijke volwassen reeën wordt niet uitgevoerd in de periode vanaf het moment dat reeën kalveren kunnen hebben en gedurende de periode dat de kalveren nog afhankelijk zijn van het moederdier. Deze periode is bepaald tussen 31 maart en 31 augustus.

5.4.5 WBE-werkplannen

Na het verkrijgen van een ontheffing kan afschot plaats vinden middels machtiging van de Faunabeheereenheid aan de WBE's. Een dergelijke machtiging wordt alleen door de Faunabeheereenheid afgegeven indien de betreffende WBE een onderbouwd werkplan aan de Faunabeheereenheid heeft overlegd dat voldoet aan de voorwaarden als vastgelegd in dit faunabeheerplan (bijlage 4). In het werkplan wordt op lokaal niveau, inzicht gegeven tussen de aanwezige reeënpopulatie, de al dan niet getroffen preventieve maatregelen.

Na controle en goedkeuring van de werkplannen wordt door de Faunabeheereenheid aan de WBE machtigingen verleend voor afschot in de aangegeven risicogebieden.

5.4.6 Evaluatie

Na drie jaar (dat wil zeggen begin 2021) wordt geëvalueerd in hoeverre het beheer, al dan niet gecombineerd met het treffen van preventieve maatregelen, leidt tot een meetbare afname van het aantal aanrijdingen (zie ook hoofdstuk 8).

Er is voor gekozen om halverwege de komende planperiode een evaluatie uit te voeren. Dit om ervaring en kennis op te kunnen doen omtrent de effecten van de voorgenomen aanpak en om zonodig te kunnen bijsturen. Bij de evaluatie zal met name onderzocht worden of in het plan uitgegaan is van juiste afwegings- en sturingsmechanismen. Beoordeeld zal worden of het pakket van maatregelen aantoonbaar effect heeft op het aantal aanrijdingen in een gebied en of er aanleiding is om het beheer en de te treffen maatregelen aan te passen.

5.5 Overige aandachtspunten/afwegingskaders

5.5.1 Maximale draagkracht van gebieden (artikel 3.10 lid 2 onder c laatste zinsnede)

Indien regulatie van populaties moet plaatsvinden kan dit enkel op grond van een in dit faunabeheerplan vastgelegde en gemotiveerde draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden. Vervolgens is in de Verordening Wet natuurbescherming Zeeland 2017 de voorwaarde opgenomen dat het faunabeheerplan ook informatie moet bevatten over kwantitatieve gegevens van de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer noodzakelijk wordt geacht, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar, alsmede de huidige en gewenste stand van deze diersoorten.

De gewenste stand is daarbij een weergave van de omvang van een populatie die een directe relatie heeft met de draagkracht van een gebied.

In het verleden is regelmatig spraakverwarring geweest over wat moet worden verstaan onder draagkracht van een gebied. Daarom is het voor dit plan van belang om aan te geven wat wordt verstaan onder 'draagkracht van een gebied' en hoe deze wordt bepaald.

Draagkracht heeft meerdere betekenissen gekregen. In de context van management van dierpopulaties wordt draagkracht gedefinieerd als die situatie waarin de hoeveelheid dieren van een soort, de biomassa in de vegetatie én de soortsaanblijfsel in de beschouwde levensgemeenschap langdurig stabiel is.

Ecologische draagkracht wordt daarbij gedefinieerd als: 'De populatiegrootte die wordt bereikt onder de vigerende milieumomstandigheden waaronder een populatie leeft'.

Dit volgt ook uit de voorwaarde die de provincie Zeeland in de Verordening Wet natuurbescherming 2017 heeft opgenomen onder artikel 5.4 onder i; In het faunabeheerplan moet zijn opgenomen; "voor zover het plan betrekking heeft op het beheer van edelherten, damherten, reeën of wilde zwijnen, een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie van de betrokken dieren alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen".

Maatschappelijke draagkracht vergt echter een andere benadering. Deze wordt gedefinieerd als 'de populatiegrootte die in overeenstemming is met door de mens op basis van maatschappelijke, economische dan wel ecologische normen vastgestelde doelstellingen'.

Er zijn voor het bepalen van maatschappelijke draagkracht in het verleden verschillende methoden of modellen ontwikkeld. Het meest gehanteerde model is de "Methode Van Haaften". Deze methode, ontwikkeld door prof. J. van Haaften, had het uitgangspunt om de maatschappelijke draagkracht voor het ree te berekenen aan de hand van de ruimtelijke landschapsopbouw, de aanwezige landschapselementen, de bodem en het landgebruik in een gebied. Deze methode is in het verleden herhaaldelijk onjuist geïnterpreteerd als zijnde een methode voor het bepalen van de ecologische draagkracht. Mede daarom is in het verleden niet overal in Nederland gelukt om de rechterlijke macht te overtuigen dat deze methode op zich een goed toepasbare methode was om daarop een streef- of doelstand te bepalen. Daarbij komt dat dit model soms te rigide werd toegepast, zonder te bezien of bepaalde specifieke gebiedskenmerken of gebruiksfuncties in een gebied en de daaraan hangende parameters aanpassing behoefden.

Het is echter niet per se noodzakelijk om voor het bepalen van een maatschappelijke draagkracht gebruik te maken van een modelmatige benadering zoals de Methode Van Haaften. Juist omdat het gebruik van een model tot rigide toepassing kan leiden zonder dat zekerheid bestaat dat de onderliggende data wel volledig of betrouwbaar zijn. Dekker et al (Dekker 2015) doet de suggestie om de draagkrachtbenadering op een andere wijze vorm te geven. Deze andere benadering past ook veel beter in de leefgebiedenbenadering zoals door de Vereniging het Reewild wordt voorgestaan en welke ook in dit faunabeheerplan wordt vormgegeven.

Dekker adviseert dan ook om af te stappen van een 'overall papieren werkelijkheid', maar veel meer toe te spitsen op een regionale afweging en aanpak. *"Het traditionele populatiebeheer op basis van verouderde (of rigide toegepaste) modellen waarin letterlijk een 'wildgroei' is ontstaan, ontbeert een basis in de wet, de wetenschap en de veldkennis. De aangepaste werkwijze zal leiden tot maatwerk: het aanpassen van afschot op basis van schade, niet-ingrijpen in bepaalde gebieden, intensiever en ook*

selectiever beheer in andere gebieden en, in een derde categorie, gebieden waar het huidige beheer wordt gehandhaafd”.

Dekker komt daarbij tot de volgende aanbevelingen:

- Beschouw tellingen niet als absolute waarheid, maar als indicatief. Beheer niet op aantal reeën tot achter de komma, maar beschouw en gebruik ze als populatietrends.
- Afschotbepalingen enkel aan de hand van draagkrachtmodellen zijn een te zwakke basis voor verantwoord ingrijpen. Beheer moet plaatsvinden op grond van schade of risico's voor andere (maatschappelijke) belangen. Ga daarbij uit van de trends in populatieontwikkelingen van reeën. Flinke lokale toenames van de reewildpopulatie mogen direct worden afgeremd op basis van daadwerkelijk optredende schade of risico's voor andere belangen.
- Met een nieuwe benadering zal een beter onderbouwde afschotbepaling tot stand komen die beter past bij de huidige verspreiding en omvang van de Nederlandse reeënpopulatie én bij de actuele wetgeving en jurisprudentie.
- Daarnaast kan en moet er meer gebeuren met lokale landschapsinrichting en andere maatregelen om schade te voorkomen. In alle drie de categorieën blijft monitoring van verkeersslachtoffers en schade noodzakelijk. Faunabeheerders en niet-faunabeheerders zullen moeten samenwerken om het reewildbeheer aan te passen aan de veranderde juridische kaders en de ecologische realiteit van het ree anno nu.

Deze aanbevelingen zijn niet nieuw en zijn het vervolg op een langlopende discussie in de ecologische wetenschap om de ecologische werkelijkheid op een acceptabele manier te vertalen naar de juridische werkelijkheid. Groot Bruinderink (Groot Bruinderink 2011a en 2013) constateerde al bij de evaluatie van de eerste twee fasen van faunabeheerplannen in Nederland; *Wanneer er voor een soort geen betrouwbare en praktisch toepasbare inventarisatiemethoden beschikbaar zijn, zien de FBE's zich door de wetgever geplaatst voor een onmogelijke opgave. Dit is het geval bij reeën (en vossen).* Hij adviseert, evenals Dekker,; *"Geef reeën de ruimte om zelf aan te geven waar ze in welke aantallen per seizoen willen verblijven en gebruik hiertoe niet het opgevoerde rekenkundig model. Koppel het moment van ingrijpen aan een objectief 'indirect' criterium zoals het aantal verkeersslachtoffers per locatie en seizoen.*

Samenvattend houdt bovenstaande in dat het bepalen van een (maatschappelijke) draagkracht in een gebied bij voorkeur plaatsvindt op gebiedsniveau. Voor de Zeeuwse situatie kiest de Faunabeheereenheid op een aanpak op het niveau van leefgebieden;

In de Verordening Natuurbescherming Zeeland 2017 hebben Provinciale Staten aangegeven dat in het faunabeheerplan ook inzicht moet worden gegeven in de huidige en gewenste stand van de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer noodzakelijk wordt geacht. Dit houdt in dat in dit faunabeheerplan inzicht moet worden gegeven wat moet worden verstaan onder de gewenste stand van de reeënpopulaties in de gebieden waar beheer middels afschot wordt voorgestaan. De Faunabeheereenheid kiest voor de komende planperiode om per leefgebied een minimale stand en een maximale stand te formuleren. Deze stand wordt per leefgebied vastgelegd in hoofdstuk 6.

De minimale stand betreft een voorjaarstand welke in de komende planperiode niet mag worden onderschreden. Indien deze stand wordt onderschreden moet, gebaseerd op kennis over minimale levensvatbare populatieomvang, worden aangenomen dat de lokale reeënpopulatie kan verzwakken of uitsterven. Door het opnemen van deze 'ondergrens' wordt zeker gesteld dat het beheer (tezamen met andere mortaliteit) ter plaatse niet kan leiden tot het verdwijnen van de lokale reeënstand.

De maximale stand wordt eveneens per leefgebied benoemd. Deze maximale stand houdt in dat – gebaseerd op de voorjaarsstellingen (bepaald in MNA) – het aantal reeën niet hoger mag worden omdat dan de verkeersveiligheid blijvend en ernstig in het geding is.

5.5.2 Regulatie reeën binnen natuurgebieden

Indien handelingen, worden uitgevoerd in of nabij Natura 2000-gebieden, zal mogelijk eerst moeten worden bepaald in hoeverre deze handelingen de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstoring effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. Indien blijkt dat bij gebruik van de ontheffing afschot reeën in bepaalde gebieden niet op voorhand kan worden uitgesloten dat significante effecten optreden op de instandhoudingsdoelen, dan zal voor deze gebieden zogenaamde gebiedentoets moeten worden uitgevoerd. Middels deze toets wordt de vraag beantwoord of er een kans op vergunningplicht bestaat als bedoeld in artikel 2.7 lid 2 Wnb. Dit is een eigenstandige afweging die moet plaatsvinden nadat ontheffing is verleend voor afschot.

5.5.3 Staat van instandhouding

Uitgangspunt in de Wet natuurbescherming is dat ingrijpen in de omvang van een populatie alleen mogelijk is als voldoende zekerheid bestaat dat de soort op zichzelf hierdoor niet 'in haar gunstige staat van instandhouding' wordt bedreigd. De wijze van beoordeling is opgenomen in artikel 1.1 van de wet:

De gunstige staat van instandhouding van een soort is geborgd indien

- a. uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven,
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden,
- c. er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Voor het ree in Zeeland geldt dat er geen redenen zijn om aan te nemen dat de soort nu of in de toekomst door welke oorzaken dan ook geen levensvatbare component in haar natuurlijke habitat meer zal kunnen zijn. En ook niet dat het natuurlijke verspreidingsgebied kleiner zal worden. Verder bestaat zekerheid dat er voldoende groot habitat voor deze soort in Zeeland aanwezig zal blijven.

Met het in dit plan voorgestelde beheer wordt geborgd dat door het reguleren van aantallen de bestaande populaties niet negatief kunnen worden beïnvloed. Onder de voorwaarden en beperkingen zoals in dit plan geformuleerd zal er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van het ree in zijn natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

5.5.4 Welzijn van populatie(s)

Om het welzijn en dus ook het natuurlijk leefgedrag van wilde dieren te waarborgen wordt er naar gestreefd om in het wild levende dieren zo min mogelijk schade toe te brengen of deze niet onnodig te verstoren. Wel geldt dat ingrepen in populaties moet kunnen blijven plaatsvinden om met name maatschappelijke en economische belangen te beschermen.

Daarmee samenhangend is ook de verantwoording en de zorg voor het welzijn en welbevinden van zowel individuen van soorten (dieren) en populaties van dieren steeds meer een element dat wij in onze

handelingen moeten meewegen. Dit is inmiddels ook vast verankerd in wet- en regelgeving en ook uit jurisprudentie af te leiden.

Bij het beheer van populaties moet dan ook rekening worden gehouden met het welzijn van deze populaties. Maar daarnaast mag ook niet vergeten worden dat de zorg voor het individuele dier eveneens

is vastgelegd in wetgeving. Wij zijn gehouden om onnodig lijden bij dieren te voorkomen en alles er aan te doen om eventueel toch optredend lijden van dieren niet te laten voortduren. *"De erkenning van dieren als zijnde 'voelende wezens' en de erkenning van de intrinsieke waarde van dieren leiden er toe dat de mens moreel gezien de verantwoordelijkheid heeft om in zijn handelen rekening te houden met het welzijn van alle dieren, ongeacht soort of context"* (RDA 2012).

Wat moet worden beschouwd als 'welzijn' bij dieren of populaties van dieren. Dit is uitgewerkt door de Raad voor Dieraangelegenheden in het document 'Zorgplicht Natuurlijk Gewogen, over het welzijn van semi- en niet gehouden dieren' (RDA 2012);

Definitie Dierenwelzijn

Een dier verkeert in een positieve staat van welzijn indien het in staat is om adequaat te reageren op: honger, dorst en onjuiste voeding; thermaal en fysiek ongemak; verwondingen en ziekten; angst en chronische stress, en het de vrijheid heeft om normale, soortspecifieke gedragspatronen te vertonen, die het dier in staat stellen om zich aan te passen aan de uitdagingen die de heersende omgevingsomstandigheden bieden, zodat het dier een staat bereikt die het als positief ervaart.

Welzijn van populaties

De Raad voor Dieraangelegenheden meent dat de ogenschijnlijke tegenstellingen tussen het welzijn van individuele dieren en de belangen van dierpopulaties en ecologie verdwijnen wanneer het dynamische concept van dierenwelzijn ook wordt toegepast om het welzijn van dierpopulaties te duiden. *Een groep dieren moet de vrijheid hebben om zich aan te passen aan de heersende omgevingsomstandigheden, waarbij de mate van vrijheid voor alle individuen van een gegeven groep of populatie als functioneel onderdeel van het geheel wordt beschouwd.* Hier ligt voor de overheid een kans om de welzijnsbelangen van individuele dieren in lijn te brengen met het belang van het behoud van diersoorten (of intrinsieke waarde van de soorten).

Door de Raad voor Dieraangelegenheden wordt opgemerkt dat "het een biologische realiteit is dat binnen (sociale) groepen van dieren niet alle individuele dieren op ieder moment in een maximale staat van welzijn kunnen verkeren". Deze verschillen tussen individuen kunnen echter juist van belang zijn voor het aanpassingsvermogen en de zelfredzaamheid van de groep als geheel. Daarom moet de zorgplicht ook de groep of populatie als belangrijk deel van de leefomgeving van het individu in acht nemen.

Omgekeerd sluit de bovenstaande benadering niet uit dat interventie op één of meer individuen (waaronder dus ook afschot wordt verstaan) op enige wijze gevolgen kan hebben voor het welzijn van de populatie. Het gericht wegnemen van één of meer individuen, waarbij altijd zorg wordt gedragen en geborgd dat de groep dieren op zich nog steeds kan blijven functioneren als zelfstandige groep en ook functioneel onderdeel blijft uitmaken van de omgeving, zal in die zin niet leiden tot een aantasting van het welzijn van de populatie maar kan veeleer het welzijn van de populatie borgen.

Dit houdt in dat ingegrepen moet worden als één of meer van de factoren die het welzijn bepalen niet of niet in voldoende mate (meer) aanwezig zijn en indien er dus aanleiding is dat de aantallen dieren binnen de populatie (mede) oorzaak zijn aan het ontbreken of in onvoldoende mate aanwezig zijn van deze factoren of factor.

Met andere woorden: Indien dus aannemelijk is, dat door de (toename van de) omvang van de populatie een belangrijk aantal van de dieren niet meer in staat zijn om adequaat te reageren op: honger, dorst en

onjuiste voeding; thermaal en fysiek ongemak; verwondingen en ziekten; angst en chronische stress, en zij niet meer de vrijheid hebben om normale, soortspecifieke gedrag patronen te vertonen, die het dier in staat stellen om zich aan te passen aan de omgevingsomstandigheden, dan is er sprake van een situatie waarin het welzijn van de reeënpopulatie in het geding is.

Er is sprake van een bedreiging van het welzijn van een populatie als:

- Er onvoldoende (kwantitatief en kwalitatief) voedsel is om alle (huidige en toekomstige) monden te voeden, en/of;
- Er onvoldoende gelegenheid is om zich te beschermen tegen weersinvloeden en verontrustingen (onvoldoende rust voor alle dieren), en/of;
- Er door de hoge dichtheden meer onderlinge strijd en verdringing plaatsvindt waardoor individuen gewond raken of onvoldoende gelegenheid hebben om te rusten of te foerageren, en/of;
- Er sprake is van (meer dan enkele) dieren met slechte conditie door voedselgebrek, besmettingen van ziekten als gevolg van onderlinge contacten (veel dieren, veel onderling contact, veel besmettingen), en/of;
- Dieren uit de populatie genoodzaakt zijn op 'drift' te raken door verdrijving uit territoria of door voedselconcurrentie of concurrentie van rust en dekking en waarbij de dieren niet kunnen uitwijken naar andere leefgebieden (door fysieke barrières of door 'volle' gebieden elders).

Ingrijpen in de omvang van een populatie is in een dergelijke situatie (of wanneer één van deze factoren aanwezig zijn) een acceptabele en soms zelfs noodzakelijke beheermaatregel die ook past binnen het begrip duurzaam beheer. Er is zelfs sprake van een morele plicht tot ingrijpen (zie RDA hieronder). Door het binnen een bepaalde omvang houden van een populatie (in relatie met de aanwezige omgevingsfactoren) wordt het welzijn van de populatie gegarandeerd. Dreigt de omvang van de populatie te groeien boven de gewenste omvang (zie ook paragraaf 5.5.1 met betrekking tot (maatschappelijke) draagkracht) dan mag worden aangenomen dat op dat moment het welzijn van de populatie in het geding is ook al is dat nog niet altijd direct te herkennen aan de conditie van de dieren zelf (Cobben, 2009).

Het op een duurzame wijze beheren van een populatie leidt ertoe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in het leefgebied voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria, etc. Daarbij kan zonder enig probleem worden teruggevallen op de trendtellingen. Deze geven voldoende inzicht in de minimale omvang van een populatie.

RDA 2012: De praktische zorgplicht is gerelateerd aan de mate waarin het aanpassingsvermogen van het dier (als gevolg van inperking van het eigen aanpassingsvermogen of als gevolg van veranderingen in de omgevingsomstandigheden) beperkt is.

Op het moment dat sprake is van een zodanige omvang van een populatie, waarbij de dieren (individueel) onvoldoende in staat zijn om zich aan te passen (of weg te trekken) om weer in een gunstige staat van welzijn te komen (zie definitie dierwelzijn), is ingrijpen een morele plicht. Als bijvoorbeeld door ingrepen in het landschap, zoals de aanleg van bebouwing, infrastructuur etc., het leefgebied van reeën inkrimpt dan bestaat er een grond om de omvang van de populatie ter plaatse door actief in te grijpen te beperken. Indien niet wordt ingegrepen dan ontstaat een verhoogd risico op 'onnodig lijden'. Zeker met inachtnaam van de afweging die ook in het rapport van de RDA is opgenomen: *"Anders dan de morele verantwoordelijkheid – die zonder gradaties is – verschilt de mate waarin de zorgplicht praktisch uitgeoefend kan, moet en mag worden. Dat komt doordat de praktische en technische mogelijkheden per diersoort en situatie kunnen verschillen en doordat dieren (zowel gehouden als niet-gehouden) of hun*

leefomgeving in wisselende mate en al dan niet opzettelijk, door menselijke activiteiten worden beïnvloed”.

Voor reeën is het praktisch en technisch mogelijk om in te grijpen in de omvang van de populatie door afschot. Afschot op zichzelf wordt ook gezien als het enige proportioneel middel, gezien de belangen en

vanwege het feit dat er niet voldoende andere bevredigende maatregelen zijn. Afschot als middel voor populatiebeheer heeft, vanuit het oogpunt van dierwelzijn, de voorkeur boven andere methoden zoals 'vangen en euthanaseren'. Dit volgt onder andere uit standpunten, richtlijnen en onderzoeken op nationaal en internationaal niveau, bijvoorbeeld de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en de International Commission on Management of the Oostvaardersplassen.

Het op een duurzame wijze beheren van een populatie leidt er toe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in het leefgebied voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria etc. Daarbij kan zonder enig probleem worden teruggevallen op de trendtellingen binnen een leefgebied. Deze geven voldoende inzicht in de minimale omvang van een populatie.

Hoofdstuk 6 Beheer en maatregelen per leefgebied (geografische eenheid)

In de volgende paragrafen wordt uitgewerkt hoe het beheer van de reeënpopulaties binnen de verschillende leefgebieden (Geografische Eenheden) voor de komende planperiode zal worden vormgegeven. Daarbij gelden de algemene uitgangspunten voor het beheer zoals geformuleerd in hoofdstuk 5.

6.1 Schouwen-Duiveland

Dit gebied omvat het gehele eiland Schouwen-Duiveland.

6.1.1 Gebiedsomschrijving

WBE-werkgebieden

In dit gebied liggen de werkgebieden van de volgende WBE's:

- Schouwen
- De Gouwe

Het eiland Schouwen kenmerkt zich door de aanwezigheid van een groot duingebied, het Natura2000-gebied de Kop van Schouwen. Aangrenzend ligt een smalle zone (de duinzoom hoofdzakelijk bestaand uit natuurgebieden, afgewisseld met enkele landbouwpercelen, campings en particuliere tuinen). Het overige deel van het eiland bestaat voornamelijk uit akkerland met een enkel verspreid weideperceel en een groot natuurgebied aan de zuidkust van Schouwen en oostelijk van Serooskerke (de Prunje). Bij Schelphoek (ten zuiden van Serooskerke) en aan de rand van de Oosterschelde zijn natuurgebieden gelegen. Duiveland betreft hoofdzakelijk landbouwgebied waarin akkerland wordt afgewisseld door weidepercelen en boomgaarden. Verspreid over het eiland zijn nog andere natuurgebieden gelegen, inlagen aan de zuidkust krekengebied Ouwerkerk, Dijkwater, Slikken van Bommenede, De aanwas, landgoederen Schuddebeurs.

In het duingebied en de randzone zijn veel recreatieve (verblijfs)voorzieningen aanwezig. Grote plaatsen zijn Bruinisse, Zierikzee en Burgh Haamstede. Belangrijke en drukke verkeersaders zijn de N57 en de N59.

6.1.2 Reeënpopulatie(s)

Het ree komt verspreid voor op Schouwen-Duiveland. Aan de westzijde (werkgebied WBE Schouwen) worden meer reeën waargenomen en geteld dan aan de oostzijde (WBE De Gouwe).

Op Schouwen vormt het duingebied (Natura 2000-gebied Kop van Schouwen) het belangrijkste verblijfsgebied voor reeën. Het gebied omvat een aantal deelgebieden met een verschillende ontstaansgeschiedenis, waardoor kalkrijke jonge duinen, kalkarme oude duinen, klifduinen en stuifduinen aanwezig zijn. Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 2.240 ha. Het gehele duingebied wordt beschouwd als een samenhangend kernleefgebied met een volwaardig reebiotoop (FBP 2005-2009). In dit duingebied komt ook een populatie damherten voor. Daarnaast vormt het natuurgebied De Schelphoek, tezamen met de nabijgelegen Koudekerksche Inlaag, een verblijfsgebied voor reeën.

Op Duiveland ligt verspreid een aantal verblijfsgebieden die geschikt zijn voor meer permanent verblijf van reeën. Van de verblijfsgebieden vormt Schuddebeurs een landgoederen enclave met veel parkbos. Op de Grevelingendam ligt eveneens een bosgebied met aansluitend een zone met oever-recreatie (Noordplaten), het gebied Dijkwater en krekengebied Ouwerkerk en de Slikken van Bommenede welke als verblijfsgebied fungeren.

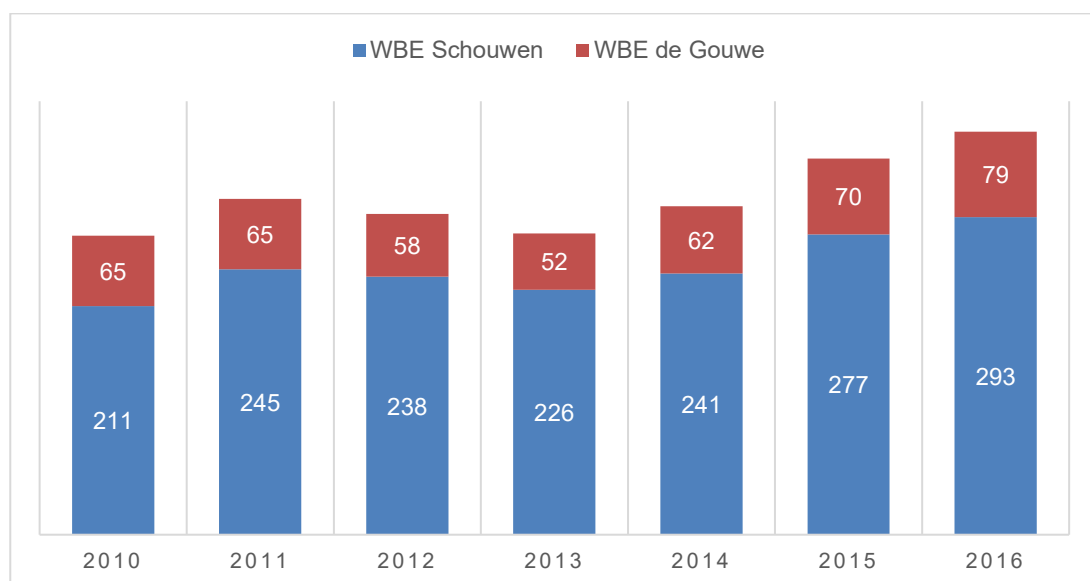
Uitwisseling met reeënpopulaties buiten het eiland is beperkt vanwege de omliggende wateren. Dit wil overigens niet zeggen dat er in het geheel geen uitwisseling plaatsvindt. Er zijn waarnemingen dat reeën wateren overzwemmen en ook dat reeën de aangelegde dammen benutten en zodoende uitwisseling hebben met andere populaties. Het jaarlijks aantal verkeersslachtoffers op voornoemde dammen (Grevelingendam, Brouwersdam, Philipsdam, Oesterdam en Dammenweg N57) duiden ook op deze uitwisseling.

Tellingen

Door zowel WBE Schouwen als door WBE De Gouwe wordt jaarlijks geteld door middel van voorjaarstellingen. Uit de jaarlijkse voorjaarstellingen binnen de beide WBE's volgt dat over de afgelopen beheerperiode sprake is van een matig toenemende trend.

De aantallen (MNA) binnen het leefgebied Schouwen-Duiveland komen uit op gemiddeld circa 247 dieren (WBE-gebied Schouwen) en binnen het werkgebied van WBE De Gouwe op gemiddeld circa 64 dieren met een verwachting dat de groei in de komende planperiode matig zal doorzetten.

Binnen het WBE-gebied Schouwen worden daarbij verhoudingsgewijs 80% van de reeën geteld binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen. Dit leidt tot de gevolgtrekking dat van de gemiddelde aantallen over de afgelopen zeven jaar er binnen het Natura 2000-gebied gemiddeld minimaal 198 reeën voorkomen.

Figuur 6 Aantallen getelde reeën (MNA) Schouwen Duiveland

Afschot

In de afgelopen jaren 2010, 2011 en 2012 heeft alleen beperkt afschot plaatsgevonden binnen het werkgebied van WBE Schouwen-De Gouwe. Vanwege de beperkte omvang (in tijd en aantallen) heeft dit afschot geen aantoonbaar effect gehad op de ontwikkeling van de populatie, alsmede ook niet in het voorkomen of beperken van risico's voor de verkeersveiligheid.

6.1.3 Schade voorgaande planperiode

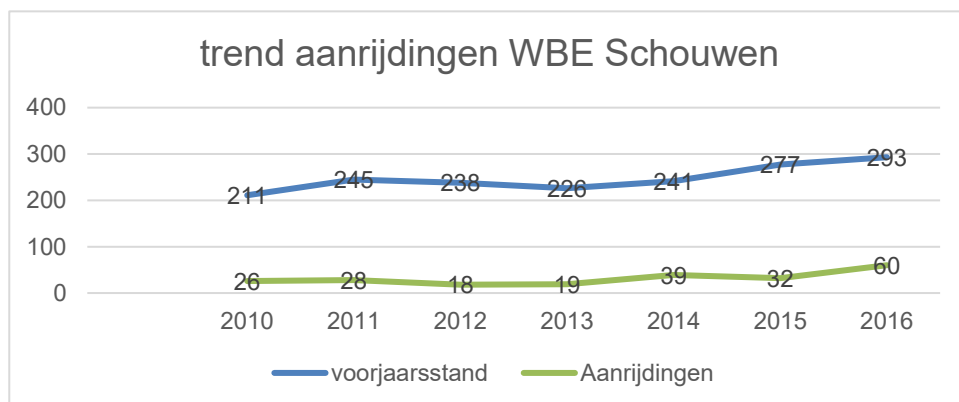
Schade aan gewassen

In het werkgebied van WBE Schouwen is door het Faunafonds alleen in 2013 een tegemoetkoming voor schade door reeënvrucht aan een bomenkwekerij toegekend. In het werkgebied van WBE De Gouwe zijn twee meldingen door het Faunafonds geaccepteerd. Daarnaast is er in 2012 een tegemoetkoming voor schade aan fruitteelt toegekend en in 2013 een tegemoetkoming voor schade aan bloembollenteelt. Al deze gevallen zijn beoordeeld als 'belangrijke schade' zoals geformuleerd in de Nota Faunabeleid van de provincie Zeeland. Zie verder bijlage 5.

Verkeersveiligheid

WBE Schouwen

Uit de valwildregistratie die door de WBE's wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Schouwen gemiddeld 31 reeën worden aangereden.

Figuur 7 trend en aanrijdingen Schouwen

In tabel 2 wordt voor het werkgebied van de WBE Schouwen het gemiddelde percentage aangereden (gedode) reeën weergegeven ten opzichte van de getelde voorjaarspopulatie.

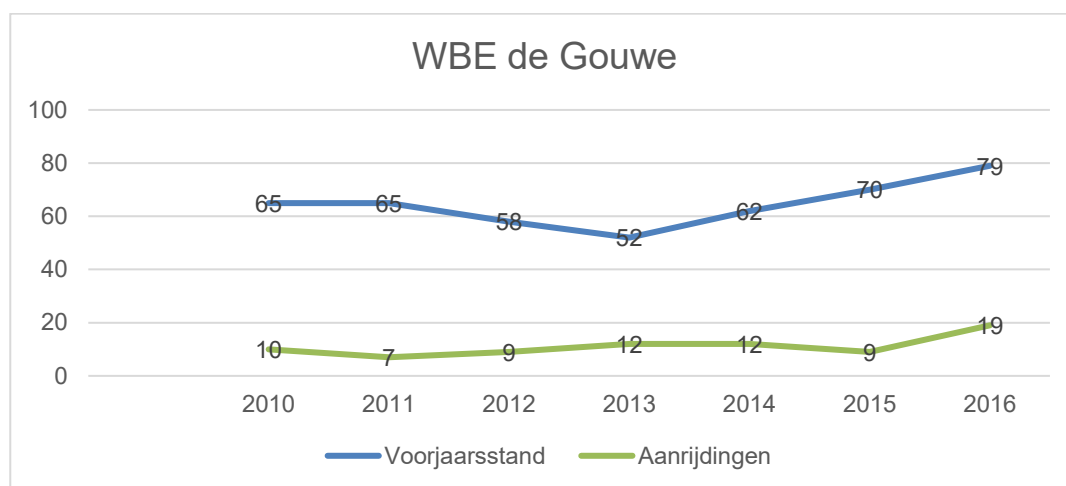
Tabel 2: gemiddeld percentage aangereden reeën t.o.v. de voorjaarsstand WBE Schouwen

	2014	2015	2016	Gemiddeld over drie jaar
Voorjaarstelling	241	277	293	270
Aanrijdingen	39	32	60	44
Percentage valwild	16%	11%	20%	16%

Ten opzichte van de getelde aantallen reeën in het gebied vinden er, gemiddeld over drie voorafgaande jaren, veel aanrijdingen met reeën plaats, waarbij sprake is van een ruime overschrijding van 5% van de getelde voorjaarsstand. De hoge reeënstand levert dan ook in dit gebied op verschillende locaties een ernstig risico op voor de verkeersveiligheid.

Op Duiveland (WBE de Gouwe) vinden jaarlijks gemiddeld 11 (geregistreerde) aanrijdingen met reeën plaats.

Figuur 8 trend en aanrijdingen De Gouwe

In tabel 3 wordt voor het werkgebied van de WBE de Gouwe het gemiddelde percentage aangereden (gedode) reeën weergegeven ten opzichte van de getelde voorjaarspopulatie.

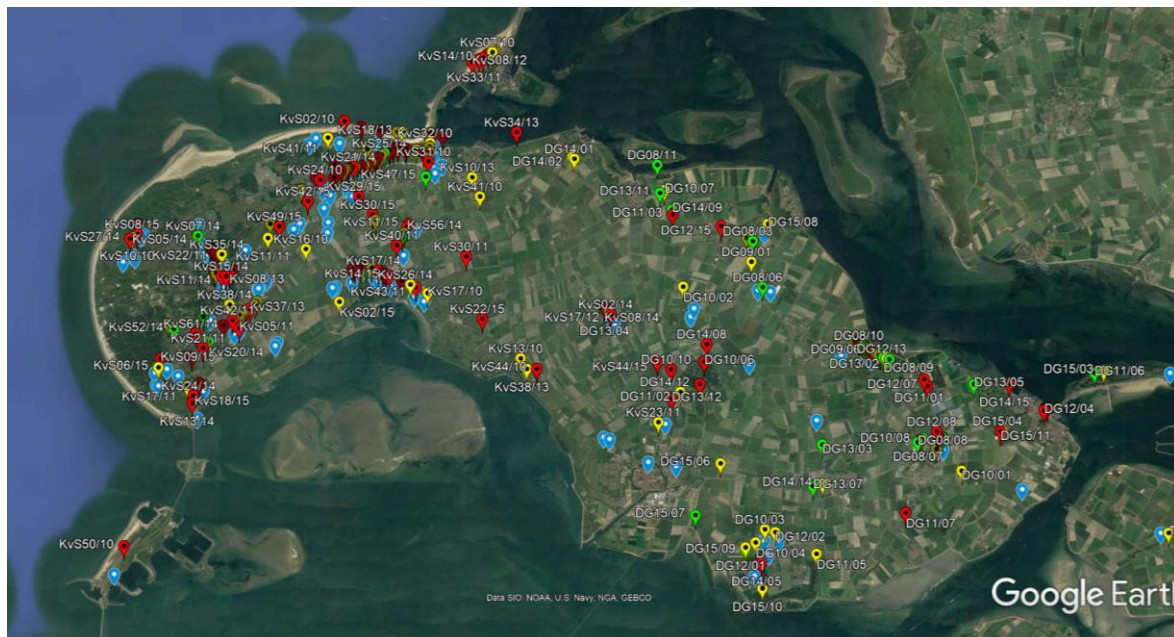
Tabel 3: gemiddeld percentage aangereden reeën t.o.v. de voorjaarsstand WBE De Gouwe

	2014	2015	2016	Gemiddeld over drie jaar
<i>Voorjaarsstelling</i>	62	70	79	70
<i>Aanrijdingen</i>	12	12	19	14
<i>Percentage valwild</i>	19%	17%	24%	20%

Ten opzichte van de getelde aantallen reeën in het gebied vinden er, gemiddeld over drie voorafgaande jaren, veel aanrijdingen met reeën plaats, waarbij sprake is van een ruime overschrijding van 5% van de getelde voorjaarsstand. De hoge reeënstand levert dan ook in dit gebied op verschillende locaties een ernstig risico voor de verkeersveiligheid.

6.1.4 Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is

De aanrijdingsgegevens over de gehele geografische eenheid zijn weergegeven op kaartbeeld.

Figuur 9 kaartbeeld aanrijdingen Schouwen-Duiveland¹⁷

Uit de analyse van de aanrijdingen (zie bijlage 5) volgt dat vooral veel aanrijdingen plaatsvinden op de wegen die door het Natura 2000-gebied lopen en de wegen die tussen het Natura 2000-gebied en de daarachter gelegen landbouw- of recreatiegebieden lopen. Ook nabij andere natuurgebieden (o.a de Prunje en langs de randen van het Oosterscheldegebied) valt op dat hier meer aanrijdingen met reeën voorkomen. Dit zijn de locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is.

Uit de inventarisatie die in 2016 door leden van de WBE's en medewerkers van Terreinbeherende organisaties in het gebied zijn uitgevoerd komen de volgende locaties of wegdelen naar voren waar in de afgelopen 6 tot 7 jaar regelmatig of zelfs opvallend veelvuldig aanrijdingen met reeën hebben plaatsgevonden. Op deze locaties of wegdelen is de verkeersveiligheid in het geding.

Schouwen

De meeste aanrijdingen vinden plaats aan de oostzijde van Schouwen. Er vallen opvallend veel slachtoffers op de N57 en met name op de trajecten Burgh Haamstede-Pijlerdam en het traject tussen de kruising met kruising met de N652 en de Brouwersdam.

¹⁷ Zie voor een grotere kaart: bijlage 3 (of het separaat beschikbare KMZ-bestand)

De belangrijkste trajecten/locaties waar sprake is van een situatie waarbij de verkeersveiligheid in het geding is:

1. Oprit Neeltje Jans Damaanzet Westerschouwen
2. Recreatieverdeelweg Duinzoom Burg – Haamstede
3. Recreatieverdeelweg Duinzoom Renesse Zuid
4. Recreatieverdeelweg Duinzoom Renesse oost
5. Toerit N57 Scharendijke H44,1
6. N57 Schelphoek Serooskerke en N57 Tussen stoplichten en Prunjebelt
7. Kloosterweg Burg – Haamstede A
8. Kloosterweg Burg – Haamstede B
9. Er is regelmatig sprake van aanrijdingen op langs de trajecten van de N59 en de N654.
10. Een opvallende plek is ook het traject van de N655 vanaf het verkeersplein Kerkwerpe noord-westwaarts langs het bosgebied.

De Gouwe

1. Er vallen opvallend veel slachtoffers op de Zuiddijkweg (door het gebied Dijkwater).
2. Verder zijn rondom het gebied Schuddebeurs regelmatig aanrijdingen met reeën.
3. Kloosterweg Schuddebeurs
4. Weg Dijkwater Sirjansland
5. N59 Grevelingendam

Preventieve maatregelen ter voorkoming van aanrijdingen

Het ligt voor de hand om op locaties waar regelmatig aanrijdingen met reeën plaatsvinden maatregelen te treffen om dit risico te verkleinen. De reeds langs de hierboven benoemde wegtrajecten getroffen preventieve maatregelen (rasters, reflectoren, waarschuwingsborden en verkeersdrempels) hebben niet tot gevolg gehad dat het aantal aanrijdingen aantoonbaar minder wordt. Voor de komende planperiode zal moeten worden ingezet op het daadwerkelijk ingrijpen in de aantallen reeën in combinatie met het inzetten van extra preventieve maatregelen.

6.1.5 Doelen en maatregelen

Doelen

Voor de periode 2018 - 2023 wordt ingezet op het terugdringen van het aantal aanrijdingen met reeën in het hele gebied Schouwen - Duiveland. Gestreefd wordt om voor 31 december 2023 het percentage van aanrijdingen terug te brengen naar het niveau van het landelijk gemiddelde, zijnde 5% van de getelde populatie. Deze doelstelling wordt behaald door het terugbrengen van de reeënstand in geheel Schouwen -Duiveland, gekoppeld aan specifieke maatregelen. Te weten preventieve (technische) maatregelen en verhoogd afschot op en nabij risicovolle locaties of trajecten.

Gekoppeld aan bovenstaande doelstelling wordt het beheer middels afschot zodanig vorm gegeven dat de reeënpopulatie(s) in een zo optimaal mogelijke samenstelling (leeftijdsopbouw en geslachtsverhouding) kunnen blijven functioneren. Daarbij wordt geborgd dat er geen gevaar bestaat dat de reeënpopulatie(s), als gevolg van afschot en andere mortaliteit, lokaal kan uitsterven.

Om dit te waarborgen wordt tevens duurzaam populatiebeheer toegepast.

Het op een duurzame wijze beheren van een populatie leidt ertoe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in het leefgebied voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria, etc.

Gekoppeld aan bovenstaand beheer wordt, zover het de populatie op Schouwen-Duiveland niet schaad, voorkomen dat de reeënstand ernstige schade of overlast veroorzaakt aan met name gewassen, veehouderijen, bossen en andere economische belangen in het gebied.

Maximale en minimale streefstand

Gestreefd wordt om in de komende planperiode een maximale voorjaarsstand van 226 reeën op Schouwen (WBE Schouwen) te realiseren. Gekoppeld aan deze gebiedsbrede bestandsverlaging wordt ingezet op gericht afschot nabij de hieronder aangegeven risicovolle wegtrajecten of locaties. Gekoppeld aan de gewenste maximale stand en het treffen van andere maatregelen wordt gestreefd om het jaarlijks aantal aanrijdingen terug te brengen naar een gemiddelde van 11 aanrijdingen (berekend over drie achtereenvolgende jaren).

Op Duiveland (WBE De Gouwe) wordt gestreefd naar een maximale voorjaarsstand van 56 reeën. Gekoppeld aan deze gebiedsbrede bestandsverlaging wordt ingezet op gericht afschot nabij de hieronder aangegeven risicovolle wegtrajecten of locaties. Gekoppeld aan de gewenste maximale stand en het treffen van andere maatregelen wordt gestreefd om het jaarlijks aantal aanrijdingen terug te brengen naar een gemiddelde van 3 aanrijdingen (berekend over drie achtereenvolgende jaren).

Om te voorkomen dat de regulatie van het aantal reeën zodanige vormen aanneemt dat hierdoor de reeënstand in gevaar komt, wordt voor de te onderscheiden gebieden eveneens een minimale stand aangehouden. Indien deze minimale stand wordt bereikt of dreigt te worden bereikt, dan zal geen afschot meer plaatsvinden. Voor Schouwen wordt voorts nog uitgegaan van een minimale stand van 200 reeën, waarbij uitgangspunt is dat 80% van dit aantal voorkomt binnen het gebied Kop van Schouwen. Voor Duiveland geldt dat de daar aanwezige reeënstand een typische 'metapopulatie' betreft met een, door de zeer verspreide ligging van een aantal relatief kleine verblijfsgebieden, sterke neiging tot zwervgedrag van de dieren. Beoordeeld op metapopulatie-niveau en gezien de verspreid liggende verblijfsgebieden moet er voor Duiveland naar worden gestreefd om de stand niet te laten afnemen onder de 50 dieren. Daarmee bestaat er geen gevaar dat de reeënstand in Zeeland of dit gebied, als gevolg van natuurlijke of onnatuurlijke oorzaken, in gevaar komt.

Maatregelen

Maatregel regulatie populatieomvang

Naast het treffen van preventieve (technische) maatregelen is het voor dit gebied noodzakelijk dat wordt ingegrepen in de aantallen en de groei van de reeënpopulatie(s). Dit om het aantal aanrijdingen daadwerkelijk te laten afnemen. Er kan niet worden volstaan met enkel het treffen van preventieve maatregelen. Het aantal reeën moet in dichtheid gebaseerd zijn op de kwaliteit van het leefgebied. Hierdoor vindt minder migratie plaats waardoor minder aanrijdingen plaatsvinden. Door met kennis van

de leefwijze van het ree het beheer uit te voeren, kunnen maatschappelijke knelpunten beter worden aangepakt en is er meer maatschappelijk draagvlak voor het beheer.

Werkplannen

WBE Schouwen en WBE De Gouwe stellen elk jaar gezamenlijk een werkplan op zoals geformuleerd in bijlage 4. Daarbij dient het werkplan met elkaar te zijn afgestemd en dient ook een beoordeling op leefgebiedsniveau (Geografische Eenheid) plaats te vinden. Dit gezamenlijke plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Faunabeheereenheid Zeeland. Op deze wijze hebben de uitvoerders meer verantwoordelijkheid en betrokkenheid en wordt een samenwerking gecreëerd tussen alle betrokken partijen in het veld.

6.2 Tholen & Sint Philipsland

6.2.1 Gebiedsbeschrijving

Sint Philipsland en Tholen vormen tezamen één beheergebied van de WBE Tholen & Sint Philipsland. Het gebied Tholen & Sint Philipsland omvat de gelijknamige gebieden, die aan de oostzijde worden begrensd door het Schelde-Rijnkanaal. Beide deelgebieden kennen enige landschappelijke karakterverschillen die hieronder verder worden uitgewerkt.

Sint Philipsland kenmerkt zich door voornamelijk akkergronden en enkele grote fruitboomgaarden. Het is omringd door schorren en slikken, terwijl centraal op het schiereiland het natuurgebied 'Bruintjeskreek' is gelegen.

Tholen kenmerkt zich naast akkergronden ook door verspreid liggende en plaatselijk geconcentreerde weilandpercelen, naast vele verspreid liggende fruitboomgaarden. Karakteristiek zijn ook de grote lengten aan begroeide dijken waarmee het gehele schiereiland wordt doorkruist.

Beide gebieden staan vervolgens via de slikken en gorzen in Volkerak en langs de Schelde-Rijnverbinding (Dintelse gorzen) in contact met populaties in West-Brabant. Uitwisseling met reeënpopulaties naar het westen toe is beperkt vanwege de aldaar liggende grote wateren.

6.2.2 Reeënpopulatie(s)

Het ree komt verspreid voor op Tholen & St Philipsland. Uit de tellingen volgt dat er gemiddeld minimaal 83 dieren in het gebied verblijven.

De Geografische Eenheid Tholen & Sint Philipsland beschikt over negen verspreid liggende kleinere en grotere verblijfsgebieden, vier op Sint Philipsland en vijf op Tholen. *Geen* van de aanwezige verblijfsgebieden kan als kernleefgebied worden beschouwd. Daarmee betreft het een typische 'metapopulatie' met een, door de zeer verspreide ligging van een aantal van de verblijfsgebieden op beide schiereilanden, sterke neiging tot zwervgedrag van de dieren.

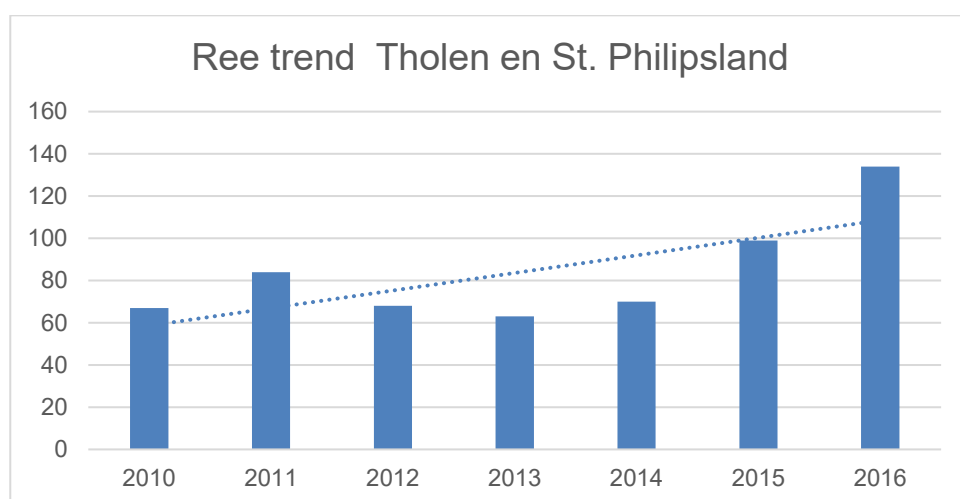
Reeën komen in het gehele gebied voor. De Bruintjeskreek vormt voor reeën een verblijfsgebied van 40 tot 80 ha. Daarnaast vormen het bosje van Klompe met omgeving, de Eendenkooi met omgeving en de Slikken van de Heen, een groot buitendijks natuurgebied, verblijfsgebieden voor reeën. Op Tholen ligt een aantal gebieden die fungeren als verblijfsgebieden. Dit omvat deels buitendijkse natuurgebieden zoals de

Rammegors en de Schorren van de Eendracht en deels kleinere natuurgebieden met hun omgeving. De populaties van Tholen en Sint Philipsland staan via het Rammegors met elkaar in verbinding.

Tellingen

In de WBE Tholen & Sint Philipsland wordt jaarlijks geteld door middel van een voorjaarstelling. In de periode 2004-2009 lag het aantal getelde reeën binnen het werkgebied van WBE Tholen & Sint Philipsland tussen de 40 en 55 reeën. In het Faunabeheerplan 2010-2014 werd geconstateerd dat de populatie reeën nagenoeg stabiel bleef. Uit de tellingen in de afgelopen beheerperiode volgt dat er nu sprake lijkt te zijn van een matige toename van het aantal reeën. Verwacht mag worden dat de populatie reeën ook in de komende planperiode zal toenemen door middel van een matige groei.

Figuur 10 Aantallen getelde reeën (MNA) Tholen & St Philipsland

Afschot

In de afgelopen beheerperiode heeft alleen beperkt afschot plaatsgevonden in de jaren 2010, 2011, 2012 en begin 2013. Uit de telgegevens is op te maken dat door dit afschot in de voorjaarstellingen daaropvolgend een lichte rem op de groei van de populatie kon worden waargenomen. Sinds 2014 groeit de omvang van de populatie in dit werkgebied weer.

6.2.3 Schade voorgaande planperiode

Schade aan gewassen

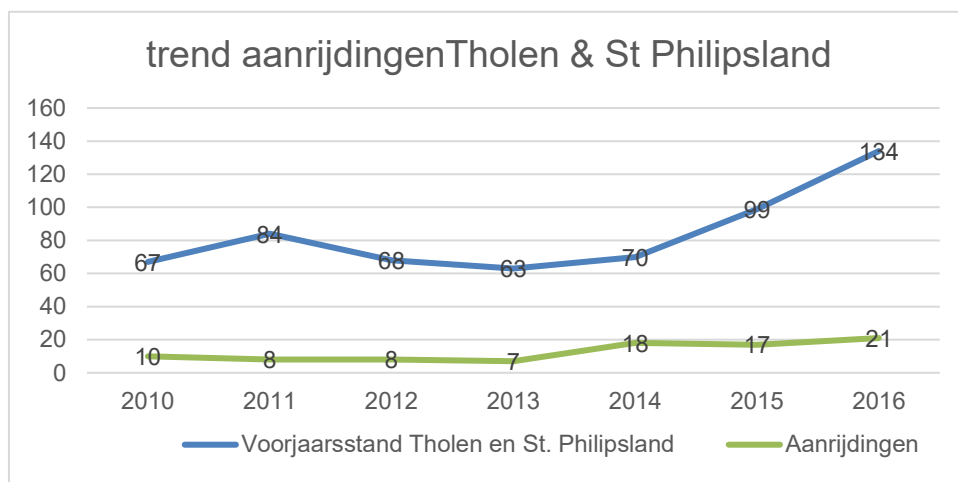
Uit de schaderegistratie volgt dat binnen het werkgebied van WBE Tholen & Sint Philipsland in de afgelopen beheerperiode negen maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Daarvan zijn zeven meldingen (over de jaren 2010 t/m 2013) door het Faunafonds geaccepteerd. In 2010, 2011 en 2013 is een tegemoetkoming voor schade aan bomenkwekerij en meerdere fruitteelt toegekend. Van de laatste jaren zijn geen meldingen bekend van schade aan gewassen. Zie verder bijlage 5.

Verkeersveiligheid

Uit de valwildregistratie (2010-2016) die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Tholen – Sint Philipsland gemiddeld 10 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen).

Dit is in absolute aantallen een relatief laag aantal aanrijdingen. Wel is vanaf 2014 een stijging van het aantal aanrijdingen waar te nemen.

Figuur 11 trend en aanrijdingen Tholen & St. Philipsland

In tabel 4 wordt voor Tholen & St Philipsland het gemiddelde percentage aangereden (gedode) reeën weergegeven ten opzichte van de getelde voorjaarspopulatie.

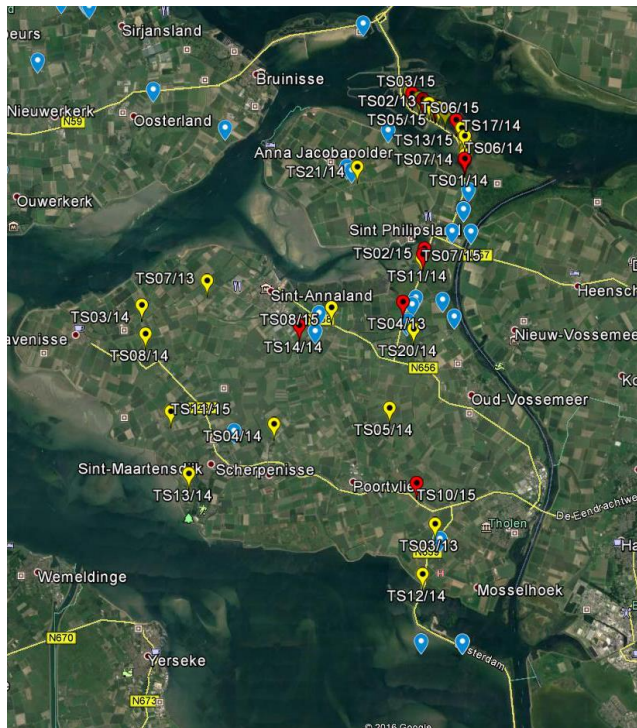
Tabel 4: gemiddeld percentage aangereden reeën t.o.v. de voorjaarsstand Tholen & St. Philipsland

	2014	2015	2016	Gemiddeld over drie jaar
Voorjaarsstelling	70	99	134	101
Aanrijdingen	18	17	21	18
Percentage valwild	26%	17%	16%	18%

Ten opzichte van de getelde aantallen reeën in het gebied vinden er, gemiddeld over drie voorafgaande jaren, veel aanrijdingen met reeën plaats, waarbij sprake is van een ruime overschrijding van 5% van de getelde voorjaarsstand. De hoge reeënstand levert dan ook in dit gebied op verschillende locaties een ernstig risico voor de verkeersveiligheid.

6.2.4 Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is

De aanrijdingsgegevens over de gehele geografische eenheid zijn weergegeven op kaartbeeld.

Figuur 12 kaartbeeld aanrijdingen Tholen & St. Philipsland¹⁸

Uit de inventarisatie die in 2016 door leden van de WBE's en medewerkers van Terreinbeherende organisaties in het gebied zijn uitgevoerd komen de volgende locaties of wegdelen naar voren waar in de afgelopen 6 tot 7 jaar regelmatig of zelfs opvallend veelvuldig aanrijdingen met reeën hebben plaatsgevonden. Op deze locaties of wegdelen is de verkeersveiligheid in het geding. Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

De meeste aanrijdingen binnen het werkgebied van WBE Tholen en St Philipsland vinden plaats in het noord-oostelijke deel van het gebied.

1. Er vallen opvallend veel slachtoffers langs N656 en de N257.
2. N656; Het traject tussen de kruising met de N658 en N257 tot aan de rotonde provinciale weg. Dus feitelijk de gehele Krabbenkreekweg.
3. N257; Het traject vanaf de rotonde Provinciale weg/ Zeelandweg West tot aan de Krammersluizen

Verder vinden er regelmatig aanrijdingen plaats op:

4. N659 ; Het traject vanaf de kruising met de N286 tot aan de Oesterdam.

Dit zijn de locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is.

¹⁸ Zie voor een grotere kaart: bijlage 3 (of het separaat beschikbare KMZ-bestand)

Preventieve maatregelen ter voorkoming van aanrijdingen

Het ligt voor de hand om op locaties waar regelmatig aanrijdingen met reeën plaatsvinden, (technische) maatregelen te treffen om dit risico te verkleinen. Voor zover deze reeds zijn getroffen hebben deze niet tot gevolg dat het aantal aanrijdingen aantoonbaar afneemt.

6.2.5 Doelen en maatregelen

Doelen

Voor de periode 2018 - 2023 wordt ingezet op het terugdringen van het aantal aanrijdingen met reeën in het gebied Tholen en St Philipsland. Gestreefd wordt om voor 31 december 2023 het percentage van aanrijdingen terug te brengen naar het niveau van het landelijk gemiddelde, zijnde 5% van de getelde populatie. Deze doelstelling wordt behaald door het terugbrengen van de reeënstand in het gehele gebied Tholen en St Philipsland, gekoppeld aan specifieke maatregelen. Te weten preventieve (technische) maatregelen en verhoogd afschot op en nabij risicovolle locaties of trajecten.

Gekoppeld aan bovenstaande doelstelling wordt het beheer middels afschot zodanig vorm gegeven dat de reeënpopulatie(s) in een zo optimaal mogelijke samenstelling (leeftijdsopbouw en geslachtsverhouding) kunnen blijven functioneren. Daarbij wordt geborgd dat er geen gevaar bestaat dat de reeënpopulatie(s), als gevolg van afschot en andere mortaliteit, lokaal kan uitsterven.

Om dit te waarborgen wordt tevens duurzaam populatiebeheer toegepast.

Het op een duurzame wijze beheren van een populatie leidt ertoe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in het leefgebied voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria, etc.

Gekoppeld aan bovenstaand beheer wordt tevens, zover het de populatie op Tholen en Sint Philipsland niet schaadt, voorkomen dat de reeënstand ernstige schade of overlast veroorzaakt aan met name gewassen, veehouderijen, bossen en andere economische belangen in het gebied.

De huidige aanwezige reeënstand betreft een typische 'metapopulatie' met een, door de zeer verspreide ligging van een aantal van de verblijfsgebieden op beide schiereilanden, sterke neiging tot zwerfgedrag van de dieren. Beoordeeld op metapopulatie-niveau en gezien de verspreid liggende verblijfsgebieden (zie paragraaf 6.2.2) moet er voor Tholen & St. Philipsland naar worden gestreefd om de stand niet te laten afnemen onder de 50 dieren. Daarmee bestaat er geen gevaar dat de reeënstand in Zeeland of dit gebied, als gevolg van natuurlijke of onnatuurlijke oorzaken, in gevaar komt.

Maximale en minimale streefstand

Gestreefd wordt om in de komende planperiode een maximale voorjaarsstand van 83 reeën op Tholen & St. Philipsland te realiseren. Gekoppeld aan deze gebiedsbrede bestandsverlaging wordt ingezet op gericht afschot nabij de hieronder aangegeven risicovolle wegtrajecten of locaties. Gekoppeld aan de gewenste maximale stand en het treffen van andere maatregelen wordt gestreefd om het jaarlijks aantal aanrijdingen terug te brengen naar een gemiddelde van 4 aanrijdingen (berekend over drie achtereenvolgende jaren).

Maatregelen

Maatregel regulatie populatieomvang

Naast het treffen van preventieve (technische) maatregelen is het voor dit gebied noodzakelijk dat wordt ingegrepen in de aantallen en de groei van de reeënpopulatie(s). Dit om het aantal aanrijdingen daadwerkelijk te laten afnemen. Er kan niet worden volstaan met enkel het treffen van preventieve maatregelen. Het aantal reeën moet in dichtheid gebaseerd zijn op de kwaliteit van het leefgebied. Hierdoor vindt minder migratie plaats waardoor minder aanrijdingen plaatsvinden. Door met kennis van de leefwijze van het ree het beheer uit te voeren, kunnen maatschappelijke knelpunten beter worden aangepakt en is er meer maatschappelijk draagvlak voor het beheer.

Werkplannen

WBE Tholen en St Philipsland stelt elk jaar een werkplan op zoals geformuleerd in bijlage 4. Daarbij en dient een beoordeling op leefgebiedsniveau (Geografische Eenheid) plaats te vinden. Dit plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Faunabeheereenheid Zeeland. Op deze wijze hebben de uitvoerders meer verantwoordelijkheid en betrokkenheid en wordt een samenwerking gecreëerd tussen alle betrokken partijen in het veld.

6.3 Noord-Beveland

6.3.1 Gebiedsbeschrijving

WBE-werkgebieden

Het werkgebied van WBE Noord-Beveland omvat de gehele Geografische Eenheid.

Noord-Beveland betreft hoofdzakelijk een landbouwgebied met akkerland, zeer lokaal afgewisseld met enkele weidepercelen en fruitboomgaarden.

6.3.2 Reeënpopulatie(s)

Noord-Beveland vormt voornamelijk een cultuurgebied dat zich niet leent voor het voorkomen van een grotere populatie reeën vanwege conflicterende situaties. In dit landschap liggen zes kleinere natuurgebieden verspreid, die geschikt zijn voor meer permanent verblijf van reeën. De Schotsman in samenhang met de Banjaard vormt het grootste verblijfsgebied. Het betreft grotendeels een buitendijks natuurgebied langs het Veerse Meer (Schotsman zelf, ruim 200 ha) met veel bos naast recreatievoorzieningen, terwijl de Banjaard een stuk duinkust met aansluitend een groot complex recreatieverblijven omvat. Beide delen worden van elkaar gescheiden door de provinciale weg N57.

Ook de Goudplaat is een dergelijk natuurgebied langs het Veerse Meer (circa 100 ha). De overige vier, 'Kortgenese Bos' (langs het Veerse Meer), 'Bosje den Ouden' (bij Geersdijk), 'Bokkengat' (oostelijk van Wissenkerke) en het Bosje bij Katshoek (oostpunt eiland) betreffen slechts kleine verblijfsgebiedjes met (deels) bosopstand.

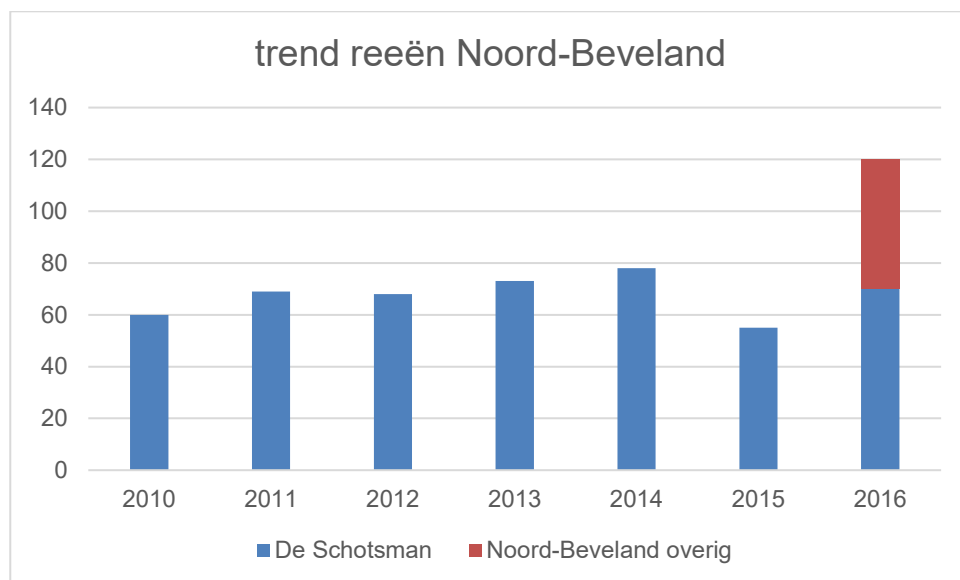
Uitwisseling met reeënpopulaties elders is zeer beperkt in verband met de omliggende wateren. Er vindt wel enige migratie plaats vanuit Walcheren, onder meer via de Veerse Dam en mogelijk zwemmend door het Veerse Meer.

Tellingen

In de WBE Noord-Beveland werden tot en met 2015 jaarlijks enkel voorjaarstellingen uitgevoerd in het gebied De Schotsman. Dit betreft een gebied van ca 210 hectaren bos op een totaal areaal van ca. 11.000 ha van Noord-Beveland¹⁹. Vanaf 2016 wordt het gehele gebied geteld.

Op grond van de tellingen tot en met 2015 kon worden waargenomen dat de getelde reeënpopulatie op een redelijk stabiel niveau bleef. De stijging van het aantal getelde reeën vanaf 2016 heeft vooral te maken met het gegeven dat vanaf 2016 het gehele gebied wordt geteld.

¹⁹ Bron: informatie C.H. van den Berg, voorzitter WBE

Figuur 13 aantallen getelde reeën (MNA) Noord-Beveland

Afschot

In de afgelopen beheerperiode heeft alleen afschot plaatsgevonden in de jaren 2011, 2012 en begin 2013. Uit de evaluatie van de geleverde gegevens kan niet worden bepaald of dit afschot effect heeft gehad op de populatieontwikkeling. Zie ook bijlage 5.

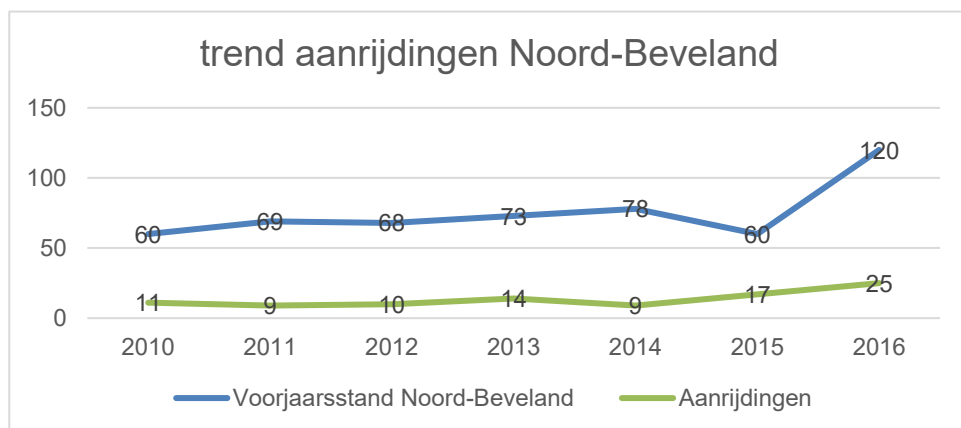
6.3.3 Schade voorgaande planperiode

Schade aan gewassen

Binnen dit gebied zijn geen meldingen bekend van ernstige schade aan gewassen. Zie ook bijlage 5.

Verkeersveiligheid

Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Noord-Beveland gemiddeld 13 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen).

Figuur 14 trend en aanrijdingen Noord-Beveland

In tabel 5 wordt voor het werkgebied van de WBE Noord-Beveland het gemiddelde percentage aangereden (gedode) reeën weergegeven ten opzichte van de getelde voorjaarspopulatie.

Tabel 5: gemiddeld percentage aangereden reeën t.o.v. de voorjaarsstand Noord-Beveland

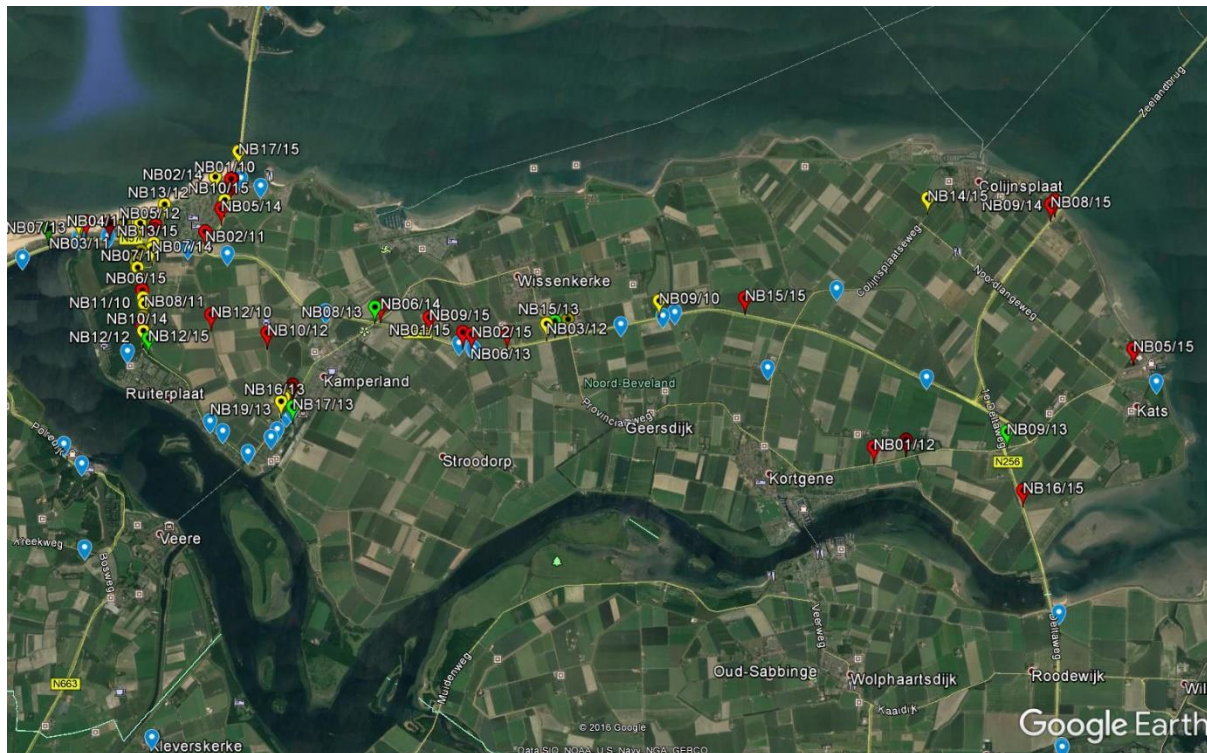
	2014	2015	2016	Gemiddeld over drie jaar
<i>Voorjaarstelling</i>	78	60	120	86
<i>Aanrijdingen</i>	9	17	25	17
<i>Percentage valwild</i>	12%	28%	20%	20%

Ten opzichte van de getelde aantallen reeën in het gebied vinden er, gemiddeld over drie voorafgaande jaren, veel aanrijdingen met reeën plaats, waarbij sprake is van een ruime overschrijding van 5% van de getelde voorjaarsstand. Hoewel de voorjaarstelling 2016 een groter gebied omvatte dan de tellingen tot en met 2015, verandert dit niets aan het hoge aanrijdingspercentage. De hoge reeënstand levert dan ook in dit gebied een ernstig risico op voor de verkeersveiligheid.

6.3.4 Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is

De aanrijdingsgegevens over de gehele geografische eenheid zijn weergegeven op kaartbeeld.

waarschuwborden en reflectoren. Dit leidt echter niet tot een waarneembare verandering in het aanrijdingenpatroon.

6.3.5 Doelen en maatregelen

Doelen

Op Noord-Beveland is sprake van een opmerkelijk hoog percentage aanrijdingen. Voor de periode 2018 – 2023 wordt ingezet op het terugdringen van het aantal aanrijdingen met reeën in het gehele gebied. Gestreefd wordt om aan het einde van de planperiode het percentage van aanrijdingen terug te brengen naar het niveau van het landelijk gemiddelde, zijnde 5% van de getelde populatie. Deze doelstelling wordt behaald door het terugbrengen van de reeënstand in het gehele gebied Noord-Beveland, gekoppeld aan specifieke maatregelen. Te weten preventieve (technische) maatregelen en verhoogd afschot op en nabij risicovolle locaties of trajecten.

Gekoppeld aan bovenstaande doelstelling wordt het beheer middels afschot zodanig vorm gegeven dat de reeënpopulatie(s) in een zo optimaal mogelijke samenstelling (leeftijdsopbouw en geslachtsverhouding) kunnen blijven functioneren. Daarbij wordt geborgd dat er geen gevaar bestaat dat de reeënpopulatie(s), als gevolg van afschot en andere mortaliteit, lokaal kan uitsterven.

Om dit te waarborgen wordt tevens duurzaam populatiebeheer toegepast.

Het op een duurzame wijze beheren van een populatie leidt ertoe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in het leefgebied voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria, etc.

Gekoppeld aan bovenstaand beheer wordt tevens, zover het de populatie op Noord-Beveland niet schaad, voorkomen dat de reeënstand ernstige schade of overlast veroorzaakt aan met name gewassen, veehouderijen, bossen en andere economische belangen in het gebied.

Maximale en minimale streefstand

Gestreefd wordt om in de komende planperiode een maximale voorjaarsstand van 69 reeën op Noord-Beveland te realiseren. Gekoppeld aan deze gebiedsbrede bestandsverlaging wordt ingezet op gericht afschot nabij de hieronder aangegeven risicovolle wegtrajecten of locaties. Gekoppeld aan de gewenste maximale stand en het treffen van andere maatregelen wordt gestreefd om het jaarlijks aantal aanrijdingen terug te brengen naar een gemiddelde van 3,5 aanrijdingen (berekend over drie achtereenvolgende jaren).

Voor Noord-Beveland geldt dat de daar aanwezige reeënstand een typische 'metapopulatie' betreft met een, door de verspreide ligging van een aantal relatief kleine verblijfsgebieden, sterke neiging tot zwervgedrag van de dieren. Beoordeeld op metapopulativeniveau en gezien de verspreid liggende verblijfsgebieden moet er voor Noord-Beveland naar worden gestreefd om de stand niet te laten afnemen onder de 50 dieren. Hiermee bestaat er geen gevaar dat de reeënstand in Zeeland of dit gebied, als gevolg van natuurlijke of onnatuurlijke oorzaken, in gevaar komt.

Maatregelen

Maatregel regulatie populatieomvang

Naast het treffen van preventieve (technische) maatregelen is het voor dit gebied noodzakelijk dat wordt ingegrepen in de aantallen en de groei van de reeënpopulatie(s). Dit om het aantal aanrijdingen daadwerkelijk te laten afnemen. Er kan niet worden volstaan met enkel het treffen van preventieve maatregelen. Het aantal reeën moet in dichtheid gebaseerd zijn op de kwaliteit van het leefgebied. Hierdoor vindt minder migratie plaats waardoor minder aanrijdingen plaatsvinden. Door met kennis van de leefwijze van het ree het beheer uit te voeren, kunnen maatschappelijke knelpunten beter worden aangepakt en is er meer maatschappelijk draagvlak voor het beheer.

Werkplannen

WBE Noord-Beveland stelt elk jaar een werkplan op zoals geformuleerd in bijlage 4. Daarbij dient een beoordeling op leefgebiedsniveau (Geografische Eenheid) plaats te vinden. Dit plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Faunabeheereenheid Zeeland. Op deze wijze hebben de uitvoerders meer verantwoordelijkheid en betrokkenheid en wordt een samenwerking gecreëerd tussen alle betrokken partijen in het veld.

6.4 Walcheren

6.4.1 Gebiedsbeschrijving

WBE-werkgebieden

Walcheren vormt het beheergebied van WBE Walcheren. Om praktische redenen is ervoor gekozen de oostelijke grens van het leefgebied (Geografische Eenheid) gelijk te trekken met de grens van het werkgebied van de WBE.

Het gebied kenmerkt zich door een kleinschalig landschap dat sterk is doorsneden door wegen en weggetjes. De structuur van percelen vormt een mozaïek waarin akker- en weidepercelen elkaar, zeer gemengd, afwisselen. Lokaal komen in dat mozaïek ook tuinbouwpercelen en fruitboomgaarden voor.

De noordwestelijke en zuidwestelijke kust van Walcheren kennen een uitgestrekte duinzone, die op de kop van Walcheren tussen Domburg en Westkapelle, is onderbroken. De noordwestelijke duinzone, de Manteling van Walcheren (Natura2000-gebied) beslaat een oppervlakte van ongeveer 735 ha. Het gebied vormt een samenhangend (kern)leefgebied met volwaardige reebiotopen. Hier leeft tevens een populatie damherten. De Manteling van Walcheren betreft een kalkarm duingebied aan de noordwestrand van het voormalige eiland Walcheren. De kust is hier al vele honderden jaren een afslagkust en de kustlijn is in de loop der tijd enkele kilometers landinwaarts verplaatst. Hierdoor is de zone met primaire duinen uiterst smal of ontbreekt deze volledig en komen de oude duinen tot zeer kort aan de kustlijn. Het oostelijk gelegen Oranjezon herbergt een aantal vochtige duinvalleien en soortenrijke duindoornstruwelen.

In het duingebied en de randzone zijn veel recreatieve (verblijfs)voorzieningen aanwezig.

6.4.2 Reeënpopulatie(s)

Uit de tellingen volgt dat er gemiddeld minimaal 235 dieren in het gebied verblijven. In deze tellingen zijn ook de reeën meegenomen die verblijven in de zogenaamde kernleefgebieden, waarvan De Manteling het belangrijkste gebied is. Het Natura 2000-gebied wordt beschouwd als een samenhangend kernleefgebied met een volwaardig reebiotoop (FBP 2005-2009). Verhoudingsgewijs (gemiddelde over de afgelopen beheerperiode) verblijft tussen de 39 en 40% van het getelde aantal reeën in het kernleefgebied De Manteling. Daarbij volgt ook dat voor dit gebied sprake is van een toenemende trend in aantallen. De overige getelde reeën komen verspreid voor binnen het gebied.

Reeën komen in het gehele gebied voor. Wel worden de hoogste aantallen geteld aan de westzijde van het gebied en met name bij de Manteling van Walcheren. Dit Natura 2000-gebied vormt een samenhangend (kern)leefgebied met volwaardige reebiotopen. De zuidwestelijke duinstrook vormt tevens een flink verblijfsgebied, terwijl daarnaast over het eiland verspreid enkele kleinere verblijfsgebieden voorkomen. Verder zijn verblijfsgebieden te vinden in de bossen rond de Veerse Kreek, het Ritthemse Bos en Zilveren Schor.

Uitwisseling met reeënpopulaties kan met name plaatsvinden in oostelijke richting. Hier is het gebied niet begrensd door middel van een barrière die migratie kan beperken. Er vindt voorts enige migratie naar (en wellicht incidentele uitwisseling met de populatie op) Noord-Beveland plaats, deels via de Veerse Dam. De daar levende populatie is naar verwachting grotendeels afkomstig van die van Walcheren.

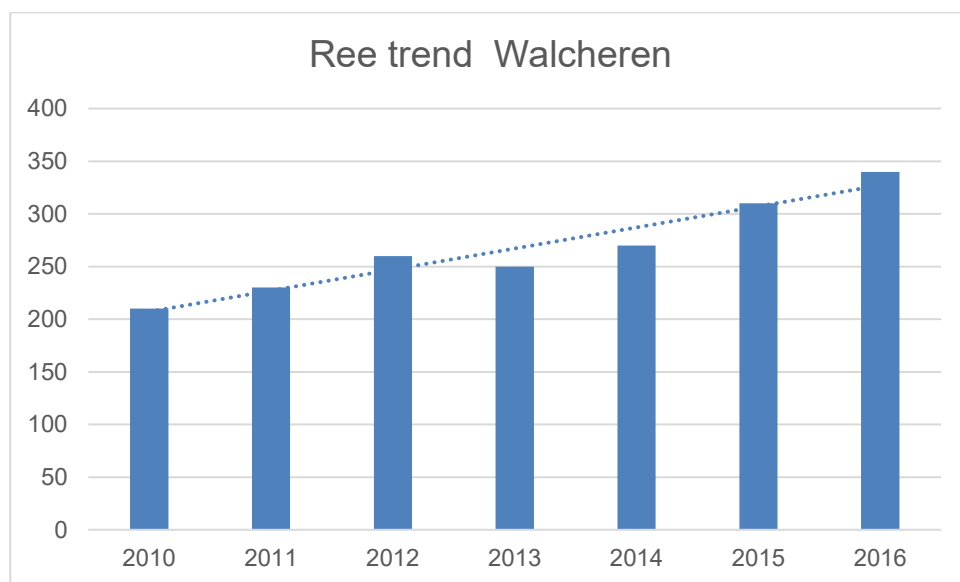

Tellingen

In WBE Walcheren werd tot en met 2016 de reeënstand geteld door middel van een jaarrondtelling. Op grond hiervan wordt jaarlijks een geschatte voorjaarsstand vastgesteld. Bij deze telling wordt ook het natuurgebied De Manteling meegeteld. Vanaf 2017 voert de WBE de tellingen uit overeenkomstig het telprotocol van de Vereniging Het Reewild.

In de periode 2005-2009 werden binnen het werkgebied van WBE Walcheren elk jaar rond de 200 reeën geteld. Daarbij werd in het Faunabeheerplan 2010-2014 geconstateerd dat de aantallen sinds 2005 op een redelijk stabiel niveau leken te verkeren. Echter, worden de getelde aantallen sinds 2005 vergeleken met de tellingen vanaf 2010 is een meer dan matige groei waar te nemen. Gezien deze analyse mag worden verwacht dat binnen het werkgebied van WBE Walcheren ook in de komende planperiode sprake zal zijn van een (matige) groei.

Er komt veel migratie in het gebied voor. Dit betreft vooral migratie van dieren die vanuit de Manteling elders leefruimte zoeken. Met toenemende bevolking van de kleinere verblijfsgebieden ontstaat daartussen ook zwerfgedrag.

Figuur 16 aantallen reeën (MNA) Walcheren

Afschot

In de afgelopen beheerperiode heeft alleen beperkt afschot plaatsgevonden in de jaren 2010, 2011, 2012 en begin 2013. Uit de evaluatie (zie bijlage 5) volgt dat gedurende de perioden dat afschot plaatsvond, in de voorjaarstellingen daaropvolgend een rem op de groei van de populatie kon worden waargenomen. Sinds 2014 groeit de omvang van de populatie in dit gebied weer.

6.4.3 Schade voorgaande planperiode

Schade aan gewassen

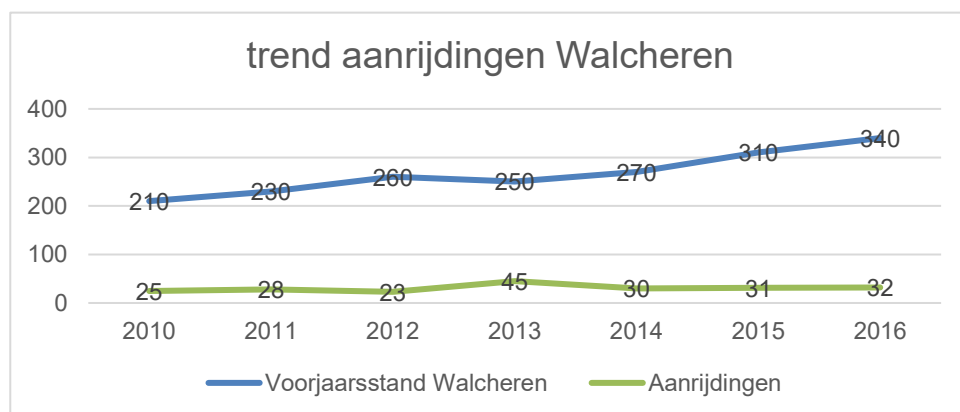
Uit de schaderegistratie volgt dat voor WBE Walcheren in de afgelopen beheerperiode zes maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Daarvan zijn twee meldingen door het Faunafonds geaccepteerd. In 2010 is een tegemoetkoming voor schade aan een bomenkwekerij toegekend. In 2012 is een tegemoetkoming voor schade aan fruitteelt toegekend.

Al deze gevallen zijn beoordeeld als 'belangrijke (ernstige) schade' zoals geformuleerd in de Nota Faunabeleid van de provincie Zeeland. Zie verder bijlage 5.

Verkeersveiligheid

Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Walcheren gemiddeld 30 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen). Ten opzichte van de aanrijdingen in de periode 2010-2012 is in de periode 2013-2015 een lichte stijging waar te nemen van het aantal aanrijdingen.

Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Walcheren gemiddeld 30 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen). Ten opzichte van de aanrijdingen in de periode 2010-2012 is in de periode 2013-2015 wel een lichte stijging waar te nemen van het aantal aanrijdingen, maar deze stijging volgt niet de trendmatig sterkere stijging in het aantal getelde reeën in dezelfde periode.

Figuur 17 trend en aanrijdingen Walcheren

In tabel 6 wordt voor het werkgebied van de WBE Walcheren het gemiddelde percentage aangereden (gedode) reeën weergegeven ten opzichte van de getelde voorjaarspopulatie.

Tabel 6: gemiddeld percentage aangereden reeën t.o.v. de voorjaarsstand Walcheren

	2014	2015	2016	Gemiddeld over drie jaar
<i>Jaarrondtelling</i>	270	310	340	306
<i>Aanrijdingen</i>	30	31	32	31

Percentage
valwild

11%

10%

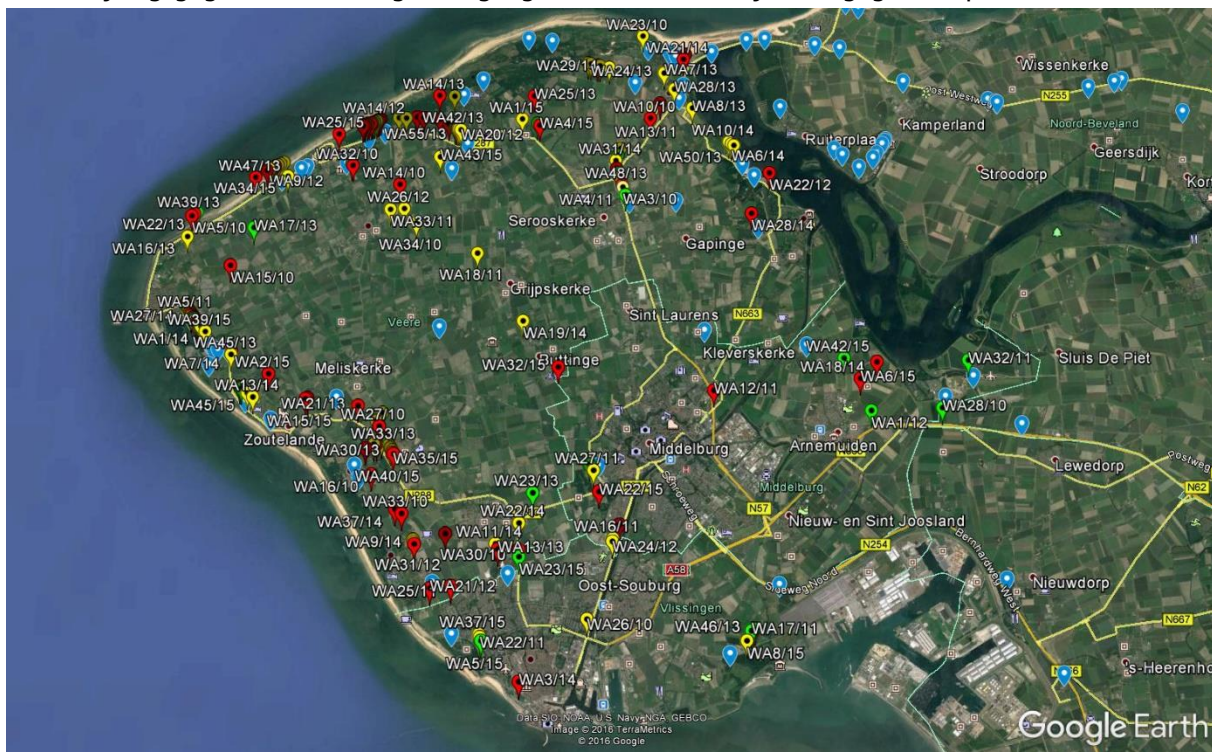
9%

10%

Ten opzichte van de getelde aantallen reeën in het gebied vinden er, gemiddeld over drie voorafgaande jaren, veel aanrijdingen met reeën plaats, waarbij sprake is van ongeveer 10% van de getelde voorjaarsstand. Er is sprake van een overschrijding van 5 % van de getelde voorjaarsstand. De hoge reeënstand blijft daarbij in dit gebied op verschillende locaties een risico voor de verkeersveiligheid.

6.4.4 Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is

De aanrijdingsgegevens over de gehele geografische eenheid zijn weergegeven op kaartbeeld.

Figuur 18 kaartbeeld aanrijdingen Walcheren

De meeste aanrijdingen vinden plaats aan de westzijde van het gebied, waarbij een verband is waar te nemen tussen de -voor reeën interessante biotopen aangrenzend aan de -duingebieden en het daarachter gelegen polderland. De migratie tussen deze gebieden leidt tot opvallend veel verkeersslachtoffers. In het middendeel van het werkgebied vallen opvallend weinig slachtoffers.

Uit de analyse van de aanrijdingen volgt dat vooral veel aanrijdingen plaatsvinden op de wegen die langs het Natura 2000-gebied lopen, maar ook met name op de wegen van de kuststrook.

Uit de inventarisatie die in 2016 door leden van de WBE's en medewerkers van Terreinbeherende organisaties in het gebied zijn uitgevoerd komen de volgende locaties of wegdelen naar voren waar in de afgelopen 6 tot 7 jaar regelmatig of zelfs opvallend veelvuldig aanrijdingen met reeën hebben plaatsgevonden. Op deze locaties of wegdelen is de verkeersveiligheid in het geding.

1. N57 Vrouwenpolderweg (Hmp 70.3-70.8)
2. Polredijk Veere
3. Koningin Emmaweg
4. Munnikweg/Koninging Emmaweg
5. Domburgseweg Oostkapelle N287
6. Domburgsweg Domburg Hoogduin
7. Schelpweg Domburg N287
8. Grindweg N288
9. Rondweg Biggekerke N288(Hmp 7.3)
10. N57 Serooskerke (Hmp74.7)

Preventieve maatregelen ter voorkoming van aanrijdingen

Het ligt voor de hand om op locaties waar regelmatig aanrijdingen met reeën plaatsvinden maatregelen te treffen om dit risico te verkleinen.

Met name voor deze knelpunten lijken ingrijpendere maatregelen nodig te zijn. Uit een opgave van WBE Walcheren (zie ook bijlage 5) volgt dat in dit gebied maatregelen zijn genomen om aanrijdingen met reeën te voorkomen. Op de Grindweg tussen Westkapelle en Zoutelande zijn ree-afschrikkende voorzieningen aangebracht door middel van wildmolentjes. Op de Emmaweg tussen Vrouwenpolder en Oranjezon zijn verkeersremmende maatregelen genomen door het aanbrengen van drempels. Op de Schroeweg bij Ritthemse Bos zijn langs de weg wildspiegels geplaatst. Door het maairegime in de berm werken met name de wildspiegels en wildmolentjes niet of niet voldoende. Daarnaast wordt door de WBE voor de komende planperiode geadviseerd om de hagen die op Provinciale wegen tussen de rijbaan voor snelverkeer en de fietspaden staan, te verlagen.

Het aantal aanrijdingen blijft, ondanks de waargenomen trendmatige toename van het aantal reeën, stabiel en neemt niet af. Op de locaties waar veel aanrijdingen plaatsvinden blijkt dat de reeds getroffen preventieve maatregelen (rasters, reflectoren, waarschuwborden en verkeersdrempels) niet tot gevolg hebben gehad dat het aantal aanrijdingen hier minder wordt en de verkeersveiligheid verbetert.

6.4.5 Doelen en maatregelen

Doelen

Voor de periode 2018 – 2023 wordt ingezet op het terugdringen van het aantal aanrijdingen met reeën in het gehele gebied Walcheren. Gestreefd wordt om aan het einde van de planperiode het percentage van aanrijdingen terug te brengen naar het niveau van het landelijk gemiddelde, zijnde 5% van de getelde populatie.

Deze doelstelling wordt behaald door het terugbrengen van de reeënstand in het gehele gebied Walcheren, gekoppeld aan specifieke maatregelen. Te weten preventieve (technische) maatregelen en verhoogd afschot op en nabij risicovolle locaties of trajecten.

Gekoppeld aan bovenstaande doelstelling wordt het beheer middels afschot zodanig vorm gegeven dat de reeënpopulatie(s) in een zo optimaal mogelijke samenstelling (leeftijdsopbouw en geslachtsverhouding) kunnen blijven functioneren. Daarbij wordt geborgd dat er geen gevaar bestaat dat de reeënpopulatie(s), als gevolg van afschot en andere mortaliteit, lokaal kan uitsterven.

Om dit te waarborgen wordt tevens duurzaam populatiebeheer toegepast.

Het op een duurzame wijze beheren van een populatie leidt ertoe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in het leefgebied voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria, etc.

Gekoppeld aan bovenstaand beheer wordt tevens, zover het de populatie op Walcheren niet schaad, voorkomen dat de reeënstand ernstige schade of overlast veroorzaakt aan met name gewassen, veehouderijen, bossen en andere economische belangen in het gebied.

Maximale en minimale streefstand

Gestreefd wordt om in de komende planperiode een maximale voorjaarsstand van 275 reeën op Walcheren te realiseren.

Gekoppeld aan deze gebiedsbrede bestandsverlaging wordt ingezet op gericht afschot nabij de hieronder aangegeven risicovolle wegetrajecten of locaties. Gekoppeld aan de gewenste maximale stand en het treffen van andere maatregelen wordt gestreefd om het jaarlijks aantal aanrijdingen terug te brengen naar een gemiddelde van 13,5 aanrijdingen (berekend over drie achtereenvolgende jaren).

Om te voorkomen dat de regulatie van het aantal reeën zodanige vormen aanneemt dat hierdoor de reeënstand in gevaar komt, wordt voor Walcheren eveneens een minimale stand aangehouden. Indien deze minimale stand wordt bereikt of dreigt te worden bereikt, dan zal geen afschot meer plaatsvinden. Voor Walcheren wordt voornamelijk uitgegaan van een minimale stand van 200 reeën, waarbij uitgangspunt is dat 40% van dit aantal voorkomt binnen het gebied De Manteling van Walcheren.

Maatregelen

Maatregel regulatie populatieomvang

Naast het treffen van preventieve (technische) maatregelen is het voor dit gebied noodzakelijk dat wordt ingegrepen in de aantallen en de groei van de reeënpopulatie(s). Dit om het aantal aanrijdingen daadwerkelijk te laten afnemen. Er kan niet worden volstaan met enkel het treffen van preventieve maatregelen. Het aantal reeën moet in dichtheid gebaseerd zijn op de kwaliteit van het leefgebied. Hierdoor vindt minder migratie plaats waardoor minder aanrijdingen plaatsvinden. Door met kennis van de leefwijze van het ree het beheer uit te voeren, kunnen maatschappelijke knelpunten beter worden aangepakt en is er meer maatschappelijk draagvlak voor het beheer.

Werkplannen

WBE Walcheren stelt elk jaar een werkplan op zoals geformuleerd in bijlage 4. Daarbij dient een beoordeling op leefgebiedsniveau (Geografische Eenheid) plaats te vinden. Dit gezamenlijke plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Faunabeheereenheid Zeeland. Op deze wijze hebben de uitvoerders meer verantwoordelijkheid en betrokkenheid en wordt een samenwerking gecreëerd tussen alle betrokken partijen in het veld.

6.5 Zuid-Beveland

6.5.1 Gebiedsbeschrijving

WBE-werkgebieden

In dit gebied liggen de werkgebieden van de volgende WBE's:

- Wolphaartsdijk e.o.
- Zuidwest Zuid-Beveland
- De Poel-Heinkenszand
- Kapelle e.o.

Het gebied van Zuid-Beveland dat aan de westzijde wordt begrensd door het werkgebied van de WBE Walcheren) en aan de oostzijde door het Kanaal door Zuid-Beveland.

Zuid-Beveland kenmerkt zich door hoofdzakelijk agrarisch grondgebruik. Er ligt een aantal grote stedelijke en industriële gebieden, waaronder Goes en het havengebied Moerdijk.

6.5.2 Reeënpopulatie(s)

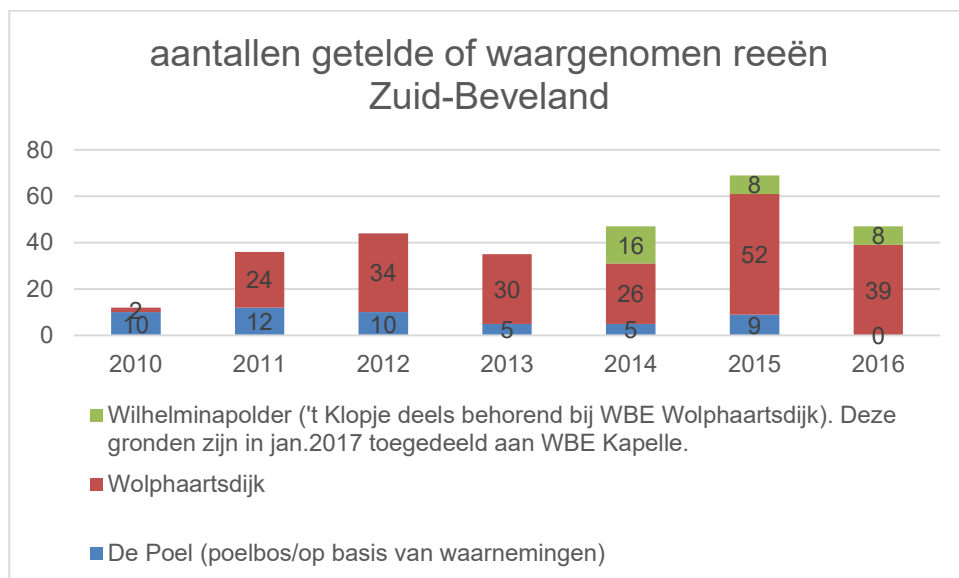
Het ree komt verspreid voor op Zuid-Beveland. Omdat niet alle WBE's jaarlijks tellingen uitvoeren, is er geen volledig beeld over het voorkomen en de verspreiding. Op basis van de beschikbare gegevens kan geen verwachting worden uitgesproken omtrent de ontwikkeling van de reeënstand in dit gebied.

Uitwisseling met reeënpopulaties buiten het gebied vindt voornamelijk plaats in westelijke richting (Geografische Eenheid Walcheren). Tevens kan er uitwisseling plaatsvinden in oostelijke richting. Hier moeten de dieren echter wel het Kanaal door Zuid-Beveland passeren. Naar verwachting zal dit kanaal een vrije migratie beperken. Er zijn waarnemingen dat reeën wateren overzwemmen en de aangelegde dammen benutten en zodoende uitwisseling hebben met andere populaties.

Tellingen

In de afgelopen beheerperiode zijn alleen door WBE's De Poel-Heinkenszand en Wolphaartsdijk gegevens aangeleverd. WBE De Poel-Heinkenszand geeft jaarlijks voor dit WBE-gebied een opgave van het aantal reeën dat in het Poelbos voorkomt. WBE Wolphaartsdijk doet jaarlijks opgave van het aantal reeën in het gebied. De WBE Zuidwest Zuid-Beveland heeft in 2016 voor het eerst een voorjaarsstelling uitgevoerd. Van het werkgebied van de WBE's Kapelle e.o. zijn over de afgelopen beheerperiode geen opgaven gedaan van tellingen of schattingen.

Figuur 19 geeft dan ook alleen de aantallen waargenomen of getelde reeën in het gebied weer zoals deze de afgelopen jaren aan de Faunabeheereenheid zijn gemeld. Er zijn onvoldoende data beschikbaar om voor dit gebied een trend in de populatieontwikkelingen te kunnen vaststellen.

Figuur 19 waargenomen of getelde reeën Zuid-Beveland

Afschot

In de afgelopen beheerperiode heeft op Zuid-Beveland geen afschot plaatsgevonden.

6.5.3 Schade voorgaande planperiode

De aanwezige reeënpopulatie veroorzaakt nauwelijks schade. Er komen relatief weinig aanrijdingen voor en ook is in de afgelopen beheerperiode slechts éénmaal sprake geweest van ernstige of belangrijke schade aan gewassen.

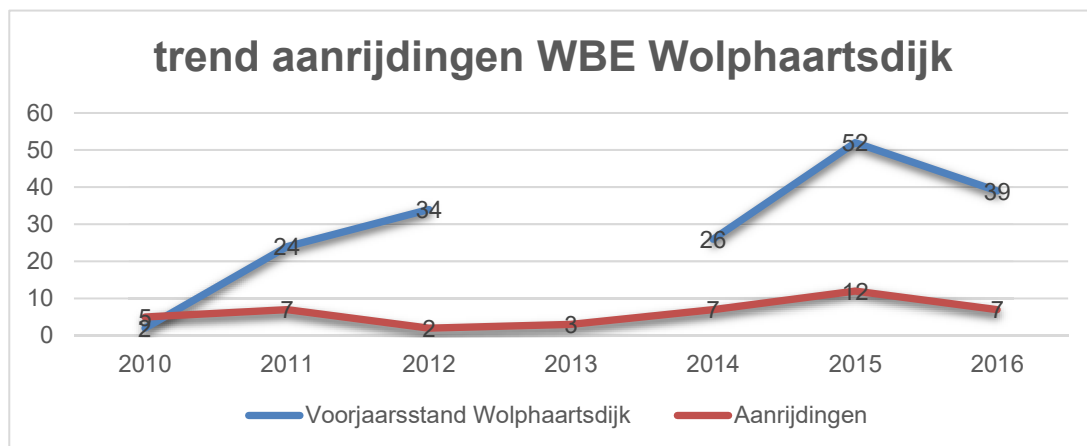
Schade aan gewassen

Uit de schaderegistratie volgt dat in de afgelopen beheerperiode alleen binnen het werkgebied van WBE Zuidwest Zuid-Beveland eenmaal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade veroorzaakt door reeën. Deze melding (schade aan uienteelt) is niet door het Faunafonds geaccepteerd. Voor het overige zijn geen schademeldingen bekend binnen Zuid-Beveland. Zie verder bijlage 5 voor de schadegegevens over de afgelopen jaren.

Verkeersveiligheid

Uit de evaluatie over de voorgaande planperiode (zie bijlage 5) volgt dat in dit gebied wel aanrijdingen met reeën voorkomen, maar zeer beperkt is. Er is nog onvoldoende inzicht in de daadwerkelijke omvang en de locaties in relatie tot aanrijdingen met reeën.

Uit de valwildregistratie die door de WBE-Wolphaartsdijk wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks binnen het werkgebied van Wolphaartsdijk e.o. gemiddeld 6 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen). Er is een stijging waar te nemen in het aantal aanrijdingen per jaar. Er zijn echter nog onvoldoende gegevens beschikbaar om een relatie te kunnen vaststellen tussen de omvang van de reeënpopulatie en het aantal aanrijdingen.

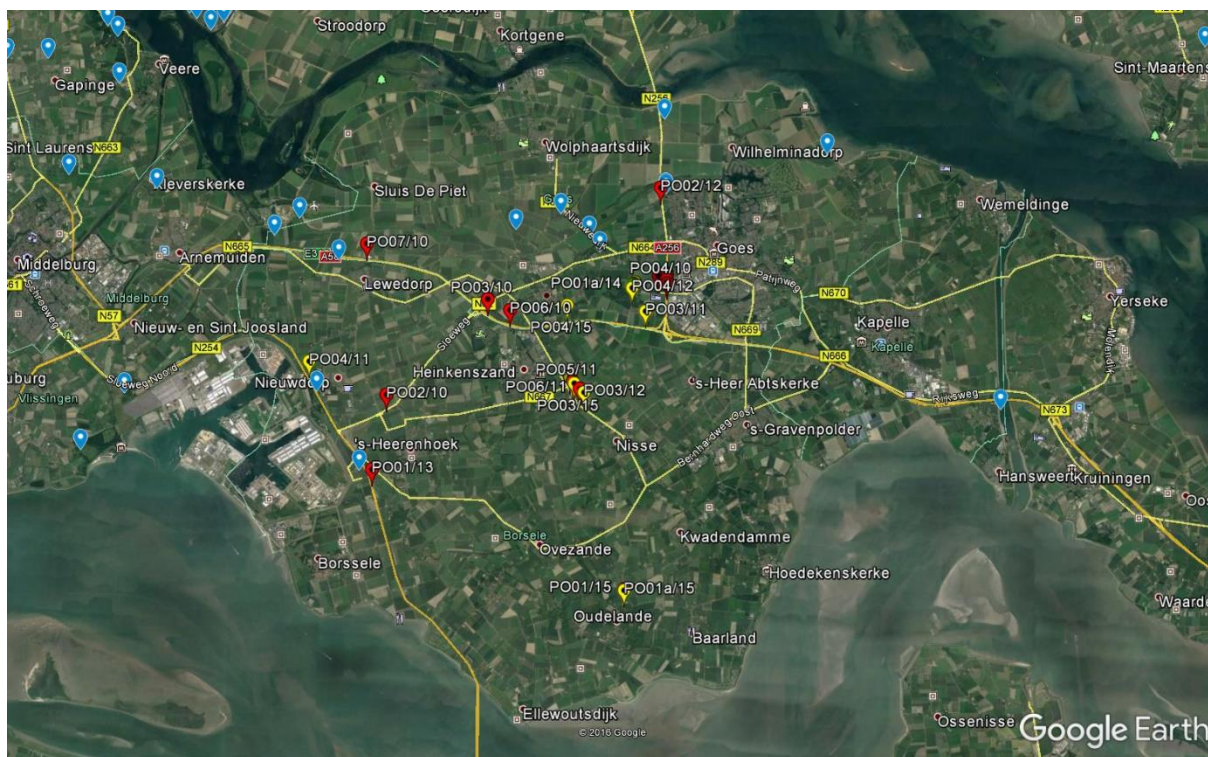

Figuur 20 trend en aanrijdingen Wolphaartsdijk e.o.

Omdat niet binnen het gehele gebied geteld wordt kan er nog geen relatie worden gelegd tussen de voorjaarsstand van reeën in het gebied en het percentage dieren dat jaarlijks wordt aangereden. Er kan dus enkel zicht worden gegeven op de locaties en frequentie van aanrijdingen met reeën.

6.5.4 Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is

Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

Figuur 21 kaartbeeld aanrijdingen Zuid Beveland

Er zijn binnen het gebied een aantal plaatsen waar herhaaldelijk aanrijdingen met reeën hebben plaatsgevonden.

Opvallend zijn de Sinoutskerkseweg en de Drieweg.

1. Sinoutskerkseweg; Traject vanaf kruising met de Theuniswegeling tot aan de kruising met de Ongereedweg.
2. Drieweg (N665); Traject vanaf de kruising met de N667 tot aan de grote dijk.
3. Ook opvallend is het aantal slachtoffers op de A58; Traject vanaf de kruising met de N62 tot aan het begin van de A256.

Daarnaast valt op dat er ook slachtoffers vallen rond het halve klaverblad in de A256 bij De Poel (Anthony Fokkerstraat).

Mede gezien de relatief lage reeënstand in het gebied verdient het aanbeveling om eerst na te gaan of het treffen van preventieve maatregelen op of nabij deze locaties het risico op aanrijdingen aanmerkelijk kan verminderen. Er is in 2016/2017 geïnventariseerd op welke locaties maatregelen zijn genomen. Deze maatregelen zijn beperkt. Zie voor de registratie bijlage 5.

6.4.5 Doelen en maatregelen

Doelen

Uitgaande van de leefgebiedenbenadering zal in de periode 2018 – 2023 voor het gehele gebied Zuid-Beveland zicht moeten richten op voorkomen, verspreiding en aantallen reeën en in hoeverre de aanwezige reeënpopulaties een risico vormen voor de verkeersveiligheid of andere belangen.

Maatregelen

1. Inzicht krijgen in omvang en verspreiding reeënpopulatie

Voor de komende planperiode wordt ingezet op het uitvoeren van gebiedsdekkende inventarisatie om een inschatting te krijgen van de hier aanwezige reeënstand. Indien uit deze inventarisatie volgt dat in het gebied sprake kan zijn van een gevestigde populatieomvang van enkele tientallen dieren, dan zullen voor de jaren daarop ook structurele tellingen nodig zijn om de groeitrend van de populatie te kunnen bepalen.

2. Preventieve maatregelen ter voorkoming van aanrijdingen

Het ligt voor de hand om op locaties waar regelmatig aanrijdingen met reeën plaatsvinden eerst preventieve (technische) maatregelen worden getroffen om dit risico te verkleinen. De resultaten van de inventarisatie uit eind 2016 kunnen daarvoor als basis dienen.

3. Schaderegistratie

Verder zal een gebiedsdekkende registratie opgezet worden van de aanrijdingen met reeën in het gebied.

4. Werkplannen

Indien in de komende planperiode uit tellingen en inventarisaties volgt dat de hier aanwezige reeënpopulaties een risico vormen voor de verkeersveiligheid of voor andere in de wet genoemde belangen, zal door de WBE's Wolphaartsdijk e.o., Zuidwest Zuid-Beveland, De Poel-Heinkenszand en Kapelle e.o. gestart worden met het opstellen van een jaarlijks werkplan zoals geformuleerd in bijlage 4. Daarbij dient het werkplan met elkaar te zijn afgestemd en dient ook een beoordeling op leefgebiedsniveau (Geografische Eenheid) plaats te vinden. Dit gezamenlijke plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de faunabeheereenheid Zeeland.

6.6 Reimerswaal (Hals van Zuid-Beveland)

6.6.1 Gebiedsbeschrijving

Dit gebied omvat het gebied dat aan de westzijde wordt begrensd door het Kanaal door Zuid-Beveland en aan de oostzijde door het Schelde Rijnkanaal.

Dit gebied omvat het werkgebied van WBE Reimerswaal. Het werkgebied van de WBE strekt zich tevens uit ten oosten van het Schelde Rijnkanaal (tot aan de grens van Noord-Brabant). Om praktische redenen wordt dit deel van het werkgebied van de WBE ook betrokken bij het beheer.

Reimerswaal betreft een landbouwgebied met akkerland en daarin verspreid veel fruitboomgaarden. Weidepercelen komen er vrijwel niet voor.

6.6.2 Reeënpopulatie(s)

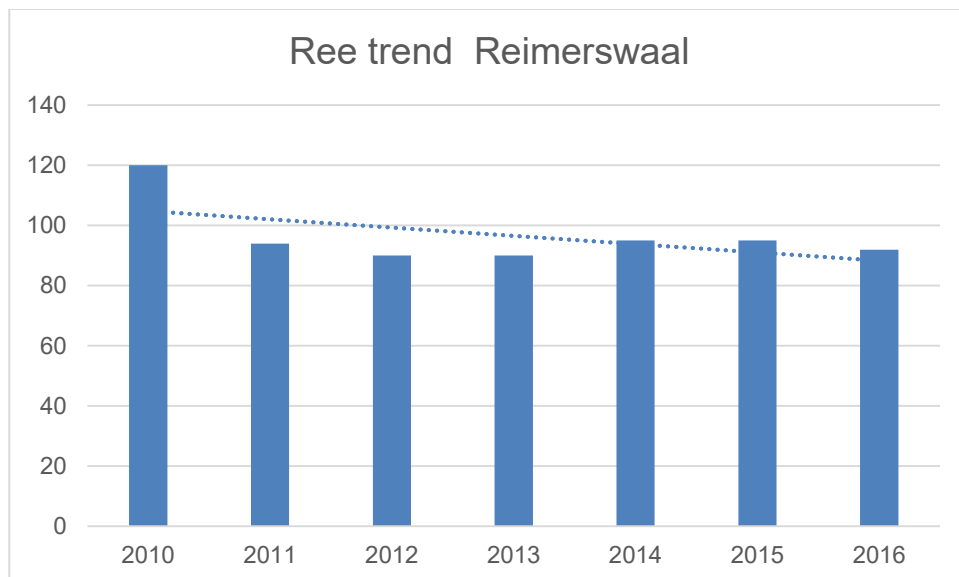
Verspreid over het gebied komen reeën voor. Binnen het beheergebied van de WBE ligt een (klein) deel van natuurgebied Het Markiezaat, een gebied waar zich mogelijk volwaardige reebiotopen bevinden. In het agrarische landschap liggen met name in het meest oostelijke deel, verspreid zes kleinere natuurgebieden die geschikt zijn voor meer permanent verblijf van reeën. Twee daarvan betreft buitendijkse schorren met voornamelijk rietruigte. Het Waterzuiveringsterrein betreft een bosopstand van circa 20 ha terwijl de overige drie gebieden combinaties tussen rietruigte, struwelen en/of boomopstanden kent. Géén van de verblijfsgebieden biedt draagkracht voor meer dan 6 á 8 dieren. Ze liggen ook binnen een straal van 8 km afstand van Het Markiezaat, terwijl meer westelijk geen verblijfsgebieden van betekenis gevonden worden. Jaarlijks wordt door de WBE Reimerswaal opgave gedaan van de aantallen getelde reeën in het gebied.

Uit de tellingen over de afgelopen beheerperiode blijkt dat in dit gebied gemiddeld een 97 tal reeën voorkomen (MNA). De tellingen laten een licht afnemende trend zien. Op basis van de beschikbare gegevens moet worden aangenomen dat de reeënstand ook in de komende jaren nog matig zal kunnen afnemen. Er zijn geen indicatoren waaruit een andere verwachting voortvloeit. Voor dit gebied is jaarlijkse monitoring door middel van een vast telprotocol zeer belangrijk om de trend te kunnen blijven volgen.

Tellingen

Jaarlijks wordt middels voorjaarstellingen de stand bepaald. Daarbij wordt aangegeven dat de tellingen alleen plaatsvinden buiten Nb-wet-gebied. Hiermee wordt bedoeld op het Natura2000-gebied Yerseke en Kapelse Moer of op het Natura 2000-gebied Het Markiezaat.

Sinds 2007 tot aan 2011 varieert het aantal getelde dieren, maar lag het gemiddelde net iets boven de 100. Vanaf 2011 worden weer minder dieren geteld en moet (op basis van de trendtellingen) geconstateerd worden dat voor het werkgebied van WBE Reimerswaal sprake is van een matige afnemende trend.

Figuur 22 aantallen reeën (MNA) Reimerswaal

Afschot

In de perioden heeft afschot plaatsgevonden in de jaren 2011, 2012 en begin 2013. Het lijkt aannemelijk dat het afschot te beperkt in omvang en tijd heeft plaatsgevonden om te resulteren in een waarneembare beïnvloeding van de trend.

6.6.3 Schade voorgaande planperiode

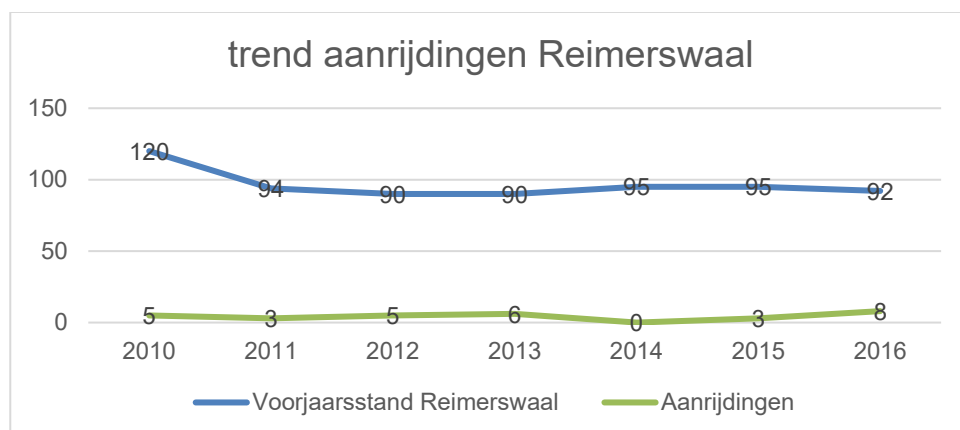
De aanwezige reeënpopulatie veroorzaakt nauwelijks schade. Er komen relatief weinig aanrijdingen voor en ook is in de afgelopen beheerperiode geen sprake geweest van ernstige of belangrijke schade aan gewassen.

Schade aan gewassen

Van het WBE-werkgebied Reimerswaal zijn in de afgelopen beheerperiode geen meldingen van schade aan gewassen bekend.

Verkeersveiligheid

Uit de valwildregistratie die door de WBE's wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks in het gebied gemiddeld 4 reeën worden aangereiden.

Figuur 23 trend en aanrijdingen Reimerswaal

In tabel 7 wordt voor het werkgebied van de WBE Reimerswaal het gemiddelde percentage aangereden (gedode) reeën weergegeven ten opzichte van de getelde voorjaarspopulatie.

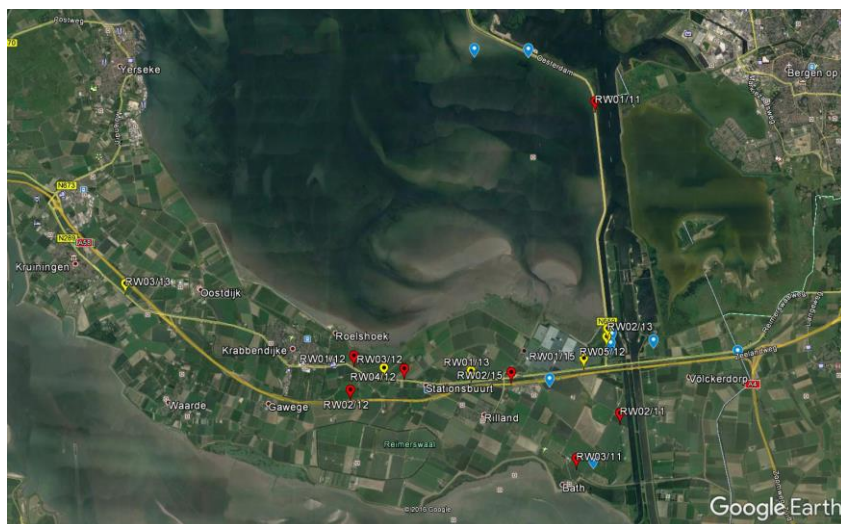
Tabel 7: gemiddeld percentage aangereden reeën t.o.v. de voorjaarsstand Reimerswaal

	2014	2015	2016	Gemiddeld over drie jaar
<i>Voorjaarstelling</i>	95	95	92	94
<i>Aanrijdingen</i>	0	3	8	4
<i>Percentage valwild</i>	0%	3%	8%	4%

Ten opzichte van de getelde aantallen reeën in het gebied is er, gemiddeld over drie voorafgaande jaren, sprake van een lager aantal aanrijdingsgevallen dan 5% van de getelde voorjaarsstand. Dit is een laag percentage waarbij vooralsnog niet kan worden geconcludeerd dat de reeënpopulaties een ernstig gevaar voor de verkeersveiligheid veroorzaken.

6.6.4 Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is

De aanrijdingsgegevens over de gehele geografische eenheid zijn weergegeven op kaartbeeld.

Figuur 24 kaartbeeld aanrijdingen Reimerswaal

Ondanks het relatief hoge aantal getelde reeën is in het gebied Reimerswaal het aantal aanrijdingen jaarlijks laag. Gemiddeld vinden jaarlijks niet meer dan 4 geregistreerde aanrijdingen met reeën plaats. En deze aanrijdingen concentreren zich op of nabij de Oude Rijksweg (N289).

6.6.5 Doelen en maatregelen

Doelen

Voor dit gebied is het belangrijk om de aantallen reeën (trend) en de verspreiding in de komende planperiode nauwlettend te blijven volgen. Ingezet zal worden op het laten treffen van preventieve (technische) maatregelen op of nabij de Oude Rijksweg. Indien deze maatregelen worden uitgevoerd bestaat de verwachting dat het aantal aanrijdingen in het gebied beperkt zal blijven. Van belang is om dit te blijven monitoren en waar nodig bij te sturen.

Maatregelen

Behalve het treffen van preventieve (technische) maatregelen door de wegbeheerder van de Oude Rijksweg zijn andere maatregelen vooralsnog niet aan de orde.

1. Monitoring omvang en verspreiding reeënpopulatie

Wel is het van belang om de ontwikkelingen van de reeënpopulatie in het gebied te blijven volgen middels voorjaarsstellingen.

2. Werkplannen

Indien in de periode 2018 - 2023 uit tellingen en inventarisaties volgt dat de hier aanwezige reeënpopulatie een risico kan gaan vormen voor de verkeersveiligheid zal door de WBE gestart worden met het opstellen van jaarlijks werkplan, zoals geformuleerd bijlage 4. Dit plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Faunabeheereenheid Zeeland.

6.7 Oost Zeeuws-Vlaanderen

6.7.1 Gebiedsbeschrijving

WBE-werkgebieden

Het gebied omvat de werkgebieden van de volgende WBE's:

- Midden Zeeuws-Vlaanderen (klein deel van het werkgebied bij Terneuzen);
- Axel e.o.;
- Koewacht e.o.;
- Hontenisse e.o.

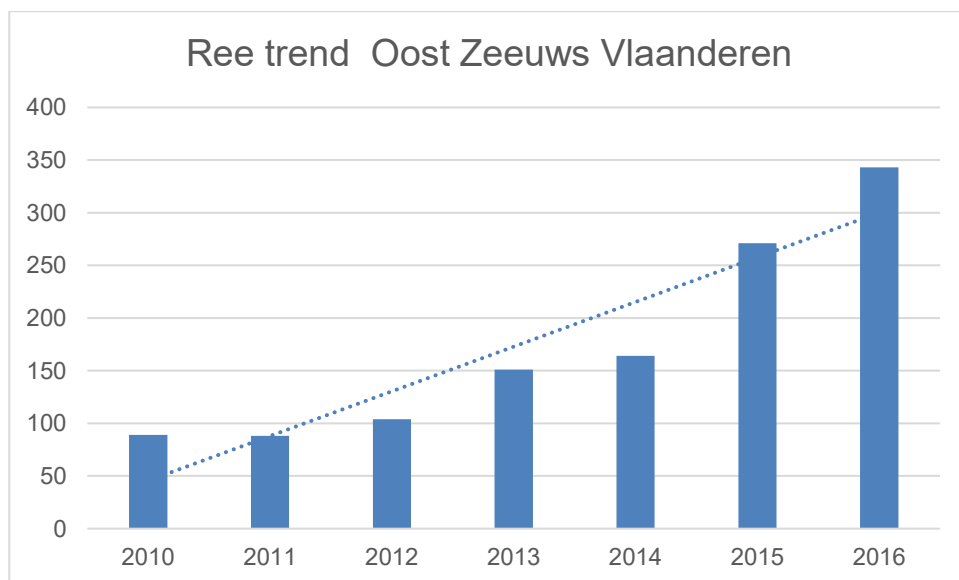
Dit gebied omvat het oostelijk deel van Zeeuws-Vlaanderen dat aan de westzijde wordt begrensd door het Kanaal Gent-Terneuzen en aan de zuid- en oostzijde door de Belgische grens. Het gebied omvat hoofdzakelijk landbouwgebied met akkerland en weideland.

6.7.2 Reeënpopulatie(s)

Verspreid over het gebied komen reeën voor. Er is, over het gehele gebied beschouwd, nog onvoldoende informatie beschikbaar over de daadwerkelijke verspreiding.

Tellingen

In Oost Zeeuws-Vlaanderen wordt geteld door middel van een voorjaarstelling. In de afgelopen beheerperiode is binnen de werkgebieden van WBE Hontenisse e.o., Axel e.o. en Koewacht e.o. in diverse telgebieden het aantal reeën geteld. Er is, op grond van de beschikbare telgegevens een stijgende trend waar te nemen. Zeker in en nabij het gebied Groot en Klein Eiland is sprake van een toenemende trend. Op basis van de beschikbare gegevens moet worden aangenomen dat de reeënstand nabij Groot en Klein Eiland ook in de komende jaren zal toenemen.

Figuur 25 aantallen getelde reeën (MNA) Oost Zeeuws-Vlaanderen

Afschot

In de afgelopen jaren heeft geen afschot plaatsgevonden.

6.7.3 Schade voorgaande planperiode

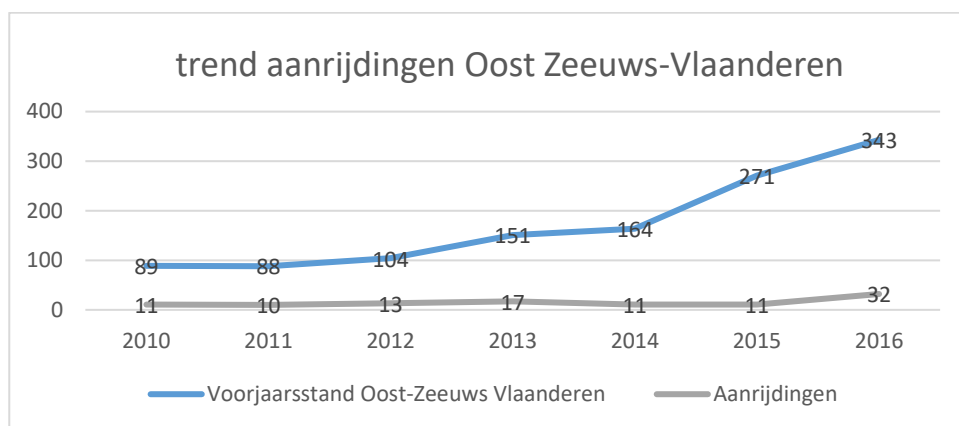
Schade aan gewassen

Uit de schaderegistratie volgt dat binnen het werkgebied van WBE Axel e.o. in de afgelopen beheerperiode in 2011 eenmaal een tegemoetkoming voor (belangrijke of ernstige) schade aan 'bonenteelt' is toegekend. In datzelfde jaar is binnen het werkgebied van WBE Koewacht e.o. eenmaal een tegemoetkoming voor schade aan 'bloementeelt' toegekend. In 2012 is binnen het werkgebied van WBE Hontenisse e.o. één melding door het Faunafonds geaccepteerd. Al deze gevallen zijn beoordeeld als 'belangrijke (ernstige) schade' zoals geformuleerd in de Nota Faunabeleid van de provincie Zeeland. Zie voor de schadegegevens bijlage 5.

Verkeersveiligheid

Er is binnen Oost Zeeuws-Vlaanderen een registratie van aanrijdingen met reeën. Ook in dit gebied vallen de aanrijdingen op en langs de provinciale wegen op.

Uit de valwildregistratie die door de WBE's wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks binnen het gebied gemiddeld 15 reeën worden aangereden. Daarbij blijkt dat vooral in 2015 en 2016 een forse verhoging van het aantal gemelde aanrijdingen is waar te nemen. Deze verhoging kan het gevolg zijn van een verbeterde registratie.

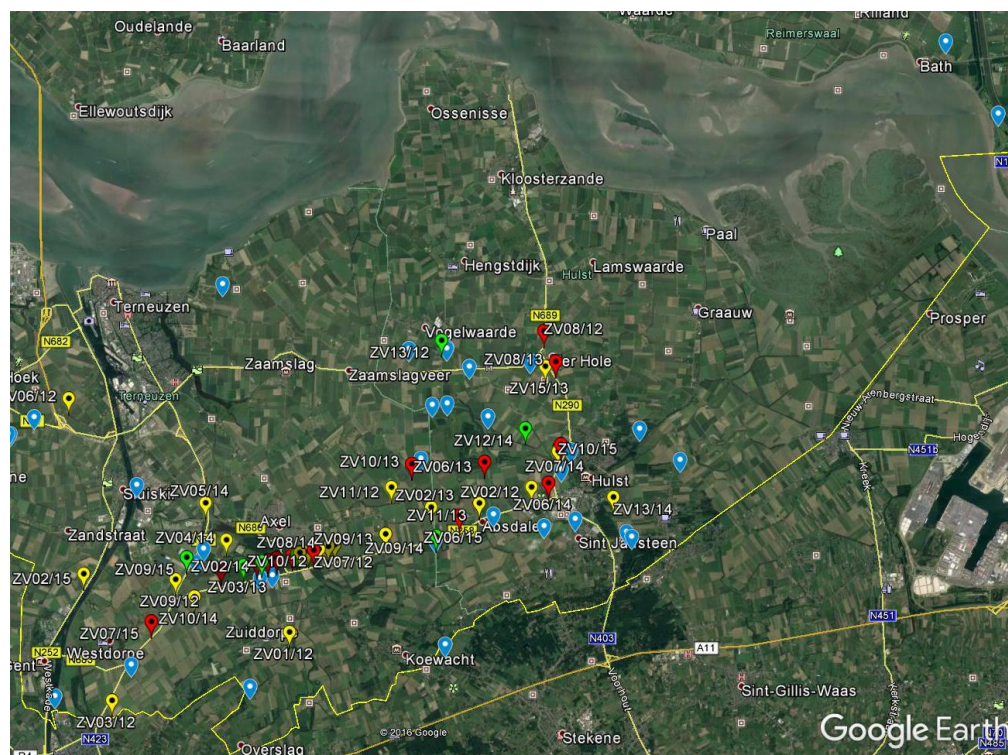

Figuur 26 trend en aanrijdingen Oost Zeeuws Vlaanderen

6.7.4 Locaties waar de verkeersveiligheid in het geding is

De aanrijdingsgegevens over de gehele geografische eenheid zijn weergegeven op kaartbeeld.

Figuur 27 kaartbeeld aanrijdingen Oost Zeeuws-Vlaanderen²⁰

In tabel 7 wordt voor het gehele gebied het gemiddelde percentage aangereden (gedode) reeën weergegeven ten opzichte van de getelde voorjaarspopulatie.

Tabel 7: gemiddeld percentage aangereden reeën t.o.v. de voorjaarsstand Oost Zeeuws-Vlaanderen

	2014	2015	2016	Gemiddeld over drie jaar
<i>Voorjaarstelling</i>	164	271	343	259
<i>Aanrijdingen</i>	11	11	32	18
<i>Percentage valwild</i>	7%	4%	9%	6%

Ten opzichte van de getelde aantallen reeën in het gebied is er, gemiddeld over drie voorafgaande jaren, sprake van een aantal aanrijdingsgevallen dat net boven de 5% van de getelde voorjaarsstand uitkomt.

Hoewel er, over het gehele gebied beschouwd, nog onvoldoende zicht is op de daadwerkelijke aantallen reeën en ook de ontwikkelingen in aanrijdingen, blijkt wel al dat er een opmerkelijk hoog percentage reeën door aanrijdingen met het verkeer omkomt. Dit blijkt ook uit een door de gemeente Hulst op 11 juli 2016 uitgegeven persbericht, waarin de burgemeester de provincie oproept om maatregelen te nemen²¹.

²⁰ Zie voor een grotere kaart: bijlage 3 (of het separaat beschikbare KMZ-bestand)

²¹ Persbericht nr 123, Gemeente Hulst; zorgen over toename aanrijdingen met reeën

Ook op grond van de valwildregistratie kan worden geconstateerd dat op bepaalde locaties sprake is van een risico voor de verkeersveiligheid. Met name op de rondweg Hulst worden aanrijdingen gemeld, maar vooral langs de N258 ten zuiden van Axel worden opvallend veel aanrijdingen met reeën gemeld.

6.7.5 Doelen en maatregelen

Doelen

Voor de periode 2018 - 2023 wordt ingezet op het terugdringen van het aantal aanrijdingen met reeën in het gebied Oost Zeeuws-Vlaanderen. Gestreefd wordt om voor 31 december 2023 het percentage van aanrijdingen terug te brengen naar het niveau van het landelijk gemiddelde, zijnde 5% van de getelde populatie. Deze doelstelling wordt behaald door het terugbrengen van de reeënstand in het gehele gebied Oost Zeeuws-Vlaanderen, gekoppeld aan specifieke maatregelen. Te weten preventieve (technische) maatregelen en verhoogd afschot op en nabij risicovolle locaties of trajecten. Met name zal worden ingezet op het terugdringen van het aantal aanrijdingen op de N258.

Gekoppeld aan bovenstaande doelstelling wordt het beheer middels afschot zodanig vorm gegeven dat de reeënpopulatie(s) in een zo optimaal mogelijke samenstelling (leeftijdsopbouw en geslachtsverhouding) kunnen blijven functioneren. Daarbij wordt geborgd dat er geen gevaar bestaat dat de reeënpopulatie(s), als gevolg van afschot en andere mortaliteit, lokaal kan uitsterven. Om dit te waarborgen wordt tevens duurzaam populatiebeheer toegepast.

Het op een duurzame wijze beheren van een populatie leidt ertoe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in het leefgebied voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria, etc.

Gekoppeld aan bovenstaand beheer wordt tevens, zover het de populatie op Oost Zeeuws-Vlaanderen niet schaadt, voorkomen dat de reeënstand ernstige schade of overlast veroorzaakt aan met name gewassen, veehouderijen, bossen en andere economische belangen in het gebied.

Maximale en minimale streefstand

Gestreefd wordt om in de komende planperiode een maximale voorjaarsstand van 241 reeën op Oost Zeeuws-Vlaanderen (waaronder verstaan: de werkgebieden van WBE Hontenisse e.o., Axel e.o. en Koewacht e.o.) te realiseren.

Gekoppeld aan deze gebiedsbrede bestandsverlaging wordt ingezet op gericht afschot nabij de hieronder aangegeven risicovolle wegetrajecten of locaties. Gekoppeld aan de gewenste maximale stand en het treffen van andere maatregelen wordt gestreefd om het jaarlijks aantal aanrijdingen terug te brengen naar een gemiddelde van 13 aanrijdingen (berekend over drie achtereenvolgende jaren).

Om te voorkomen dat de regulatie van het aantal reeën zodanige vormen aanneemt dat hierdoor de reeënstand in gevaar komt, wordt voor Oost Zeeuws-Vlaanderen eveneens een minimale stand aangehouden. Indien deze minimale stand wordt bereikt of dreigt te worden bereikt, dan zal geen afschot meer plaatsvinden. De huidige aanwezige reeënstand in het gebied betreft een typische 'metapopulatie' met een, door de zeer verspreide ligging van een aantal relatief kleine verblijfsgebieden, sterke neiging tot zwervgedrag van de dieren. Beoordeeld op metapopulativeniveau en gezien de verspreid liggende verblijfsgebieden moet er voor Oost Zeeuws-Vlaanderen naar worden gestreefd om de stand niet te laten

afnemen onder de 50 dieren. Daarmee bestaat er geen gevaar dat de reeënstand in Zeeland of dit gebied, als gevolg van natuurlijke of onnatuurlijke oorzaken, in gevaar komt.

Maatregelen

Maatregel regulatie populatieomvang

Naast het treffen van preventieve (technische) maatregelen is het voor dit gebied noodzakelijk dat wordt ingegrepen in de aantallen en de groei van de reeënpopulatie(s). Dit om het aantal aanrijdingen daadwerkelijk te laten afnemen. Er kan niet worden volstaan met enkel het treffen van preventieve maatregelen. Het aantal reeën moet in dichtheid gebaseerd zijn op de kwaliteit van het leefgebied. Hierdoor vindt minder migratie plaats waardoor minder aanrijdingen plaatsvinden. Door met kennis van de leefwijze van het ree het beheer uit te voeren, kunnen maatschappelijke knelpunten beter worden aangepakt en is er meer maatschappelijk draagvlak voor het beheer.

Inzicht krijgen in omvang en verspreiding reeënpopulatie

Ingezet wordt op het vanaf 2017 structureel tellen van de reeënpopulaties binnen de gehele Geografische Eenheid. Daarnaast wordt ingezet op het registreren en monitoren van aanrijdingen met reeën in het gehele gebied, alsmede het vastleggen en realiseren van preventieve maatregelen ter voorkoming van aanrijdingen met reeën.

Werkplannen

WBE Midden Zeeuws-Vlaanderen, WBE Axel e.o., WBE Koewacht e.o., en WBE Hontenisse e.o. stellen elk jaar een werkplan op zoals geformuleerd in bijlage 4. Daarbij dient het werkplan met elkaar te zijn afgestemd en dient ook een beoordeling op leefgebiedsniveau (Geografische Eenheid) plaats te vinden. Dit gezamenlijke plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Faunabeheereenheid Zeeland. Op deze wijze hebben de uitvoerders meer verantwoordelijkheid en betrokkenheid en wordt een samenwerking gecreëerd tussen alle betrokken partijen in het veld.

6.8 West Zeeuws-Vlaanderen

6.8.1 Gebiedsbeschrijving

WBE-werkgebieden

Dit gebied omvat de werkgebieden van de volgende WBE's:

- De Wielingen;
- Rodenburg;
- Houte;
- Midden Zeeuws-Vlaanderen.

Het gebied van West Zeeuws-Vlaanderen dat aan de oostzijde wordt begrensd door het kanaal Gent-Terneuzen, aan de zuidzijde door België en aan de west- en noordzijde door de Noordzee en de Westerschelde.

6.8.2 reeënpopulatie(s)

Uit waarnemingen volgt dat in dit gebied inmiddels steeds vaker reeën wordenesignaleerd. Er lijkt sprake te zijn van kolonisatie. Tot op heden worden echter in dit gebied geen tellingen uitgevoerd en ontbreekt inzicht in het voorkomen, de aantallen en de trends van de aanwezige reeënpopulatie(s).

Uitwisseling met reeënpopulaties buiten het gebied zal in hoofdzaak plaatsvinden in zuidelijke richting naar en van België. Er zal mogelijk ook beperkte uitwisseling plaatsvinden met Oost Zeeuws-Vlaanderen.

Het ontbreken van goed onderbouwde en gebiedsdekkende telgegevens leidt tot de conclusie dat voor dit gebied nog onvoldoende kennis voorhanden is over omvang, verspreiding en trend van de reeënstand in West Zeeuws-Vlaanderen.

6.8.3 Schade voorgaande planperiode

Er zijn slechts incidentele registraties bekend van aanrijdingen met reeën en ook zijn in de afgelopen beheerperiode geen meldingen gedaan van schade aan gewassen.

Er is in de afgelopen beheerperiode ook geen afschot uitgevoerd.

6.8.4 Doelen en maatregelen

Doelen

Ingezet zal moeten worden op een zo volledig mogelijk inzicht in het voorkomen, de verspreiding van reeën in het gebied en daarbij ook zorgen voor inzicht in eventuele schade door reeën of situaties waarbij de verkeersveiligheid in het geding is.

Nu er steeds meer waarnemingen worden gedaan van reeën kan uit het beleid worden afgeleid dat hier (net als in andere open) agrarische gebieden niet wordt gestreefd naar onbeheerde reeënpopulaties. Echter het ontbreken van onderbouwde data over het voorkomen en de verspreiding van reeën laat niet toe om voor dit gebied beheersdoelen te formuleren.

Ingezet wordt op het vanaf 2018 zicht te krijgen op het voorkomen en de verspreiding van de reeënpopulaties in dit gebied.

Maatregelen

1. Inzicht krijgen in omvang en verspreiding reeënpopulatie

In elk geval wordt voor de komende planperiode ingezet op het uitvoeren van minimaal eenmaal één gebiedsdekkende inventarisatie om een inschatting te krijgen van de hier aanwezige reeëstand. Indien uit deze inventarisatie volgt dat in het gebied sprake kan zijn van een gevestigde populatieomvang van enkele tientallen dieren, dan zullen voor de jaren daarop ook structurele tellingen nodig zijn om de groeitrend van de populatie te kunnen bepalen.

Verder zal een registratie opgezet moeten worden van de aanrijdingen met reeën in het gebied en eventueel optredende (ernstige of belangrijke) schade aan gewassen.

2. Werkplannen

Indien in de komende planperiode uit tellingen en inventarisaties volgt dat de hier aanwezige reeënpopulaties een risico vormt voor de verkeersveiligheid of voor andere in de wet genoemde belangen, zal door de WBE's De Wielingen, Rodenburg, Houte en Midden Zeeuws-Vlaanderen gestart worden met het opstellen van een jaarlijks werkplan zoals geformuleerd in bijlage 4. Daarbij zal het werkplan met elkaar worden afgestemd en dient ook een beoordeling leefgebiedsniveau (Geografische Eenheid) plaats te vinden. Dit plan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Faunabeheereenheid Zeeland.

7. Aanvraag ontheffing planperiode

7.1 Uitvoering beheerplan

Voor de situaties waarbij de noodzaak voor regulatie van populaties is aangetoond, wordt door de Faunabeheereenheid bij Gedeputeerde Staten van Zeeland een ontheffing aangevraagd van het in de wet opgenomen verbod tot doden van reeën. Voor de onderbouwing en de door de Faunabeheereenheid voorgestane aanpak en wijze van uitvoering wordt verwezen naar de voorgaande hoofdstukken. De teksten die cursief en dik gedrukt zijn behoren tot de onderdelen die worden aangevraagd. De overige tekst is een verdere toelichting op de cursief en dik gedrukte onderdelen.

7.2 Ontheffingaanvraag artikel 3.17 Wnb

Ontheffing wordt aangevraagd voor het doden van ree (Capreolus capreolus), met gebruikmaking van het geweer (kogelbuks), in het belang van de volksgezondheid, openbare orde en veiligheid met het oog op het dienen van de verkeersveiligheid, alsmede in het belang van het voorkomen van schade aan andere wettelijke belangen.

Ingevolge artikel 3.8 lid 5 kunnen GS, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan, voor zover niet bij of krachtens enig ander artikel van deze wet vrijstelling is of kan worden verleend, ontheffing verlenen van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 3.10 lid 1.

Bij niet ingrijpen in de populaties zullen de aantallen reeën stijgen. Als gevolg hiervan ontstaat meer voedsel en territoriumconcurrentie en zullen meer trek- en zwervbewegingen plaatsvinden waardoor meer aanrijdingen in het verkeer ontstaan en toename van verdrinkingsslachtoffers. Het lijden dat hiervan het gevolg is, is te voorkomen. Tevens kan dit leiden tot hogere economische schade in bijvoorbeeld de tulpen en de boomkwekerijen.

De Faunabeheereenheid Zeeland vraagt bij Gedeputeerde Staten een ontheffing aan op grond van artikel 3.17 Wnb ex artikel 3.10 lid 2 in samenhang met artikel 3.8 van de wet.

De basis van de aanvraag vormt het door het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland goedgekeurde faunabeheerplan.

In de voorgaande hoofdstukken van dit faunabeheerplan is ingegaan op verspreiding, aantalsontwikkeling en wettelijke status van de desbetreffende soort. Voorts wordt inzicht verschaft in de schade die door de onderhavige soort in het verleden is aangericht aan verschillende belangen en op de schade die kan worden verwacht. Ook wordt ingegaan op preventieve maatregelen om aanrijdingen tussen het wegverkeer en reeën te voorkomen, alsmede op beheer ter voorkoming en beperking van schade in de toekomst.

De ontheffing voor afschot van het ree wordt aangevraagd voor een periode van zes jaar, van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2023.

Beheer van populaties

Het is, zoals in het faunabeheerplan aangegeven, aannemelijk dat regulatie van de omvang van de populatie tot in de te onderscheiden leefgebieden (geografische eenheden) borgt dat het aantal aanrijdingen met reeën niet zal toenemen en zo mogelijk ook afneemt. Dit is voor ons van groot belang. Daaraan gekoppeld dient bij de afweging tot het verlenen van de aangevraagde ontheffing rekening worden gehouden met de belangen van veiligheid, volksgezondheid, welzijn en milieu. Inzake de veiligheid geldt dat regulatie van aantallen gericht is op het verhogen van de verkeersveiligheid. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat de aangevraagde ontheffing leidt tot wezenlijke effecten op volksgezondheid of milieu. Inzake het welzijn is reeds in het faunabeheerplan aangetoond dat, in combinatie met het beschermen van het belang van de bescherming van de soort en de in de wet genoemde belangen om af te kunnen wijken van dit beschermingsregime, afschot van reeën plaatsvindt middels duurzaam beheer van de populatie(s). Duurzaam beheer leidt ertoe dat sterke schommelingen in de omvang van de populatie worden voorkomen, waarbij gezorgd wordt dat de omvang van de populatie in evenwicht is met de in de leefgebieden voorhanden zijnde essentiële factoren als voedsel, dekking, rust, voldoende territoria, etc., waarbij het welzijn van de soort optimaal geborgd blijft.

Gebieden

De ontheffingaanvraag geldt voor de komende planperiode voor de volgende Geografische Eenheden met de daarin gelegen WBE-gebieden:

- ***Schouwen-Duiveland (WBE Schouwen en De Gouwe);***
- ***Tholen & Sint Philipsland (WBE Tholen & Sint Philipsland);***
- ***Noord-Beveland (WBE Noord-Beveland);***
- ***Walcheren (WBE Walcheren)***
- ***Oost Zeeuws-Vlaanderen (WBE Axel, WBE Hontenisse en WBE Koewacht.***

Het ontbreken van voldoende gegevens omtrent het voorkomen van reeën en de omvang van de schade of risico's voor de verkeersveiligheid in de andere Geografische Eenheden laat op dit moment niet toe dat hier beheer van de populaties middels afschot kan plaatsvinden. Wel wordt gedurende de komende planperiode ook in de andere gebieden gemonitord wat de ontwikkelingen zijn met betrekking tot de reeënpopulatie(s) en de relatie daarvan met de verkeersveiligheid. Indien in de komende planperiode de situatie wijzigt, dan kan ook voor deze gebieden worden besloten tot regulatie van de aanwezige reeënpopulaties, binnen de kaders zoals vastgelegd in dit faunabeheerplan.

De Faunabeheereenheid zal op grond van de ontheffing de WBE's machtigen voor de uitvoering van de ontheffing, nadat de WBE's een werkplan hebben overlegd en nadat dit plan is goedgekeurd op basis van de kaders zoals deze in dit Faunabeheerplan zijn vastgesteld.

Afschotperioden

Ontheffing wordt aangevraagd voor afschot van mannelijke volwassen reeën gedurende het gehele jaar.

Door hun zwerv- en territoriumgedrag veroorzaken met name de mannelijke dieren het gehele jaar gevaar voor de verkeersveiligheid. Mannelijke volwassen reeën kunnen het gehele jaar worden geschoten in het belang daarvan. Daarom is ontheffing voor afschot over het gehele jaar gewenst. Door middel van de werkplannen kunnen WBE's bepalen in welke gevallen afschot gewenst of juist niet gewenst is in bepaalde perioden of in welke gebiedsdelen.

Er wordt ontheffing voor afschot van vrouwelijk reewild alsmede kalveren (mannelijke en vrouwelijke dieren), aangevraagd in de periode 1 september tot en met 31 maart het jaar daaropvolgend.

Volwassen vrouwelijk reewild kan ook in het gehele jaar risico vormen voor de verkeersveiligheid. Echter, vanuit het belang van dierwelzijn is het ongewenst om vrouwelijke dieren te schieten in de periode dat zij kalveren hebben die afhankelijk zijn van het moederdier. Daarom wordt geen ontheffing aangevraagd voor afschot van vrouwelijke volwassen reeën in de periode vanaf het moment dat reeën kalveren kunnen hebben en gedurende de periode dat de kalveren nog afhankelijk zijn van het moederdier. Deze periode is bepaald tussen 31 maart en 31 augustus.

Gebruik van het geweer

Artikel 3.25 bepaalt in lid 1 dat in de ontheffing de middelen worden aangewezen die voor het vangen of doden van reeën mogen worden gebruikt. Daarbij geldt ook dat het derde lid van artikel 3.25 van toepassing blijft. Er worden enkel middelen in de ontheffing aangewezen die nadelige gevolgen voor het welzijn voorkomen.

Afschot met gebruikmaking van het geweer is een proportioneel middel, gezien de belangen en vanwege het feit dat er afdoende andere bevredigende maatregel bestaat. Afschot als middel voor populatiebeheer heeft, vanuit het oogpunt van dierwelzijn, de voorkeur boven andere methoden zoals 'vangen en euthanaseren'.

Dit volgt onder andere uit standpunten, richtlijnen en onderzoeken op nationaal en internationaal niveau, bijvoorbeeld de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en de International Commission on Management of the Oostvaardersplassen.

In relatie tot de aan te wijzen middelen worden in het Besluit natuurbescherming (verder: Besluit) een aantal eisen gesteld aan het kaliber en het gebruik van het geweer in relatie tot het beheren (doden) van reeën. Op grond van artikel 3.15, lid 1 van het Besluit geldt dat voor het doden van reeën uitsluitend gebruik kan worden gemaakt van geweren met ten minste één getrokken loop en kogelpatronen voor getrokken loop waarvan de trefenergie ten minste 980 Joule op 100 meter afstand van de loopmond bedraagt. Geweren welke voldoen aan deze voorwaarden worden door de wetgever beschouwd als het meest geschikte middel waarbij nadelige gevolgen voor het welzijn worden voorkomen.

Inzet van honden

Naast het gebruik van het geweer is de inzet van honden, niet zijnde lange honden, als middel eveneens gewenst om het beheer van reewild uit te oefenen. De honden kunnen vanwege hun goede reukvermogen worden ingezet bij het opsporen van het ree. Honden worden tevens ingezet ten behoeve van nazoek van aangeschoten of aangereiden reeën.

Ontheffing wordt tegelijkertijd aangevraagd voor het gebruik van het geweer van een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang gedurende het gehele jaar.

Gezien de leefwijze van het ree is het noodzakelijk om met name in de vroege en late schemer in een etmaal het beheer te kunnen toepassen. Juist het gebruik tijdens de extra uren voor en na die periode zijn essentieel om het beoogde beheer te kunnen uitvoeren en om daarmee de doelen zoals in dit faunabeheerplan geformuleerd, te kunnen behalen.

Ontheffing wordt tevens aangevraagd op grond van artikel 3.26 lid 3 van de Wet natuurbescherming om, wanneer noodzakelijk uit oogpunt van verkeersveiligheid, binnen de bebouwde kom of in de onmiddellijke aan de bebouwde kom grenzende terreinen afschot te plegen.

Voor de uitvoering van het faunabeheerplan is het noodzakelijk dat het geweer ook kan worden gebruikt voor zonsopgang of na zonsondergang of op locaties welke zijn benoemd in artikel 3.16 lid 1 onder b van het Besluit. Daarom vraagt de Faunabeheereenheid tegelijkertijd een ontheffing aan op grond van artikel 3.26 lid 3 van de Wnb.

Voorts wordt in artikel 3.16 lid 1 van het Besluit bepaald dat het verboden is het geweer, ter uitvoering van het bepaalde bij of krachtens de wet te gebruiken voor zonsopgang en na zonsondergang, binnen de bebouwde kom of op terreinen als bedoeld in artikel 3.21, derde lid, van de wet.

Toelichting bij de aanvraag:

Op grond van artikel 3.10 lid 1 onder a en b is het verboden om reeën opzettelijk te doden of te vangen of hun vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Indien het noodzakelijk wordt geacht om ingrepen te doen in de omvang van een reeënpopulatie geldt dat op grond van artikel 3.17 lid 1, er door ons een ontheffing als bedoeld in artikel 3.10, tweede lid, in samenhang met artikel 3.8, tweede lid moet worden verleend voor het doden van reeën. Ingevolge artikel 3.8 lid 5 kunnen GS, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan, voor zover niet bij of krachtens enig ander artikel van deze wet vrijstelling is of kan worden verleend, ontheffing verlenen van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 3.10 lid 1.

Daarbij kunnen GS ontheffing verlenen voor het doden van reeën indien vast staat dat dit nodig is met het oog op de in artikel 3.17 eerste lid en onder c. van de wet genoemde belangen, waaronder, in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid, ter voorkoming van schade of overlast, ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren en in het algemeen belang. Lid 2 van artikel 3.17 van de Wnb bepaalt dat een ontheffing als bedoeld in het eerste lid moet worden verleend aan een Faunabeheereenheid, die bij de uitvoering van de ontheffing handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan. Vervolgens kan, op grond van artikel 3.17 lid 3 Wnb, de Faunabeheereenheid middels schriftelijke en gedagtekende toestemming de daadwerkelijke handelingen door een wildbeheereenheid of anderen doen uitoefenen.

Op grond van artikel 3.12 lid 3 Wnb stelt de Faunabeheereenheid faunabeheerplannen vast voor hun werkgebied. Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.

Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.

Uitgangspunt is dat ingrijpen in de omvang van een populatie alleen mogelijk is als voldoende zekerheid bestaat dat de soort op zichzelf hierdoor niet 'in haar gunstige staat van instandhouding' wordt bedreigd en dat ook eerst beoordeeld is of andere maatregelen het probleem beter kunnen oplossen of voorkomen. Dit is geregeld en beschreven in artikel 3.10 lid 2 jo. artikel 3.8 lid 5 van de Wnb.

Artikel 3.25 bepaalt in lid 1 dat in de ontheffing de middelen worden aangewezen die voor het vangen of doden van reeën mogen worden gebruikt. Daarbij geldt ook dat het derde lid van artikel 3.25 van toepassing blijft. Er worden enkel middelen in de ontheffing aangewezen die nadelige gevolgen voor het welzijn voorkomen of, indien dat niet mogelijk is, zoveel mogelijk beperken, waarbij het doden van dieren zoveel mogelijk vermeden wordt.

In relatie tot de aan te wijzen middelen worden in het Besluit natuurbescherming (verder: Besluit) een aantal eisen gesteld aan het kaliber en het gebruik van het geweer in relatie tot het beheren (doden) van reeën.

Op grond van artikel 3.15, lid 1 van het Besluit geldt dat voor het doden van reeën uitsluitend gebruik kan worden gemaakt van geweren met ten minste één getrokken loop en kogelpatronen voor getrokken loop waarvan de trefenergie ten minste 980 Joule op 100 meter afstand van de loopmond bedraagt. Geweren welke voldoen aan deze voorwaarden worden door de wetgever beschouwd als het meest geschikte middel waarbij nadelige gevolgen voor het welzijn worden voorkomen.

Voorts wordt in artikel 3.16 lid 1 van het Besluit bepaald dat het verboden is het geweer, ter uitvoering van het bepaalde bij of krachtens de wet te gebruiken voor zonsopgang en na zonsondergang, binnen de

bebouwde kom of op terreinen als bedoeld in artikel 3.21, derde lid, van de wet, binnen de afpalingskring van een eendenkooi als bedoeld in artikel 3.21, eerste lid, onderdeel d, van de wet alsmede vanaf of vanuit een rijdend motorrijtuig dan wel een ander voertuig, of vanuit een luchtvaartuig.

Indien het voor de uitvoering van het faunabeheerplan noodzakelijk blijkt dat het geweer ook moet worden gebruikt voor zonsopgang of na zonsondergang of op locaties welke zijn benoemd in artikel 3.16 lid 1 onder b of c van het Besluit dan dienen GS hiervoor eveneens tegelijkertijd een ontheffing te verlenen op grond van artikel 3.26 lid 3 van de Wnb., met dien verstande dat GS bij het verlenen van deze ontheffing rekening houden met de belangen van veiligheid, volksgezondheid, welzijn en milieu.

8. Monitoring en Evaluatie

8.1 Evaluatie

Na drie jaar (dat wil zeggen begin 2021) wordt geëvalueerd in hoeverre afschot in risicogebieden, al dan niet gecombineerd met het treffen van preventieve maatregelen, leidt tot een meetbare afname van het aantal aanrijdingen. Tevens wordt in de evaluatie meegenomen of, en zo ja in welke mate, de doelstellingen als geformuleerd in de paragrafen 6.1 t/m 6.8 binnen de planperiode kunnen worden gehaald of dat aanvullende maatregelen nodig zijn.

Er is voor gekozen om halverwege de komende planperiode een evaluatie uit te voeren. Dit om ervaring en kennis op te kunnen doen omtrent de effecten van de voorgenomen aanpak en om zo nodig te kunnen bijsturen. Bij de evaluatie zal met name onderzocht worden of in het plan uitgegaan is van juiste afwegings- en sturingsmechanismen. Beoordeeld zal worden of het pakket van maatregelen (treffen preventieve maatregelen al dan niet in combinatie met afschot in risicogebieden) aantoonbaar effect heeft op het aantal aanrijdingen.

Uitvoering van het voorgenomen beheer alsmede het monitoren en registreren als beschreven in dit hoofdstuk gaat in op het moment dat dit Faunabeheerplan is vastgesteld door het bestuur van de Faunabeheereenheid en is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Zeeland. Voorwaarde is tevens dat tijdig door de Faunabeheereenheid gebruik kan worden gemaakt van een onherroepelijke ontheffing voor de noodzakelijke regulatie van de reeënstand.

8.2 Gegevensverzameling

Gegevensverzameling en monitoring zijn van belang om het faunabeleid en -beheer met betrekking tot de reeën zo nodig te kunnen bijsturen.

Om effecten te kunnen monitoren en om zo nodig het beleid en beheer te kunnen aanpassen is het van belang dat de gegevensverzameling kwantitatief voldoende is en van voldoende kwaliteit. Uit de evaluatie van de voorgaande planperiode volgt dan ook dat dit op een aantal punten dient te worden verbeterd. Een deel van de noodzakelijke verbeteringen kunnen reeds direct worden doorgevoerd door het medio 2016 in gebruik genomen Faunaregistratiesysteem (FRS).

De Faunabeheereenheid zal inhoudelijke verbanden leggen tussen de algemene monitoring en die op het lokale niveau. Tevens heeft de Faunabeheereenheid een toetsende functie op kwaliteit en volledigheid van de aangeleverde gegevens. De Faunabeheereenheid speelt daarnaast een belangrijke rol in de coördinatie van de diverse actoren.

De Faunabeheereenheid zal in dit kader samen met de WBE's de wijze van inventariseren nader uitwerken. Omdat het tellen altijd slechts een deel van de werkelijkheid weergeeft, is van belang om de uniformiteit in de methode van inventariseren te bewaken. Met de verkregen gegevens wordt vooral een *trend* weergegeven in aantalsfluctuaties, terwijl die uniformiteit ook uitkomsten tussen deelgebieden inzichtelijk maakt.

Daarom wordt vanaf 2017 binnen geheel Zeeland voor de tellingen gebruik gemaakt van het Uniform Landelijk Telprotocol zoals dat door de Vereniging Het Reewild is opgesteld. Andere manieren van tellingen of aantalsschattingen worden vanaf 2017 niet meer uitgevoerd.

8.1.1 Gegevensverzamelingen

Faunaregistratiesysteem (via Faunabeheereenheid)

Vanaf medio 2016 wordt binnen Zeeland alle schade en afschot -naar aanleiding van de verleende ontheffingen op voorhand- geregistreerd in het FRS (www.faunaregistratie.nl). Via dit systeem en de ingevoerde gegevens kan op elk moment overzicht worden verkregen van optredende schade en de maatregelen die worden of zijn genomen om de schade te voorkomen of te beperken.

Het FRS is er niet alleen voor de afschotcijfers. Ook alle aanrijdingen met reeën (en damherten) kunnen in het systeem worden ingevoerd. Het systeem is uitgebreid met de hygiëneverklaring van de Gekwalificeerde Persoon (GP).

Voor de komende beheerplanperiode zal de informatie uit het FRS gebruikt worden voor monitoring en registratie van de toegekende ontheffingen, de daarin opgenomen voorschriften, de afgegeven machtigingen en de genomen beheermaatregelen. Hiermee kan een compleet beeld worden verkregen van het beheer en schadebestrijding in de provincie Zeeland.

Landelijk Meldpunt Faunaschade (www.faunaschade.nl)

Het landelijk Meldpunt Faunaschade wordt beheerd door het Faunafonds. Via dit meldpunt kunnen grondgebruikers alle schade melden die op hun gronden door reeën is opgetreden. In het systeem (www.faunaschade.nl) kan iedereen, maar vooral de grondgebruiker schade melden en een (perceelsgebonden) ontheffing/machtiging aanvragen.

Nationale Databank Flora- en fauna (via provincie)

De NDFF is ontwikkeld door de Gegevensautoriteit Natuur (GaN), het Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica van de Universiteit van Amsterdam (IBED/UvA) en de Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna (VOFF). De NDFF bevat betrouwbare waarnemingen van planten en dieren in een bepaald gebied. Alle gegevens in de NDFF zijn door de Gegevensautoriteit Natuur gevalideerd.

Voor zover relevant en beschikbaar kan de verzamelde informatie in dit systeem over voorkomen en verspreiding van reeën door de provincie Zeeland beschikbaar worden gesteld aan de Faunabeheereenheid ten behoeve van de monitoring van de wilde hoefdieren.

8.3 Monitoring planperiode

Met de registraties die in de voorgaande paragraaf zijn beschreven zal in de komende planperiode een jaarlijkse monitoring door de Faunabeheereenheid worden uitgevoerd. Deze monitoring wordt samengesteld aan de hand van de (eveneens) jaarlijks door de WBE's per leefgebied opgestelde werkplannen.

De monitoring zal in elk geval de volgende elementen en doelstellingen moeten bevatten:

- De aard, omvang en kwaliteit van reeënpopulaties per leefgebied en daaronder uitgesplitst naar WBE-gebied;
- De ondervonden schade aan belangen ingevolge de Wnb (landbouw, bosbouw, veiligheid en de andere wettelijk vastgelegde belangen);
- De effectiviteit en efficiëntie van de getroffen maatregelen ter voorkoming en bestrijding van deze schades;
- Inzicht in nieuwe ontwikkelingen (schade of overlast) in gebieden waarover tot aan heden geen of onvoldoende informatie voorhanden was.

Bronnen en verwijzingen

Toelichting op de in dit Faunabeheerplan gebruikte gegevens

Het doel van en de omschrijvingen in dit faunabeheerplan zijn gebaseerd op de door het bestuur van de Faunabeheereenheid ingebrachte uitgangspunten en informatie. Daarbij is gebruik gemaakt van informatie die zowel door de Faunabeheereenheid, alsmede de provincie Zeeland ter beschikking is gesteld.

Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie zoals deze is vastgelegd en, hetzij openbaar beschikbaar is, hetzij op navraag beschikbaar is gesteld in bestanden of databases zoals hieronder beschreven:

- Werkplannen WBE's Schouwen, De Gouwe, Noord-Beveland, Tholen & Sint Philipsland, Oost Zeeuws-Vlaanderen, Walcheren;
- Excelbestanden FBE (voorjaarestellingen, valwild en afschot);
- Verslagen/rapportages/mailteksten van de in de maand september 2016 uitgevoerde inventarisatie van preventieve maatregelen op of nabij weglocaties waar in de afgelopen jaren regelmatig aanrijdingen met reeën plaatsvonden.
- Diverse los aangeleverde gegevens in de vorm van e-mailberichten.

Schadegegevens

De gegevens over schade door beschermde inheemse diersoorten zijn aangeleverd door het Faunafonds (BIJ12). Het gaat daarbij om de getaxeerde en uitgekeerde schadebedragen en de omvang van beschadigd oppervlakte (in ha) over de periode 2009-2016. Deze gegevens zijn ook opgenomen in bijlage 5.

Populatiegegevens

Populatiegegevens van reeën zijn verkregen via de reeënrapportages via de FBE Zeeland. Informatie over de verspreiding is afgeleid uit de genoemde reeënrapportages, maar ook uit andere bronnen waaronder de NDFF en de website waarneming.nl.

Gegevens over verspreiding en populatieomvang van ree zijn ook afgeleid van de informatie van de zoogdiervereniging en van het Meetnet dagactieve zoogdieren.

Verder is gebruik gemaakt van de jaarlijkse tellingen (voorjaarestellingen) door wildbeheereenheden zoals deze zijn vastgelegd in de door de FBE aangeleverde Excelbestanden.

Verwijzingen en geraadpleegde bronnen

Anonimus: Faunabeheerplan Zeeland 2010-2014, Faunabeheereenheid Zeeland/Terra Salica.

Anonimus: Faunabeheerplan Zeeland, onderdeel Ree 2005-2009

Anonimus: Besluit GS van Zeeland van 22 september 2010, kenmerk: 10029064/FF 10.038

Anonimus: Nota Faunabeleid Zeeland, 2003

Anonimus: Faunaschade preventiekit Module Hertachtigen Faunafonds 21 juli 2016

Andersen, R., Duncan, P. & Linell, J. (1998); The European Roe Deer: the biology of succes. Scandinavian University Press, Oslo, Norway.

Bongen, P, Gericht afschot van reeën in Utrecht Opzet voor een beheerexperiment met gericht afschot van reeën in de provincie Utrecht, VHL Hogeschool/FBE Utrecht, juni 2014.

Brink, D.B. van den, Koster, S; Evaluatie rapportage Faunabeheerplan ree (2010-2015) Zeeland, d.d. 4 augustus 2016, aangevuld 24 oktober 2016 Rapportnummer 2016.Evaluatie FBP2010-2015Ree Zeeland.D2

Broekhuizen, Atlas van Nederlandse Zoogdieren (1992)

Boerema, Mr. L.; 'Analyse 8 beroepszaken ontheffing artikel 68 Flora en Faunawet Reewild' Boerema & van den Brink B.V., d.d. 15 juli 2014, kenmerk 2014.VHR01.

Cobben, M.P., Linnell, J., Solberg, D.C., Erling J. & Andersen, R., (2009); Who wants to live forever? Roe deer survival in a favourable environment The Ecological Society of Japan

Deer Initiative (2007) Deer on our Roads - Counting the Costs. Deer Initiative, Wrexham.

Dekker, J. & Groot Bruinderink, G.W.T.A. (2010); Effecten van populatiebeheer op gedrag van ree, damhert, edelhert en wild zwijn. Rapport 2010.071. Zoogdierverseniging Nijmegen.

Dekker, Jasja (Jasja Dekker Dierecologie), Vreugdenhil, Stefan en Hollander, Hans (Bureau van de Zoogdierverseniging); Draagkrachtmodellen in reewildbeheer, artikel Vakblad Natuur Bos Landschap, November 2015.

Groot Bruinderink, G.W.T.A. and Hazebroek, E. (1996); Ungulate Traffic Collisions in Europe. Conservation Biology 10, 1059-67.

Groot Bruinderink G.W.T.A., Lammertsma, D.R., Kuiters, A.T. (Alterra), Wösten, G (Delta Nuts), Hollander, W. den (WBE De Manteling), Jong, C.B. de (Wageningen Universiteit); Terreingebruik en menusamenstelling van reeën, damherten en runderen in de Manteling van Walcheren Alterra/11-2000, tussenrapportage.

Groot Bruinderink, G.W.T.A. en Lammertsma, D.R.; Hoefdieren in de Manteling van Walcheren, Alterra rapport 390 2001.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., Lammertsma, D.R., Kuiters A.T. & Griffioen A.J.; Damherten op de Kop van Schouwen - Aanwijzingen voor het beheer; Alterra-rapport 2004.doc.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., Lammertsma, D.R., Goedhart, P.W., Buist, W.G., Wegman, R.M.A. & Spek, G.J. (2010); Factoren bij aanrijdingen met wilde hoefdieren op de Veluwe. Wageningen; Alterra, (Alterra-rapport, ISSN 1566-7197 2026).

Groot Bruinderink, G.W.T.A., Thissen, J.B.M., Achterberg, C. Broekmeyer, M. en Westra, S.A. (2011); Evaluatie van twee generaties Faunabeheerplannen. Zoogdiervereniging rapport nummer 2011.25.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., Lammertsma D.R. & Spek, G.J.; Aanrijdingen met wilde hoefdieren in een boslandschap: de Veluwe De Levende Natuur - januari 2012.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., Goedhart, P.W., Lammertsma, D.R. en Dekker, J.J.A. (2013); Schadeveroorzakende zoogdiersoorten in Nederland, Inzicht in de betrouwbaarheid van aantalsbepalingen; Alterra-rapport 2426 Alterra Wageningen UR.

Klomberg, Y. (2012); Reeën bij Staatsbosbeheer Het beheer van een succesvolle diersoort nader bekeken & een stappenplan voor beter beheer in de gehele regio. Staatsbosbeheer.

Langbein, J., Putman, R. (2005); Collision Cause; Magazine Deer.

Langbein, J. (2010a); Collision Course (2). Journal of the British Deer Society - Deer Vol. 15 (4) p10-12.

Langbein, J., Putman, R.J. & Pokorny B. (2011); Road Traffic Collisions involving deer and other ungulates in Europe and available measures for mitigation. In: Ungulate Management in Europe: Problems and Practices (eds. R.J. Putman, M. Apollonio and R. Andersen). Chapter 8, pp. 215 – 259. Cambridge University Press.

Langbein, J., Putman, R. & Pokorny, B. (2011); Traffic collisions involving deer and other ungulates in Europe and available measures for mitigation. In: Putman et al. 2011, Ungulate management in Europe: Problems and Practices. Cambridge university press, Cambridge, UK.

Melis, C., Nilsen, E.B., Panzacchi, M., Linnell, J.D.C. and Odden, J. (2013); Roe deer face competing risks between predators along a gradient in abundance. Ecosphere 4(9).

Ooms, J.W. (31 mei 2010); Wildongevallen: Preventieve maatregelen en hun toepassingsgebied.

Oord, J.G (september 2009); Handreiking Faunaschade (Faunafonds 2009).

Panzacchi, M., Linnell, J.D.C., Odden, M., Odden, J., and Andersen, R. (2009); Habitat and roe deer fawn vulnerability to red fox predation. J. Anim. Ecol. 78(6): 1124-1131.

Provincie Zeeland 2003. Nota Faunabeleid Zeeland d.d. 14-02-2003.

Putman, R.J. (1997); Deer and Road Traffic Accidents: Options for Management. Journal of environmental management, 51(1): 43-57.

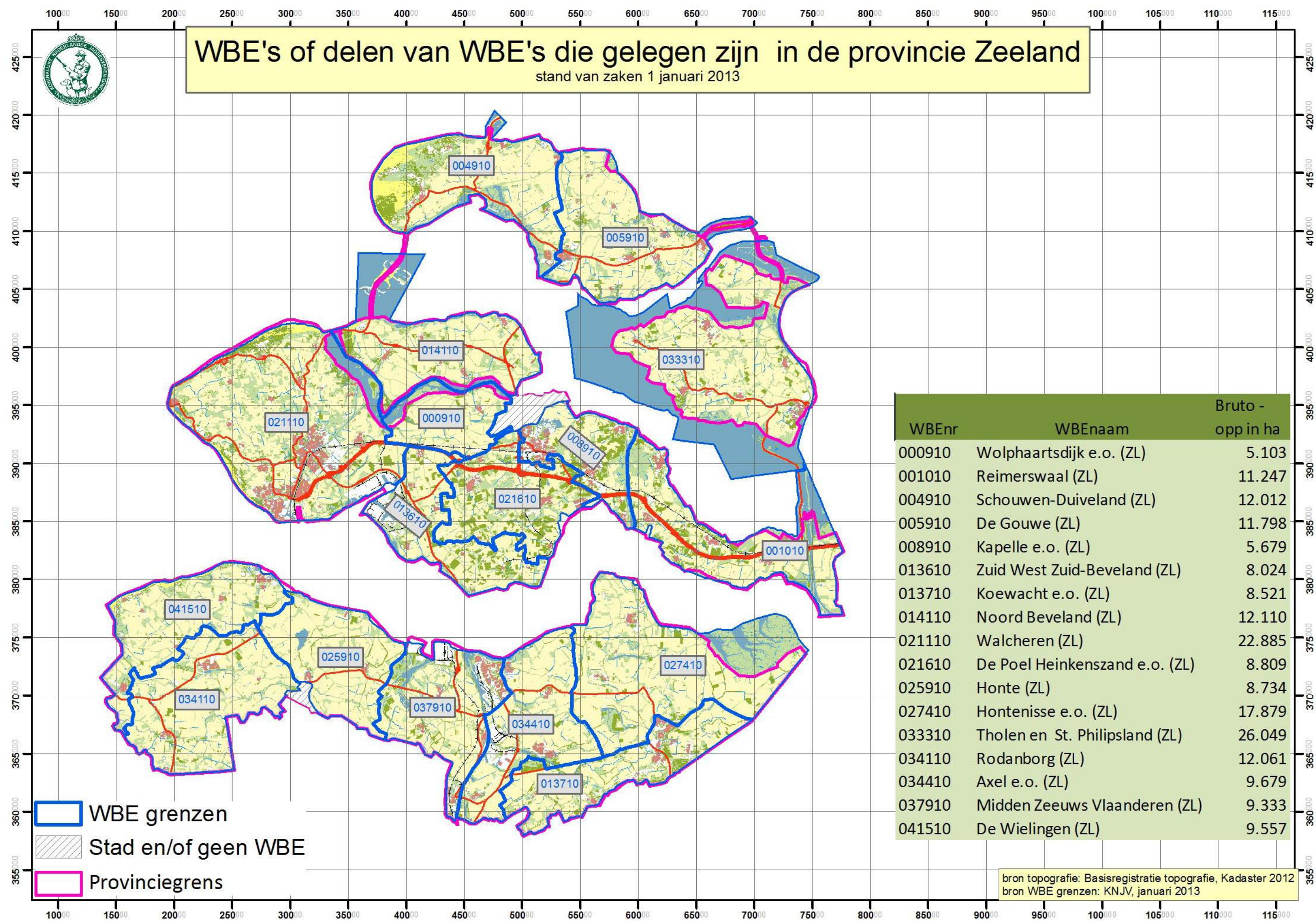
Putman, R., (1997); Deer and Road Traffic Accidents: Options for Management Behavioural and the Manchester Metropolitan University, U.K.

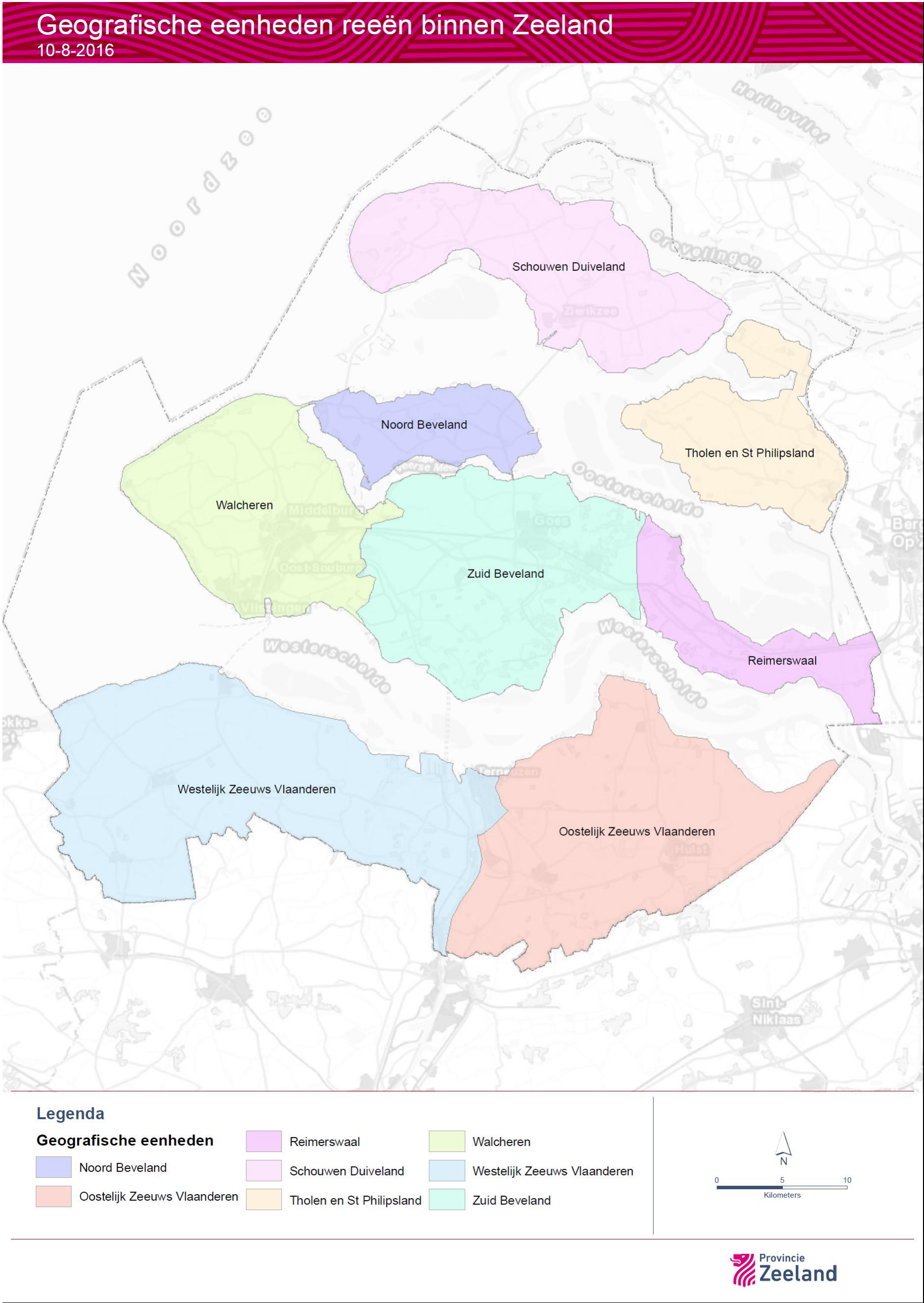

- Putman, R.J., Langbein, J. and Staines, B.W. (2004); Deer and road traffic accidents: a review of mitigation measures - costs and cost-effectiveness. Deer Commission for Scotland, Inverness
- Putman, R.J., Apollonio, M. & Andersen, R. (2011a); Ungulate management in Europe, Problems and Practices. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Putman, R.J., Langbein, J., Green, P. & Watson, P. (2011b); Identifying threshold densities for wild deer in the UK above which negative impacts may occur Mammal Review, 41(3): 175-196.
- Putman, R.J., Watson, P. & Langbein, J. (2011); Assessing deer densities and impacts at the appropriate level for management: a review of methodologies for use beyond the site scale. Mammal Review, 41(3): 197-219.
- Putman, R., Apollonio, M., (augustus 2014); Behaviour and Management of European Ungulates, H1, p 5-12, Whittles Publishing, Dunbeath.
- Said, S., Servanty, S., Pellerin, M., Guillon, N., and Van Laere, G. (2005); L'hétérogénéité spatiale: quel effet sur le choix d'habitat des chevreuils? faune sauvage 269, 20-23.
- Schoutsen, M.A. (2003); Wildschade in de Praktijk, analyse van de wildschadeproblematiek voor 6 regio's in Nederland op bedrijven die veel last hebben van wildschade. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Business-unit Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten. Publicatienr. 314, Wageningen UR.
- Seiler, A., (2003); The toll of the automobile: Wildlife and roads in Sweden, doctoral thesis; Swedish University of Agricultural Sciences; Uppsala.
- Seiler, A. (2004); Trends and spatial pattern in ungulate-vehicle collisions in Sweden - Wildlife Biology 10(4): 301-313.
- Smit, F. Lucas, B. Van der Weide, M. Greep, M. Peltzer, R. Vreugdenhil, S. Hollander, H, Rijks, M.; Leidraad verminderen aanrijdingen met reeën, januari 2017 samengesteld door Dierenbescherming, Landschappen NL, Natuurmonumenten, Vereniging Het Reewild, Zoogdiervereniging.
- Van Wieren, S.E. & Groot Bruinderink, G.W.T.A. (2010); Ungulates and their management in the Netherlands. In: Apollonio, M. Andersen, R. & Putman, R. (2010); European Ungulates and their management in the 21st century. Cambridge University press, Cambridge, UK.
- Vereniging Het Reewild (2014); Uniforme Richtlijn Paragraaf Reeën Faunabeheerplannen.
- Vereniging Het Reewild (2014); Landelijk telprotocol reeën VHR Laatste versie: Februari 2014.
- Vries, M. (2015); Road kills of roe deer (*Capreolus capreolus*) in the Netherlands Assessment of impacts and mitigation measures, Msc internship report, University Utrecht, in opdracht van Vereniging Natuurmonumenten.
- Websites (niet uitputtend):

- www.allianz.de
- www.sbb.nl
- www.zoogdiervereniging.nl
- www.reewild.nl
- www.over-reeen.nl (kenniscentrum Reeën)
- www.iucn.com (International Union for Conservation of Nature)
- [www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/Landelijk Meetnet dagactieve zoogdieren](http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/Landelijk_Meetnet_dagactieve_zoogdieren)
- www.netwerkecologischemonitoring.nl
- www.ndff.nl
- www.waarneming.nl
- www.bij12.nl/faunafonds

BIJLAGE 3: VALWILDREGISTRATIE 2010-2016

Hieronder wordt, per geografische eenheid, een kaartbeeld weergegeven van de valwildregistratie over de jaren 2010-2016. Zie ook Evaluatie rapportage Faunabeheerplan ree (2010-2015) : Bijlage 4

Legenda kaartbeelden

- periode 2010-2015:

[Legenda en gebruik codering:](#)

Bok = Rood

Geit = Geel

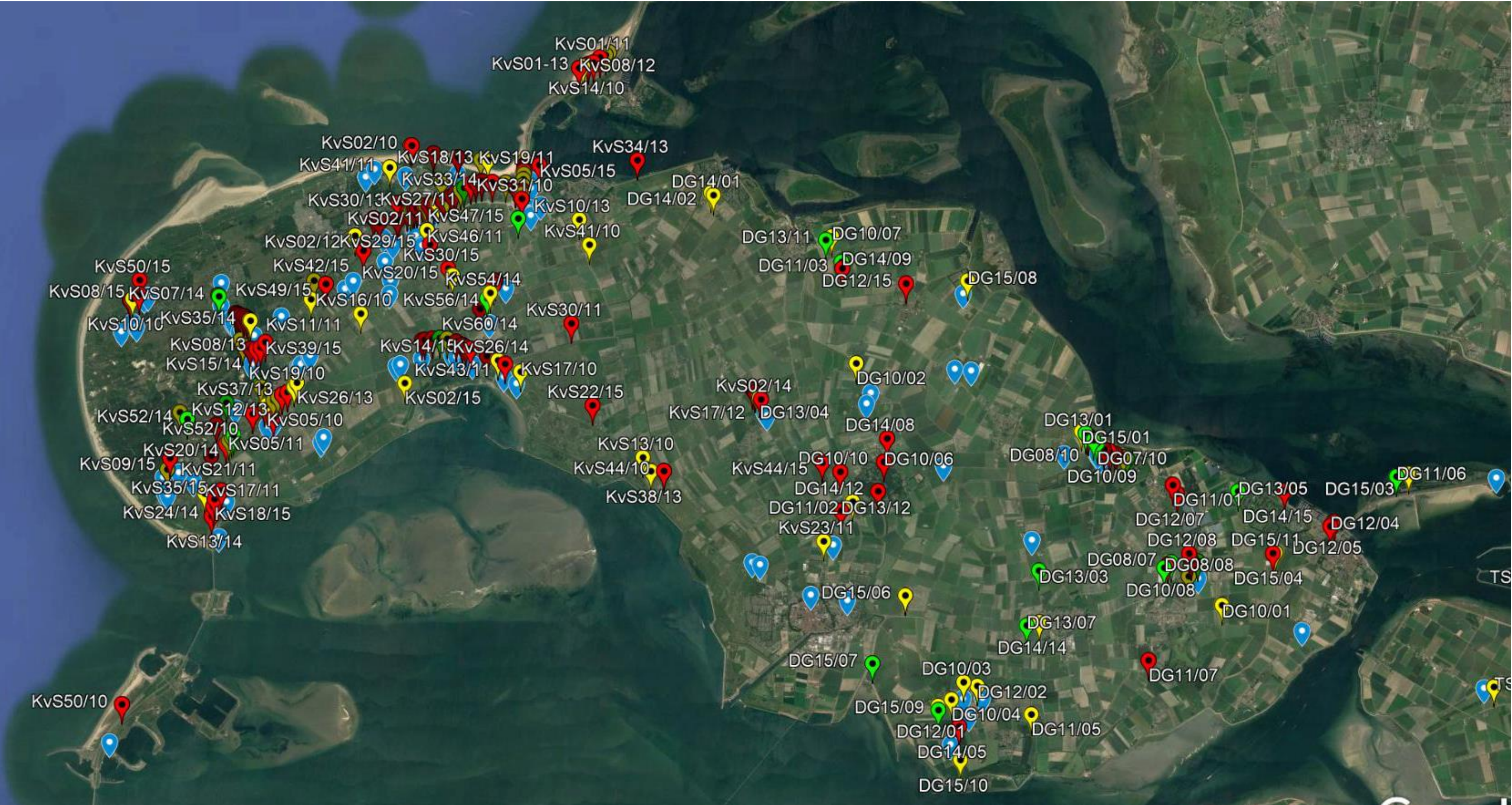
Onbekend = Groen

Codering: WA1/10 (WA= Walcheren/ 1= Het nummer in Excel/ 10= Het jaartal.)

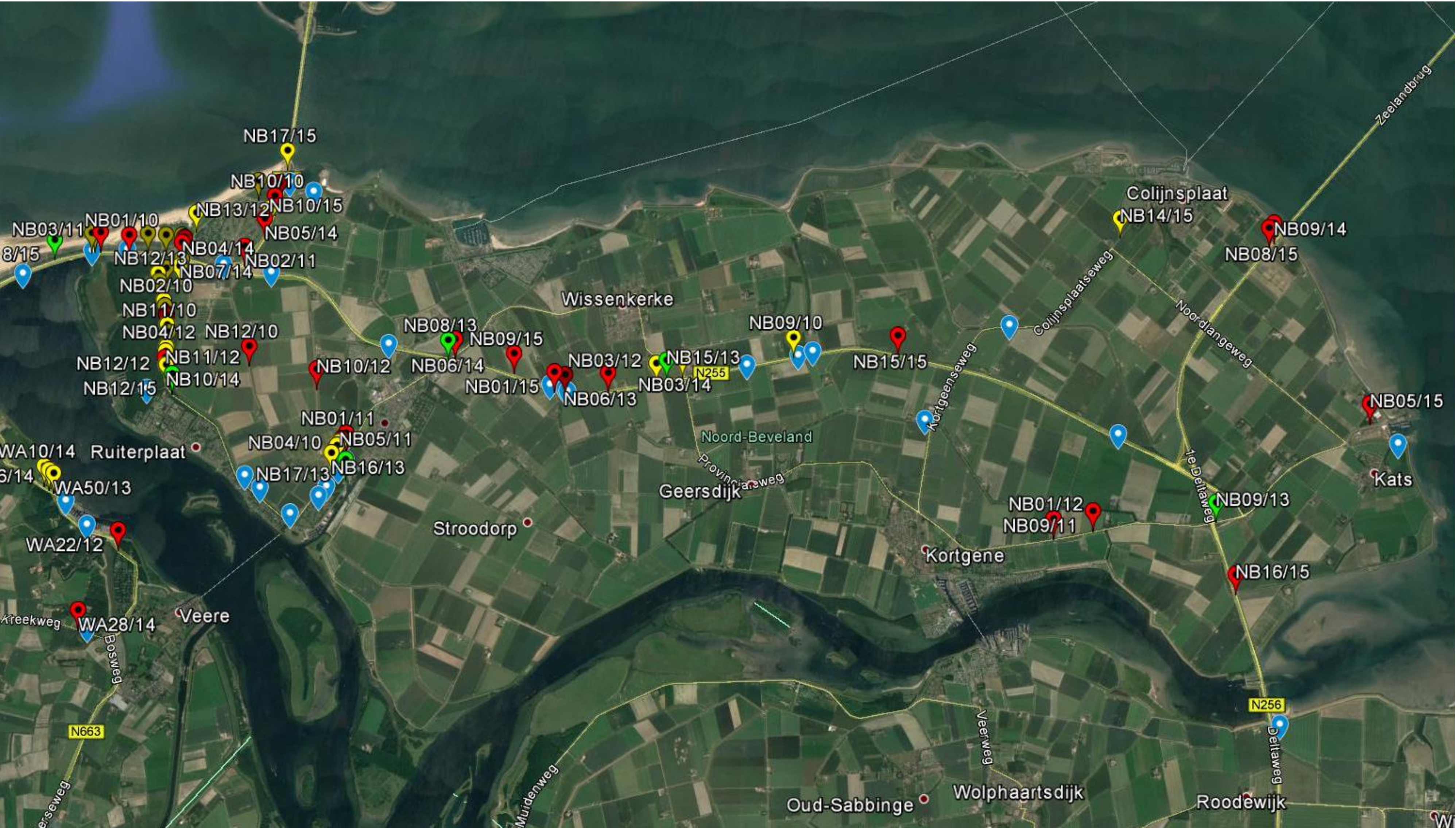
- **2016:**

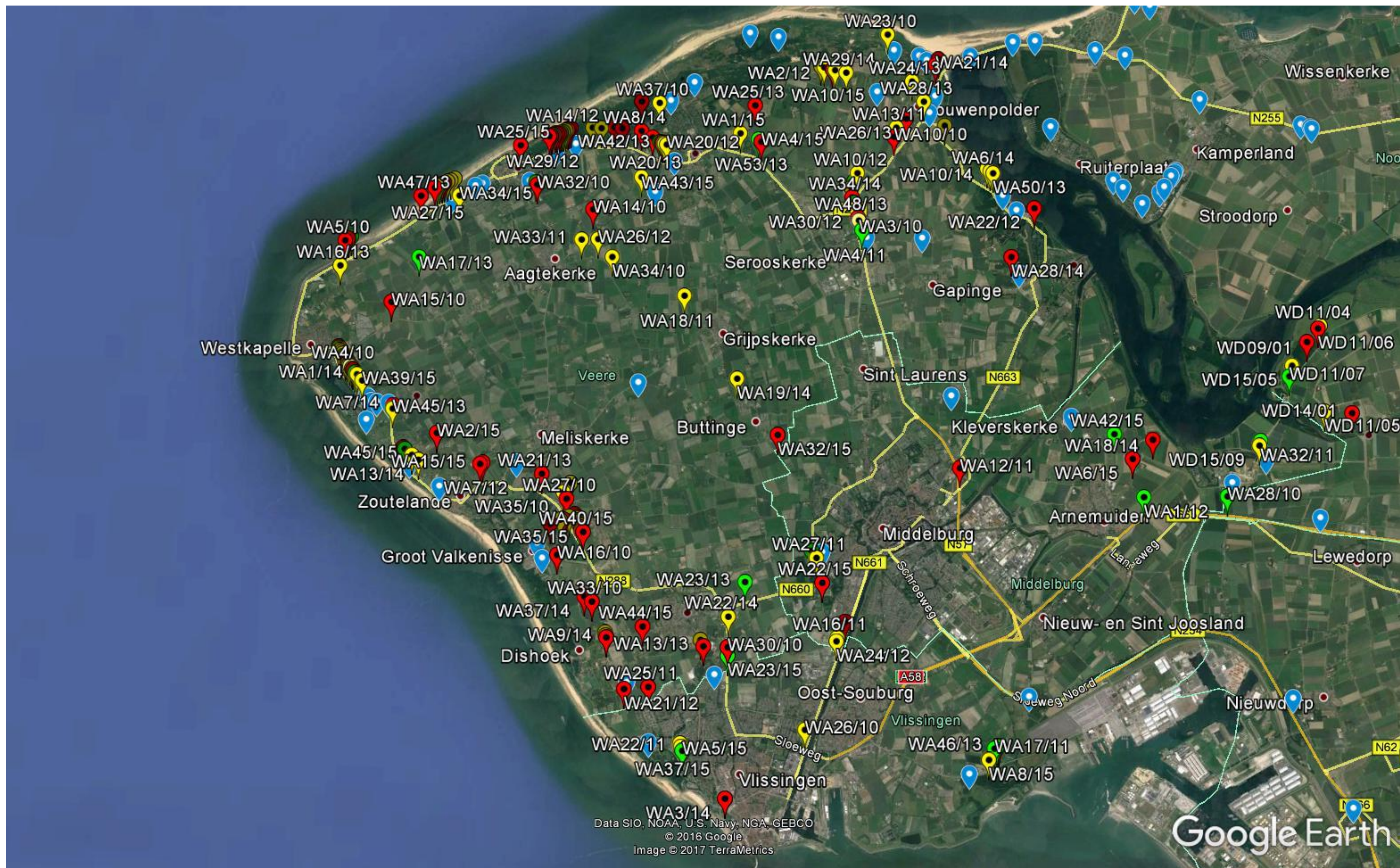
Omdat de aanrijdingsgegevens uit 2016 zijn overgenomen uit het excellbestand van FRS is hier een andere systematiek toegepast.

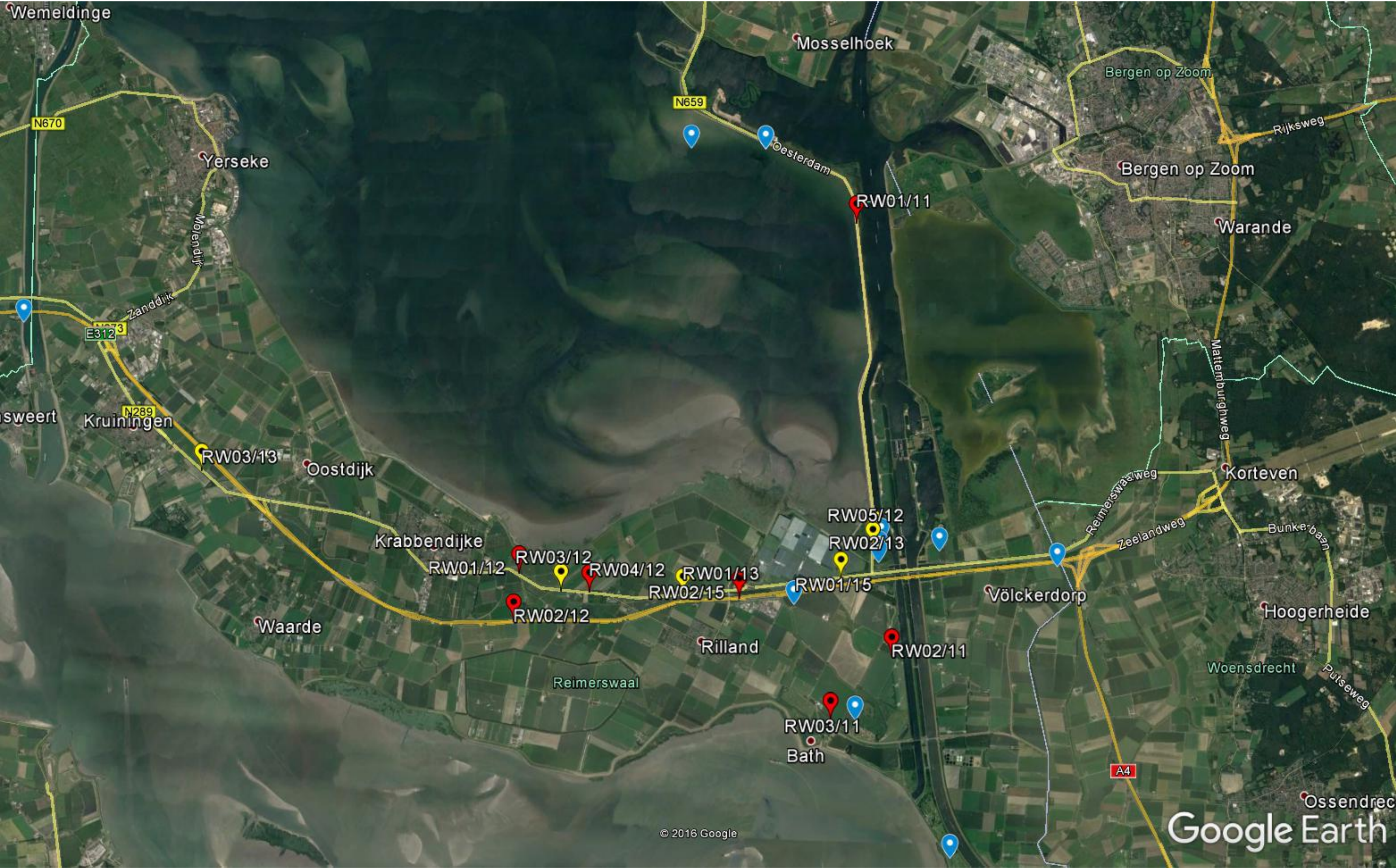
De blauwe punten die op de kaart worden weergegeven zijn allen gevallen uit 2016. Wanneer via het digitale kaartbeeld op het aanrijdingspunt wordt ingezoomd en aangeklikt volgt hier direct een weergave van geslacht, locatie, tijdstippen etc.

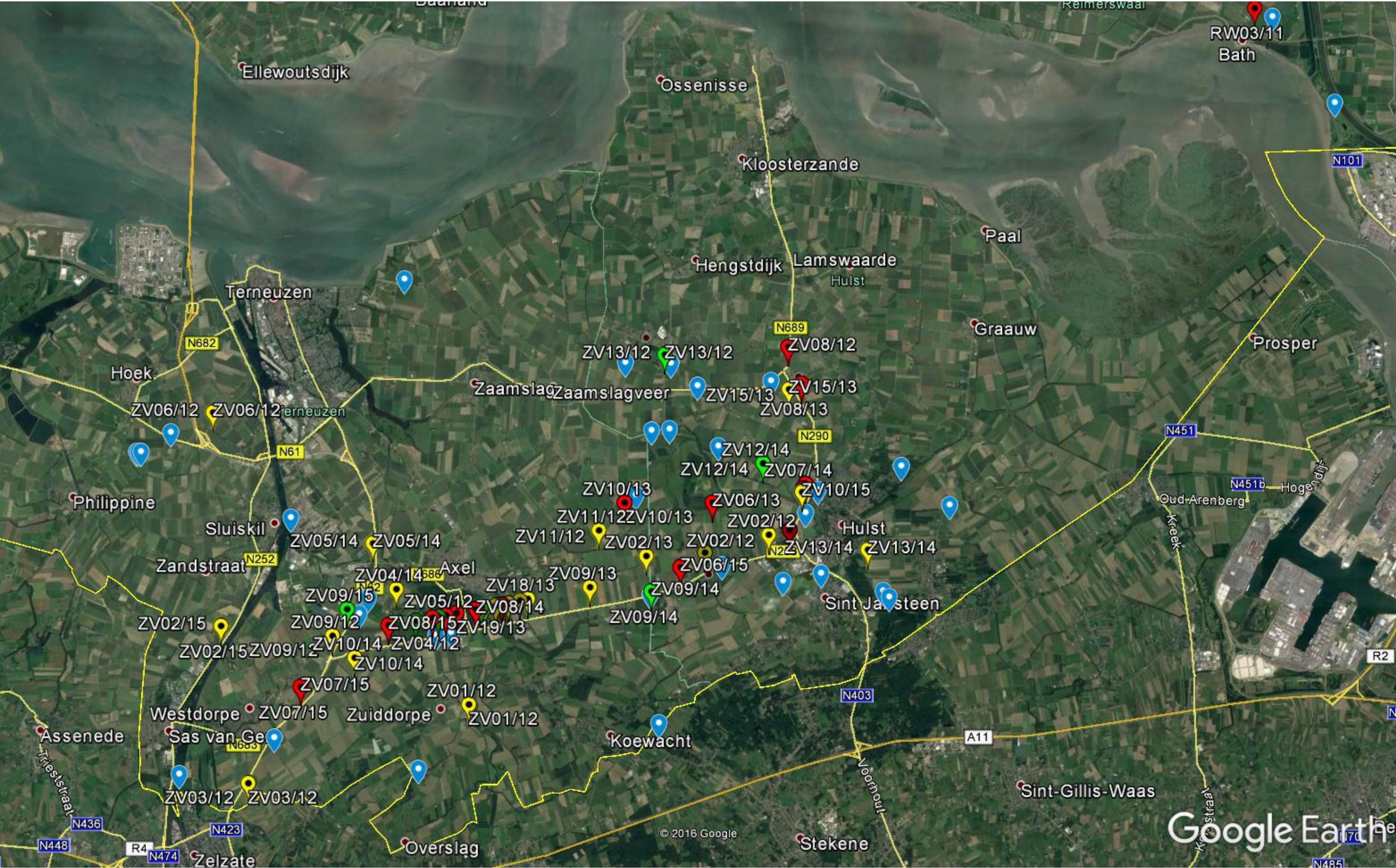

BIJLAGE 4: Format Werkplan reeënbeheer Zeeland

Werkplan Reeënbeheer

Zeeland
2018/2019

Leefgebied

.....

CONCEPTVERSIE

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Doelstelling	3
3. Reewildcoördinator	3
4. De reewildbeheerder	3
5. Evaluatie beheerperiode 2017 - 2018	3
5.1. Verslag reewildtelling 2017	4
5.2. Uitgevoerde maatregelen	4
5.3. Overzicht valwildlocaties en aantallen 2017	4
6. Aanwasberekening en afschot	4
7. Uit te voeren technisch/preventieve maatregelen	4
8. Het afschotplan	5
8.1. Afschotgebieden op veldniveau	5
9. Conclusie	5
10. Verantwoording	5

1. Inleiding

Dit werkplan is geldig voor de periode van 1 april 2018 tot en met 31 maart 2019. Het werkplan is een aanvulling op het Faunabeheerplan Ree 2018-2023. Voor de algemene onderwerpen wordt dan ook naar het genoemde Faunabeheerplan verwezen. Dit werkplan is opgesteld door WBE..... en geeft weer welke maatregelen er genomen zijn, welke er genomen dienen te worden en op welke wijze. WBE is/zijn gelegen in..... en heeft/ hebben een werkgebied van hectare. Zie figuur 1.

2. Doelstelling

De doelstelling van het reeënbeheer in Zeeland is gebaseerd op planmatig en duurzaam beheer van de aanwezige populaties reeën. Het Faunabeheerplan Ree 2018-2023 is opgesteld voor de totale provincie en schetst een algemeen beeld. Echter dient het reeënbeheer zoveel mogelijk gebiedsgericht plaats te vinden waarbij maatwerk essentieel is. Dit wordt uitgevoerd door de WBE's. De WBE's zijn de organisaties die de lokale situatie het beste kennen en het beste kunnen aangeven welke maatregelen er genomen dienen te worden en waar deze plaats moeten vinden. Om ervoor te zorgen dat de uitvoering van het reeënbeheer door de WBE's gecoördineerd en planmatig verloopt, is dit werkplan opgesteld.

3. Reewildcoördinator

Om het beheer op planmatige en gecoördineerde wijze uit te voeren, is het van belang dat er per leefgebied een reewildcoördinator wordt aangesteld die ervoor zorgt dat er een goede afstemming en samenwerking plaatsvindt tussen de diverse partijen. Het is van belang dat er een uniform beheer binnen het leefgebied wordt uitgevoerd. De reewildcoördinator ziet erop toe dat de afspraken die met elkaar zijn gemaakt worden nageleefd. Het is van belang dat de reewildcoördinator ruime kennis heeft van het gebied, het ree en het reeënbeheer. Daarnaast moet de reewildcoördinator communicatief vaardig zijn en goed contact met de diverse partijen onderhouden. Tenminste eenmaal per jaar vindt er een overleg plaats tussen alle acht reewildcoördinatoren en de Faunabeheereenheid Zeeland. In dit overleg worden de punten uit het werkplan geëvalueerd, wordt er gekeken of er zaken dienen te worden bijgestuurd en worden afspraken gemaakt.

Gegevens reewildcoördinator vanuit leefgebied:

Naam:

Telefoonnummer:

E-mailadres:

4. De reewildbeheerder

Reeënbeheer dient planmatig uitgevoerd te worden waarbij kennis en vaardigheid essentieel zijn. Om op een verantwoorde wijze reeënbeheer uit te voeren is het van belang dat de uitvoerder voldoende inzicht heeft in de biologie van het ree, de sociale structuren van de populatie en de voedselstrategie van het ree. Om dit te waarborgen is het noodzakelijk dat de uitvoerder van het reeënbeheer voldoende aantoonbare kennis heeft. Dit kan zijn door ruime praktijkervaring of door het volgen van de reewildcursus. Het bestuur van de WBE en de reewildcoördinator zien erop toe dat het reeënbeheer wordt uitgevoerd door deskundige uitvoerders.

5. Evaluatie beheerperiode 2017 - 2018

De afgelopen vier jaar heeft er geen afschot van reewild meer plaatsgevonden, met uitzondering van enkele individuele ontheffingen afgegeven door de provincie op basis van acute schade. Wel hebben er voorjaarstellingen plaatsgevonden en zijn er preventieve maatregelen uitgevoerd. Tevens hebben er in 2017 weer diverse aanrijdingen met reewild plaatsgevonden. Hieronder een verslag.

5.1. Verslag reewildtelling 2017

Hier graag het overzicht van de voorjaarsstelling van voorgaande beheerperiode.

5.2. Uitgevoerde maatregelen

Hier graag het overzicht van uitgevoerde maatregelen van voorgaande beheerperiode.

5.3. Overzicht valwildlocaties en aantallen 2017

Hier graag het overzicht van valwildlocaties en aantallen.

6. Aanwasberekening en afschot

Door de voorjaarsstelling uit te voeren conform het telprotocol van Vereniging Het Reewild wordt er op gebiedsniveau vastgesteld op welke locaties, in welke geslachtsverhouding en in welke aantallen reeën voorkomen binnen de WBE. Door het vastleggen van de locaties en de minimaal getelde dieren wordt er inzicht verkregen hoeveel reeën en in welke verhouding er binnen de aandachtsgebieden geschoten dienen te worden om het aantal aanrijdingen terug te dringen.

Hieronder de rekenmethode voor het berekenen van het gewenste afschot in de beheerperiode 2018. Hierin wordt een vertaalslag gemaakt van getelde aantallen naar verwachte aantallen voor de komende beheerperiode. Dit is nodig om het gewenste afschot te bepalen.

- De getelde voorjaarsstand (MNA) geldt als basis;
- De theoretische zomerstand van datzelfde seizoen is berekend door: getelde voorjaarsstand bokken + geiten + aanwaspercentage. Ervaringscijfers, ook uit Zeeland, wijzen erop dat de hiermee berekende aanwas ongeveer 35% van de voorjaarspopulatie bedraagt;
- Aftrek van:
 - Het aangetroffen valwild in dat seizoen;
 - Te verwachten mortaliteit overig, op basis van lokale ervaringscijfers (inclusief eventuele stroperij);
- Resulteert een te verwachten voorjaarsstand voor het komende seizoen;

Voor het komend seizoen kan vervolgens de te verwachten aanwas worden bepaald en het gewenste afschot, rekening houdend met ervaringscijfers over valwild en andere mortaliteit.

Door jaarlijks opnieuw de voorjaarsstand te bepalen (op basis van MNA) en van het aantal dan getelde vrouwelijke dieren het aanwaspercentage te berekenen, kan voldoende gedetailleerd worden aangegeven op welke wijze wordt geborgd dat het afschot in de risicogebieden niet kan leiden tot een zodanige aantasting van de reeënstand in het gebied dat hierdoor de populatie in dit gebied kan instorten.

7. Uit te voeren technisch/preventieve maatregelen

Hieronder wordt per locatie benoemd welke technische/ preventieve maatregelen er nog genomen dienen te worden.

8. Het afschotplan

De afschotperioden in de provincie Zeeland voor 2018/2019 betreffen:

- Bokken (incl. jaarlingbokken) jaarrond
- Geiten en kalveren van 1 september tot en met 31 maart

Hierbij wordt dringend aanbevolen hoofdzakelijk in de jonge klasse afschot te plegen en de ouderen dieren zoveel mogelijk te schonen. De oudere dieren vormen een kleiner risico bij wildaanrijdingen dan de jongen dieren. Mede omdat jonge dieren minder reageren op technische/ preventieve maatregelen. Daarnaast dient er uit oogpunt van duurzaam beheer gestreefd te worden naar een geslachtsverhouding van 1:1.

Monitoring

Door jaarlijks te monitoren krijgt men een goed en volledig inzicht van de aanwezige populaties in Zeeland. Door dit consequent en op zelfde wijze uit te voeren krijgt men na een aantal jaar de mogelijkheid om conclusies te kunnen formuleren omtrent de effectiviteit van de genomen beheeringrepen, waaronder afschot. Deze gegevens dienen in het Faunaregistratiesysteem (FRS) te worden ingevoerd. Het melden van afschot in FRS dient binnen 24 uur te gebeuren. Daarnaast kunnen er nog extra gegevens in FRS worden opgeslagen. Om de effecten van het duurzaam beheer te kunnen meten dient de algemene conditie, abnormaliteiten, ziekten en het lichaamsgewicht, van het ontweide ree inclusief kop in kilogram tot achter de komma, te worden geregistreerd.

Conform dit werkplan (zie hoofdstuk 5) dient er door WBE het volgende afschot gerealiseerd te worden:

- Bokken
- Geiten
- Kalveren

8.1. Afschotgebieden op veldniveau

Hieronder wordt per veld het afschot weergegeven.

9. Conclusie

Hieronder wordt een conclusie over de afgelopen en de komende beheerperiode geschreven.

10. Verantwoording

Dit werkplan is opgesteld door WBE..... en wordt gecontroleerd door de Faunabeheereenheid Zeeland. Het plan is pas geldig na goedkeuring van de Faunabeheereenheid Zeeland.

BIJLAGE 4: Evaluatie faunabeheer ree Zeeland 2010-2015

(inclusief inventarisatie preventieve maatregelen aanrijdingen 2016)

EVALUATIE RAPPORTAGE

FAUNABEHEERPLAN REE (2010-2014) ZEELAND

en het jaar 2015

Briefrapport

INHOUDSOPGAVE

1.	INTRODUCTIE	3
2.	TELLINGEN EN POPULATIEONTWIKKELING	6
3.	VERKEERSVEILIGHEID	12
4.	SCHADE AAN GEWASSEN	25
5.	ANDERE BEVREDIGENDE MAATREGELEN	31
6.	AFSCHOT	41
7.	CONCLUSIES	44
8.	LITERATUUR	47

Opdrachtgever: St. Faunabeheereenheid Zeeland, Postbus 46, 4460 BA Goes

Uitgevoerd door:
Boerema & van den Brink B.V.
Hoofdstraat 43, 9973 PE Houwerzijl

tel: 0595 571356
e-mail: info@Boerema-vdbrink.nl

Rapport: 2016.Evaluatie FBP2010-2014Ree Zeeland.D2
Datum: 4 augustus 2016, aanvulling 24 oktober 2016
Auteur: D.B. van den Brink, M.Sc.
: S. Koster

Verantwoording

Deze evaluatie is uitgevoerd op basis van de door de FBE-Zeeland alsmede de door de Provincie Zeeland aangeleverde informatie en data. Er is geen onderzoek gedaan naar de kwaliteit of volledigheid van de aangeleverde informatie. Na aflevering van de eerste versie van het evaluatierapport zijn met name vanuit de WBE's opmerkingen gemaakt over de conclusies. Na het bestuderen van de opmerkingen bleek dat bij de WBE's soms een andere interpretatie over de uitgevoerde maatregelen en situatie werd gegeven dan wat uit de aangeleverde bestanden (en dan met name de aangeleverde werkplannen) kon worden opgemaakt. Boerema & Van den Brink B.V. is niet aansprakelijk voor eventueel onvolledige of onjuistheden uit de aangeleverde informatie. Tevens is Boerema & van den Brink BV niet aansprakelijk voor directe of gevolgschade die voortvloeit uit toepassing van de conclusies, aanbevelingen en resultaten uit dit rapport en overige werkzaamheden. Opdrachtgever vrijwaart Boerema & Van den Brink B.V. in deze tevens voor aanspraken van derden. Aan de in het rapport opgenomen conclusies kunnen geen rechten worden ontleend.

INTRODUCTIE

Aanleiding:

Sinds de invoering van de Flora- en faunawet worden schadeveroorzakende diersoorten beheerd op basis van een door de Faunabeheereenheid (FBE) opgesteld en door Gedeputeerde Staten goedgekeurd faunabeheerplan. In faunabeheerplannen wordt vastgelegd op welke wijze het beheer en de schadebestrijding van beschermde diersoorten binnen de provincie op een planmatige en efficiënte manier wordt georganiseerd.

De FBE Zeeland heeft eind 2009 het Faunabeheerplan 2010-2014 (opsteller: Terra Salica) vastgesteld. Dit faunabeheerplan omvatte een scala aan (schadeveroorzakende) diersoorten, waaronder ook het ree (hoofdstuk 30).

Het plan trad in werking op 1 januari 2010 en heeft een looptijd van 5 jaar. Derhalve betrof de looptijd van het plan 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014.

Het faunabeheerplan beschrijft in hoofdstuk 30 het voorgenomen beheer van de populatie(s) reeën in Zeeland over de periode 2010 - 2014.

In het plan is gekozen voor een gecombineerde inzet van maatregelen die leidt tot vermindering van de door reeën veroorzaakte schade. Beheer door afschot dient te worden ingezet in aanvulling op, en in combinatie met de al ingezette en nog in te zetten maatregelen, om landbouwschade te voorkomen en risico's voor verkeersveiligheid te voorkomen.

Voor een aantal andere diersoorten is inmiddels een nieuw faunabeheerplan in werking getreden. Voor het onderdeel 'ree' is, na afloop van het hiervoor benoemde faunabeheerplan, op 1 januari 2015 nog geen nieuw faunabeheerplan opgesteld en vastgesteld.

De FBE Zeeland staat nu voor de taak om een nieuw faunabeheerplan Ree op te stellen. Dit plan moet het Faunabeheerplan Ree 2010-2014 opvolgen.

Doel:

Doel van de evaluatie is inzicht te verschaffen in hoeverre de doelstellingen uit het Faunabeheerplan Ree (hoofdstuk 30 van het faunabeheerplan 2010-2014) zijn behaald.

Tevens dient de evaluatie om na te gaan in hoeverre het beheer, zoals uitgevoerd in de afgelopen planperiode, op onderdelen moet worden aangepast of dat er nieuwe inzichten zijn waarmee met het nieuwe faunabeheerplan ree rekening gehouden moet worden.

Afbakening:

De evaluatie van het Faunabeheerplan ree 2010-2014 concentreert zich op de in de Flora- en faunawet genoemde belangen en het op basis van dit faunabeheerplan door Gedeputeerde Staten van Zeeland verleende ontheffing op voorhand.

Primair heeft deze evaluatie betrekking op de periode van het Faunabeheerplan 2010-2014. Het faunabeheerplan had een looptijd tot en met 31 december 2014. Deze evaluatie wordt pas medio 2016 uitgevoerd. Daarom is ervoor gekozen om ook het gehele kalender jaar 2015 in de evaluatie te betrekken.

Om vergelijkingen te kunnen maken over volledige kalenderjaren is er voor gekozen om eventueel reeds beschikbare data omtrent schade, aanrijdingen of voorjaarstellingen over de eerste helft van 2016 niet in deze evaluatie te betrekken.

Faunabeheerplan 2010-2014, onderdeel Ree

DOELEN

Doelstellingen, overgenomen uit het Faunabeheerplan 2010-2014 hoofdstuk 30 – paragraaf 30.5 (Terra Salica 2010):

“De doelstelling bij de ree is tweeledig, waarbij beide doelstellingen nevenschikt zijn”:

1. Het ongemoeid laten van de reeënpopulaties in de duinen en grote natuurgebieden in de afgesloten zeearmen.
2. Getalsmatig beheer van de reeënpopulaties in het polderland met als subdoelen:
 - Voorkomen en beperken van belangrijke schade¹;
 - Voorkomen van verkeersonveilige situaties, en terugbrengen van het aandeel verkeersslachtoffers in de provincie Zeeland.

MAATREGELLEN

Om de doelstellingen te bereiken zijn in het Faunabeheerplan 2010-2014 de volgende maatregelen voorgesteld:

De gewenste stand op basis van de draagkracht op WBE/hoefdiercommissieniveau handhaven door regulatie.

Bij de uitvoering van de regulatie worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. De na te streven verdeling van het afschot op basis van streven naar een zo natuurlijk mogelijke populatiestructuur is realisatie van 50% van het afschot in de leeftijdsklasse van 0 tot en met 1 jaar (kalveren, smal reeën en jaarlingbokken)
2. Voorafgaand aan de toekenning van het afschot wordt door de WBE/hoefdiercommissie de op basis van tellingen geschatte stand per 1 april in een werkplan bij de Faunabeheereenheid ingediend
3. Voor toekenning van het afschot zorgen de WBE's/hoefdiercommissies dat voor 1 oktober een rapportage/werkplan is ingediend bij de secretaris van de Faunabeheereenheid om de stand te reguleren, bestaande uit de volgende onderdelen:
 - De daadwerkelijk getelde stand per 1 april, onderverdeeld naar vrouwelijke/mannelijke kalveren, reebokken en reegeiten. Om dubbeltellingen te voorkomen wordt geadviseerd om aanpalende WBE's op dezelfde dag te laten tellen. De niet aangesproken reeën worden evenredig verdeeld over de reebokken en reegeiten;
 - De berekende aanwas;
 - De gewenste stand in de WBE/hoefdiercommissie op basis van de bepaalde draagkracht;
 - Het noodzakelijk afschot;
 - Afschot en valwildgegevens worden centraal via een afschotmeldingskaart geregistreerd.

In relatie tot de voorgestelde maatregelen werden in het Faunabeheerplan 2010-2014 afschotperioden benoemd:

• Bokken	1 april t/m 31 augustus
• Kalveren (mannelijk en vrouwelijk), smalree en geit	1 december t/m 31 maart

¹ Uit de strekking van het Faunabeheerplan 2010-2014 volgt dat hiermee bedoeld wordt op belangrijke of ernstige schade aan gewassen.

Ontheffing populatiebeheer september 2010-juni 2013

Bij besluit van 22 september 2010, kenmerk: 10029064/FF 10.038 hebben GS van Zeeland op basis van het Faunabeheerplan 2010-2014 ontheffing verleend voor het opzettelijk verontrusten en doden van reeën. De aanleiding (wettelijk belang) voor de ontheffing is gelegen in de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden.

De ontheffing is gebaseerd op 'natuurlijke draagkracht' van de gebieden waarin de reeën zich bevinden. Uitgangspunt is ook dat -met de in het Faunabeheerplan 2010-2014 opgenomen streefstanden per gebied- er zekerheid is dat er sprake zal zijn van een blijvende vertegenwoordiging van het ree in de verschillende deelgebieden. Uitvoering van populatiebeheer heeft als bijkomend effect dat hiermee ook de schade aan de landbouw en risico's voor de verkeersveiligheid beperkt zullen blijven. De verleende ontheffing ziet met nadruk alleen toe op populatiebeheer buiten de natuurgebieden (leefgebieden als bedoeld in de Nota Faunabeleid Zeeland 2003).

Na instelling van bezwaar en beroep tegen deze ontheffing is deze uiteindelijk (AbRvS, 19 juni 2013, 201202534/1/A3) op 19 juni 2013 vernietigd. Gevolg is dat het afschot, zoals via de ontheffing vanaf september 2010 werd toegestaan, slechts ten dele kon worden uitgevoerd en dat vanaf medio juni 2013 tot aan heden geen verder afschot (in het kader van beheer van de populatie) is uitgevoerd.

1 TELLINGEN EN POPULATIEONTWIKKELING

De WBE-werkgebieden

Het werkgebied van de FBE Zeeland is opgedeeld naar werkgebieden van de in Zeeland werkzame Wildbeheereenheden. In totaal zijn er binnen Zeeland 17 wildbeheereenheden werkzaam:

WBE (oppervlakte in ha)

1. Schouwen-Duiveland (12.012)
2. De Gouwe (11.798)
3. Tholen & St. Philipsland (26.049)
4. Walcheren (22.885)
5. Noord-Beveland (12.110)
6. Wolphaartsdijk eo (5.103)
7. Poel Heinkenszand e.o. (8.809)
8. Zuid West Zuid-Beveland (8.024)
9. Kapelle eo (5.679)
10. Reimerswaal (11.247)
11. De Wielingen (9.557)
12. Rodanborg (12.061)
13. Honte (8.734)
14. Midden Zeeuws-Vlaanderen (9.333)
15. Axel e.o. (9.679)
16. Hontenisse (17.879)
17. Koewacht e.o. (8.521)

Voorjaarstellingen of aantalsschattingen per Wildbeheereenheid

Van deze 18 Wildbeheereenheden voeren 10 wildbeheereenheden tellingen uit, dan wel schattingen van de in het eigen werkgebied aanwezige reeënpopulatie. Het gaat om de volgende

Wildbeheereenheden:

1. Schouwen-Duiveland
2. De Gouwe
3. Tholen en St. Philipsland
4. Walcheren
5. Noord-Beveland
6. Reimerswaal (buiten NB-gebied)
7. Oost Zeeuws-Vlaanderen, bestaande uit de WBE's Hontenisse en Koewacht
8. Poel Heinkenszand: (poelbos/op basis van waarnemingen))
9. Wolphaartsdijk - Wilhelminapolder (deels behorend bij WBE Wolphaartsdijk)
10. Zuid West Zuid-Beveland (t/m 2015 niet structureel geteld, wel losse waarnemingen omg. Borssele en Oudelande)

Tabel 1. Voorjaarstellingen 2010 -2015, geteld = minimumaantal (MNA)

Voorjaarsstand Ree	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Schouwen	211	245	238	226	241	277
De Gouwe	65	65	58	62	62	70
Tholen & Sint Philipsland	67	84	68	63	70	99
Walcheren	210	230	260	250	270	340

Noord-Beveland	60	69	68	73	78	70 ²
Reimerswaal (buiten NB-gebied)	120	94	90	90	95	98 ³
Oost Zeeuws-Vlaanderen (inclusief omgeving Groot Eiland)	89	88	104	151	164	271
De Poel (poelbos/op basis van waarnemingen)	10	12	10	5	5	9
Wolphaartsdijk	2	24	34		26	52
Wilhelminapolder (deels behorend bij Wolphaartsdijk)					16	8
Totaal	834	911	930	920	1027	1294

Streefstanden

In het faunabeheerplan 2010-2014 zijn voor een aantal WBE-gebieden streefstanden benoemd. Deze streefstanden volgen uit de in het voorlaatste faunabeheerplan (Faunabeheerplan 2005-2009) berekende draagkracht van de betreffende gebieden. Uit ervaringscijfers omtrent het voorkomen van reeën in de genoemde WBE-gebieden zijn eind 2009 de streefstanden van een aantal WBE-gebieden naar boven bijgesteld. Deze verhogingen zijn gebaseerd op de populatieontwikkeling in de planperiode 2005-2009;

1. Schouwen-Duiveland: 350 stuks
2. De Gouwe: 50 stuks (was 50)
3. Tholen & St. Philipsland: 45 stuks (was 42)
4. Walcheren: 200 stuks (was: 110 stuks)
5. Noord-Beveland: 55 stuks (was 30 stuks)
6. Reimerswaal: 100 stuks (was 73 stuks)
7. Oost Zeeuws-Vlaanderen (WBE hontenisse en Koewacht): tot nu toe geen streefstand geformuleerd
8. De Poel Heinkenszand: 15 (tot nu toe geen)
9. Wolphaartsdijk (geen streefstand)
10. Zuidwest Zuid-Beveland (geen streefstand)

Uit de tellingen (voor zover het gaat om jaarlijks terugkerende tellingen volgens een vast telprotocol of -systeem) volgt dat in de afgelopen 6 jaar voor de volgende WBE's de streefstand is behaald of overschreden.

Tabel 2. In FBP 2010-2014 geformuleerde streefstanden en de bestandsontwikkeling per WBE

WBE werkgebied	Streefstand Periode 2010-2014	Hoogste aantal geteld in periode 2010-2014	Gemiddelde stand	Werkelijke stand
Schouwen-Duiveland:	350 stuks	277	275	Lager dan streefstand
De Gouwe:	50 stuks	70	64	hoger dan streefstand
Tholen & St. Philipsland:	45 stuks	99	75	hoger dan streefstand
Walcheren:	200 stuks	340	260	hoger dan streefstand
Noord-Beveland:	55 stuks	78	67	hoger dan streefstand
Reimerswaal:	100 stuks	120	98	Gelijk aan streefstand
Oost Zeeuws-Vlaanderen:	Geen streefstand	271	145	

² en ¹⁰ Over 2015 ontbreken telgegevens van Noord-Beveland en Reimerswaal. Het aantal is, op verzoek van de FBE Zeeland, voor deze WBE-gebieden geschat door het berekende gemiddelde van de getelde aantallen over de periode 2010-2014.

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

☐

☐

☐

Analyse gegevens per WBE-werkgebied

☐

Van een aantal WBE's (☐)

WBE Schouwen

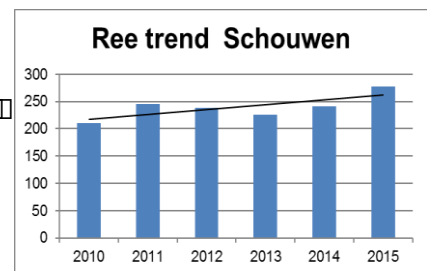
☐

☐

☐

☐

☐

Figuur 1 trend Schouwen

☐

☐

☐

☐

WBE De Gouwe

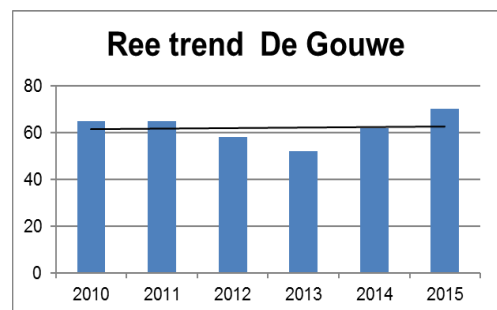
☐

☐

☐

☐

☐

Figuur 2 Trend De Gouwe

☐

☐

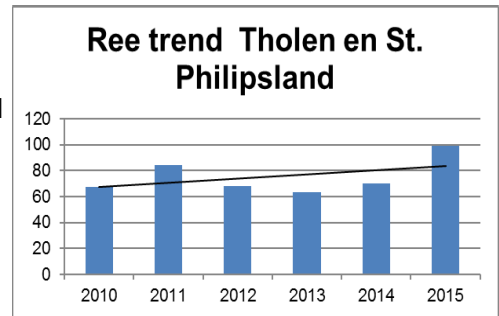
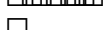
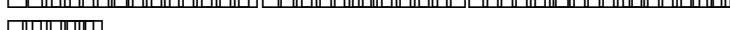
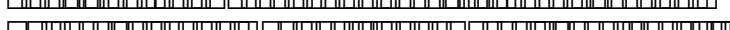
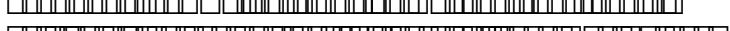
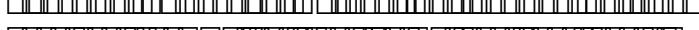
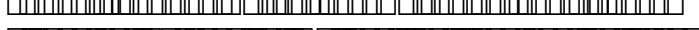
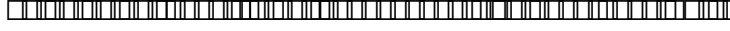
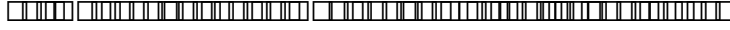
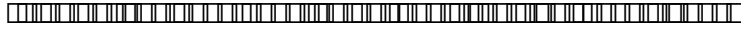
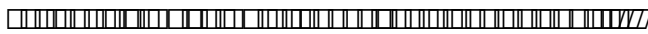
☐

☐

☐

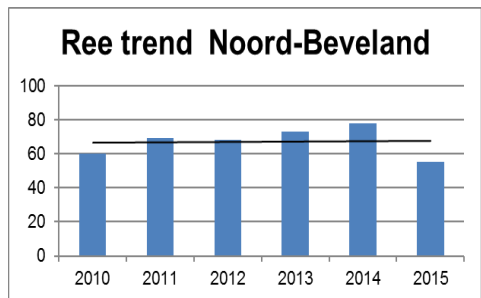
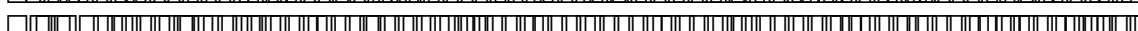
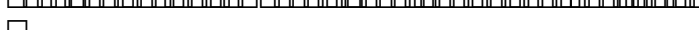
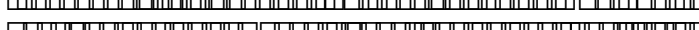
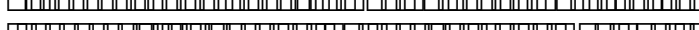
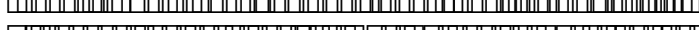
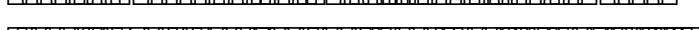
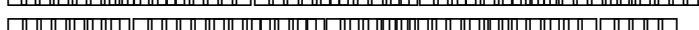
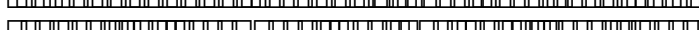
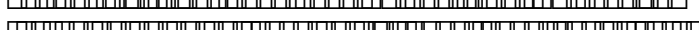
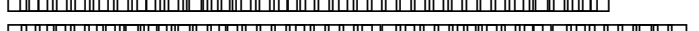
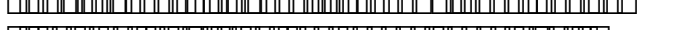
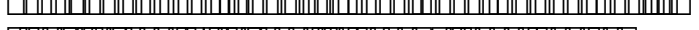
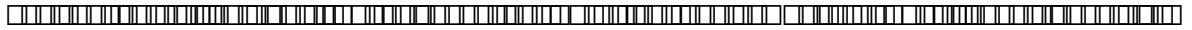
☐

WBE Tholen & St. Philipsland

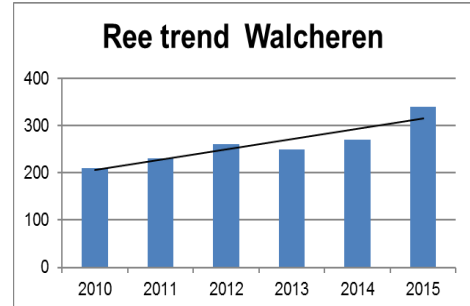
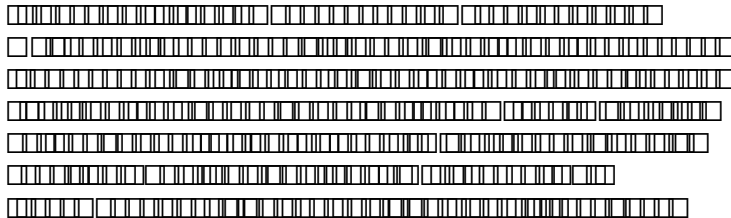
Figuur 3 Trend Tholen & St. Philipsland

WBE Noord-Beveland

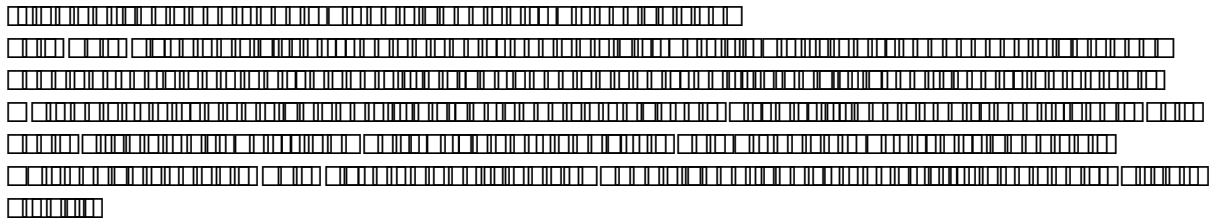

Figuur 4 trend Noord-Beveland

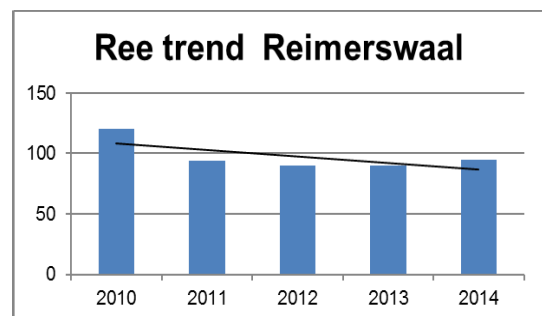
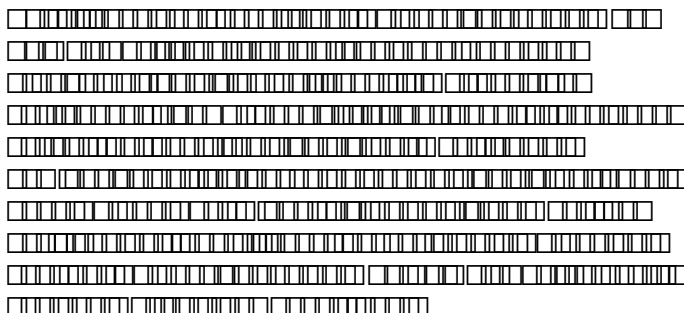
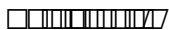
WBE Walcheren

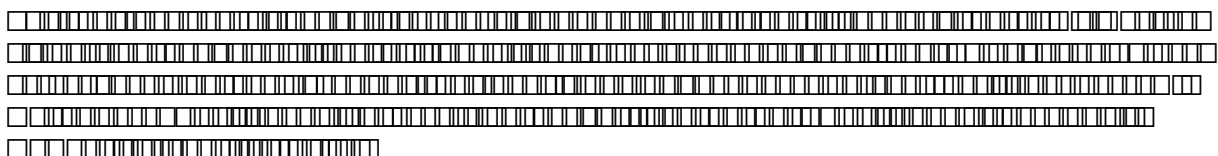
Figuur 5 trend Walcheren

WBE Reimerswaal

Figuur 6 trend Reimerswaal

WBE Poel-Heinkenszand

Schatting aantallen reeën

Jaarlijks wordt in dit WBE-gebied een schatting opgegeven van het aantal reeën dat in het Poelbos voorkomt.

Streefstand

De streefstand voor dit gebied is vastgesteld op 15 dieren. Uit de waarnemingen, aangeleverd door de WBE volgt dat er circa 10 dieren in het gebied verblijven. Minder dan de streefstand.

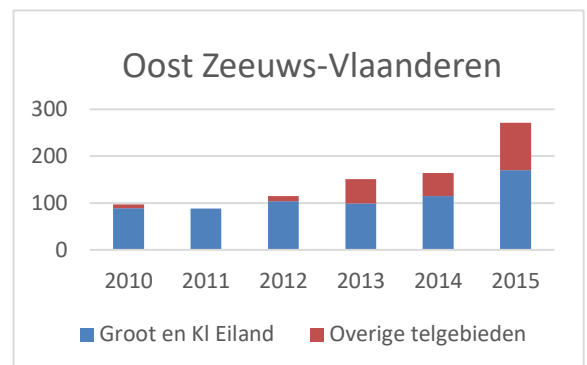
Oost-Zeeuws Vlaanderen (WBE Hontenisse, Axel en Koewacht)

Tellingen

In de WBE Oost Zeeuws-Vlaanderen wordt jaarlijks geteld middels een voorjaarstelling. Over het toegepaste protocol en telgebieden ontbreekt informatie. In de afgelopen planperiode is binnen de werkgebieden van WBE Hontenisse, Axel en Koewacht in diverse telgebieden het aantal reeën geteld.

Populatie en trend

De trend die uit de telgegevens waarneembaar lijkt, is voor een belangrijk deel te verklaren in het door de jaren heen toevoegen van nieuwe telgebieden.

Figuur 7 trend Oost Zeeuws Vlaanderen

Streefstand

In het Faunabeheerplan 2010-2014 is voor Oost-Zeeuws Vlaanderen geen streefstand bepaald.

In de voor Oost-Zeeuws Vlaanderen opgestelde werkplannen wordt voor het gebied Groot Eiland wel uitgegaan van een streefstand, namelijk 75 dieren. Uit de tellingen volgt dat voor het gebied Groot en Klein Eiland deze streefstand in de gehele planperiode werd overschreden en dat daarbij de aantallen getelde dieren ook in dit gebied toenemen.

WBE Wolphaartsdijk

Er lijkt ook in dit WBE-gebied een reeënpopulatie te ontwikkelen. Jaarlijks wordt door deze WBE een opgave gedaan van het aantal reeën in het gebied. Op welke wijze deze stand wordt vastgesteld is onbekend.

2 VERKEERSVEILIGHEID

Het belangrijkste in de Flora- en faunawet genoemde belang om ontheffing te verlenen voor het afschot van reeën is, samen met het voorkomen van schade aan landbouwgewassen, het beperken van de risico's voor verkeersveiligheid.

Hoofddoel van het Faunabeheerplan 2010-2014 was dan ook:

Het getalsmatig beheren van de reeënpopulaties in het polderland met als subdoel:
"het voorkomen van verkeersonveilige situaties, en terugbrengen van het aandeel verkeersslachtoffers⁴ in de provincie Zeeland".

Analyse Valwildregistratie Zeeland (2010-2015)

Door een aantal WBE's wordt een registratie bijgehouden van de gemelde aanrijdingen met reeën en ook worden in deze registratie andere gevallen van valwild (verdrinking, vastraken in hekken, aanvallen door honden, doodsoorzaak onbekend etc.) bijgehouden. Deze laatste gegevens zijn overigens niet bij onderstaande analyse betrokken. Enkel de geregistreerde gevallen van daadwerkelijke aanrijdingen tussen voertuigen en reeën zijn in de analyse betrokken.

Niet in alle werkgebieden wordt structureel het aantal aanrijdingen of dood gevonden reeën vastgelegd. Alleen van de volgende WBE's zijn zogenaamde valwildgegevens over de afgelopen beheerperiode bekend:

1. Schouwen-Duiveland
2. De Gouwe
3. Tholen & St. Philipsland
4. Walcheren
5. Noord-Beveland
6. Wolphaartsdijk eo
7. Poel Heinkenszand
8. Zuidwest Zuid-Beveland (incidentele waarnemingen)
9. Reimerswaal (incidentele waarnemingen)
10. Zeeuws-Vlaanderen (onbekend welke WBE's in dit gebied gegevens registreren)

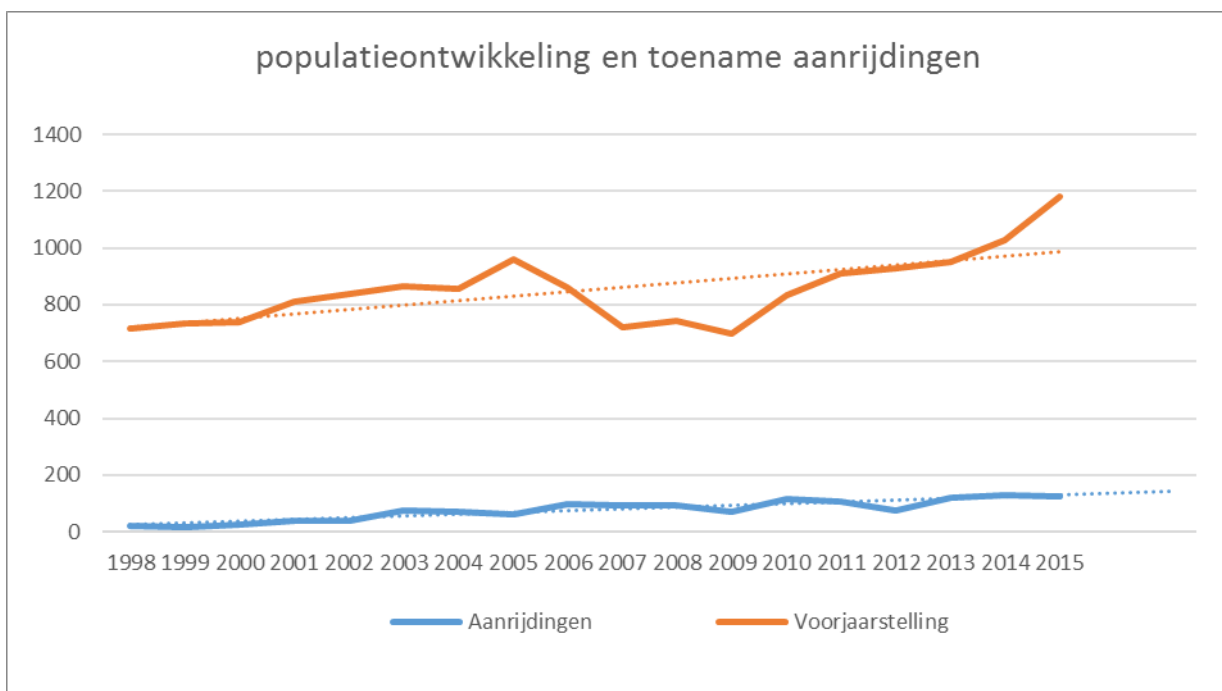
Analyse:

In tabel 3 is een overzicht gegeven van het aantal aanrijdingen (geregistreerd) met reeën en de verhouding tussen het daadwerkelijk aantal getelde reeën in datzelfde kalenderjaar.

⁴ Onder verkeersslachtoffers wordt in dit geval verstaan: het aantal reeën dat door aanrijdingen met auto- of trein-verkeer gewond raakt of gedood wordt.

Zeeland	Voorjaarsstand	Geregistreerde aanrijdingen	Aandeel aanrijdingen/stand
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

☐

Figuur 8 populatieontwikkeling en aanrijdingen Ree

☐

Conclusies

met reeën plaatsvinden. Dit leidt bij een gemiddeld schadebedrag van € 2.500, een minimale jaarlijkse economische schadepost van € 280.000,

of bij registrerende organisaties. Ook is het dier zelf niet altijd direct dood, vlucht over enige afstand weg en sterft soms ongezien alsnog. Uiteraard overleeft ook een aantal dieren een aanrijding.

Uit verschillende onderzoeken⁷ volgt dat de kans op een aanrijding tussen verkeer en reeën niet overal even groot is. In gebieden waar reeën leven en waar weinig wegen de gebieden doorsnijden, is vanzelfsprekend minder kans op aanrijdingen dan in gebieden die veel fijnmaziger zijn doorsneden met wegen. Maar ook de wijze waarop reeds maatregelen zijn getroffen om aanrijdingen te voorkomen (van preventie tot en met afschot) zijn bepalend in hoeverre in (delen van) gebieden aanrijdingen plaatsvinden of uitblijven.

Aanrijdingen per WBE-gebied

Zoals hiervoor reeds vermeld is het aantal aanrijdingen tussen reeën en verkeer in Zeeland in de afgelopen beheerperiode geregistreerd per WBE-werkgebied. Waarbij aangetekend dat niet alle WBE's tot nu toe een registratie bijhouden.

Deze registraties zijn door de faunabeheereenheid aangeleverd in een excell bestand waarbij datum en locatieomschrijving is weergegeven. In sommige gevallen is ook het geslacht geregistreerd.

De registratie van het 'valwild' verschilt nog per WBE. In sommige WBE-gebieden wordt in de registratie onderscheid gemaakt naar de doodsoorzaak van (aangetroffen of gemelde) reeën. Hier kan dus onderscheid worden gemaakt tussen verkeersslachtoffers en reeën die door andere oorzaken (verdrinking, beknelling, stroperij, loslopende honden) in het gebied zijn omgekomen. Uit ervaringscijfers in andere provincies blijkt dat het aandeel verkeersslachtoffers rond de 70 en 80% van het totaalaantal slachtoffers (valwild) ligt.

Aan de hand van deze registraties zijn, ten behoeve van het analyseren van de schadehistorie over de afgelopen planperiode, de geregistreerde aanrijdingen met reeën in de periode 2010-2015 vastgelegd op kaartbeeld (Google Earth). Omdat de exacte locatie van de aanrijdingen niet is vastgelegd in het hiervoor benoemde excell bestand is er voor gekozen om de aanrijdingslocaties zoveel mogelijk in te schatten op grond van de aangeleverde beschrijving alsmede de aannemelijkheid van een locatie (landschapsbeeld). Derhalve moeten de kaartbeelden niet worden beschouwd als een 'exacte' weergave van de aanrijdingslocaties, maar een indicatieve analyse..

Deze kaartbeelden zijn ook digitaal beschikbaar bij de FBE Zeeland. In digitale vorm kan op elk kaartbeeld worden ingezoomd naar aanrijdingslocatie⁸.

Legenda en gebruik codering:

Bok = Rood

Geit = Geel

Onbekend = Groen

Codering: WA1/10 (WA= Walcheren/ 1= Het nummer in Excel/ 10= Het jaartal.)

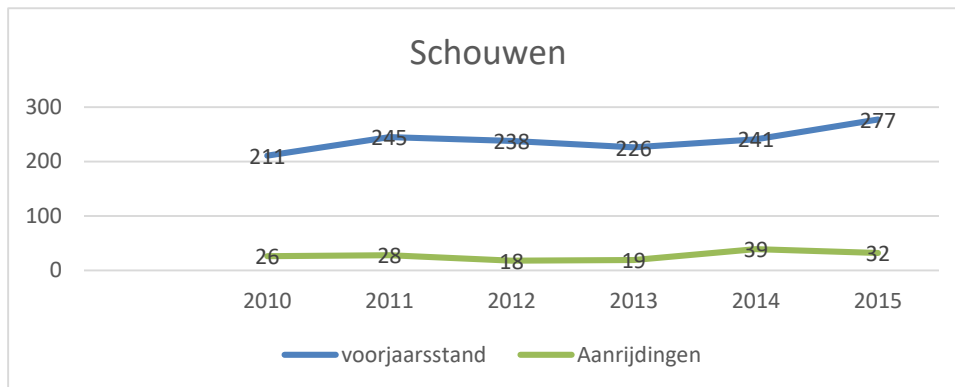
⁷ Literatuuropgave is gevoegd bij het Faunabeheerplan Ree 2016-2020

⁸ De kaartbeelden zijn ingevuld op grond van de door de WBE's aangeleverde data. Hierbij is veelal niet exact meer de locatie te bepalen waar de aanrijding plaatsvond. Dit vanwege het ontbreken van juiste plaatsaanduidingen (coördinaten). Derhalve zijn de kaartbeelden indicatief en dienen enkel om de verspreiding en intensiteit van aanrijdingen per werkgebied weer te geven.

Schouwen-Duiveland

Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Schouwen gemiddeld 26 reeën worden aangereden.

Op Schouwen is sprake van een lichte toename in het aantal aanrijdingen waarbij een verband is te leggen met de trendmatige groei van het aantal reeën in het leefgebied.

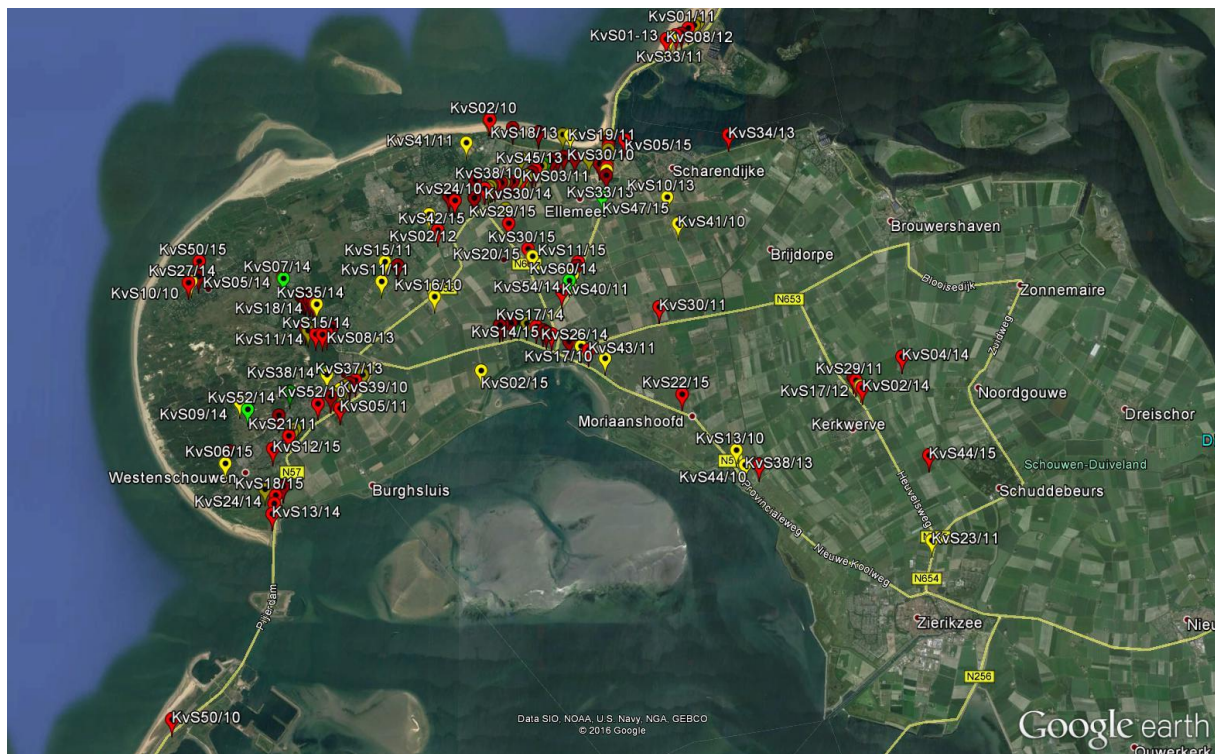

Figuur 9 trend en aanrijdingen Schouwen

Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

De meeste aanrijdingen vinden plaats aan de oostzijde van het gebied Kop van Schouwen. Er vallen opvallend veel slachtoffers op de N57. In algemene zin valt op dat veel aanrijdingen plaatsvinden langs de hoofdwegen. Ook de Recreatieverdeelweg komt heel duidelijk naar voren als een plek waar veelvuldig reeën slachtoffer worden van het verkeer. Dit geldt ook voor de Kloosterweg.

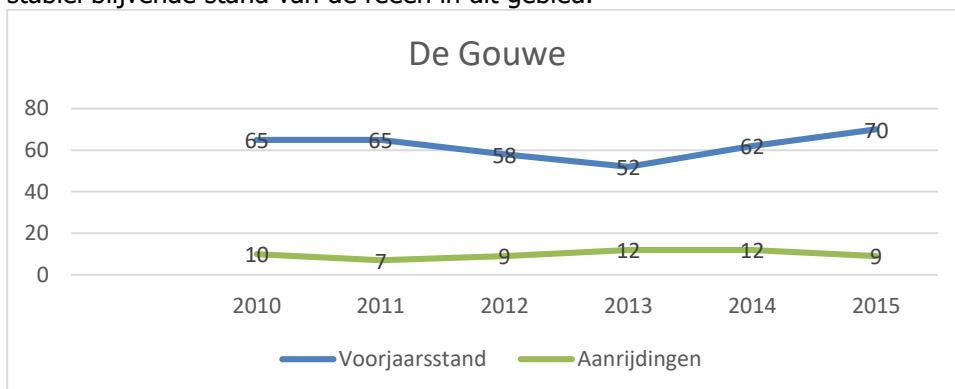
Uit de valwildregistratie van de WBE volgt ook een opvallend hoog beeld van aanrijdingen met bokken.

Figuur 10 kaartbeeld aanrijdingen Schouwen

De Gouwe

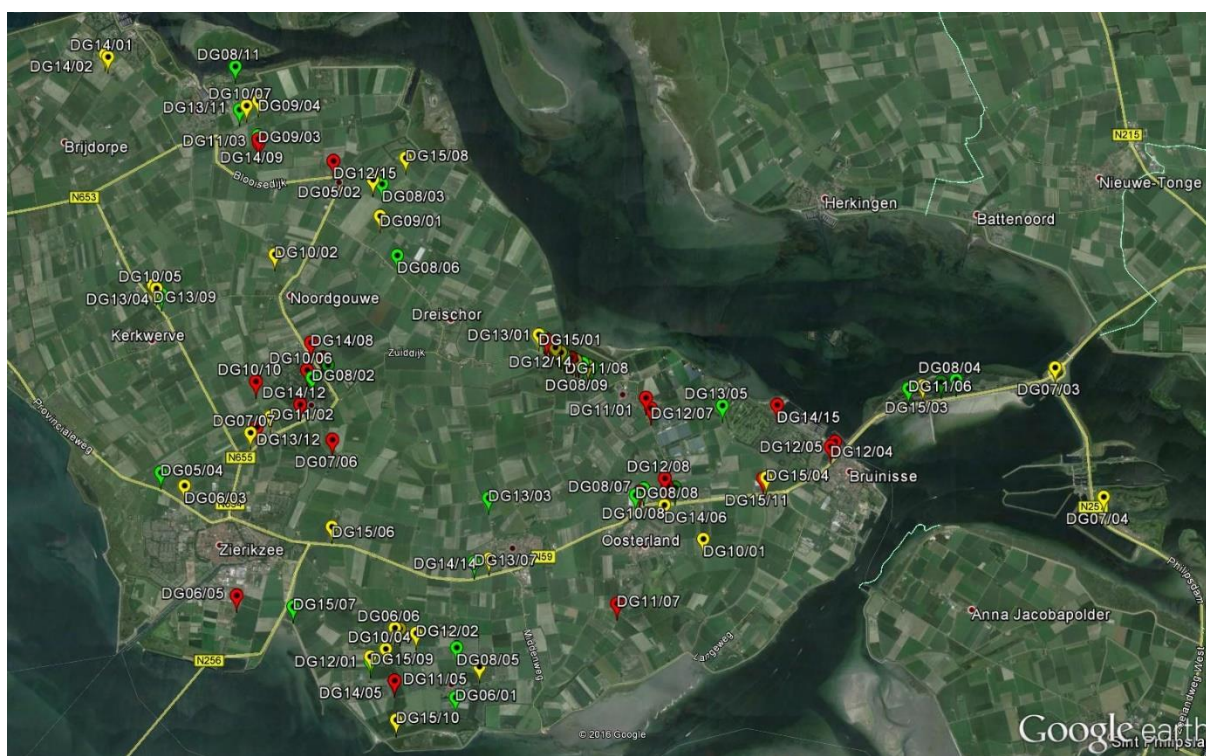
Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Duiveland jaarlijks gemiddeld 10 (geregistreerde) aanrijdingen met reeën plaats vinden. Op Duiveland blijft het aantal aanrijdingen redelijk stabiel. Dit beeld komt overeen met de redelijk stabiel blijvende stand van de reeën in dit gebied.

Figuur 11 trend en aanrijdingen De Gouwe

Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

Er vallen opvallend veel slachtoffers op de Zuiddijkweg (door het gebied Dijkwater). Verder valt het aantal aanrijdingen op langs de N59. Verder is er sprake van een verspreiding van verkeersslachtoffers over het gehele gebied.

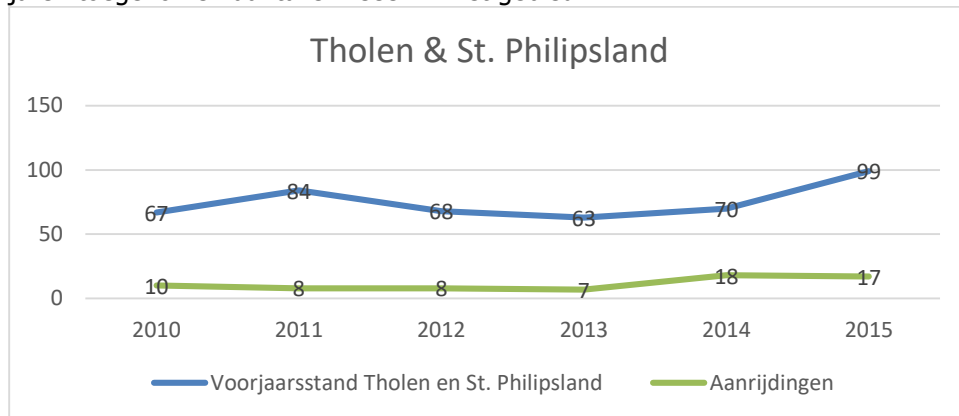

Figuur 12 kaartbeeld aanrijdingen Duiveland

Tholen & St. Philipsland

Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Tholen & Sint Philipsland gemiddeld 10 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen).

Opmerkelijk is dat vooral in de laatste jaren (2014-2015) een stijging is waar te nemen van het aantal geregistreerde aanrijdingen. Deze stijging lijkt verband te hebben met de eveneens in deze laatste jaren toegenomen aantallen reeën in het gebied.

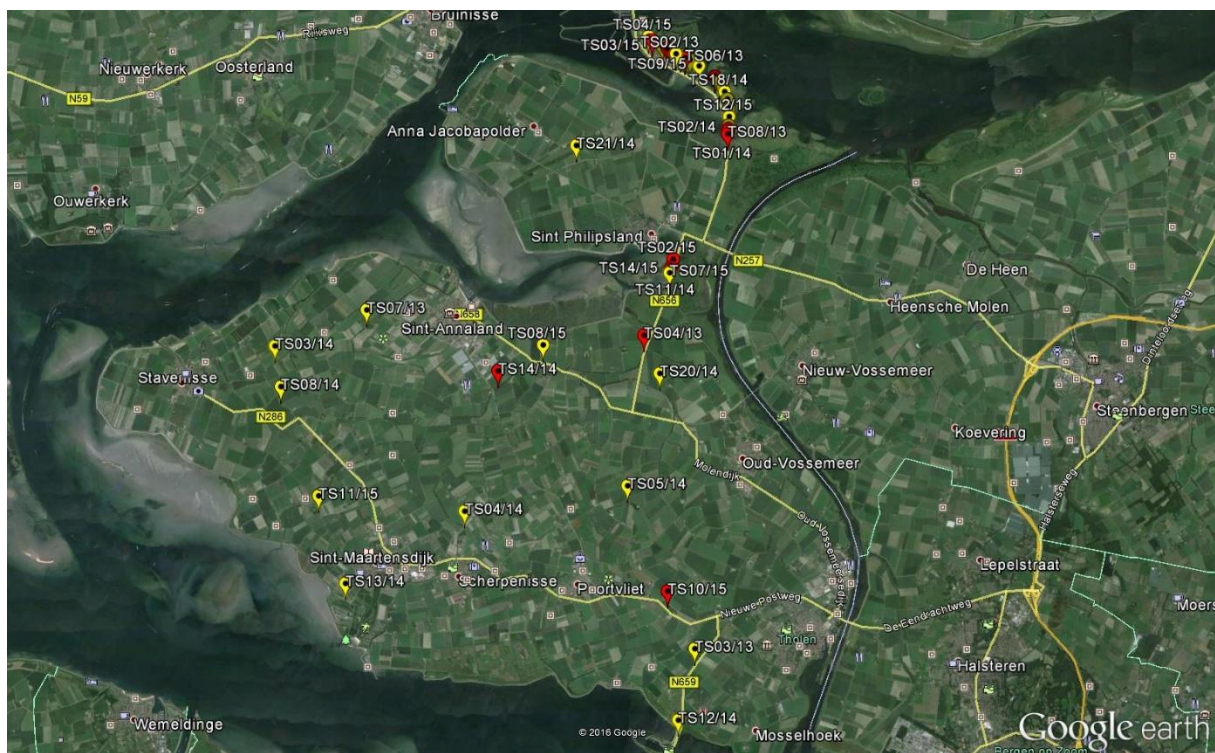

Figuur 13 trend en aanrijdingen Tholen & St. Philipsland

Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

De meeste aanrijdingen vinden plaats aan de noordzijde van het gebied, waarbij de aanrijdingen op de N257 opvallend zijn.

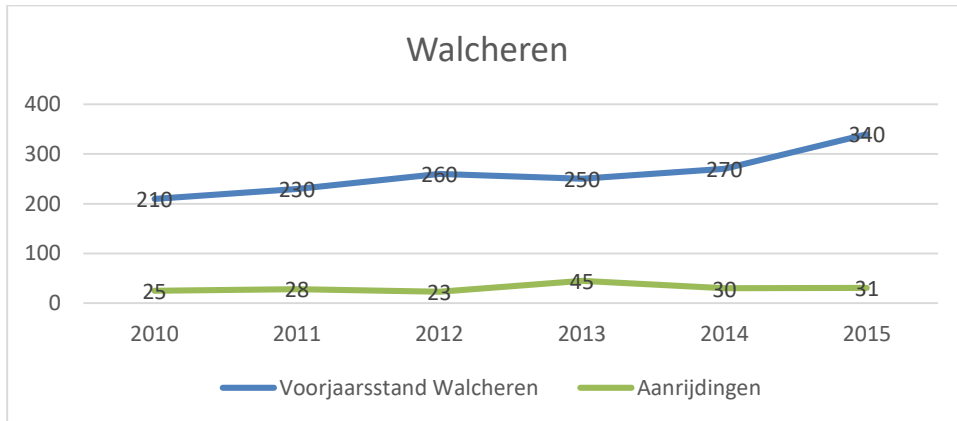
Verder is er sprake van een verspreiding van verkeersslachtoffers over het gehele gebied, waarbij wel een relatie ligt met de provinciale wegen.

Figuur 14 kaartbeeld aanrijdingen Tholen & St. Philipsland

Walcheren

Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Walcheren gemiddeld 30 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen). Ten opzichte van de aanrijdingen in de periode 2010-2012 is in de periode 2013-2015 wel een lichte stijging waar te nemen van het aantal aanrijdingen, maar deze stijging volgt niet de trendmatig sterkere stijging in het aantal getelde reeën in dezelfde periode.

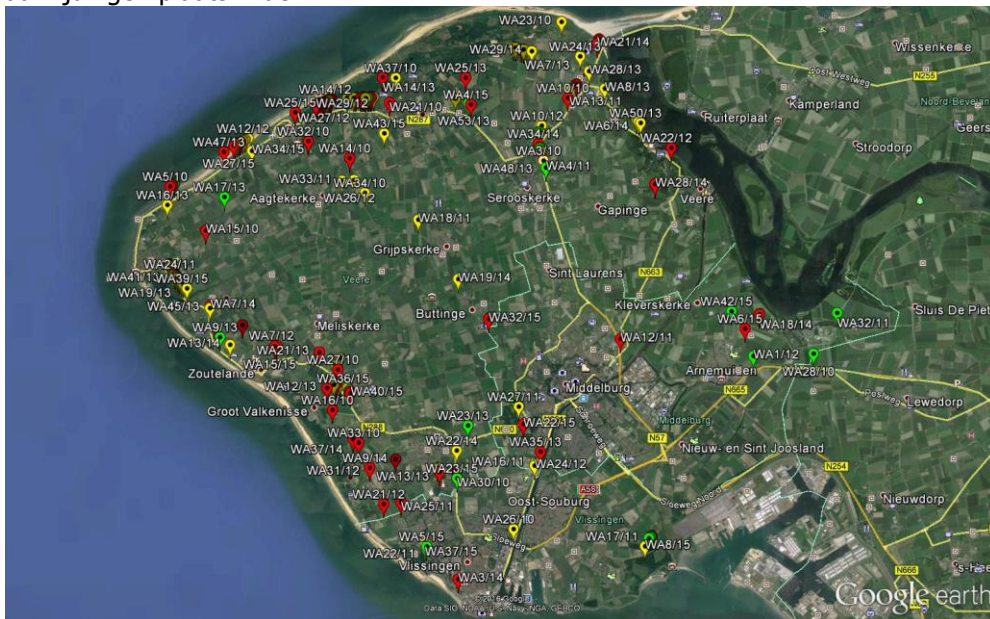

Figuur 15 trend en aanrijdingen Walcheren

Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

De meeste aanrijdingen vinden plaats aan de westzijde van het gebied, waarbij een verband is waar te nemen tussen de – voor reeën interessante biotopen aangrenzend aan de – duingebieden en het daarachter gelegen polderland. In het middendeel van het werkgebied vallen relatief weinig slachtoffers.

Opvallend veel slachtoffers vindt men langs de Domburgseweg en langs de Strandweg. Ook een opvallende plek waar veel reeën worden aangereden is de locatie bij de Westkapelse Kreek (N288). De N257 Vrouwenpolder-Serooskerke is eveneens aan te merken als een locatie waar veel aanrijdingen plaatsvinden.

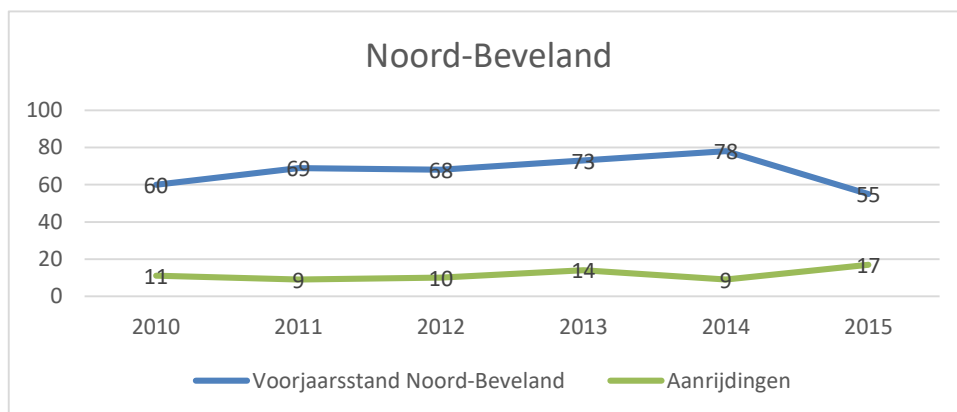
Figuur 16 kaartbeeld aanrijdingen Walcheren

Noord-Beveland

Uit de valwildregistratie die door de WBE wordt bijgehouden volgt dat jaarlijks op Noord-Beveland gemiddeld 12 reeën worden aangereden (geregistreerde aanrijdingen).

Bijzonder is de afname in het aantal getelde reeën in de periode 2014-2015 en de juist in deze periode geregistreerde toename in het aantal aanrijdingen. Omtrent de oorzaak is echter op grond van de aangeleverde informatie niets te zeggen.

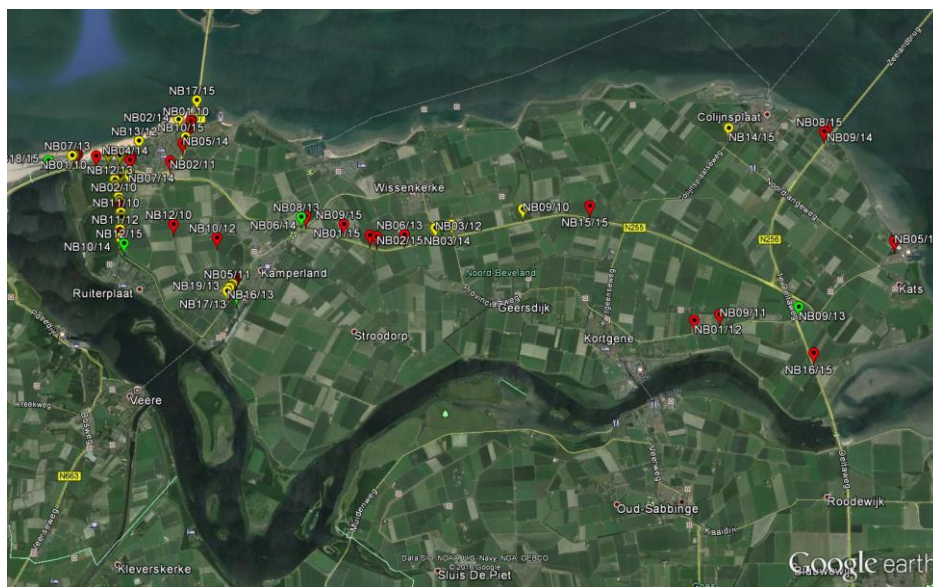
Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

Figuur 17 trend en aanrijdingen Noord-Beveland

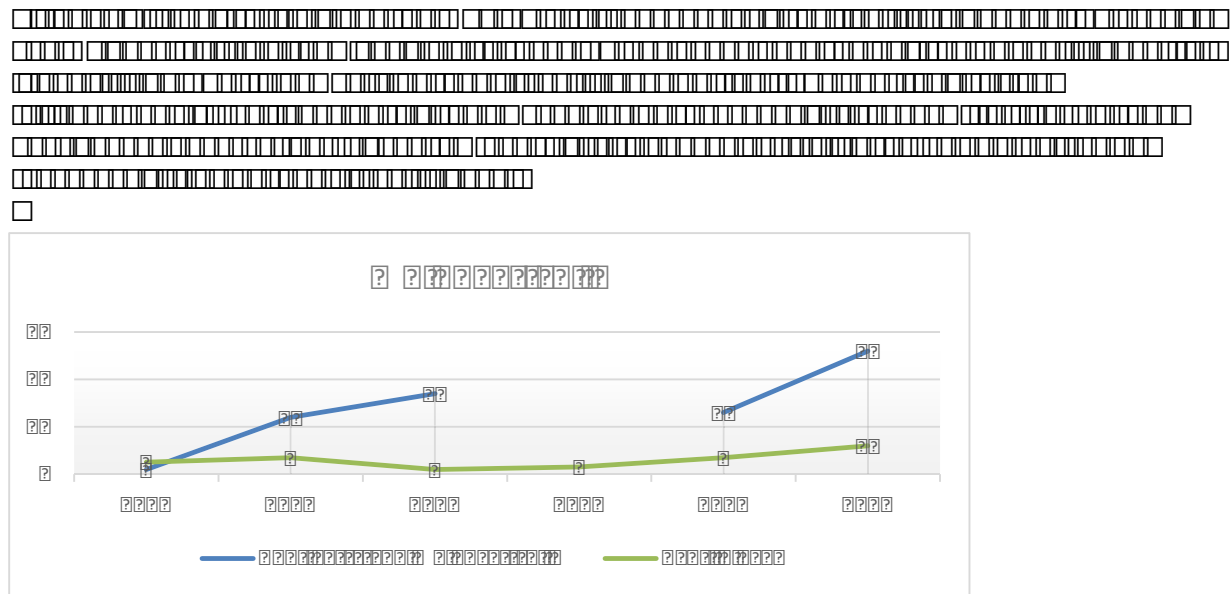
Mede gezien de lage reeënstand is ook het aantal aanrijdingen jaarlijks beperkt. Opvallend zijn de Ruitersplaatweg en de Oostwestweg. Maar met name de langs de Schotsmanweg vallen veel slachtoffers.

Door de WBE zijn over het jaar 2015 bij een paar meldingen van aanrijdingen de coördinaten van Google maps gebruikt. Hierdoor kan binnen dit WBE-werkgebied een betere locatieaanduiding worden vastgelegd van de geregistreerde aanrijdingen.

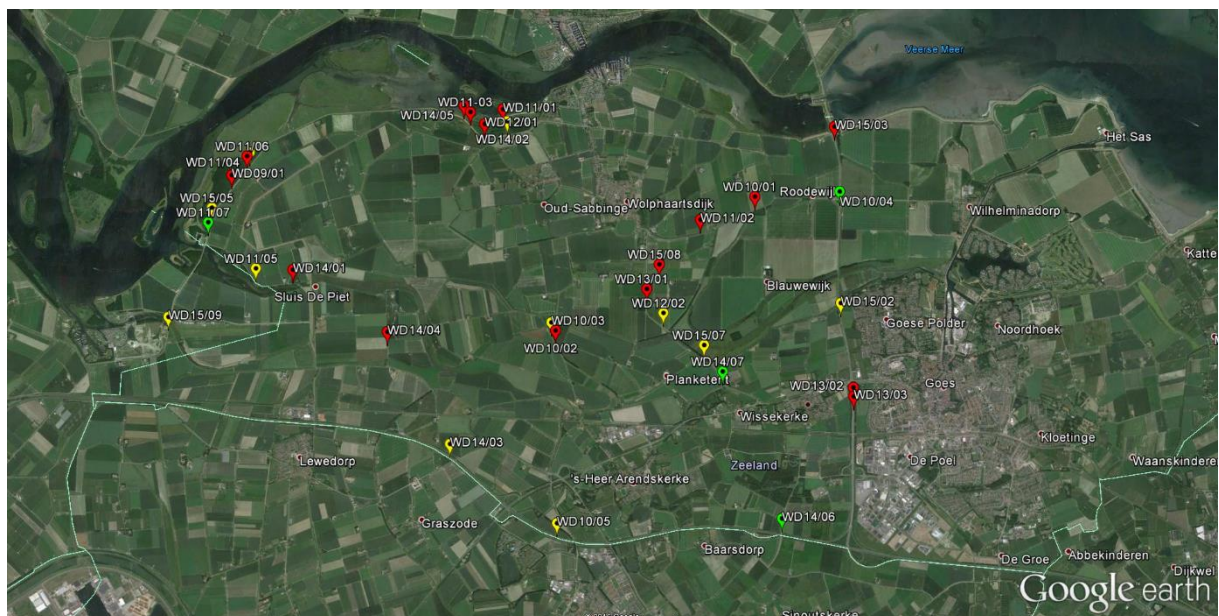
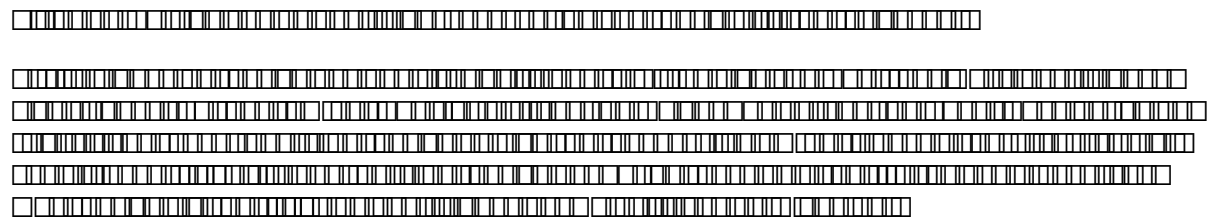

Figuur 18 kaartbeeld aanrijdingen Noord-Beveland

Wolphaartsdijk e.o

Figuur 19 trend en aanrijdingen Wolphaartsdijk e.o.

Figuur 20 kaartbeeld aanrijdingen Wolphaartsdijk e.o.

WBE Poel Heinkenszand en Zuidwest Zuid-Beveland (incidentele waarnemingen)

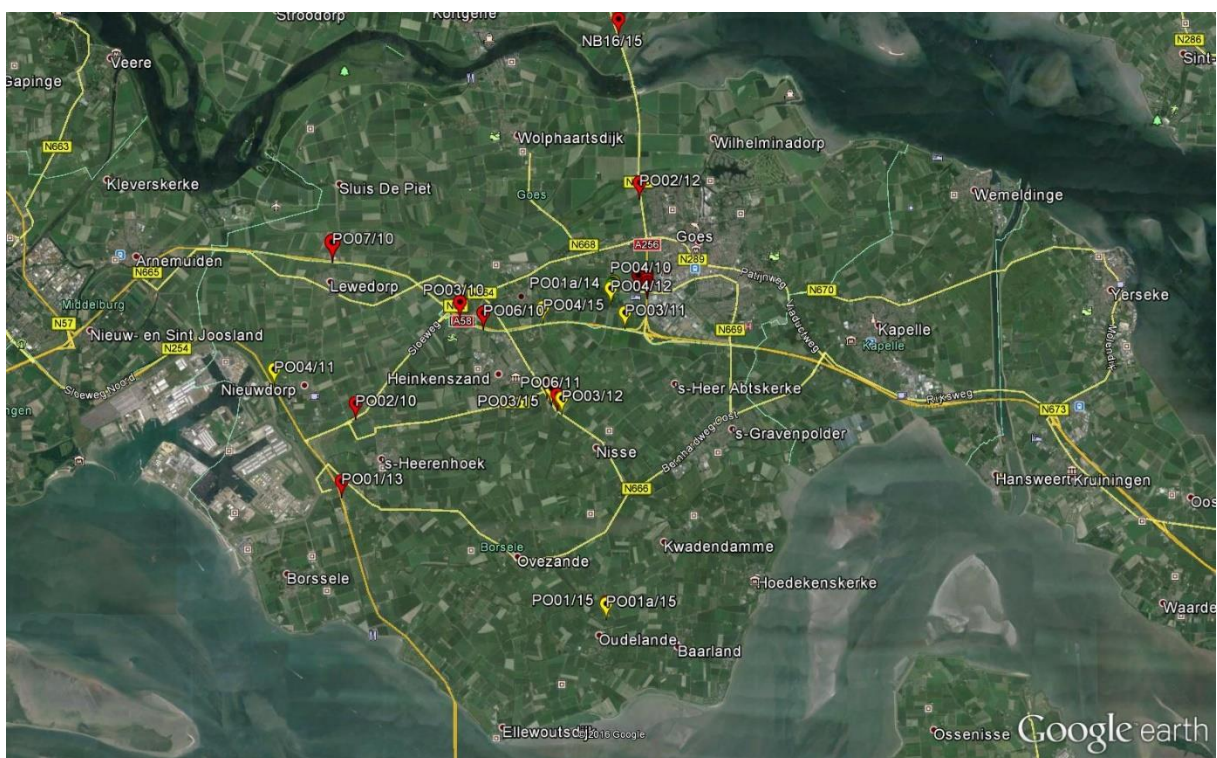
Voor de WBE-werkgebieden De Poel-Heinkenszand en Zuidwest Zuid-Beveland kan geen overzicht worden gegeven van de – op grond van voorjaarsstellingen in het gehele gebied – voorkomende reeënpopulatie.

Wel wordt met name door de WBE De Poel-Heinkenszand een registratie bijgehouden van de geregistreerde aanrijdingen met reeën in het gebied. Vanuit de WBE Zuidwest Zuid-Beveland zijn eveneens een aantal geregistreerde aanrijdingen gemeld aan de FBE Zeeland. De meldingen PO04/11, PO01/13, PO01/15 en PO01a/15 afkomstig zijn van WBE Zuidwest Zuid-Beveland.

Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt het volgende:

Opvallend zijn de Sinoutskerkseweg en de Drieweg. Voor zover uit de meldingen kon worden opgemaakt wordt de daarin benoemde N56 bedoeld de N665 (Drieweg). De locatieaanduidingen zijn voor deze evaluatie niet altijd afdoende om een goed kaartbeeld te creëren.

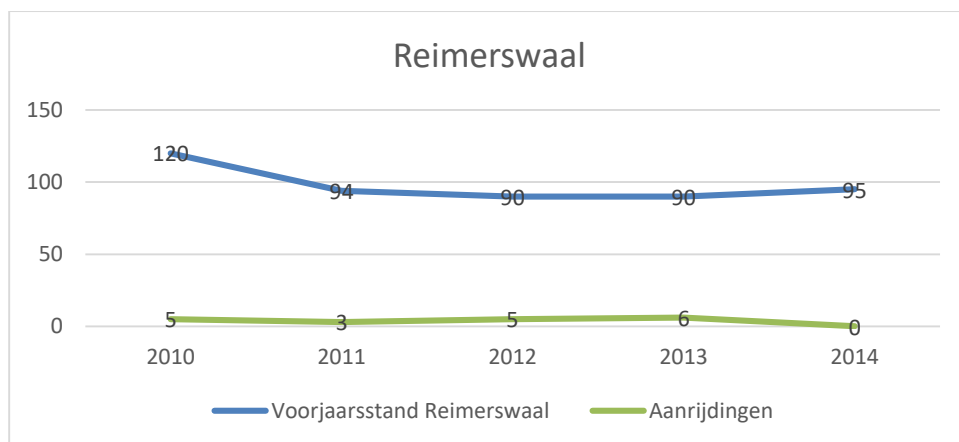
Uit de verwerking van de gegevens kunnen voor deze evaluatie verder geen conclusies worden verbonden.

Figuur 21 kaartbeeld aanrijdingen De Poel en Zuidwest Zuid-Beveland

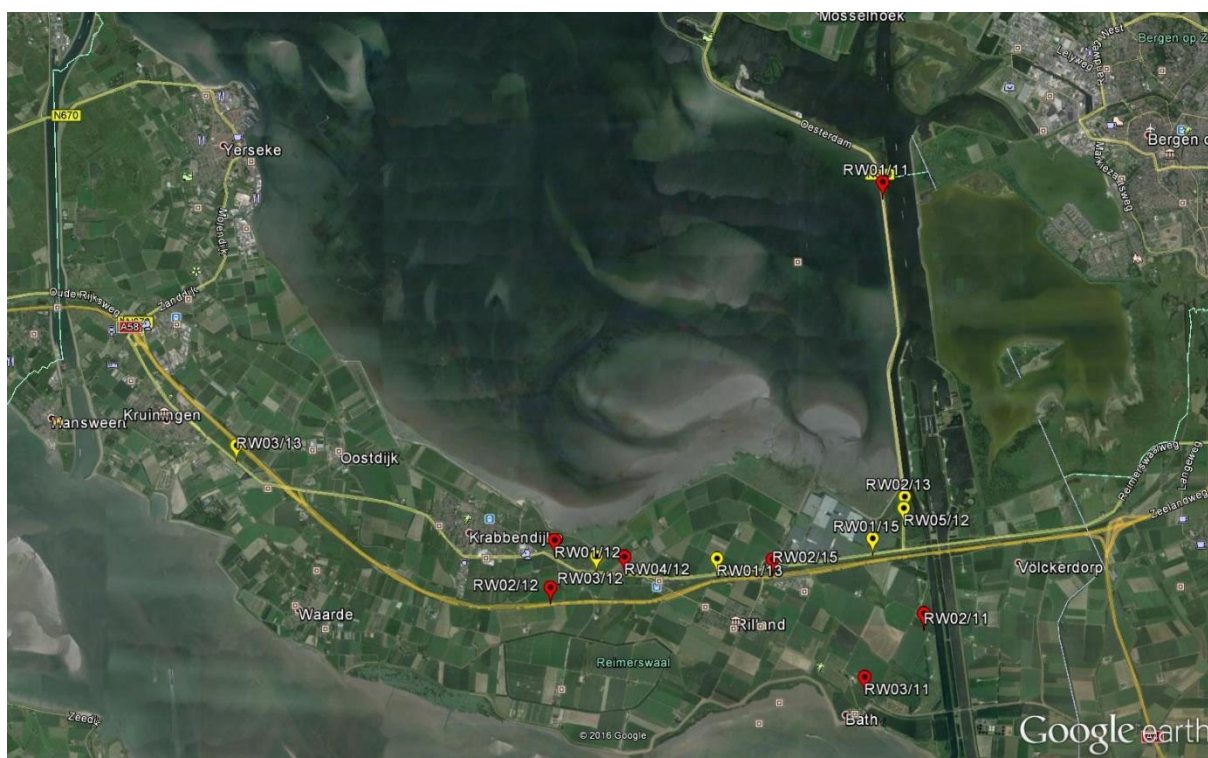
Reimerswaal (incidentele waarnemingen)

Ook voor het werkgebied van de WBE Reimerswaal is de registratie van aanrijdingen met reeën beperkt in omvang en in aanduiding locaties.

Figuur 22 trend en aanrijdingen Reimerswaal

Uit de verwerking van de aanrijdingsgegevens op kaartbeeld blijkt dat voor dit gebied vooral aanrijdingen op de Oude Rijksweg (N289) sterk in het oog springen.

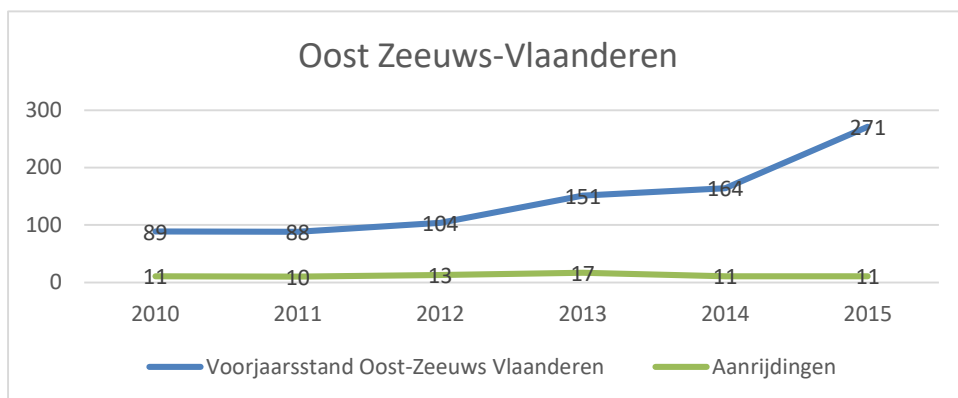

Figuur 23 kaartbeeld aanrijdingen Reimerswaal

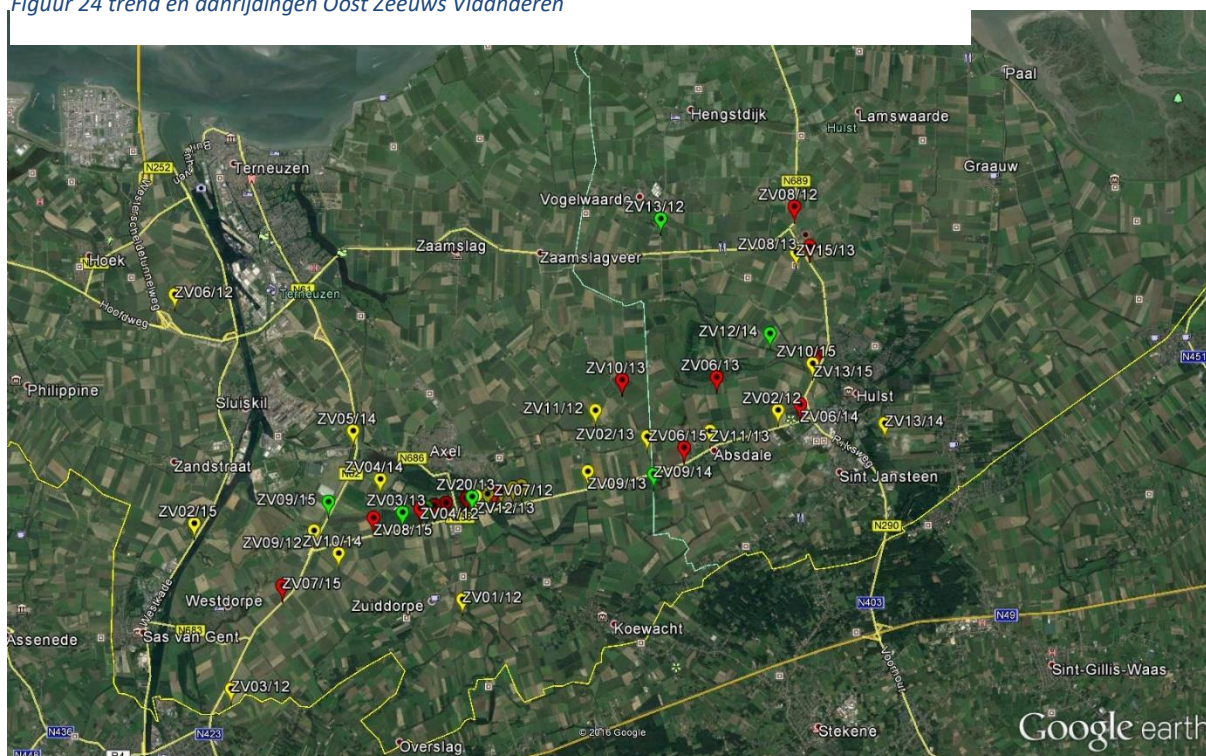
Oost Zeeuws-Vlaanderen

Enkel in het gebied Oost Zeeuws-Vlaanderen vinden jaarlijkse tellingen of inschattingen van de aantallen reeën plaats. Ook wordt jaarlijks een overzicht aangeleverd van de geregistreerde aanrijdingen met reeën.

Op basis van deze gegevens moet worden geconcludeerd dat de sterke waargenomen groei niet leidt tot meer aanrijdingen met reeën. De toename van het aantal getelde reeën ligt hoofdzakelijk in het door de jaren heen toevoegen van nieuwe telgebieden.

Figuur 24 trend en aanrijdingen Oost Zeeuws Vlaanderen

Figuur 25 kaartbeeld aanrijdingen Oost Zeeuws-Vlaanderen

Conclusies

Er mag geconcludeerd worden dat binnen de provincie Zeeland in een aantal gebieden een goed beeld is van de omvang en locaties van aanrijdingen met reeën.

Verder komt uit de registraties naar voren dat reeën het grootste risico lopen om aangereden te worden op de provinciale wegen (N-wegen) of hoofdwegen. Tevens valt het op dat locaties waar een weg loopt tussen een 'natuur' gebied waar goede biotopen voor reeën voorhanden zijn en polderland aanmerkelijk vaker aanrijdingen plaatsvinden.

3 SCHADE AAN GEWASSEN

Het getalsmatig beheren van de reeënpopulaties in het polderland was in het Faunabeheerplan 2010-2014 geformuleerd als doel, met als subdoel (naast het belang 'verkeersveiligheid') het 'Voorkomen en beperken van belangrijke schade aan gewassen'

Analyse schadecijfers Faunafonds 2010-2015

Ten behoeve van deze analyse en het bepalen van de schadehistorie zijn de schadecijfers over de periode 2010-2014 zijn bij het Faunafonds opgevraagd. De onderstaande gegevens zijn afgeleid uit de door het Faunafonds aangeleverd excell bestand.

In de afgelopen beheerperiode (2010-2015) is door het Faunafonds de volgende land- en tuinbouwschade door reeën getaxeerd en uitgekeerd.

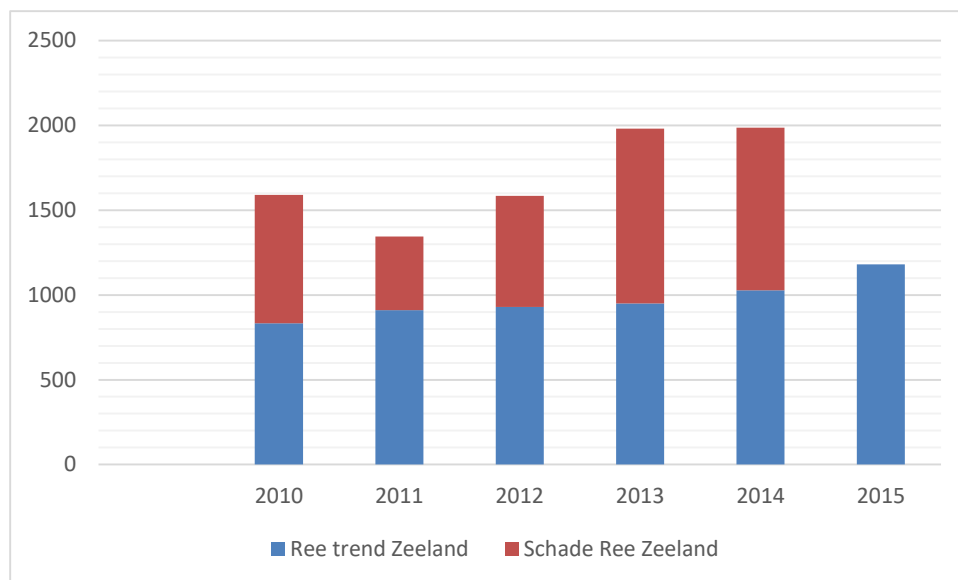
Tabel 4. Geregistreerde, getaxeerde schade en uitgekeerde tegemoetkoming reeën aan gewassen 2010-2015

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE-naam
1	5-1-2010	appels en peren			Gouwe, De
2	12-1-2010	appels en peren			Tholen en St. Philipsland
3	19-2-2010	boomkwekerij	€ 7.048	€ 6.696	Tholen en St. Philipsland
4	1-3-2010	grasland, blijvend			Walcheren
5	16-6-2010	graszaad			Schouwen-Duiveland
6	18-7-2010	bonen			Hontenisse e.o.
7	7-8-2010	bonen			Hontenisse e.o.
8	5-11-2010	boomkwekerij	€ 528	€ 466	Walcheren
9	1-1-2011	appels en peren	€ 769	€ 769	Tholen en St. Philipsland
10	28-2-2011	bloem	€ 1.800	€ 1.550	Koewacht e.o.
11	9-3-2011	appels en peren	€ 572	€ -	Tholen en St. Philipsland
12	12-5-2011	schapengrasregeling			Walcheren
13	5-7-2011	pruim			Walcheren
14	7-7-2011	aardappel			Axel e.o.
15	7-7-2011	wintergraan	€ 216	€ -	Axel e.o.
16	7-7-2011	suikerbiet			Axel e.o.
17	7-7-2011	bonen	€ 982	€ 948	Axel e.o.
18	3-2-2012	appel	€ 2.074	€ 1.824	Tholen en St. Philipsland
19	8-2-2012	appels en peren	€ 1.172	€ 1.172	Gouwe, De
20	4-3-2012	appel	€ 1.164	€ 1.164	Tholen en St. Philipsland
21	6-3-2012	bloem	€ 647	€ -	Hontenisse e.o.
22	20-3-2012	appel	€ 1.488	€ 1.238	Walcheren
23	3-5-2012	suikerbiet			Schouwen-Duiveland
24	4-8-2012	pruim			Walcheren
25	7-3-2013	appel	€ 4.837	€ 4.587	Tholen en St. Philipsland
26	30-3-2013	ui			Zuid West Zuid-Beveland
27	21-5-2013	peer			Tholen en St. Philipsland
28	21-5-2013	peer	€ 647	€ -	Tholen en St. Philipsland
29	24-6-2013	bomen kwekerij	€ 3.868	€ 3.618	Schouwen-Duiveland
30	4-3-2014	bloembol	€ 960	€ 710	Gouwe, De

Uit de informatie van het Faunafonds volgt dat over het kalenderjaar 2015 geen meldingen zijn geweest van schade aan gewassen door reeën.

In tabel 4 zijn alle schademeldingen in de beheerplanperiode opgenomen. Daar waar geen bedragen in de kolommen 'getaxeerd' en 'uitgekeerd' zijn opgenomen betreffen gevallen welke niet door het Faunafonds zijn geaccepteerd. Dit wil overigens niet zeggen dat het geen daadwerkelijke schadegevallen, veroorzaakt door reeën waren, maar dat het Faunafonds op grond van haar beleidsregels deze meldingen niet heeft kunnen accepteren.

In onderstaande figuur wordt over de afgelopen periode de ontwikkeling van landbouwschade weergegeven in combinatie met de trendmatige ontwikkeling van het ree in de gehele provincie.

Figuur 26 ontwikkeling schade gewassen Zeeland

Er lijkt vooral in de jaren 2011-2013 sprake van een verhoudingsgewijs sterkere stijging van de omvang van schade door reeën ten opzichte van de trendmatige groei van de populaties. Echter deze stijging komt al in 2014 tot stilstand en valt reeds in 2015 terug naar geen gemelde schade.

De werkelijke opgetreden schade zal hoger liggen dan hier weergegeven. Immers, het Faunafonds verleent enkel een tegemoetkoming schade bij kapitaalintensieve gewassen, wanneer er voldoende preventieve maatregelen getroffen zijn. Aangezien dit een forse investering vergt, zullen veel grondgebruikers hier huiverig tegenover staan en mogelijk de schade voor hun eigen rekening nemen.

Sinds het vernietigen van de ontheffing voor het beheer van de reeënpopulatie in 2013 werd door Gedeputeerde Staten geconstateerd dat in een aantal situaties niet kon worden volstaan met enkel het voorschrijven van preventieve maatregelen. In de periode juli 2013 t/m medio 2016 zijn door Gedeputeerde Staten van Zeeland twaalf incidentele ontheffingen verleend voor de bestrijding van reeënschade op percelen waar fruitteelt, bloembollenteelt en bometeelt plaatsvinden. Dit omdat door de grondgebruiker is aangetoond dat er op deze percelen sprake was van belangrijke schade aan gewassen en dat de inzet van preventieve maatregelen niet haalbaar of niet effectief waren. Door Gedeputeerde Staten is daarbij telkenmale geconstateerd dat het ontbreken van de mogelijkheden tot planmatig afschot binnen de provincie ook tot gevolg had dat schade aan gewassen niet kon worden voorkomen. Ook het Faunafonds adviseerde positief voor het verlenen van deze incidentele ontheffingen.

Schade aan gewassen per WBE-gebied

In de afgelopen planperiode zijn geen schademeldingen binnengekomen bij het Faunafonds uit de werkgebieden van de volgende WBE's: Noord-Beveland, Wolphaartsdijk eo, Poel Heinkenszand, Kapelle eo, Reimerswaal, Wielingen, Rodanborg, De Honte en Midden Zeeuws-Vlaanderen.

In de volgende WBE-werkgebieden is wel sprake geweest van belangrijke of ernstige schade door reeën aan gewassen.

Schouwen-Duiveland

Tabel 5: schaderegistratie Schouwen Duiveland

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
5	16-6-2010	graszaad			Schouwen-Duiveland
23	3-5-2012	suikerbiet			Schouwen-Duiveland
29	24-6-2013	bomen kwekerij	€ 3.868	€ 3.618	Schouwen-Duiveland

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE Schouwen-Duiveland in de afgelopen beheerperiode driemaal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Eén melding is door het Faunafonds geaccepteerd en er is alleen in 2013 een tegemoetkoming voor schade aan een bomenkwekerij toegekend.

De Gouwe

Tabel 6: schaderegistratie De Gouwe

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
1	5-1-2010	appels en peren			Gouwe, De
19	8-2-2012	appels en peren	€ 1.172	€ 1.172	Gouwe, De
30	4-3-2014	bloembol	€ 960	€ 710	Gouwe, De

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE De Gouwe in de afgelopen beheerperiode drie maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Twee meldingen zijn door het Faunafonds geaccepteerd en er is in 2012 een tegemoetkoming voor schade aan fruitteelt toegekend en in 2013 een tegemoetkoming door schade aan bloembollenteelt.

Tholen & St. Philipsland

Tabel 7: schaderegistratie Tholen & St. Philipsland

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
2	12-1-2010	appels en peren			Tholen en St. Philipsland
3	19-2-2010	boomkwekerij	€ 7.048	€ 6.696	Tholen en St. Philipsland
9	1-1-2011	appels en peren	€ 769	€ 769	Tholen en St. Philipsland
11	9-3-2011	appels en peren	€ 572	€ -	Tholen en St. Philipsland
18	3-2-2012	appel	€ 2.074	€ 1.824	Tholen en St. Philipsland
20	4-3-2012	appel	€ 1.164	€ 1.164	Tholen en St. Philipsland
25	7-3-2013	appel	€ 4.837	€ 4.587	Tholen en St. Philipsland
27	21-5-2013	peer			Tholen en St. Philipsland
28	21-5-2013	peer	€ 647	€ -	Tholen en St. Philipsland

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE Tholen & St. Philipsland in de afgelopen beheerperiode negen maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Daarvan zijn zeven meldingen (over de jaren 2010 t/m 2013) door het Faunafonds geaccepteerd. In 2010, 2011, 2013 is een tegemoetkoming voor schade aan bomenkwekerij en meerdere fruitteelt toegekend.

Walcheren

Tabel 8: schaderegistratie Walcheren

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
4	1-3-2010	grasland, blijvend			Walcheren
8	5-11-2010	boomkwekerij	€ 528	€ 466	Walcheren
12	12-5-2011	schapengrasregeling			Walcheren
13	5-7-2011	pruim			Walcheren
22	20-3-2012	appel	€ 1.488	€ 1.238	Walcheren
24	4-8-2012	pruim			Walcheren

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE Walcheren in de afgelopen beheerperiode zes maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Daarvan zijn twee meldingen door het Faunafonds geaccepteerd. In 2010 is een tegemoetkoming voor schade aan bomenkwekerij toegekend. In 2012 is een tegemoetkoming voor schade aan fruitteelt toegekend.

Zuidwest Zuid-Beveland

Tabel 9: schaderegistratie ZW Zuid-Beveland

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
26	30-3-2013	ui			Zuid West Zuid-Beveland

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE Zuidwest Zuid Beveland in de afgelopen beheerperiode één maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Deze melding, vanwege schade aan uienteelt is niet door het Faunafonds geaccepteerd.

Axel

Tabel 10: schaderegistratie Axel

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
14	7-7-2011	aardappel			Axel e.o.
15	7-7-2011	wintergraan	€ 216	€ -	Axel e.o.
16	7-7-2011	suikerbiet			Axel e.o.
17	7-7-2011	bonen	€ 982	€ 948	Axel e.o.

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE Axel in de afgelopen beheerperiode vier maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Daarvan zijn twee meldingen door het Faunafonds geaccepteerd. In 2011 is voor één geval een tegemoetkoming voor schade aan 'bonenteelt' toegekend.

Hontenisse

Tabel 11: schaderegistratie Hontenisse

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
6	18-7-2010	bonen			Hontenisse e.o.
7	7-8-2010	bonen			Hontenisse e.o.
21	6-3-2012	bloem	€ 647	€ -	Hontenisse e.o.

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE Hontenisse in de afgelopen beheerperiode drie maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Daarvan is één meldingen in 2012 door het Faunafonds geaccepteerd. Voor deze schade is echter geen tegemoetkoming voor schade toegekend.

Koewacht

Tabel 12: schaderegistratie Koewacht

	datum constatering schade	gewas	getaxeerd bedrag	uitgekeerd bedrag	WBE naam
10	28-2-2011	bloem	€ 1.800	€ 1.550	Koewacht e.o.

Uit de schaderegistratie volgt dat voor de WBE Koewacht in de afgelopen beheerperiode één maal een verzoek is ingediend voor een tegemoetkoming schade, veroorzaakt door reeën. Deze melding is door het Faunafonds geaccepteerd. In 2011 is een tegemoetkoming voor schade aan 'bloementeelt' toegekend.

Conclusies

Er mag geconcludeerd worden dat in de provincie Zeeland, en met name in de bloemen-, fruitteelt en bomenkwekerijen, vrijwel jaarlijks terugkerende belangrijke schade optreedt als gevolg van vraat door reeën. Verder wordt ook schade gemeld aan andere gewassen. Echter de omvang van deze schade is tot op heden niet voldoende geweest om hiervoor een tegemoetkoming in schade uit te keren of een ontheffing te verlenen voor afschot.

Ook is er op gebiedsniveau (WBE-werkgebied) in de afgelopen planperiode geen sprake geweest van een herhaald of aantoonbaar toenemend beeld van schade door reeën aan gewassen. De geregistreerde belangrijke of ernstige schade aan gewassen is incidenteel en leidt op WBE-werkgebied niveau niet tot de conclusie dat de toenemende aantallen reeën zorgen voor een toenemend schadebeeld.

4 ANDERE BEVREDIGENDE MAATREGELEN

Voor de evaluatie van het Faunabeheerplan 2010-2014 dient ook te worden beoordeeld in hoeverre andere bevredigende maatregelen zijn voorgesteld, in hoeverre deze daadwerkelijk zijn doorgevoerd in de afgelopen planperiode alsmede een beoordeling of deze maatregelen ook effectief zijn geweest.

In het Faunabeheerplan 2010-2014 zijn een aantal uiteenlopende maatregelen besproken welke zouden moeten dienen als 'andere bevredigende maatregel' en waarbij pas tot afschot kan worden overgegaan indien afdoende is aangetoond dat deze maatregelen geen of onvoldoende effect hebben gesorteerd.

In paragraaf 30.4.1 van het Faunabeheerplan Ree 2010-2014 wordt het volgende gesteld:

"Voor de inzet van preventieve middelen ter voorkoming van belangrijke schade aan de landbouw wordt verwezen naar de handreiking faunaschade van het faunafonds. Voor de uitvoering van de ontheffing is het gebruik van preventieve middelen niet vereist.

In het kader van het beheer van de populatie reeën in de provincie Zeeland worden in de beheerperiode de volgende typen handelingen verricht:

- Preventieve (schadevoorkomende) maatregelen
- Noodzakelijke bijsturing van de populatie

Schadevoorkomende maatregelen

Ter voorkoming van schade wordt in de beheerperiode op WBE niveau ingezet op het belang van de verkeersveiligheid en het voorkomen van (dreigende) belangrijke schade aan gewassen.

Het accent voor inzet van preventieve maatregelen zal vooral liggen op de omgeving van grote natuurgebieden. In het polderland is populatiebeheer primair het middel om schade te voorkomen.

In het kader van de verkeersveiligheid kunnen de volgende maatregelen worden genomen:

- Toepassen van verkeersremmende en snelheidsbeperkende maatregelen
- Plaatsen van wildsignaleringsystemen en/of geleiderasters, en de daarbij behorende
- aanleg van passages
- Plaatsen van wildspiegels en reflectoren
- Regulatie van de populatie⁹

Voor de eerste drie onderdelen hebben zowel de FBE als ook de WBE een initiërende taak. Het zijn in hoofdzaak de overheden die, in overleg en indien mogelijk, voorstellen van de WBE's dienen over te nemen om voorgestelde maatregelen te kunnen realiseren. Jaarlijks zullen de WBE's aan de faunabeheereenheid in hun rapportage voorstellen in het kader van de eerste drie typen maatregelen aandragen ter voorkoming van schade aan verkeersveiligheid. In het kader van populatieregulatie heeft de WBE naast een initiërende ook een uitvoerende taak. Het is vooral van belang om bij regulatie van de populatie afschot zo veel als mogelijk te concentreren in de directe nabijheid van probleemwegen en vooral het accent te leggen op reeën zonder territorium"

⁹ Onder regulatie van de populatie wordt verstaan; afschot. Deze maatregel valt niet onder de wettelijke term 'andere bevredigende maatregel'.

Analyse

Schade aan gewassen

Voor zover uit de informatie van het Faunafonds volgt wordt, bij melding van schade door reeën, altijd beoordeeld in hoeverre maatregelen zijn genomen om reeën van de schadepercelen te weren. Hierbij werd in de afgelopen planperiode altijd aangesloten bij de Handreiking Faunaschade. In deze handreiking worden zogenaamde preventieve maatregelen besproken en voorgeschreven welke van grondgebruikers bij de verschillende gewassen/gewastypen wordt verwacht ten aanzien van schadepreventie. De maatregelen zijn onderverdeeld naar werkingsprincipe in relatie tot de schadesoort. Waar mogelijk zijn richtlijnen voor maatvoering en benodigde aantallen opgenomen.

Er is geen informatie bekend waaruit zou blijken dat grondgebruikers afzien van het indienen van schademeldingen omdat zij niet zouden kunnen voldoen aan de voorgeschreven preventieve maatregelen. Wel is bekend dat veel van de maatregelen die getroffen moeten worden om reeën uit percelen te weren veelal economisch niet haalbaar zijn. Het gaat daarbij om het plaatsen van ree-werende rasters om percelen.

Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat de schade omvang aan gewassen, gebaseerd op gemelde en getaxeerde schade, in Zeeland relatief beperkt is. Daarbij is door het Faunafonds beoordeeld of – in geval van schademelding – de grondgebruiker de nodige preventieve maatregelen heeft ingezet.

Verkeersveiligheid

Uit informatie tijdens een bijeenkomst van de begeleidingscommissie Faunabeheerplan Ree 2016-2020 op 21 juli 2016 is naar voren gekomen dat er over de afgelopen planperiode geen specifieke maatregelen bekend waren die zijn getroffen enkel met het doel om aanrijdingen met reeën te voorkomen.

Naar aanleiding hiervan is in de bestuursvergadering van de FBE Zeeland d.d. 7 september 2016 besloten om alsnog in 2016 een inventarisatie uit te voeren in de WBE-gebieden waar sprake is van een relatief hoog aantal aanrijdingen met reeën en waarbij ook over de jaren heen steeds op dezelfde locaties of wegdelen regelmatig aanrijdingen met reeën plaatsvinden.

In september 2016 zijn door een aantal medewerkers van o.a. terreinbeherende organisaties en WBE's de meest bekende locaties of wegtrajecten bezocht en is nagegaan of (en wanneer) hier maatregelen zijn getroffen die dienen om aanrijdingen met reeën te beperken of te voorkomen.

De informatie uit deze inventarisatie is aangeleverd in de periode 15 oktober – 20 oktober 2016. Deze informatie is vervolgens voor deze evaluatie bestudeerd en er is geprobeerd een relatie te leggen met het aanrijdingsbeeld over de periode 2010-2015.

Er is informatie¹⁰ aangeleverd van een aantal inventarisaties in de volgende WBE-gebieden

- Schouwen-Duiveland
- Tholen & Sint Philipsland
- Walcheren
- Zuid-Beveland
- Oost Zeeuws-Vlaanderen

¹⁰ De verslagleggingen, inclusief google-earth kaartverwerkingen (enkel voor sommige gebieden) zijn digitaal beschikbaar voor gebruik door uitvoerders.

Figuur 27 inventarisatie preventieve maatregelen aanrijdingen reeën en verkeer Schouwen Duiveland

Uit de analyse volgt dat er bij de meeste benoemde locaties tot op heden weinig maatregelen zijn getroffen om aanrijdingen met reeën te voorkomen dan wel te reduceren. Verder valt op dat op locaties waar reflectoren zijn geplaatst dit niet heeft geleid tot aantoonbaar minder aanrijdingen met reeën. Daar waar het mogelijk is verdient het aanbeveling om maatregelen te treffen in de vorm van het aanpassen van het maaibeeld en daardoor bermen overzichtelijker te maken.

Onderstaand een overzicht van de uitgevoerde inventarisatie bij de locaties;

Locatie 1. Oprit Neeltje Jans Damaanzet Westerschouwen

Getroffen maatregelen: Geen

Aanbevelingen: Geen

Locatie 2. Recreatieverdeelweg Duinzoom Burg – Haamstede

Getroffen maatregelen: Geen

Aanbevelingen: Geen

Locatie 3. Recreatieverdeelweg Duinzoom Renesse Zuid

Getroffen maatregelen: Geen

Aanbevelingen: Geen

Locatie 4. Recreatieverdeelweg Duinzoom Renesse oost

Getroffen maatregelen: Geen

Aanbevelingen: Geen

Locatie 5. Toerit N57 Scharendijke H44,1

Getroffen maatregelen: Geen

Aanbevelingen: Geen

Locatie 6. N57 Schelphoek Serooskerke en N57 Tussen stoplichten en Prunjebelt

Getroffen maatregelen:

- Reflectors geplaatst
- Waarschuwborden geplaatst

Aanbevelingen: Geen

Locatie 7. Kloosterweg Schuddebeurs

Getroffen maatregelen:

- Waarschuwborden geplaatst

Aanbevelingen: Geen

Locatie 8. Weg Dijkwater Sirjansland

Getroffen maatregelen:

- Wildspiegels/reflectors geplaatst
- Waarschuwborden geplaatst

Aanbevelingen: Geen

Locatie 9.

Getroffen maatregelen: Geen

Aanbevelingen: Geen

Locatie 10. Kloosterweg Burg – Haamstede A

Getroffen maatregelen:

- Waarschuwborden geplaatst

Aanbevelingen: Geen

Locatie 11. Kloosterweg Burg – Haamstede B

Getroffen maatregelen:

- Waarschuwborden geplaatst

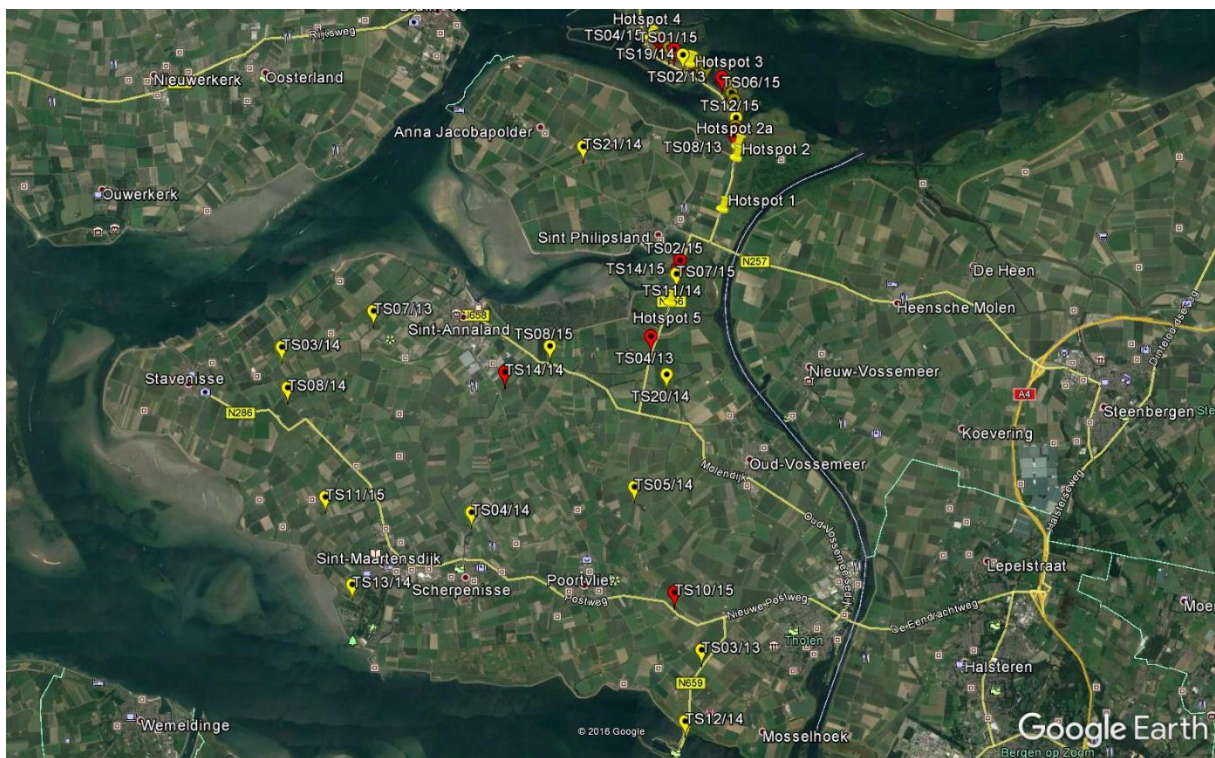
Aanbevelingen: Geen

Tholen & Sint Philipsland

Binnen het werkgebied zijn een vijftal locaties aangeduid. Op deze plaatsen vinden beduidend meer aanrijdingen plaats dan op andere plekken binnen het werkgebied.

Bij deze locaties is aan de hand van een checklist een inventarisatie gedaan naar de genomen preventieve maatregelen. Foto's van de betreffende locaties zijn bij de inventarisatiegegevens gevoegd.

De locaties zijn terug te vinden op de bijgevoegde Google Earth kaart en tevens staan hierop ook het aantal bekende aanrijdingen met reeën op vermeld. Bij elke aanduiding van een aanrijding is ook de datum vermeld van de aanrijding en of het een bok, geit of niet aangesproken ree betreft. Bij de Locaties is vermeld wat op het inventarisatieformulier/checklist is aangegeven als plaatsaanduiding.

Figuur 28 inventarisatie preventieve maatregelen aanrijdingen reeën en verkeer Tholen & Sint Philipsland

De locaties op de bijgevoegde kaart zijn ingetekend door degenen die de inventarisatie aan de hand van de checklist hebben uitgevoerd.

De Locaties zijn:

- N257 hp 12,7-12,8 omgeving Campweg
- N257 hp 13,8
- N257 hp 16,4
- N257 hp 17,3-17,5
- N656 hp 8,8-11,3

Voor wat betreft de locaties, binnen het werkgebied van WBE Tholen en St. Philipsland, kan aan de hand de geleverde foto's worden geconcludeerd dat hier zowel bebording als ook wildspiegels/reflectors zijn geplaatst.

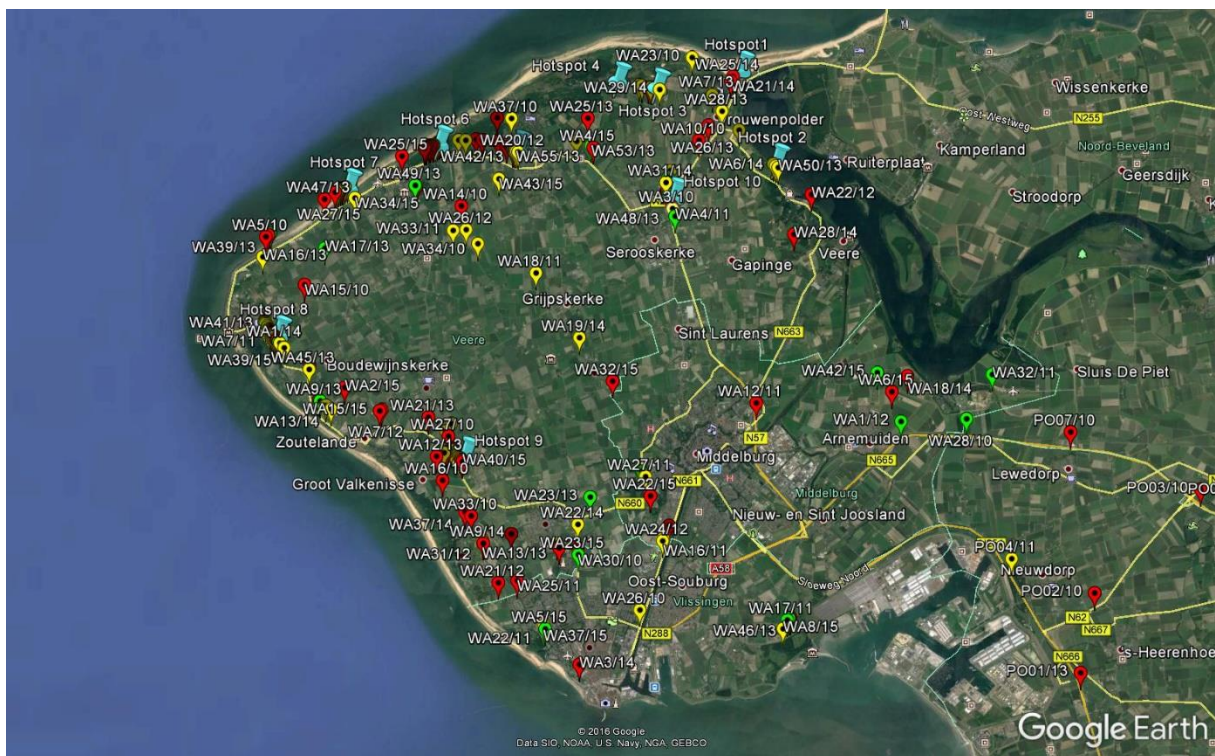
Door het ontbreken van de checklijsten voor alle Locaties kan voor deze evaluatie geen opsomming gemaakt van elke locatie afzonderlijk en evenmin de genomen maatregelen. Ook zijn geen aanbevelingen opgenomen inzake nog te nemen maatregelen.

Walcheren

Binnen het werkgebied van WBE Walcheren zijn, naast andere plaatsen waar aanrijdingen plaatsvinden met reeën, een tiental locaties aangeduid. Op deze plaatsen vinden beduidend meer aanrijdingen plaats dan op andere plekken binnen het werkgebied. Dit zou kunnen duiden op hogere concentraties van reeën op die plekken, maar het kan ook zo zijn dat de weginrichting of de berm het reeën 'uitnodigen' om op deze plaats over te steken.

De locaties zijn terug te vinden op de bijgevoegde Google Earth kaart en tevens staan hierop ook het aantal bekende aanrijdingen met reeën op vermeld. Bij de locatie is vermeld wat de persoon op het inventarisatieformulier heeft aangegeven als plaatsaanduiding.

Figuur 29 inventarisatie preventieve maatregelen aanrijdingen reeën en verkeer Tholen & Sint Philipsland

De locaties zijn:

1. N57 Vrouwenpolderweg (Hmp 70.3-70.8)
2. Polredijk Veere
3. Koningin Emmaweg
4. Munnikweg/Koninging Emmaweg
5. Domburgseweg Oostkapelle N287
6. Domburgseweg Domburg Hoogduin
7. Schelpweg Domburg N287
8. Grindweg N288
9. Rondweg Biggekerke N288(Hmp 7.3)
10. N57 Serooskerke (Hmp74.7)

In zijn algemeenheid kan men stellen dat er bij de benoemde locaties binnen het werkgebied van WBE Walcheren nog relatief beperkte maatregelen zijn getroffen om aanrijdingen met reeën te voorkomen of te reduceren. Verder valt op dat op locaties waar reflectoren of borden zijn geplaatst dit

niet heeft geleid tot aantoonbaar minder aanrijdingen met reeën. Daar waar het mogelijk is verdient het aanbeveling om maatregelen te treffen in de vorm van het aanpassen van het maaibeeld en daardoor bermen overzichtelijker te maken. Voor alle locaties geldt dat ondanks genomen maatregelen er nog steeds relatief veel aanrijdingen met reeën plaatsvinden.

Locatie 1. N57 Vrouwenpolderweg (Hmp 70.3-70.8)

Genomen maatregelen:

- Deels is er een raster geplaatst
- Waarschuwborden overstekend wild

Aanbeveling vanuit checklist/inventarisatie: Bermen maaien

Locatie 2. Polredijk Veere

Genomen maatregelen:

- Drempel.

Aanbeveling vanuit checklist/inventarisatie: Drempel ophogen.

Locatie 3. Koningin Emmaweg

Genomen maatregelen:

- Waarschuwborden overstekend wild

Aanbeveling vanuit inventarisatie: Drempels plaatsen

Locatie 4. Munnikweg/Koningin Emmaweg

Genomen maatregelen: Geen

Aanbeveling vanuit checklist/inventarisatie: Snelheidsbeperkende maatregelen.

Locatie 5. Domburgsweg Oostkapelle N287

Genomen maatregelen: Waarschuwborden overstekend wild.

Aanbeveling vanuit inventarisatie:

- Heggen snoeien of weg halen
- Waarschuwborden plaatsen

Locatie 6. Domburgseweg Domburg Hoogduin

Genomen maatregelen:

- Waarschuwborden
- Snelheidsbeperkende maatregelen dmv borden en drempels

Aanbeveling vanuit checklist/inventarisatie:

- Heggen weghalen.

Locatie 7. Schelpweg Domburg N287

Genomen maatregelen:

- Waarschuwborden

Aanbeveling vanuit checklist/ inventarisatie:

- Snelheidsbeperkende maatregelen

Locatie 8. Grindweg N288

Genomen maatregelen:

- Wildspiegels/reflectoren
- Waarschuwborden

Aanbeveling vanuit checklist/inventarisatie:

- Meer zicht creëren
- Waarschuwborden plaatsen

Locatie 9. Rondweg Biggekerke

Genomen maatregelen:

- Wildspiegels/reflectoren
- Waarschuwborden

Aanbeveling vanuit checklist/ inventarisatie:

- Meer zicht creëren

- Snelheidsbeperkende maatregelen

Locatie 10. N57 Serooskerke Hmp74.7

Genomen maatregelen: Geen

Aanbeveling vanuit checklist/ inventarisatie:

- Waarschuwborden plaatsen.

WBE Zuid Beveland

In Zuid Beveland heeft de inventarisatie zich beperkt tot de locatie N254 tussen km 24.6 en 25.1. Uit de aangeleverde gegevens volgt dat hier wildspiegels aanwezig zijn.

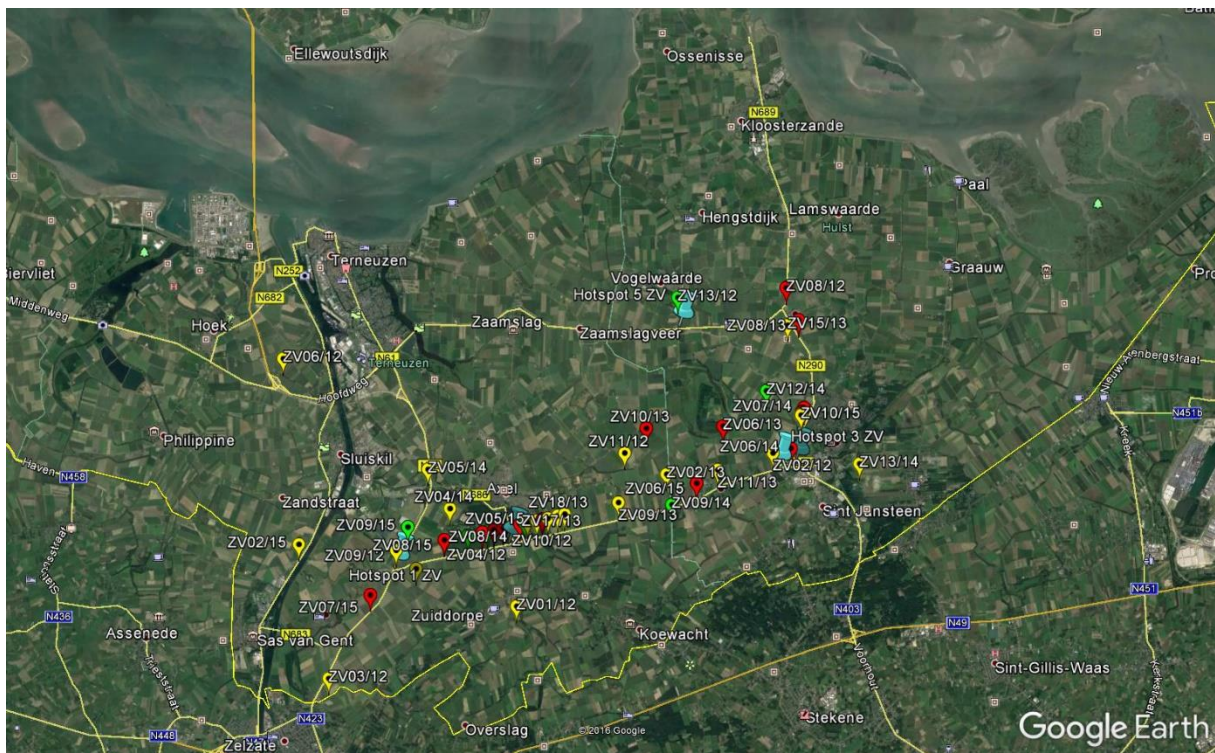
Verder wordt hier de berm kort gemaaid tot een afstand van 5.0 m¹

Uit de registratie van aanrijdingen over de afgelopen beheerperiode volgt niet dat hier sprake is van een locatie of wegdeel waar regelmatig reeën worden aangereden. Verdere maatregelen lijken hier niet aan de orde.

WBE Oost Zeeuws-Vlaanderen

Binnen het werkgebied van WBE Oost Zeeuws-Vlaanderen zijn, naast andere plaatsen waar aanrijdingen plaatsvinden met reeën, een vijftal locaties aangeduid. Op deze plaatsen vinden beduidend meer aanrijdingen plaats dan op andere plekken binnen het werkgebied. Dit zou kunnen duiden op hogere concentraties van reeën op die plekken, maar het kan ook zo zijn dat de weginrichting of de bermen reeën 'uitnodigen' om op deze plaats over te steken.

Naast de aangeleverde informatie via de FBE is door of namens de WBE bij brief van 8 september 2016 ook inzage gegeven in de door de WBE vastgestelde locaties (locaties) waar regelmatig reeën plaatsvinden. Het betreft volgens de WBE de rondweg Hulst, de provinciale weg en de Hogeweg. Niet bekend is of op deze locaties preventieve maatregelen zijn genomen om aanrijdingen met reeën te voorkomen of te beperken.

Figuur 30 inventarisatie preventieve maatregelen aanrijdingen reeën en verkeer Oost Zeeuws-Vlaanderen

De locaties zijn terug te vinden op de bijgevoegde Google Earth kaart en tevens staan hierop ook het aantal bekende aanrijdingen met reeën op vermeld. Bij elke aanduiding van een aanrijding is ook de datum vermeld van de aanrijding en of het een bok, geit of niet aangesproken ree betreft. Bij de locaties is vermeld wat op het inventarisatieformulier is aangegeven als plaatsaanduiding. Opvallend hierbij is dat de bij de inventarisatiegegevens aangeleverde kaart andere locaties laat zien dan de beschrijving van de plaats aangeeft.

De locaties zijn:

1. N62 Traktaatweg tussen kruispunt Zwartenhoek en Axelsche Sassing (ongeveer km 5,3 – 7,0)
2. N258 tussen N62 kruispunt Zwartenhoek en rotonde Drieschouwen te Axel (km 0,2 – 3,6)
3. N258 tussen Stellestraat en rotonde Australiëweg (km 11,7 – 12,3)
4. N290 tussen rotonde Absdaalseweg en kruispunt Tivoli (ongeveer km 4,3 en 5,6)
5. N290 nabij rotonde Rapenburg Tol (km 12,1 – 12,4)

Uit de inventarisatie valt op dat op locaties waar reflectoren of borden zijn geplaatst dit niet heeft geleid tot aantoonbaar minder aanrijdingen met reeën. Bij locatie '5' is aangegeven dat hier op korte termijn de reflectoren worden vervangen. Daar waar het mogelijk is verdient het aanbeveling om maatregelen te treffen in de vorm van het aanpassen van het maaibeeld en daardoor bermen overzichtelijker te maken.

Locatie 1 ZV.

N62 Traktaatweg tussen kruispunt Zwartenhoek en Axelsche Sassing (ongeveer km 5,3 – 7,0)

Genomen maatregelen:

- Waarschuwborden geplaatst

Aanbevelingen: Geen

Locatie 2 ZV.

N258 tussen N62 kruispunt Zwartenhoek en rotonde Drieschouwen te Axel (km 0,2 – 3,6)

Genomen maatregelen:

- Wildspiegels/reflectoren geplaatst
- Waarschuwborden geplaatst

Aanbevelingen: Geen

Locatie 3 ZV.

N258 tussen Stellestraat en rotonde Australiëweg (km 11,7 – 12,3)

Genomen maatregelen:

- Waarschuwborden geplaatst.

Aanbevelingen: Geen

Locatie 4 ZV.

N290 tussen rotonde Absdaalseweg en kruispunt Tivoli (ongeveer km 4,3 en 5,6)

Genomen maatregelen:

- Waarschuwborden geplaatst

Aanbevelingen: Geen

Locatie 5 ZV.

N290 nabij rotonde Rapenburg Tol (km 12,1 – 12,4)

Genomen maatregelen:

- Wildspiegels/reflectoren geplaatst (Binnenkort worden deze vervangen)

Aanbevelingen: Geen

Conclusie

Voor zover er in de afgelopen beheerperioden preventieve maatregelen zijn getroffen, blijven deze hoofdzakelijk beperkt tot het plaatsen van waarschuwborden en het aanbrengen van de zogenaamde wildspiegels. Uit de registratie van aanrijdingen volgt vervolgens dat deze preventieve maatregelen – op de onderzochte locaties, en waar reeds sprake is van regelmatige aanrijdingen met reeën – niet aantoonbaar hebben geleid tot minder aanrijdingen.

De betreffende 'locatie' blijft ook met het treffen van preventieve maatregelen als zodanig functioneren. De oorzaak is naar alle waarschijnlijkheid terug te herleiden naar de aanwezigheid van relatief veel reeën in de omgeving en een landschappelijke situatie waarbij deze dieren ook genoodzaakt zijn – al dan niet vanwege voedselmigratie – de betreffende weg of wegdelen over te steken.

5 AFSCHOT

Ontheffing 22 september 2010, kenmerk: 10029064/FF 10.038

Bij besluit van 22 september 2010, kenmerk: 10029064/FF 10.038 hebben GS van Zeeland op basis van het Faunabeheerplan 2010-2014 ontheffing verleend voor het opzettelijk verontrusten en doden van reeën. De aanleiding (wettelijk belang) is gelegen in de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden.

Hoewel uit het Faunabeheerplan 2010-2014 volgt dat er ontheffing diende te worden aangevraagd in het belang van zowel de populatie, alsmede in het belang van de bestrijding van schade aan gewassen en ter bescherming van de verkeersveiligheid is de ontheffing slechts afgegeven op één van deze belangen, namelijk 'draagkracht van de populaties'.

De ontheffing is gebaseerd op 'natuurlijke draagkracht' van de gebieden waarin de reeën zich bevinden. Uitgangspunt is ook dat -met de in het Faunabeheerplan 2010-2014 opgenomen streefstanden per gebied- er zekerheid is dat er sprake zal zijn van een blijvende vertegenwoordiging van het ree in de verschillende deelgebieden. Uitvoering van populatiebeheer heeft als bijkomend effect dat hiermee ook de schade aan de landbouw en risico's voor de verkeersveiligheid beperkt zullen blijven. De verleende ontheffing ziet met nadruk alleen toe op populatiebeheer buiten de natuurgebieden.

Na instelling van bezwaar en beroep tegen deze ontheffing is de ontheffing (AbRvS, 19 juni 2013, 201202534/1/A3) op 19 juni 2013 vernietigd. Gevolg is dat het afschot, zoals via de ontheffing vanaf september 2010 werd toegestaan, slechts ten dele kon worden uitgevoerd en dat vanaf medio juni 2013 tot aan heden geen verder afschot (in het kader van beheer van de populatie) is uitgevoerd.

Analyse

De ontheffing, die enkel gebaseerd is op het wettelijk belang 'populatiebeheer in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden', is te beperkt. Door GS werd tijdens de zittingen aangegeven dat er inderdaad geen problemen waren met het welzijn van de dieren. Dus is de onderbouwing met enkel verwijzing naar de voor die tijd uitgevoerde draagkrachtberekening (model Van Haaften) in feite onvoldoende gebleken. Terugkijkend was het beter geweest als de ontheffing was verleend op meerdere wettelijke gronden, namelijk ook populatiebeheer in relatie tot de schadehistorie, ter bestrijding van schade aan gewassen en in het belang van de verkeersveiligheid. Dit zoals ook is gemotiveerd in het Faunabeheerplan 2010-2014.

Afschotperioden op grond van het Faunabeheerplan 2010-2014

In het faunabeheerplan 2010-2014 is, ter uitvoering van het voorgestelde beheer, ook een voorstel gedaan voor het stellen van een periode waarbinnen afschot diende plaats te vinden. Deze maatregel was als volgt geformuleerd:

- Bokken 1 april t/m 31 augustus
- Kalveren (mannelijk en vrouwelijk), smalree en geit 1 december t/m 31 maart

Uit de evaluatie of de maatregelen zijn uitgevoerd volgt dat in de op 22 september 2010 door GS verleende ontheffing een andere/ruimere afschotperiode is toegelaten. Dit is opgenomen in voorschrift 7, behorende bij de ontheffing:

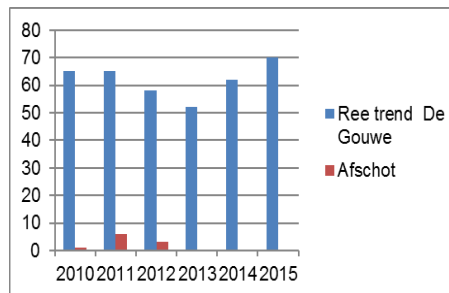
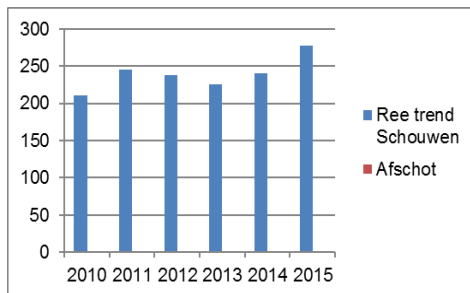
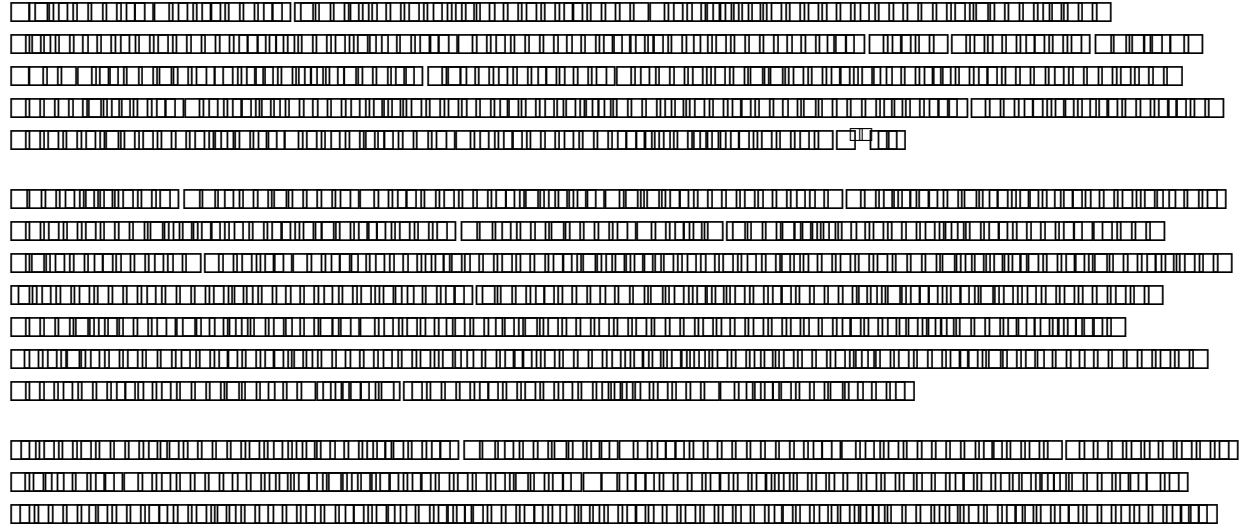
“Van de ontheffing voor het doden mag gebruik worden gemaakt in de periode in het jaar:

- *Gedurende het gehele jaar voor wat betreft bokken*

- Van 1 september tot en met 31 maart daaropvolgend voor wat betreft kalveren (mannelijke en vrouwelijke dieren), smalreeën en geiten.

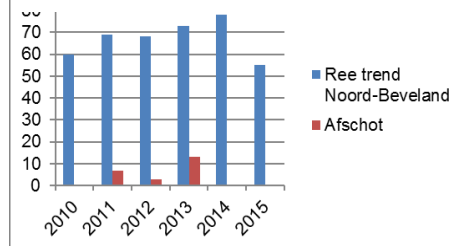
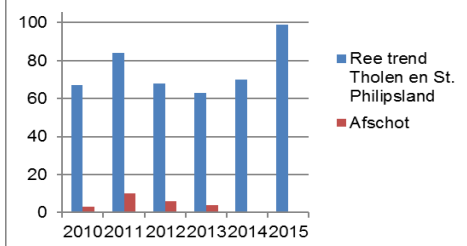
Van de ontheffing voor het opzettelijk verontrusten van bokken en geiten mag gebruik worden gemaakt gedurende het gehele jaar

Analyse

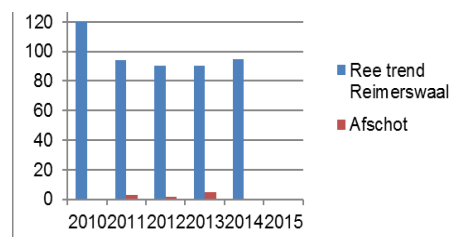
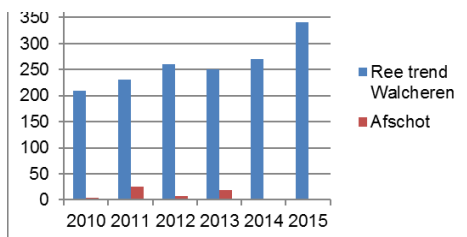
Figuur 28 Afschot Schouwen

Figuur 27 Afschot De Gouwe

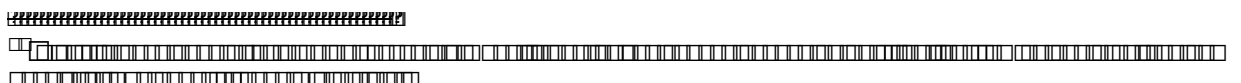
Figuur 30 Afschot Tholen & St. Philipsland

Figuur 29 Afschot Noord-Beveland

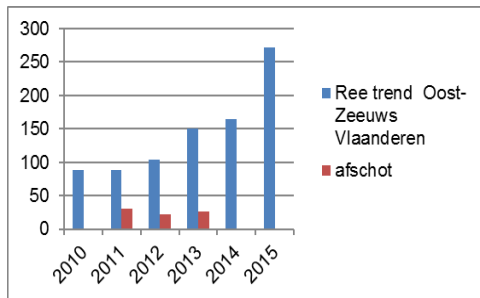
Figuur 32 Afschot Walcheren

Figuur 31 Afschot Reimerswaal

☐

☐

Figuur 33 Afschot Oost-Zeeuws Vlaanderen

☐

☐

☐

☐

☐

☐

Overige aandachtspunten

Gedurende de evaluatie naar de effectiviteit en het behalen van de doelstellingen van het Faunabeheerplan Ree 2010-2014 zijn divers documenten en dataverzamelingen bekeken en bestudeerd. Tijdens deze studie vielen een aantal zaken op die – ook in relatie tot de evaluatie zoals deze in een plancyclus dient plaats te vinden – het vermelden waard zijn. Zonder uitgebreid hier op in te gaan worden de opgemerkte zaken hieronder nog kort beschreven.

1. Faunabeheerplan 2010-2014 sluit niet aan op voorlaatste faunabeheerplan

Het valt bij het bestuderen van het Faunabeheerplan 2010-2014 – onderdeel ree – op dat dit Faunabeheerplan geen aansluiting zoekt met het Faunabeheerplan in de periode daarvoor (2005-2009). Er is geen evaluatie uitgevoerd naar de uitvoering van dat voorlaatste Faunabeheerplan en er wordt ook niet aangesloten bij de eerder voorgestelde werkwijze, waaronder de indeling van gebieden naar 'leefgebieden'.

Het enige dat wordt overgenomen uit het voorlaatste Faunabeheerplan is de daar berekende streefstanden. Echter zonder dat hierbij een goede analyse heeft plaatsgevonden van de kwaliteit van deze streefstand berekeningen. Dat heeft o.a. er toe geleid dat de streefstand voor de Kop van Schouwen in feite is doorvertaald naar een streefstand voor het gehele werkgebied Schouwen.

2. Ontheffing 2010 (gronden) volgt niet het advies in het faunabeheerplan

In het Faunabeheerplan 2010-2014 wordt voor de betreffende planperiode voorgesteld om ontheffing te verlenen voor – in hoofdzaak – het wettelijk belang 'verkeersveiligheid'. Bij bestudering van de verleende ontheffing volgt dat deze is afgegeven op het wettelijk belang de maximale populatieomvang in relatie tot de draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden. Zonder verder hier een oordeel over te kunnen vormen ligt het voor de hand om voor de komende planperiode wel te bewaken dat zowel het plan als de ontheffing gebaseerd zijn op dezelfde wettelijke belangen.

Conclusies en aanbevelingen nieuwe planperiode

Zijn de doelen uit het Faunabeheerplan 2010-2014 inzake het Ree gehaald:

Doelstelling 1:

Het ongemoeid laten van de reeënpopulaties in de duinen en grote natuurgebieden in de afgesloten zeearmen.

Deze doelstelling is gehaald. In feite is het Faunabeheerplan 2010-2014 zo geformuleerd dat dit plan geen betrekking heeft op het beheren van reeënpopulaties binnen de duinen en grote natuurgebieden. In die zin behoefde dit dan ook niet als 'doelstelling' te worden geformuleerd.

Doelstelling 2:

Getalsmatig beheer van de reeënpopulaties in het polderland met als subdoelen:

- Voorkomen en beperken van belangrijke schade;
- Voorkomen van verkeersonveilige situaties, en terugbrengen van het aandeel verkeersslachtoffers in de provincie Zeeland.

Uit de evaluatie volgt dat deze doelstelling niet is gehaald. Het getalsmatig beheer van de reeënpopulaties in het polderland is in de afgelopen periode te kort en te gering geweest om aantoonbaar effect te kunnen sorteren op de groei van de populatie, het voorkomen van belangrijke schade, het voorkomen van verkeersonveilige situaties en evenmin in het terugbrengen van het aantal aanrijdingen met reeën.

Tevens heeft het gevoerde beheer geen bijdrage kunnen leveren aan het voorkomen van verkeersonveilige situaties en het terugbrengen van het aantal verkeersslachtoffers (reeën) in de provincie Zeeland.

Zijn de in het Faunabeheerplan 2010-2014 voorgestelde maatregelen daadwerkelijk en volledig uitgevoerd?

- 1 De na te streven verdeling van het afschot op basis van streven naar een zo natuurlijk mogelijke populatiestructuur is realisatie van 50% van het afschot in de leeftijdsklasse van 0 tot en met 1 jaar (kalveren, smalreeën en jaarlingbokken)

Er is op grond van de aangeleverde afschotgegevens over de jaren 2010-2013 geen inzicht gegeven in de leeftijdsklasse van het afschot en slechts zeer beperkt inzicht in de geslachtsverhouding. Daarom kan over deze maatregel geen sluitende conclusie worden getrokken.

- 2 Voorafgaand aan de toekenning van het afschot wordt door de WBE/hoefdiercommissie de op basis van tellingen geschatte stand per 1 april in een werkplan bij de Faunabeheereenheid ingediend.

Conclusie: ja dit is gebeurd in de jaren 2010-2013 door slechts een beperkt aantal WBE's, te weten de WBE's De Gouwe, Oost Zeeuws Vlaanderen, Noord-Beveland Tholen- St Philipsland en Walcheren¹³.

- 3 Voor toekenning van het afschot zorgen de WBE's/hoefdiercommissies dat voor 1 oktober een rapportage/werkplan is ingediend bij de secretaris van de Faunabeheereenheid om de stand te reguleren, bestaande uit de volgende onderdelen:
- De daadwerkelijk getelde stand per 1 april, onderverdeeld naar vrouwelijke/mannelijke kalveren, reebokken en reegeiten. Om dubbeltellingen te voorkomen wordt geadviseerd om aanpalende WBE's op dezelfde dag te laten tellen. De niet aangesproken reeën worden evenredig verdeeld over de reebokken en reegeiten;
 - De berekende aanwas;
 - De gewenste stand in de WBE/hoefdiercommissie op basis van de bepaalde draagkracht;
 - Het noodzakelijk afschot;
 - Afschot en valwildgegevens worden centraal via een afschotmeldingskaart geregistreerd.

Conclusie: ja dit is gebeurd in de jaren 2010-2013 door slechts een beperkt aantal WBE's, te weten de WBE's De Gouwe, Oost Zeeuws Vlaanderen, Noord-Beveland Tholen & St Philipsland en Walcheren.

Aanbevelingen

Uit deze evaluatie volgen een aantal aanbevelingen. Deze worden hieronder enkel puntsgewijs weergegeven. In het Faunabeheerplan 2016-2020 zullen deze aanbevelingen verder worden toegelicht en uitgewerkt

1. Bepaal opnieuw voor een aantal WBE's een aangepaste streefstand.
2. Ga voor het planmatig en duurzaam beheer van de reeënpopulaties terug naar de aanpak voorlaatste FBP (2005-2009); te weten gebiedsgerichte aanpak (leefgebieden). En ook de onderbouwing voor het gebiedsgericht organiseren en coördineren van het reeën.
3. Monitoring dient over de gehele breedte te verbeteren. Ook is het niet verstandig om pas aan het eind van de vijf jarencyclus een evaluatie te doen. Zorg dat jaarlijks goede verslaglegging en controle is. Zorg ook dat tellingen overal op basis van een eenduidig, navolgbaar en controleerbaar telprotocol plaatsvindt.
4. Aangeraden wordt om te investeren in een betere (kwalitatief en kwantitatief) registratie van zowel schade, aanrijdingen als telgegevens. Daarbij ook informatie vastleggen over geslacht, gewicht en conditie etc.

¹³ Dit betreft de werkplannen zoals deze, ten behoeve van deze evaluatie, door de FBE Zeeland ter beschikking zijn gesteld.

LITERATUUR

Faunabeheerplan Zeeland 2010-2014, hoofdstuk 30 (Terra Salica);

Faunabeheerplan Zeeland 2005-2009, hoofdstuk Ree;

Besluit GS van Zeeland van 22 september 2010, kenmerk: 10029064/FF 10.038;

Nota Faunabeleid Zeeland, 2003;

Oord, J.G. (2009) Handreiking Faunaschade: Preventieve maatregelen, soorten faunaschade, wetgeving, beleidsregels en procedures. Faunafonds, Dordrecht;

Faunaschade preventiekit Module hertachtigen, 21 juli 2016;

Werkplannen WBE's Schouwen, De Gouwe, Noord-Beveland, Tholen St Philipsland, Oost Zeeuws Vlaanderen, Walcheren;

Excell bestanden FBE; Voorjaarstellingen, Valwild en Afschot periode 2010-2015;

Via de faunabeheereenheid aangeleverde mails/downloads/bestanden inzake de uitgevoerde inventarisatie naar getroffen preventieve maatregelen verkeer in de periode 7 september – 20 oktober 2016 (gebieden: Schouwen, Tholen & St. Philipsland, Noord-Beveland, Walcheren, Zuid-Beveland, Zeeuws-Vlaanderen).

